

Μαρίνα 1909

ΚΡΗΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

ΗΡΩΙΚΑ, ΠΟΛΕΜΙΚΑ, ΕΡΩΤΙΚΑ
ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ, ΤΗΣ ΤΑΒΛΑΣ, ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ
Κ.Λ.Π. Κ.Λ.Π.

ΚΑΙ ΚΡΗΤΙΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ
Μετ' ἑρμηνευτικῶν ὑποσημειώσεων.

ΣΥΛΛΕΓΕΝΤΑ
ΥΠΟ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΚΡΙΑΡΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΑΝ ΕΠΙΜΕΜΕΛΗΜΕΝΗ

ΑΝΩΤΕΡΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
Αδ. όρι. 5099a
Χρονολ. άσφ. 23.6.08
Ειδικότης. Αρχαιολογία
Αριθ. 29848 ΚΡΙ

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

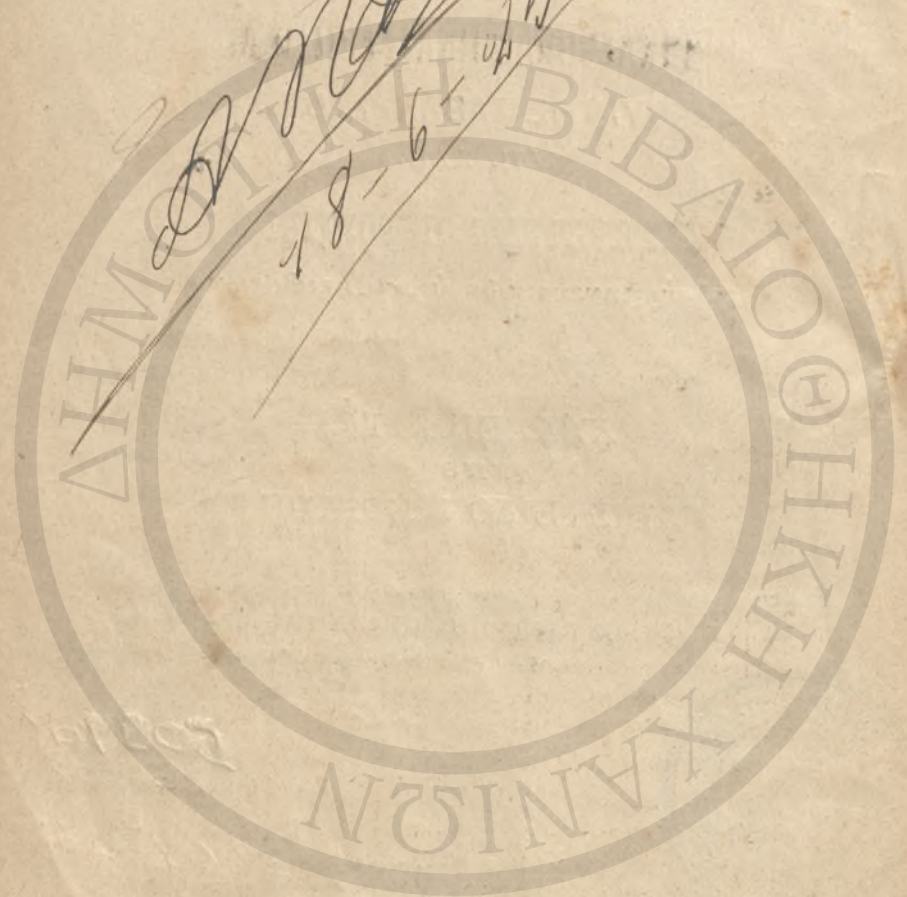
Εκ του Τυπογραφείου Σταύρου Α. Δανουλακaki

1909

398-8

KPI

~~Handwritten signature and scribbles~~
18-6-15

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Πρὸ ἐτῶν εἶχον προβῆ εἰς τὴν ἔκδοσιν «**Κρητικῶν ᾄσμάτων**» ἅτινα κατόπιν μακροῦ χρόνου καὶ πολλοῦ κόπου συνέλεξα παρὰ διαφόρων προσώπων ἐκ τῶν οἰκούντων ἐν ταῖς Δυτικαῖς Ἐπαρχίαις.

Ἀλλὰ δυστυχῶς τὴν συλλογὴν μου ἐκείνην ἐξέδωκα ἐν σπουδῇ μὴ ἐπιμεληθεὶς αὐτῆς ἢ ὀλίγον, καὶ διὰ τοῦτο ἡ πρώτη αὐτῆ ἐκδόσις γέμει σφαλμάτων περὶ τὴν ὀρθὴν γραφὴν τῶν λέξεων ἐν τῇ «**Κρητικῇ διαλέκτῳ**», καὶ ἐτέρων περὶ τὴν ἔννοιαν, ὁμοιοκαταληξίαν καὶ ἱστορικὴν ἀκρίβειαν.

Ἐκτὸς τούτων, ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει παρελείφθησαν πολλὰ ᾄσματα ἐκ τῶν πάντοτε κατὰ τὰς διασκεδάσεις τῶν Κρητῶν ἀδομένων, πρὸς δὲ καὶ, «**Κρητικαὶ παροιμίαι, δίστιχα ᾄσματα τῆς λύρας, καὶ παρατσόφαρα**» καὶ τὸ σπουδαιότερον «Ἑρμηνεῖα τῶν Κρητ. λέξεων ἐν ὑποσημειώσεσι, χρησιμωτάτη οὐ μόνον διὰ τοὺς Κρητὰς (ὧν πολλοὶ ἀγνοοῦσι τὴν σημασίαν πολλῶν λέξεων) ἀλλὰ κυρίως διὰ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας.

Ἦδη προβαίνω εἰς νέαν ἔκδοσιν τῶν «**Κρητικῶν ᾄσμάτων**» μὲ πολὺ μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν καὶ κατόπιν πολλῆς μελέτης, πιστεύω δὲ ὅτι κατῴρθωσα νὰ προσεγγίσω εἰς τὴν ἀλήθειαν ὀρθότητα καὶ ἀκρίβειαν, ὡς θέλουσιν ὁμολογήσει οἱ ἀγαπητοὶ ἀναγνώσται τοῦ βιβλίου μου.

Ἐν τῇ νέᾳ λοιπὸν ἐκδόσει, ἐν ἧ, ἡ γραφὴ πάντων τῶν ᾄσμάτων ἐγένετο εἰς **Κρητικὴν διάλεκτον**

περιέλαβον καὶ δεκάδας ἐτέρων ἀσμάτων, ἅπερ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐργαζόμενος κατώρθωσα νὰ συλλέξω, ὅλας σχεδὸν τὰς **Κρητικὰς παροιμίας** πολλὰς τῶν ὁποίων ἀντιπαράβαλλω πρὸς ἀρχαίας ἑλληνικάς, πολλὰ **παρασάφαρα** καλούμενα καὶ **δίστιχα** τῆς λύρας, κάτωθι δὲ πάντων τούτων, ἐν ὑποσημειώσει, κάμνω **ἐρμηνείαν** ὅλων σχεδὸν τῶν δυσνοήτων λέξεων ἃς ἡ Κρητικὴ διάλεκτος ἔχει ἐν χρῆσει, τοῦθ' ὅπερ διενεκολύει **πολὺ** τοὺς ἀναγνώστας Κρητὰς τε καὶ μὴ.

Τὸ ἔργον μου βεβαίως δὲν εἶνε πρωτότυπον· ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συλλογὴν τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ διὰ τὴν ταξινομήσιν των καὶ διὰ τὴν ὀρθὴν γραφὴν καὶ ἐρμηνείαν των ἐκοπίασα καὶ εἰργάσθην πολὺ, καὶ διότι καὶ πολλοὺς τῶν ἐν αὐτοῖς στίχων ἀνομοιοκαταλήκτους καὶ ἄνευ ἐννοίας διώρθωσα. Καὶ διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι δικαιοῦμαι ὅπως ζητήσω τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξιν τῶν συμπατριωτῶν μου ὅπως καλύψω τοῦλάχιστον τὰς δαπάνας τῆς ἐκδόσεώς του.

Νομίζω δὲ προσέτι ὅτι πᾶς Κρῆς, καὶ μάλιστα ἐγγράμματος, ὀφείλει ἵνα ἀποκτήσῃ τὸ ἔργον τοῦτο, τὰ ἄσματα τῆς Πατρίδος του, ἐν οἷς καὶ πολλὰ ἠρωϊκὰ κατορθώματα ἱστοροῦνται, οὐκ ὀλίγα δὲ ἦθη καὶ ἔθιμα ταύτης προσυλακούονται καὶ ἐνδείκνυνται καὶ οὐκ ὀλίγη **σοφίαν** τῶν προγόνων μας περιέχουσιν, καὶ μάλιστα αἱ ἐν αὐτῷ λαμπραὶ **«Κρητικὰ παροιμίας»**.

Ἄλλως πάντα τὰ ἄσματα ταῦτα, εἰσὶ καλῶς **τονωμένα** παρὰ τῶν χωρικῶν μας, εἰς μελωδικὴν, θούριον, τεχνικὴν καὶ εὐστροφον μουσικὴν, ἥτις πάνν ἠδέως τέρπει τοὺς τε ἄδοντας καὶ ἀκούοντας Κρητὰς ἀλλὰ καὶ ἐκθαμβοῖ καὶ καταπλήσσει καὶ τοὺς ξένους.

Ἐὰν ἐπέτυχον ἢ οὐ εἰς τὸ ἔργον μου τοῦτο θὰ

τὸ κρίνωσι βεβαίως ἄλλοι. Ἄλλὰ καὶ ἡ ὑποστήριξις
ἦν τοῦτο θέλει λάβει παρὰ τῶν συμπατριωτῶν μου,
ὡσαύτως θέλει κρίνει τὴν ἐπιτυχίαν του.

Ἐγγραφὸν ἐν Χανίοις τῇ 11ῃ Μαΐου 1909

Ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐκδότης

ΔΡΙΣΤΕΙΑΝΣ ΚΡΙΑΡΗΣ

Πᾶσα ἀνατύπωσις τοῦ Βιβλίου τούτου ἀπαγορεύ-
εται ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἐκδότου.

ΚΡΗΤΙΚΑ ΛΕΞΗΜΑΤΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ—ΗΡΩΪΚΑ

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος. (303)

Παράδοσις περὶ τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας Ἁγίου Γεωργίου, καὶ ἐν Κρήτῃ. Ἄδεται μὲ πολλὴν κατάνυξιν καὶ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν ἀλλὰ καὶ σπανιώτερον τῶν ἄλλων.

Ἄη μου⁽¹⁾ Γιώργη ἀφέντη μου ὁμορφοκαβαλάρη,
Ποῖ ᾶσαι ζωσμένος τὸ σπαθλὶ καὶ τὸ χροουδὸ κοντάρι,
Τῆ χάρη καὶ τῆ δόξα σου θέλω νὰ ἀναθιβάλω⁽²⁾
Γιὰ τὸ θεριὸ ποῦ σκότωσες, τοῦ χώρας τὸ μεγάλο,
Ἐγὰ θεριὸ ἀποῦ τονε ς³ τοῦ χώρας τὸ πηγάδι,
Ἀθρώπους τὸ ταῖζανε⁽³⁾ πᾶσα ταχὺ καὶ βροῦδν.
Καὶ ἂν δὲν ἤθελεν τοῦ πᾶν⁴ ἀθρώπους νὰ δειπνήσῃ,
Σταλιὰ⁽⁴⁾ νερό δὲν ἄφανε νὰ κατεβῆ⁵ εἰς τὴ βροῦσι.

(1.) Ἄη ἢ Ἄϊ μου=Ἁγιέ μου.

(2.) Ἀναθιβάλω ἢ ἀναθιβάνω ἢ ἀναθιβαίνω=λόγον ἢ μνεῖαν ποιοῦμαι τινος, ὑπενθυμίζω.

(3.) Ταῖζω=ψωμίζω, σιτίζω, δίδω τροφήν.

(4.) Σταλιὰ=Σταγόν.

Κ' ἐπαίζανε τὰ μπολεθιά (5) κι' ὅτινος εἶχεν πέσει
Νὰ παίρνῃ τὸ παιδάκιν τοῦ 'ς τοῦ λιοταριοῦ πεσκέσι. (6)
Μὰ 'πεσε καὶ τὸ μπολετὶ εἰς τοῦ βασιλοπούλας,
'Αποῦ 'τον ὠραιότατη μοναχορηγοπούλα.
Κι' ὁ κύρης τοῦ ὡς τ' ἄκουσε πολλὰ τοῦ βαροφάνη,
Παίρνει δαρμένα γόνατα 'ς τοῦ λυγεροῦς (7) του φτάνει
Κ' ἐκεῖ σπαθιά 'σερθήγανε μαχαίρι' ἀκοισμένα.
— Λὲ μπέμπεις τὸ παιδάκι σου μπέμπομε σκιᾶς (8) ἐσένα.
— Πάρτε το παιδάκι μου καὶ κάμετό το νύφη
Κι' ἀμέτε το τοῦ λιοταριοῦ πεσκέσι νὰ δειπνήσῃ.
'Ἐμπῆξαν κι' ἐστολίζαν τὴν ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδου,
'Ολόχροουσα τοῦ βάνανε, ὅλο μαργαριτάρι
Τὸν ἥλιο βάνει πρόσωπο, τὴ θάλασσα γιορντάμι, (9)
Τὴν ἄμμο τὴν ἀμέτροτη βάνει μαργαριτάρι.
Κι' ὅτεν (10) τὴν κατεβάζανε εἰς τὴ μεγάλη σκάλα
'Ἐβγῆκεν ἡ μανοῦλάν τοῦ κ' ἐφόνιαζε μεγάλα.
— 'Ας τάξω (11) δὲ σ' ἐβύζαξ' ἀποῦ τὰ βυζιά μου γάλα
Καὶ δὲ σ' ἐκοιλιοπόνησα (12) κι' ἐφόνιαξα μεγάλα.
Κ' ἐβγῆκε καὶ ὁ κύρης (13) τοῦ με τὴ χροουῦ κορῶνα
Κ' ἐκούμπισε (14) τὴν κεφαλὴ 'ς τοῦ πόρτας τὴν κολῶνα
— 'Ας τάξ' ὁ κακοριζικός δὲ σ' εἶδα 'γὼ ποτέ μου.
Κ' ἔταν κερῶκι ἀφτούμενο ἐκράτου κ' ἔσβυσέ μου.

(5.) Μπολεθια=κλῆροι καὶ **μπολετὶ**=κλῆρος λαχνός.

(6.) **Πεσκέσι ἢ κανίδκι** (λέξις Τουρκ.)=δῶρον βρωμάτων (τροφῶν).

(7.) **Λυγεροῦς**=λυγηρά, εὐλύγιστος, λιγνόμεση.

(8.) **Σκιᾶς**=τουλάχιστον.

(9.) **Γιορντάμι**=(λέξις Τουρκ.) κυρίως=κόσμος ἢ τοὶ στόλισμα.
ἀλλὰ καί=φιλαρέσκεια.

(10.) **'Οτεν**=ὅταν, ὅτε.

(11.) **Τάξω**=τάσσω=ὑπόσχομαι. Καὶ ὑποθέτω, νομίζω.

(12.) **'Ἐκοιλιοπόνησα** (καίλιοπονῶ)=ἐγκυμονῶ, ἔχω πάνους τῆς γέννας.

(13.) **Κύρης**=πατήρ.

(14.) **'Ἐκούμπισε**=κουμπίζω=κατακλίνομαι, πλαγιάζω.

Καὶ τὸ λαὸς τοῖ ἀκλούθηξε ⁽¹⁵⁾ καὶ ἐπῆραν εἰς τὴ βρούσι,
Λέν τ' ὄσπιζ ⁽¹⁶⁾ ἢ μωρόνυφη πῶς θὰ ξαναγυρίση.
Κι' ἔτρεμε τὸ κορμάκι τῆ καὶ τὸ λιγνόν τῆ μπόϊ
Πῶς θὰ τὴ φάη τὸ θεριό, τέθοια πονώρημα ⁽¹⁷⁾ κόρη.
Καὶ ὁ ἄης Γιώργης ἔπερασεν ἀπὸ τὴν ἴδια στρατά.

— Ἰντα γυρεῦεις κόρη ἐπὰ καὶ κάθεσαι ἔς τὰ δάσα ;

— Πήγαινε, νιέ μου, πήγαινε, φεῦγε ἀπὸ κοντά μου,
Νὰ μὴ σὲ φάη τὸ θεριό σὰν καὶ τὴν ἀφειδιά μου. ⁽¹⁸⁾

— Μὴν τὸ φοβάσαι τὸ θεριό καὶ ἐγὼ θὰ τ' ἀποιδάνω,
Μ' ἄφης με ν' ἀποκοιμηθῶ ἔς τὰ γόνατά σ' ἀπάνω.

Ἐς τὰ γόνατάν το' ἐκούμπισε γιὰ νὰ τότε ψειρίση ⁽¹⁹⁾
Κι' ἐτρέχανε τ' ἀμμάθιαν τῆ σὰ θολαμένη βρούσι.

Τὴν ταραχὴν τ' ὡς ἄκουσε, πού τρεχε νὰ τὴν πνίξη,
Ἡ κόρη ἀπὸν τὸν φόβον τῆ φωνιάς. Ἄγιέ μου Γιώργη.

Κι' ὁ ἄγιος ὡς τὴν ἄκουσε τρέχει νὰ τὴν σώση
Ἐπὸ κείνο τ' ἄγγριο θεριό γιὰ νὰ τὴν λυτρῶση.

— Κόρη, πού μαθες τ' ὄνομα ; τὸν ἄγιο πῶς κατέχεις ;

— Τὴν ὦρα πού σ' ἐψειρίζα ἦρθ' ἕνα περιστέρι

Κ' ἐβάστα ἴνα χρονοῦ σταυρὸ κι' ἔγραφεν ,, Ἄης Γιώργης,
Ἄπ' ἀγαπῆ τὴ χάρι του ποτὲ του δὲ τελειώνει. "

Σηζόνει ἀνατολικά καὶ κάνει τὸν σταυρὸν του.

Μιὰν κονταριά τοῦ χτύπησε καὶ ἔκοψε τὸν λαιμόν του.

Καὶ ξαναπαίξει τ' ἄλλη μιὰ ἀνάμεσα ἔς τὸ στόμα,

Κ' ἐτότες ἔπεσε ἔς τὴ γῆ καὶ ἐτάρασε ἔς τὸ χῶμα.

Χρονοῦ καδένα ἔβγαλε ἴπου τὸ λαιμὸ τὸ δένει,

Ἰδὲ χαρὰ τὴ γείνηκε ἔς οὔλην τὴν οἰκουμένην.

— Ἀπὸ τὴ σήμερο κι' ὀμπρὸς ἄφοβος πάντα νὰ ἴσαι

Ἐπὸ κείνα τ' ἄγγρια θεριὰ κιαρένα μὴ φοβάσαι

Ἀπὸν τὴν χεῖρα τὴν ἀρσῆ, ἔς τ' ἄλογο τὴν καθίζει,

(15) Ἀκλούθηξε—ἀκλουθῶ=ἀκολουθῶ.

(16) Ὀσπίζω=ἐλπίζω.

(17) Πονώρημα=Πάγκαλος, ὠραιότατη.

18. Ἀφειδιά μου=σὰν κι' ἐμένα (ἀλλὰ καὶ=σεμνότης αὐ-
θεντία).

(19) Ψειρίζω=συλλέγω καὶ φονεύω τὰς ψείρας.

Ἦσ τοῦ βασιλέα ἔφταξε καὶ τοῦ ῥοζοναρίζει·⁽²⁰⁾
— Νά, βασιλιά. τὸ τέκνο σου, ὄρισε τὸ παιδί σου,
Κι' ἀπὸν τὰ φύλλα τοῦ καρδιᾶς τοῦ δόσε τὴν εὐκὴ σου.
— Νά ζήσης καβαλάρη μου γιὰ πέ μου τὸ ὄνομά σου,
Καὶ χάρισμα βασιλικὸ νὰ κάμω τὸ ἀφεδιᾶς σου.
— Γιώργη Στραθιώτη λένε με ἀπὸν τὴν Σκαρπαθία,
Κι' ἄθες νὰ κάμης χάρισμα χτίσε μὴν ἐκκλησίᾳ·
Κ' εἰς τὴν ζερβὴ κ' εἰς τὴ δεξιὰ γράψ' ἔγαν καβαλάρη,
Νὰ προσκυνοῦν οἱ χριστιανοὶ καὶ ἐσὺ κι' ὅποιος κι' ἂν πάη

Τὸ πάρδιμο τοῦ Κωνσταντινόπολις (1453)

(Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως)

Οὐλαὶς ἢ μέραις ἦν καλαῖς, καλαῖς κ' εὐλογημέναις,
Σὰν τὴν ἡμέρα τοῦ Λαμπροῦς ἄλλη κιαμιὰ δὲν εἶνε.
Ἄπον σημαίνου ἢ γ' ἐκκλησιαῖς, τὰ μέγα μοναστήρια,
Σημαίνει κ' ἢ Ἁγία Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
Μ' ἑκατοπέντε σήμαντρα, μ' ἑκατοδύο καμπάναις,
Μ' ἐξηνταπέντ' ἀρχιερεῖς, γονμένους ἐνενηνῆντα,
Δασκάλους εἰκοστέσσερες, καὶ διάκους ὄγδοῦντα.
Κ' εἰς τὰ δεξιὰ ἔν' ὁ βασιλιάς, ζερβὰ ἔν' ὁ Πατριάρχης
Καὶ ψάλλουν τὸ χερουβικὸ μὲ τοῦ ψαλλιμουδίαις.⁽¹⁾
Κι' ἄγγελος ἀπὸν τοῦ οὐρανοῦς ἐβγήκε καὶ φωνιάζει·
— Πάρτε τὸ ψαλλιμουδιό, νὰ χαμηλώσουν τ' ἅγια,
Νὰ μεταλάβου οἱ χριστιανοί, θρηῆτ' ἢ Παναγία,
Κ' οἱ Τοῦρκοὶ ἐπλακώσανε ἔς τὸν Ἐντροινὲν ἐμπῆξαν.
Κ' ἢ Παναγία ἢ δέσποινα κλαίει μυρολογᾶται.

Κι' ὁ Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ τήνε παρηγοροῦνε·
— Σώπασε Παναγία μου, δική μας εἶνε πάλι.

(20.) Ροζοναρίζω καὶ ροζονάρω=ὀμιλῶ, λαλῶ, διαλέγομαι.

(1.) Ψαλλιμουδία=ψαλμωδία.

Ὁ Κωσταντῆς

(Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος 1453)

Δὲν ἦτον κρῖμα κι' ἄδικο κι' ἀζιγανιά⁽¹⁾ μεγάλη
Νὰ ζέγουνε⁽²⁾ τὸν Κωσταντῆ μὲ τ' ἄγριο βουβάλι,
'Σ τὸ σιδερένιο τὸ ζυγὸ μὲ ζεύλαις⁽³⁾ ἀπαλάνιαις ;
Τ' ἀπονωζεύλια⁽⁴⁾ τῶ ζευλῶ ἦσανε ἀσημένια.

Ὁ Μῶρος

Κάτω 'ς τὴ Λάγνη-ποταμό, 'ς τὴ Λαφροποταμίδα,
Τοῦρκοι περάσαν καὶ πολλοί, τρακόσιοι Γιαντιόοροι
Καὶ σέρονον καὶ μιὰ λυγερή, τοῦ Μῶρο τὴ γυναῖκα.
Τζιμποῦν⁽¹⁾ τὴν καὶ φιλοῦν τὴνε καὶ μασκαρεύουναί τὴν⁽²⁾
Κ' ἢ μάναν τὴν τῶν ἀκλουθῶ τζαγκουρνομαδιομένη.⁽³⁾
Κι' ὁ Μῶρος ἦτον 'ς τὰ βουνά κι' ἀπάνω 'ς τὴ μαδάρα,
Σὺν ὄνειρο 'νειρεύτηκε, σὰν ἄθροπος τοῦ τό 'πε
— Μῶρό μου, τὴ γυναῖκά σου οἱ Τοῦρκοι τὴν ἐπῆραν,
Τζιμποῦν τὴν καὶ φιλοῦν τὴνε καὶ μασκαρεύουναί τὴν,
Δρυμειά⁽⁴⁾ φωνὴν τὴν ἔσουρεν ὀγιά⁽⁵⁾ νὰ τὴν ἀκούσης.

1. Ἀζιγανιά=ἀδικία, παρανομία, δυστύχημα.

2. Ζέγουνε=ζεύγω=ζευγνύω, βάλλω εἰς τὸν ζυγόν (δουλείαν).

3. Ζεύλαι=ζεῦγλαι, ζυγός.

4. Ἀπανωζεῦλια=τὸ ἄνω μέρος τοῦ ζυγοῦ.

1. Τζιμπῶ=τσιμπῶ (κνίζω—κολάπτω).

2. Μασκαρεύουαι=ἐμπαίζω, περιπαίζω.

3. Τζαγκουρνομαδιομένη=Τζαγκουρνομαδιοῦμαι=διὰ τῶν ὀνόγων σχίζω τὸ πρόσωπόν μου καὶ μαδῶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου. (Κνίζω καὶ μαδῶ).

4. Δρυμειά=ὄξεια.

5. Ὀγιά=Γιά, διὰ νά.

Μῶρό μου νά ᾄσων ἔς τ' ὄβγορο⁽⁶⁾ θά ραίξῃ⁽⁷⁾ ἡ καρδιά σου.
Κι ὁ Μῶρος ἐκατέρωθε μ' ἐξήντα παλληκάρια,
Εἷς τὴ μπροσκάδα⁽⁸⁾ τοῦ πιασε, τὴν λυγερὴν ἐπῆρε.
Κ' ἐμπῆκε κ' εἷς τὸν πόλεμο μὲ τὸ σπαθὶ ἔς τὴ χέρα.

•Ο Γιώργης Τσουράκης

Προβάλετε, φωτιάξετε τοῦ Γιώργη τοῦ Τσουράκη
Νά πάη ἔς τ' ἀρνομάντριον⁽¹⁾ του, ἔς τὸ ῥημοκοῦραδόν⁽²⁾ του,
Καὶ ὄρνικα⁽³⁾ γυρίζουνε ἔς το' Ἀγκαθωπῆς⁽⁴⁾ τὰ πλάγια.
Σαββάτον εἶνε σήμερο, σήμερο δεκαπέντε,
Ἐποῦ σκοτώσαν τὸ βοσκὸ ἔς τὴ μέση τῶν ἀρνίων του.
Κλαῖν τον τ' ἀρνιάν του, κλαῖν τονε, οἴλα τότε λυποῦνται,
Μά ἴαν ἀρνί, καλὸν ἀρνί, πολλὰ τότε λυπᾶται.
Γύρουν τριγύρου γύριξε καὶ τὸν μυρολογᾶτο.⁽⁵⁾

•Ο Ἀλιφιέρης

Ἐς τὸ Θέρισσο ψυχομαχεῖ ὁμορφος Ἀλιφιέρης,
Κλαῖν τον ἢ μπάνταις,⁽¹⁾ κλαῖν τονε, κλαῖν τονε κ' οἱ διαβίταις
Μ' ὡσὰν τὸν κλαί' ἢ γυναικίαν του κανεῖς δέν τότε κλαῖει.
— Ποθαίνεις Ἀλιφιέρη μου κ' ἴντα μοῦ παραγγένεις ;
Τίος τ' ἀρίνεις τὰ ῥφανά ;

(6.) Ὀβγορο = Μέρος ὑψηλόν, σκοπιά, περιωπή.

(7.) Ραίξει ἡ καρδιά = σχίζεται, ρήγνυται.

(8.) Μπροσκάδα = ἔνεδρα.

(1.) Ἀρνομάντρι = ποίμνιον ἐξ ἀρνίων.

(2.) Ρημοκοῦραδο = ἔρημον κοπάδι (κουράδι) προβάτων.

(3.) Ὀρνικά = Μόνα των (ἄνευ βοσκῆ), ἔρημα, μονήρη.

(4.) Ἀγκαθωπῆ = Μία τῶν κορυφῶν τῶν «Λευκῶν Ὁρέων».

(5.) Μυρολογοῦμαι = Θρηνηθῶ, κλαίω παραπονετικά.

(1.) Μπάνται = Ἡ πλευρά, τὰ πλάγια.

•Ο σιῶρ Τζανάκης

Ἀφρουγκασιῆτε⁽¹⁾ γὰ σῶς ἄπῳ γὰ τὸ σιῶρ Τζανάκη
Μὲ ἴτα τοῦ καὶ λοῖσιμό τὸ πῆρε τὸ Λενάκι.
Βάν⁽²⁾ ἀλλαξιάις⁽²⁾ στολίζεται ἄπὸ ἄκεί περνοδιαβαίνει
Καὶ τὸ βιολι⁽³⁾ ἔς τὴν χέραν του τὸν ἄθροπο λωλαίνει.
Κί ἢ γι⁽⁴⁾ Ἐλενώ⁽⁵⁾ ὅστε γὰ τὸ ἰδῆ ἐρέχτη⁽³⁾ τὴ θωριάν του,
Πάπλωμα ἔπιασε χρονοῦ κ⁽⁶⁾ ἔγραψε τὴ στοριάν⁽⁴⁾ του.
Καὶ τὸ σαρίκι⁽⁵⁾ ἀποῦ φορεῖ ὀλόχροου τοῦ γράφι
Καὶ τὸ ζωνάρο⁽⁷⁾ ἀποῦ φορεῖ ὄλο μαργαριτάρι.
Κ⁽⁸⁾ εἰτὸς ἐουλλογιόστηκε χαρνευσιμό γὰ μπέρηη
Δαχτυλιδάκι ὀλόχροου π⁽⁹⁾ ἀντικομμῶ⁽⁶⁾ δὲν ἔχει.
Ἐε νταμπακέρα⁽⁷⁾ ὀλόχροου βάνει τὸ δαχτυλίδι
Καὶ μὲ χαρὰ τοῦ δούλου του ἔς τὴν χέρα τοῦ τὸ δίδει
— Νὰ πάης γὰ τοῦ κουρκουνῶ⁽⁸⁾ μὲ τὴν ταπεινοσύνη
Κι⁽⁹⁾ ἀνὲν προβάλλ⁽⁹⁾ ἢ λυγερὴ δὸς τοῦ τὸ δαχτυλίδι.
Καὶ πάει καὶ τοῦ κουρκουνῶ μὲ τὴν ταπεινοσύνη,
Κ⁽¹⁰⁾ ἢ μάναν τοῦ ἔς τὴν γειτονεῖα εἶχε δουλειὰ καὶ λείπει.
Κ⁽¹¹⁾ ἢ κόρη ἐκατέβηκε μὲ μοναχὴ βαγίτσα⁽¹⁰⁾
Κ⁽¹¹⁾ ἔβράστα καὶ ἔς τὴν χέραν τοῦ μὴν ἀσημένια βίτσα.⁽¹¹⁾
Φορεῖ φελλοῦς ἔς τὰ πόδιαν τοῦ, ζώνη χρονοῦ ἔς τὴν μέση,

- (1.) Ἀφρουγκασιῆτε = Ἀκούσατε, ἀκροασθῆτε.
(2.) Ἀλλαξιά = Στολή, περιβολή, φορεσιὰ.
(3.) Ἐρέχτη = ὠρέχθη (ὀρέγομαι) ἐπόθησε, ἠγάπησε τὴν θω-
ριάν = ὄψις, θέα, πρόσωπον.
(4.) Στοριὰ = εἰκὼν, γραψή (ἱστορία).
(5.) Σαρίκι = Περιτύλιγμα ἐν τῇ κεφαλῇ (λέξις Τουρ). (τίτρα
στρόφιον).
(6.) Ἀντικομμῶ = Διακοπή.
(7.) Νταμπακέρα = καπνοθήκη (λέξις Ἰταλ.).
(8.) Κουρκουνῶ = Κροτῶ, ὁμιλῶ ἐπιμένων ἀδιακόπως.
(9.) Προβάλλω = φαίνομαι ἐμπρός.
(10.) Βαγίτσα = Κλάδος ἐκ βατίων (φαινικός).
(11.) Βίτσα = Βέργα λεπτὴ ράβδος.

Τοικίνια⁽¹²⁾ εἰς τὸ κούτελο, σὰν τὴ νεράϊδα φέγγει.

— Ἀκριβοχαιρετίσματα ἔπιδ τὸ σιῶρ Τζανάκη

Καὶ σοῦ ἔμπειρε χαιρετισμὸ ἓνα δαχτυλιδάκι

Κ' ἡ κόρη ὡς τὸ γροῖκηξε τὸ πρόσωπόν τῆ ἄδρόναι

Καὶ τὸν καλὸ σου Κωσταντὴ ξυλιαῖς τότε φορτόναι.

— Καλῶς τοτε τὸν Κωσταντὴ, μὰ ἄργησες λιγάκι.

— Καλῶς σᾶς ἦτο ἀφέντη μου μὰ ἔρχομαι μὲ φαριμίκι.

Ἐο σιῶρ Τζανάκης στενάξαι ἔπιδ μέσαν του καὶ λέει

Τὸ προῖμά μ' οὐλο τὸ πουλῶ μ' ἄλλος δὲν τὴν κερδαίνει

— Πουλήσης το χαρίσης το ψιγάλι⁽¹³⁾ δὲν τὴν παίρνεις.

Μὰ πάλαι ἂν τὸ πεθυμᾶς ἄκουσε ἂνε θέλης.

Νὰ σ' ὀρμηνέψ⁽¹⁴⁾ ἀφέντη μου ἴσως καὶ τὴν πλανέσης.

— Ὀρμηνέψ μου Κωσταντὴ κι' ὀλόχροουσα σὲ τίντω

— Βάλε τὰ γυναικίστικα κι' ἄλλαξε φορεσιά σου,

Νὰ πάης νὰ τῆ κουρκουνᾶς ἀντὶς δίκολογιά σου,⁽¹⁵⁾

Κ' ἡ μάνα τῆ ἔχε ἀδερφή ἔς τὰ ξένα παντρεμμένη

Κ' εἶπαι καὶ χρόνοι δεκοχτώ, ἀποῦ ἔν' ἀποθαμμένη.

Βάναι τὰ γυναικίστικα κι' ἀλλάσσει φορεσιάν του

Καὶ πάει καὶ τῆ κουρκουνᾶ ἀντὶς δίκολογιάν του.

Ἐργουῦν⁽¹⁶⁾ τὰ κόκκαλάκιαν του τρέμουν τὰ γόνατάν του

Μήμπα⁽¹⁷⁾ νὰ τὸν γνωρίσουνε καὶ δείρουν τὰ πλευράν του.

— Καλῶς σᾶς ἦτορα, κερά θειά, τὴν σημερινὴν ἡμέρα

Καὶ τὸ ἀδερφῆς σου τὸ Ἄρετῆς εἶμαι ἡ θυγατέρα.

-- Ἄχι καὶ ποῦ τὸ λόγιασα τὴν σημερινὴν ἡμέρα

Πῶς τὸ ἀδερφῆς μου τὸ παιδί θὰν ἔρθ' ἀποῦ τὰ ξένα ;

Πόσον καιρὸ σ' ἐβύζαινε ἡ ξένη ἔς τὴν ἀγκάλη ;

— Δὲν τὴ θυμοῦμαι, κερά θειά, τὴ μάνα μου ψιγάλι.

(12.) **Τοικίνια**—Χρυσοῦν νόμισμα (λέξις Τουρκ).

(13.) **Ψιγάλι** καὶ ψίγαλο=ψιχίον.

(14.) **Ἐορμηνέψω**=Ἐορμηνεύω, καθοδηγῶ

(15.) **Δίκολογιά**=Συγγένεια.

(16.) **Ἐοργῶ**=Ἐρρύνω (ριγῶ)

(17.) **Μήμπα**=Μήπως, μή.

— Πάρε τὴν ἀξαδέρφη σου καὶ κάμε τὴν ράετι, ⁽¹⁸⁾
Ῥοὰν ἀποῦ ὅτε ἐδικοὶ καὶ σφιχταγκάλιασέ την.
Πάρε τὴν ἀξαδέρφη σου γὰ πᾶ γὰ κοιμηθῆτε,
Ῥοὰν ἀποῦ ὅτε ἐδικοὶ γὰ σφιχταγκάλιασῆτε.
Κι' ὅστε γὰ μπῆ κι' ὅστε γὰ βγῆ ἦσανε καὶ γδυμένοι.
Κι' εἶχαν τὸ πιάπλωμ' ἀνοιχτὸ κ' ἦσαν καὶ κουμπισμένοι. ⁽¹⁹⁾
— Νὰ σὲ ρωτῶ ξαδέρφη μου, ἡ στόρια τίσος εἶνε ;
— Τί γὰ σοῦ πῶ, ξαδέρφη μου ; τοῦ σιῶρ Τζανάκη εἶνε.
Κι' ἄλλου δὲν τὸ θαρρεύτηκα μὰ σὲ θὰ τὸ θαρρέρω.
Τὸ σιῶρ Τζανάκη γαπαῶ ἀποῦ γὰ τὸν κερδέσω.
Τὸ σιῶρ Τζανάκη γαπαῶ κ' εἶμαι κουζουλαμένη, ⁽²⁰⁾
Μ' ἡ μάνα μου δὲν τότε θέ' γιὰτ' εἶνε, λέ', κοπέλι. ⁽²¹⁾
— Θέ μ' ἄπου τὴ σκεπάστηκα ἀπόψε τὴ στοριά μου.
Καὶ τὸ χροσὸ μου Ἐλενιῶ ἔχω ἔς τὴν ἀγκάλια μου.
Ἐννιά λογιῶ ροδόσταμα ⁽²²⁾ ἐβάσατ' ἀποῦ τὴν Πόλι.
Κι' ἐκειονὰ τοῦ βουήθηξε κ' ἐξέγκρουσε ⁽²³⁾ τὴν κόρη.
— Ἄχι σκύλ' ἴντα μοῦ ἄμες κ' ἐβγαλες τ' ὄνομά μου,
Καὶ ντρέπομαι τὴ μάνα μου καὶ τὴ δικολογία μου.
— Κι' ἀπό ἴντα στόμα θὰ πωειθῆ ⁽²⁴⁾ χροσὸ μου Ἐλενίκα,
Π' ἀκόμη δὲ λογοῦμ' ἐγὼ γιὰ τὸ σιῶρ Τζανάκη ;
— Νὰ σὲ ρωτήξω, κερὰ θειά, πῶς καὶ δὲν τὴν πατρεύγεις ;
Καὶ δὲν τὴν δούδεις ἄμορφονιό, ⁽²⁵⁾ ταιράκι γὰ τὴν ἔχη ;
— Δώδεκα προξενειά ἄμπεφαν δώδεκα παλληκάρια
Μὰ δὲν τὴν ἔδωκα κιανιοῦς, ⁽²⁶⁾ ταιράκι γὰ τὴν πύρη.

(18.) **Ράετι**—Φιλοξενία, τραπέζι φαγητοῦ.

(19.) **Κουμπισμένοι**—Πλαγιασμένοι.

(20.) **Κουζουλαμένη**—τρελλή (ἐξ ἔρωτος).

(21.) **Κοπέλι**—νεανίας.

(22.) **Ροδόσταμον**—Ἀπόσταγμα ἐκ ρόδων.

(23.) **Ἐξέγκρουσε**—Ἐξελίγησεν, ἐπανάφερεν εἰς τὴν ζωὴν ἐκ τῆς λιποθυμίας.

(24.) **Πωειθῆ**—Εἶπωθῆ, λεχθῆ.

(25.) **Ἄμορφονιός**—Ἄρρατός, νέος εὐμορφος.

(26.) **Κιανιοῦς**—Κανενός.

Ἐμπέφανέ μου προξενεῖο κι' ἀπ' τὸ σιῶρ Τζανάκη,
Μὰ θέλημα δὲν ἔβαλα, γιὰτ' εἶνε κοπελάκι,
Ἄποῦ ἔχει εἰς τὸν τόπο μας μεγάλο τὸ κονράδι.
Μέλισσαις ἔχει ἀμέτρηταις ἔλλαις ἔχει χιλιάδες
Κ' ἔχουν καὶ τὰ περβόλιαν του ὄμορφαῖς πρασινάδες.
— Μεσίτη βάνω τὸ θεό, κι' ὅτι θελήσ' ἄς κάμη,
Μὲ τὸ δικό μου θέλημα ἄντραν τοῦ νὰ τὸν πάρη.
Βελοῦδα στρώσανε τὴ γῆς κι' ἐπαίζαν τοῦ καμπιάναις
Ὅτεν τὴν εὐλογοῦσανε δώδεκα δεσποτάδες.

Ἄ Ο Τζανάκης

Ἀφρουγκασιῆτε νὰ σᾶς ἴπῳ ἓνα μεγάλο θᾶμμα,
Γιὰ τὸ Τζανάκη ἔς τὴ φλακὴ ἴντα τὸν ἀποκάμα.
Τὴν ἀδερφήν του ἠθέλε τὸ ξένο νὰ παντρέψη,
Μεμὲντ ἀγᾶς ὡς τ' ἄκουσε πάει νὰ τοῦ τὴν κλέψη.
— Φαφουλ ἀγᾶ μου, μάθια μου, ὄμορφο κυπαρίσσι,
Κανγᾶ θὰ βάλω σήμερο κι' ἄ θές, νὰ μοῦ βοηθήσης.
— Μετὰ χαρᾶς, Μεμὲντ ἀγᾶ, σὺν εἶνε τέθειος μόδος,⁽¹⁾
Νὰ μπῶ νὰ βγῶ ν' ἀρματωθῶ νὰ σ' ἀκλονθῶ ντελόγγος.⁽²⁾
Ἀνὸ παλληκάρια ὄμορφα ἀσημαρματωμένα,
Εἰς τοῦ Τζανάκη τὴν ἀλλή εἶνε ξεπεξεμμένα.
Καὶ ὁ Τζανάκης ἤτονε ἔς τὴ μεσηκὴν του πόρτα
Κι' ἐμίλιε τοῦ γυναικίς του γιὰ τοῦ Μαῖου τὰ ρόδα.
— Κακὸν καὶ κακὸν τὸ παθα, Μεμὲντ ἀγᾶ τὸ ξένο,
Καὶ τὸ πεγίρι⁽³⁾ σου θωρῶ πολλὰ ξιγγοριγεμμένο.⁽⁴⁾

(1.) Μόδος=Τρόπος (λέξεις Ἰταλ.)

(2.) Ντελόγγος=Εὐθύς ἀμέσως (λέξεις Ἰταλ.)

(3.) Μπεγίρι=ἴππος ἄλογον (λέξεις Τουρκ.)

(4.) Ξιγγοριγεμμένο=Ἄγριον, ἀγριεμένο.

— Μωρὲ τὸ Μαῦρο γνώρισες κ' ἐμὲ δὲ μὲ γνωρίζεις ;
Δὲν τὴ θωρεῖς τὴ μούρη ⁽¹⁰⁾ μου πῶς μαυροκιτρινίζει ; ⁽¹¹⁾
Δὲν τὴ θωρεῖς τὴ μούρη μου πῶς εἶνε σὰν τοῦ χάρο ;
Σήμερο τὸ Μαρίγι σου γυναῑκα θὰ τὸ πάρω.

— Σὰ θέλης τὸ Μαρίγι μου νὰ πάρης ἀπὸ μένα,
Κακὸν πολὺ ποῦ τὸ παθεν ἢ μίνα ποῦ σ' ἐγέννα.
Καὶ τὸ Μαρίγι τού 'τονε 'ς τὸ μεσηγὰ ἴταδάκι ⁽¹²⁾
Κ' ἐπλεκε τὰ μαλλάκιαν τοῦ με τὸ πολὺ κανάκι ⁽¹³⁾

— Ἄχ ἀδερφάκι, Πέτρε μου, σὰν εἶσαι παλληκάρι,
Ξεμίστεψέ ⁽¹⁴⁾ με σήμερο τοῦρκος νὰ μὴ μὲ πάρη.

— Σὰ ἰδῆς Μαριῶ τὸ αἷμά μου 'ς τὴ γῆς νὰ κοκκινήση,
'Ετοπεῶς τὸ λόγιασε τοῦρκος θὰ σὲ φιλήση.

Σὰ ἰδῆς Μαριῶ τὸ αἷμά μου 'ς τὴ γῆς νὰ κάμ' ἄλωι,
'Ετοπεῶς τὸ λόγιασε τοῦρκος θὰ σὲ μαλόνη.

Γῆ σὰν τὸ ἰδῆς τὸ αἷμά μου 'ς τὴ γῆς νὰ κολυμπιάση, ⁽¹⁵⁾
'Ετοπεῶς τὸ λόγιασε τοῦρκος θὰ σ' ἀγκαλιάση.

Τὰ θάρρη μου 'χω 'ς τὸ θεὸ κ' εἰς τὸ σταυρὸ ποῦ κάρω
Τοῦρκος νὰ μὴ σὲ πάρη σὲ ὄξω καὶ ν' ἀποθάνω.

Καὶ μπαίνει καὶ στολιζεται καὶ βάνει τοῦ μπιστόλαις,
Κ' ἐπχαιραν εἰς τὴ μέσην του σὰν τοῦ καρνάδαις βιόλαις.

— Πρό'αλε δι' Μεμὲντ ἄγᾶ, σὰν εἶσαι παλληκάρι,
Νὰ παίξωμεν ὁ γεῖς τ' ἄλλου κι' ἀποῦ νικήση ἄς πάρη.

'Ομπρὸς ἐπαίξαν τὸν τοιφετὲ κ' ὕστερου τοῦ μπιστόλαις,

(10.) Μούρη=πρόσωπον, μούτρον.

(11.) Μαυροκιτρινίζω=Γίνομαι μαῦρος καὶ κίτρινος. Ἔχω χροῶμα μαυροκίτρινον.

(12.) Ἰνταδάκι=Μικρὸς ὄντας= Τὸ ἀνώγειον τῆς οἰκίας (λέξις Τουρκ.)

(13.) Κανάκι=Θωπεΐα, χαιδεύμα (λέξις Τουρκ.)

Ξεμίστεψέ με=Ἰλύττωσέ με σῶσέ με.

(15.) Κολυμπιάζω=Κάμνω ἢ σχηματίζω κολυμπάν=μικρὸς λάκκος πλήρης ὕδατος (ἢ ὑγροῦ).

Ποῦ παίαν εἰς τὴν μέσην των σὰν τοῦ καρνάδαις βιόλαις,
Κ' ἐπαίξαν καὶ τοῦ μαχαιριαῖς κ' εἴουραν καὶ λουριδία,⁽¹⁶⁾
Μ' ἀλήθεια δὲν τὴν ἄφηκεν ὁ Πέτρος τὴ Μαρία.
Σκοτόνει τὸν Μεμὲντ ἀγά, σκοτόνει τὸ Φαφούλη,
Ἐς τὸ Κάσιτρο κ' εἰς τὸ Ρέθεμνος τὸν ἐπαινεῖσαν οὔλοι.

Τοῦ Σούδας (1707—8)

Παρακαλῶ σε θεέ μου νὰ μ' ἀφήσης
Τὸ νοῦ καὶ λοῖσμό μου νὰ βοηθήσης.
Τοῦ Σούδας τὸ τραγοῦδι ν' ἀρχινήξω
Μὲ θλιβερὰ σκοπὸ νὰ τὸ κινήσω.
Σουδά μου ἴντα γείνηκαν τὰ παιδιά σου,
Καὶ δὲν περιφανοῦνε ⁽¹⁾ ἔς τὰ στενά σου ;
Ἄλᾳργο ⁽²⁾ τὰ ξορίσαν τὰ καυμένα,
Δὲν ἦσαν εἰς τὰ ξένα μαθημένα.
— Ἄμε πασᾶ βεζύρη τῶ Χανιώτω
Καὶ μετ' αὐτὸν τὸ μπέη τῶ Ρεθεμνιώτω·
Ἐπὸ σᾶς τοοὶ δυὸ τὴ Σούδα τήνε θέλω,
Γιατὶ τοῦ κεφαλαῖς σας μπαινῶ πέρω.
Σαββάτο βράδν ἔφτάξαν τὰ φερμάνια
Καὶ παρενθὺς ἐπαίρναν τὰ χαϊβάνια ⁽³⁾
Ἀντίκρητα τοῦ Σούδας ἔς τ' Ἀκρωτήρια
Ἐστέσσασιν ⁽⁴⁾ οἱ τοῦρκοὶ τὰ τσαντήρια. ⁽⁵⁾
Ὡ Παναγιά μου ἰδὲ ἔς τὴν ἄλλη μπάντα

(16.) Λουριδία=Τεμάχια ἢ μικρὰ κομμάτια.

(1.) Περιφانوῦνε=Φαίνονται, περιπολοῦν.

(2.) Ἄλᾳργο=Μακρὰν (λέξις Ἰταλ.)

(3.) Χαϊβάνια=Φορητὰ ζῶα, ὑποζύγια (λέξις Τουρκ.)

(4.) Ἐστέσσασιν=Ἐστησαν, ἐποποθέτησαν.

(5.) Τσαντήρια=Σκηνὰς (λέξις Τουρκ.)

Πῶς μπαίνει μὲ τὴ φούρια ⁽⁶⁾ ἢ γι ἀρμάδα.
 — Ὡ καπετὰν Τζωρτζάκη μὴ φοβᾶσαι,
 Τοῦρκου δὲν εἶνε μπλόκος, ⁽⁷⁾ μὴν ξυπάσαι. ⁽⁸⁾
 Τὸ χρονοὸ κιάλι πιάσε τὰ πτηρήξῃς, ⁽⁹⁾
 Τὴ φράγκικην ἀρμάδα τὰ γνωρίσης.
 Τὸ χρονοὸ κιάλι ⁽¹⁰⁾ πιάνει καὶ ξανοίγει,
 Τοῦ Τοῦρκου τὴν ἀρμάδα καὶ γνωρίζει.
 — Τοῦ Τοῦρκου ἔν' ἢ γι ἀρμάδα ἔπ' ἀρμενίζει, ⁽¹¹⁾
 Καὶ μπλιὸ ἔπ' ἀ Βενετσιάνος δὲν ὀρίζει.
 Ὅμπρὸς ὀμπρὸς ἐγλάκα ⁽¹²⁾ μὴ φοβιάδα,
 Ποῦ πρέπιζε ⁽¹³⁾ τοῦ Τοῦρκου τὴν ἀρμάδα.
 Κι' ὄξαλοπίσω μπαίν' ἄλλη φριγάδα,
 Ποῦ δὲν ζμεταφάνη τέθειο προῦμμα.
 Κι' ὄξαλοπίσω μπαίνει ἕναν μπρίκι, ⁽¹⁴⁾
 Κ' ἐθάρρεψα τὴ Σοῦδα θὰ βουλήσῃ.
 Βόλια καὶ κουμπαραδες ⁽¹⁵⁾ τοῖς κολοῦσι, ⁽¹⁶⁾
 Σὰν τοῦ βορροῖα τὰ νέφη τὴ λαλοῦσι. ⁽¹⁷⁾
 Κι' ὁ καπετὰν Τζωρτζάκης κατεβαίνει,
 Παίρνει καὶ τὰ κλειδιά καὶ τὰ πηγαίνει.

- (6) **Φούρια** = Ὀρμή, βία, **Φουριόζος** = ὀρμητικός (λέξις Ἰταλ.)
 (7.) **Μπλόκος** = Ἡ πολιορκία (λέξις Ἰταλ.)
 (8.) **Ξυπάσαι** = ξυπάζομαι = τρομάσσω, ταράττομαι.
 (6.) **Πτηρῶ** = Κυττάζω ἐλέπω (τηρῶ) Ἐπτήρηξεν = ἐκύτταζεν, εἶδεν.
 (10.) **Κιάλι** = Τηλεσκόπιον (λέξις Τουρκ.)
 (11.) **Ἀρμενίζω** = Πλέω (ταξειδεύω) ἐν θαλάσῃ.
 (12) **Γλακῶ** = τρέχω **Γλακυχτὸς** = τρεχάτος.
 (13) **Πρέπιζω** = Στολιζῶ, κοσμῶ. **Πρεπειά** = στολισμός. κυ-
 σμιότης, ἀξιοπρέπεια.
 (14.) **Μπρίκι** = Βρίκιον, εἶδος πλοίου. (λέξις Ἀγγλ.)
 (15.) **Κουμπαραδες** = Σφαίραι πυροβόλου, ὀβίδες.
 (16.) **Κολοῦδι** = Κολῶ = Κτυπῶ, πλήττω.
 (17.) **Λαλοῦδι** = Καταδιώκουσι, στενοχωροῦσι **Λαλῶ** = Ὁδηγῶ
 ἐλεῶν. Ἀλλὰ καὶ **λαλῶ** = ἔμιλω.

— Ὅρισε τὰ κλειδιά χωρὶς ἀμάχι, (18)
Γιατὶ καὶ τὸ χαρτὶ τοῖδά (19) τὸ γράφει.
Τρεῖς μῆνες νὰ μοῦ κάμης διορία
Τῆ Σοῦδα νὰ σ' ἀδειύσ' ἂν ἔχης χρεία.
Κι' ὁ καπετὰν πασῶς τότε ξανοίγει
Καὶ χερικόνει (20) μπλιὸ καὶ τοῦ μαρίζει.
— Τρεῖς μέραις θὰ σοῦ κάμω διορία,
Τῆ Σοῦδα νὰ μ' ἀδειύσῃς ποῦ ἔχω χρεία.
— Κακὸν καὶ κακὸν τὸ παθα παιδιά μου.
Μὰ ἄδ' ἀ μόνον τὸν ἦῤα τὸ μπελά μου.

Ὁ Τζωρτζάκης κι' ὁ Ζαφέρας

Ὁ καπετὰν Τζωρτζάκης ἦτον πλούσιος,
Καράβιν ἀρματώνει γιὰ τὸ κροῦδος (1)
Ἐπὶ τὰ δώδεκα νησιά πᾶ νὰ μαλόνη,
Τούρκους καὶ τουρκοπούλαις νὰ σκλαβόνη.
Κ' ἔχει μιὰ Μηλιοπούλα καὶ κερῶ τον,
Μηδὲ θεὸν ἢ σκύλα ἐφοβᾶτον.
Κι' ὁ καπετὰν Ζαφέρας τὸ μαθαίνει,
Νὰ πιάσῃ τὸ Τζωρτζάκη ὁ νοῦς του θέλει.
Τὸ θιὸ παρακαλεῖ καὶ τὸ φεγγάρι,
Τὸν ἦλιο, νὰ τοῦ δώσουσι τὴ χάρι,
Τὸν καπετὰν Τζωρτζάκη γιὰ νὰ πιάσῃ,
Καθένα ἕς τὸ λαιμὸ νὰ τοῦ περάσῃ.
Μιὰν Κυριακὴν ἡμέρα, μεσημέρι,
Θωροῦνε μιὰ φριγάδα καὶ προβαίνει.

(18.) Ἀμάχι—Ἐχθρὰ, μίσος. (μάχη).

(19.) Ὅιδᾶ—ἐτσιᾶ—τσιουτοτρόπως, ἔτσι (σὺτως).

(20.) Χερικόνω—Ἀρχίζω. Βάλλω χέρι.

(1.) Κροῦδος—Πειρατῖα (ληστεία ἐν θαλάσῃ)

— Δὲν εἶνε ἡ φριγάδα μοναχὴν τοῦ,
Μόνο ἄν' κι' ἄλλαις φριγάδες ἔς τὴ βουλὴν ⁽²⁾ τοῦ,
Θωροῦνε μιὰ φριγάδα, κατεβαίνει,
Τὸν καπετὰν Ζαφέρα καὶ προβαίνει.
Φωνιάζει ὁ Ζαφέρας τοῦ Τζωρτζάκη
"Α θὰ παραδοθῆ μὲ δίχως μάχη.
— Δὲ μαϊνάρω ⁽³⁾ τούρκους δὲ φοβοῦμαι
Μηδὲ καὶ τὸ στανοὺ δὲν ἀπαρονοῦμαι.
— Ἐλάστε παλληκάρια μ' ἀντρωμένα,
Ἀποῦ ἔστε τοῦ πολέμου μαθημένα.
Τὸν καπετὰν Ζαφέρα νὰ σκλαβώσω,
Κασέλαις τὰ φλουριὰ νὰ σᾶς δώσω.
„Φωθιά“ ⁽⁴⁾ τότε ὁ Ζαφέρας διατάσσει
Καὶ δυὸ χιλιάδες πέφτουν τοῦ Τζωρτζάκη.
Σηκώνει κ' ὁ Τζωρτζάκης τὰ πορτέλλα ⁽⁵⁾
Κι' ἐννιά χιλιάδες πέφτουν τοῦ Ζαφέρα.
— Μάϊνα ⁽⁶⁾ δὰ Ζαφέρα τὰ πανιά σου,
Γιατὶ σοῦ τήνε καίω τὴν καρδιά σου.
— Δὲ μαϊνάρω Τζώρτζη τὰ πανιά μου
Μηδὲ δὲν τήνε καίεις τὴν καρδιά μου.
Μιὰν κανονιά τοῦ παίξει ἔς τὸ τιμόνι
Κι' ἄλλαις ἐννιά χιλιάδες τοῦ σκοτόνει,
— Μάϊνα δὰ Ζαφέρα τὰ πανιά σου,
Κ' ἐδὰ τὰ ὄρφαρέγγω τὰ παιδιὰ σου.
— Δὲ μαϊνάρω Τζώρτζη τὰ πανιά μου.
Μηδὲ δὲν ὄρφαρέγγεις τὰ παιδιὰ μου.

(2.) Βουλὴν τοῦ = Εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ.

(3.) Μαϊνάρω = Κατεβάζω, χαμηλώνω, καταστέλλω, (τὰ πο-
λεμικὰ ἔργα) (λέξις Ἰταλ.)

(4.) Φωθιά = Πῦρ (διάταγμα στρατιωτικόν).

(5.) Πορτέλλα = Λί θυρίδες τῶν κανονίων ἐν τοῖς πλοίοις (λέ-
ξις Ἰταλ.)

(6.) Μάϊνα = Ὑποχώρησις, καταστολὴ (λέξις Ἰταλ.).

Καὶ κανονιὰ τοῦ παίξει ᾽ς τὴν προμήτοα (7)

Καὶ κάνει τὴν φοριγάδα του μὴν πλύστρα. (8)

— Ἄφης με δὰ Τζωριζιάκη νὰ γλυτώσω,

Καὶ τ' ἄρματά μ' ὡς εἴπτε νὰ σοῦ δώσω.

— Πῶς μοῦ τὸ λὲς μωρὲ γιὰ τ' ἄρματά σου,

Ἄποῦ ᾽χουν οἱ λεβένταις μου καλλιὰ (9) σου ;

— Ἄφης με δὰ Τζωριζιάκη νὰ γλυτώσω,

Καὶ τοῦτην τὴν φοριγάδα νὰ σοῦ δώσω.

— Πῶς μοῦ τὸ λὲς μωρὲ γιὰ τὴ Μαλτέζα

Ἄποῦ ᾽νε τῶ λεβέντω (10) μου ἢ πρέζα ; (11)

ἜΟ Μανέτας (1666).

Ποιὸς θέλει νὰ γροικῆξη καὶ νὰ μάθη

Τὴν ρίμα (1) τοῦ Μανέτα πῶς ἐστάθη ;

Ἄποῦ ᾽τον καπετάνιος κι' ἀντραιωμένος

Κ' ἦτον κι' ἀποῦ τὴ Μῆλο παντροεμμένος.

Εἶχε καὶ μιὰ γυναῖκ' ἀποῦ τὸ Κάστρο.

Κ' ἔλαμπε σὰν τὸν ἥλιο, κι' ὡσαύτ' ἄστρο.

Διὸ γράμματα τοῦ μπέμπον ᾽πὸ τοῦ Ρούσσιο

Νὰ ριῆξη τὴν φοριγάδα του ᾽ς τὸ κροῦσος.

᾽Σ τὴ Μάνη κατεβαίνει καὶ τελειώνει,

Σαφῆς (2) Μανιάταις ἄντρες ἄρματόνει.

Σαφῆς Μανιάταις ἄντρες ἄρματόνει

Καὶ τρέχει καὶ γλακῆ σὰ χελιδόνι.

(7.) Προμήτοα = Πρύμνη τοῦ πλοίου.

(8.) Πλύστρα = Πλύστρα (ἐνδυμάτων). ἐνταῦθα = ἡ σκάφη
ἐνθα πλύνουν = Γυμνήν.

(9.) Καλλιὰ = Καλύτερα. καὶ Καλλιᾶς = Καλύτερος.

(10.) Λεβέντης = Ἄνδρσιός Λεβεδιᾶ = Ἐννακίτης, νεότης.

(11.) Πρέζα = Λεῖα, λάφυρον (λέξις Ἰταλ.)

(1.) Ρίμα = Λόγος, ἱστορία (λέξις Ἰταλ.)

(2.) Σαφῆς = Καθαρῶς (σαφῆς).

Ἄρμενοκοῦπι (3) κάνει με τῆ βιάσι, (4)
Μέσα τὸ Νταρμπογάζι νὰ περάσῃ.
Εἶχε κ' ἕναν παπᾶ ᾧ τὸ σπιτικόν του,
Λογιάζοντας πῶς εἶν' πνευματικὸς του.
Χίλια φλουριά τοῦ δούδει νὰ ξοδιάζῃ (5)
Καὶ ὡς τὸ γαερμόν (6) νὰ λογαριάζῃ
Ἀπήτης κ' ἀλαργάει τὸ καράβι,
Γιὰ ἰδῆ τὸν τραβαμπᾶ (7) ἵντα λογιάζει.
Γιὰ ἰδῆ τὸν τραβαμπᾶ ἵντα λογιάζει :
Τὴν κερακαπετάνισσα νὰ πιάσῃ, (8)
Καὶ λέει τῷ το μιά, — λέ' „ Χορατεύει.“ (9)
Καὶ ξαναλέει τῷ το, δὲν τὸ πιστεύει.
Καὶ ξαναλέει τῷ το δὲν τὸ πιστεύει
— Ἐγὼ θαρρῶ, παπᾶ, πῶς χορατεύεις.
Λεῖπε παπᾶ, μὴν ἔχῃς τέθιοια ἔγνοια, (10)
Μὴ βάλω νὰ σοῦ κόφουνε τὰ γένεια,
Ἐτίτες ὁ παπᾶς τὸ συλλογίστη
Πῶς θὰ τὸ πῆ καὶ θὰ τὸ μολοῖσῃ. (11)
Πιάνει χαρτὶ καὶ μπέρα καὶ μελάι
Καὶ μιὰ γραφὴ καθίζει καὶ τοῦ κάνει.
Ἐς τὰ τέσσαρα καντούνια (12) τήνε καίει.
Τέσσερις μᾶνραις βούλαις (13) καὶ τῷ θέτει.

(3.) Ἄρμενοκοῦπι—Ὅταν πλέῃ τις με τὰ κατάρτια καὶ πανιά τοῦ πλοίου καὶ με τὰ κουτιά.

(4.) Βιάσι—Βία, σπουδὴ (ταχύτης).

(5.) Ξοδιάζω—Ἐξοδεύω, δαπανῶ.

(6.) Γαερμός καὶ μαερμός—Ἐπάνοδος, ἐπιστροφή.

(7.) Τραβαμπᾶς—Ἐχριστικὴ λέξις κατὰ τῶν ἱερέων (ἐκ τοῦ abbas λέξις Ἰταλ.)

(8.) Κερακαπετάνισσα—Σύζυγος τοῦ Πλοιάρχου.

(9.) Χορατεύω—Ἀστειζομαι, χαριεντίζομαι.

(10.) Ἐγνοια—Προσοχὴ, μέριμνα.

(11.) Μολοῖσῃ—Μολογῶ—ὁμολογῶ.

(12.) Καντούνι—Γωνία (λέξις Ἰταλ)

(13.) Βούλαις—Βούλα—Σφραγίς, σημεῖον.

— Ἀκουσες καπετάνιο μ' ἴντα ἔγεινη ;
Ἡ κερακαπετάνισσα σ' ἀρνήθη.
Ἡ κερακαπετάνισσα σ' ἀρνήθη
Κι' ἀπόψε μ' ἄλλον ἄντρα ἐκοιμήθη.
Σὺν εἶδεν ὁ Μανέτας τὸ φερούμι
Ἐστὴν κάμεράν (14) του πᾶ καὶ τὸ διαβάζει.
Ἐστὴν κάμεράν του πᾶ καὶ τὸ διαβάζει,
Φωνιάζει τοῦ ντενιέταν (15) του καὶ πάει·
— Ρίξε τὴ σκαπαβία (16) ἔς τὸ θαλάσσι
Ἐστὴν Μήλος τὸ λιμάν' ἄμε ν' ἀράξης.
Ἐστὴν Μήλος τὸ λιμάν' ἄμε ν' ἀράξης,
Τὴν κερακαπετάνισσα νὰ πάρης.
Εἰς τὸ γιαλὸ τὴ ρίξε μ' ὄρισμό (17) μου
Κ' εἰς τὸ καράβι φέρε τὸ μωρό μου.
Ρίχνει τὴ σκαπαβία ἔς τὸ θαλάσσι,
Ἐστὴν Μήλος τὸ λιμάνι πᾶ κι' ἀράσσει.
— Κερά μ' ὁ καπετάνιος μὲ διατάσσει
Πῶς πρέπει δίχως ἄλλο νὰ κοπιήσῃς.
Πάει νὰ στολιστῇ ἔς τὴν κάμεράν τοῦ
Καὶ βάνει τὰ χροουᾶ καὶ τ' ἀργυροᾶν τοῦ.
Βέργα χροουᾶ ἔς τὴν χέραν τοῦ ἐκράθιε, (18)
Τὰ σκαλοπάθια (19) ἔφῃγγα ἔκεία ποῦ πάθιε. (20)
Καὶ τότες ὁ ντενιέτας ἐλογίστη,
Τὸ κροῖμα τοῦ γυναικας ἐφοβήθη.
Λ' ,, Ἄς πάω τὴ γυναικὰ ἔς τὸ καράβι,
Ἐτι θέλ' ὁ καπετάνιος ἄς τὴν κάμη,

(14.) Κάμερα=Δωμάτιον, οἶκημα (λέξις Ἰταλ.)

(15.) Ντενιέτας=Ἀκόλουθος, ὑπασπιστὴς τοῦ πλοιάρχου Ἄξιωματ. (λέξις Ἰταλ.)

(16.) Σκαπαβία=Βάρκα, (ἄκατος) (λέξις Ἰταλ.)

(17.) Ὀρισμός=Διαταγή, πρόσταγμα.

(18.) Ἐκράθιε=Ἐκράτει.

(19.) Σκαλοπάθια=Αἱ βαθμῖδες (σταλιὰ) τῆς σκάλας.

(20.) Πάθιε=Ἐπάτει (πατῶ).

Σὰν εἶδεν ὁ Μανέτας τὴ γυναῖκα,
Τὰ ἔρημὰν τ' ἀμμάθια βρούσ' ἐτρέξα.
Μ' ὁ λογισμός του πάλι εἶνε ἕνας·
„Θάνατο γὰρ νὰ δώσῃ τοῦ γυναικας.“
— Ἰντά ἔχεις καπετάνιε μου καὶ κλαίεις
Κ' ἐμένα τοῦ καῦμένης δὲν τὸ λείεις ;
Καὶ λέει τοῦ μαγέρον τ' ὁ Μανέτας
— Ψῆσέ μας ἄν καβέ μὲ τοῦ γυναικας.
Πάλι κυρσὰ τοῦ λέει ὁ Μανέτας
„Βάλε φαρμάκι τώρα τοῦ γυναικας.“
Μὰ εἶδεν ὁ θεὸς τὴν ἀδικίαν τοῦ
Κ' ἔπεσε τὸ φλιντσάνι ἔς τὴν ποδιάν τοῦ.
Συμπάθειο τοῦ τὸ πῆρε ἡ καῦμένη
Πῶς ἦτον τοῦ θαλάσσιον τραλισμένη. (21)
Καὶ τοῦ ντενέτα φώνιαξε καὶ πάει.
— Γλήγορα ἔς τὴ στεριά (22) νὰ τῆνε βγάλης.
Γλήγορα ἔς τὴ στεριά νὰ τῆνε βγάλης,
Καὶ τὴ ζωὴν τοῦ σήμερο νὰ τὴ πάρῃς.
Κι' ἀπήτης (23) ἀλαργάρει (24) τὸ καράβι,
Ἐτότες ἡ καῦμένη τὸ λογιάζει.
— Ἄχι ὁ καπετάνιος ὁ δικός μου,
Ἀποῦ ἄτονε τ' ἀμμάθια καὶ ὁ φῶς μου.
Δὲν ἔχω μῆτε κύρη μῆτ' ἀδέρφια,
Νὰ κάμουν τοῦ παπᾶ ὅτι τοῦ προέπα. (25)
Εἶχ' ἀδερφὸ καὶ κύρη κι' ἀξαδέρφια,
Μὰ ἄνε καιροὺς καὶ χρόνι' ἀποθαμμένα.
Τοῦταν τὰ λόγια μίλιε ἡ καῦμένη
Ἵουτεν ἡ μπάλα το' ἤρθε εἰς τὸν μπέτη. (26)

(21.) Τραλισμένη = Σκοτωμένη, ἢ ζαλισμένη ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

(22.) Στεριά = Ἐρηρὰ (στερεὰ).

(23.) Ἀπήτης = Ἀφοῦ, ἐπειδὴ.

(24.) Ἀλαργάρω = Ἀπομακρύνομαι.

(25.) Προέπα = Ἦξιζαν Προέπω Ἀξίζω.

(26.) Μπέτης = Στῆθος (λέξις Ἰταλ.).

Ποτὲ ἄχνα⁽²⁷⁾ δὲν ἔβγαλ' ἡ καυμένη
Κ' ἐπῆραν τὴν ψυχὴν τοῦ οἱ γι' ἀγγέλοι.
Καὶ σὺν τὴν εἶδε κάτ' ἀποθαμμένη
Ἐπῆρε τὸ μωρὸν τοῦ καὶ γαέρνει. ⁽²⁸⁾
Καὶ σὺν ἔφταξε λέει τοῦ Μανέτα
,, Ἄδικα θανατώθηκ' ἡ γυναῖκα. '
Γράφει γραφαῖς καὶ γράμματα κ' ἔλεγον
,, Ἄν πιάσουν τὸν παπᾶ, νὰ τὸν ἐδέταν, '
Καὶ γράφει γραφαῖς ἄλλαις καὶ σκορποῦσι
,, Ὅπου κ' ἂ βροῖν παπᾶ νὰ καταλυοῦσι. '

Ὁ Νικόλας Πρωΐμος

Ἐκ τούτου κατάγονται οἱ σημερινοὶ **Πρωΐμιδες**
οἰκογένεια μεγάλη ἧς οἱ κλάδοι εἰσὶν ἐσπαρμένοι ἀνά
τὰς Ἐπαρχίας Κυθωνίαν καὶ Κίσταμον, πολλὰ προσε-
νεγκοῦσα ὑπὲρ Πατρίδος.

Σήμερις εἶνε καταχνιά, μεγάλη κατουράρα, ⁽¹⁾
Κι' ὁ Πρωΐμος ἐπήγαγεν ἀπάνω 'ς τὴ μαδάρα,
Νὰ συμμαζώξῃ το' αἶγες του νὰ τῶν κονλουκουροῖση, ⁽²⁾
Νὰ ἰδῇ ἂν βγάλη τίβοτοι ⁽³⁾ κιαπόεις ⁽⁴⁾ νὰ γυροῖση.
Καὶ ὄντεν τῶν ἀποκουρευγε ⁽⁵⁾ ἔφταξεν ὁ Ρετζέπης
Καὶ παίζει του μὲ τὸν τοιφτὲ καὶ δούδει του 'ς τὸν μπέτη
Καὶ παίζουν του κ' οἱ γι' ἄλλοι μιά, δούδει του 'ς τὴν κοντάλα

(27.) Ἄχνα—Ὀμιλίαν, λέξιν (τσιμουδιά) ἀναπνοῆν (ἄχνη).

(28.) Γιαέρνω, γιαέρνω—Ἐπιστρέφω γυρίζω.

(29.) Καταλυῶ—Φανεύω καταλύω).

(1.) Κατουράρα—Ὀμίχλη.

(2.) Κονλουκουροῖζω—Κουρεύω τὰ ὀπίσθια τοῦ προβάτου.

(3.) Τίβοτοι καὶ τίποτες—τίποτε.

(4.) Κιαπόεις—Καὶ ἔπειτα, καὶ κατόπιν.

(5.) Ἀποκουρεύγω—Τελεζόνω τὸ κούρεμμα.

Κ' ἐσούρογε (6) τὸ αἶμάν του ὡσάν τὴ μπουτσονάρα (7)
Τὴν κεφαλὴν του κόψανε κ' εἰς τὸν ντορμπᾶ (8) τὴ βίανον
Κ' εἰς τὸ σομάρι τὴν κρεμουῖν κ' εἰς τοῦ πασαῖ τὴ φτιάνον
— Γυῖντα δὲν τὸν ἐφέρετε μὲ τὰ σκουιὰ δεμένο,
Μόνο τὸν ἐσκοτώσετε 'ς τὰ ὄρη τὸν καῖμένο ;
— "Αντρας ἦτον ἄδυνατὸς κ' ἦτονε καὶ ἀνθρωμένος
καὶ δὲν ἐπιάνεντον ἄλλιῶς ὄξω καὶ οσοτωμένος.
'Ακούσαν το 'ς τὸ Γαλατᾶ ἢ γι ὄμορφαις κοπέλαις
"Κατακαῖμένο Προῶιμε, δὲν κάνεις μπλιὸ τζιλβέδες." (9)
Τὴν κεφαλὴν του στέσανε κ' εἰς τὰ Μεοκλὰ συντήρα, (10)
'Εφταξε καὶ ἦ μάγαν του ἦ μανροκακομοῖρα.
— "Ὡφον παιδί μου Νικολῆ καὶ πῶς νὰ σὲ γνωρίσω ;
Ψηλά 'πον σ' ἐκρεμάσανε καὶ πῶς νὰ σὲ φιλήσω ;
Θωρεῖς τα τὰ δαχτύλιαν του τὰ κοντυλοσερμένα ; (11)
Παιδιά! (12) καὶ νὰ τὴν παίζανε τὴ λῶρα τὰ καῖμένα;

•Ο Βέργας.

Πέρδικ' ἀπάνω 'ς τὸ βοννό, 'πάνω 'ς τὸ χαρακάκι, (1)
'Αφρουγκαστήτε νὰ σὲς πῶ ὄμορφο τραγουδάκι.
'Σ τοῖ ἑκαφτὰ τοῦ Γεναριοῦ μὰ μέρα, μὰ Δευτέρα,
'Εβγάλανε διαλαλημὸ (2) νὰ πιάσουνε τὸ Βέργα.
Οἱ τοῦρκοι πρεμαζόνονται (3) κάνονν τὸ μπαϊράκι, (4)

(6.) Σουρόνω—Σταλάζω, χύνομαι τρέχω ὡς τὸ ὕδωρ τῆς θρύσης.

(7.) Μπουτσονάρα—Στόμιον πηγῆς ὕδατος. (λέξις Ἴταλ.)

(8.) Ντορμπᾶς—Σάκκος, σακκίδιον (λέξις Τουρκ.)

(9.) Τζιλβέδες—Βλέμμα ἐρωτικόν (λέξις Τουρκ.)

(10.) Συντήρα—"Εβλεπε, παρετήρει.

(11.) Κοντυλοσερμένα—Δεπτὰ, συμμετοικά.

(12.) Παιδιά—"Αραγε, μήπως.

(1.) Χαρακάκι—Μικρὸς λίθος, λιθάρι.

(2.) Διαλαλημὸ—Προκλήρυξις. Διαλαλῶ—κηρύττω.

(3.) Πρεμαζόνω—ομαι—Συναθροίζω—ομαι.

(4.) Μπαϊράκι—Σημαία (λέξις Τουρκ.)

Κι' ἄλλος δὲν εἶν' ἀπόκοτος ⁽⁵⁾ σὺν τῷ Χατζαγαδάκη.
 Καὶ ἡ νενέν ⁽⁶⁾ του τοῦ ἔλεγε—Κάτοε Χατζῆ μου κίτοε
 Γιατ' εἶτοί ⁽⁷⁾ ποῦ σὲ σέρνοννε ⁽⁸⁾ κουρμπάνι ⁽⁹⁾ θὰ σὲ πᾶνε.
 — Νὰ πάω θέλω, μπρὲ νενέ, ἔς τοῦ Βέρου τοῦ σεφέρι, ⁽¹⁰⁾
 Μ' ὅ τ' εἶνε κιοιμέτι ⁽¹¹⁾ μου ὀπίσω δὲ γάρονει. ⁽¹²⁾
 Ἀτίπερα εἰς τὸ Μοχὸ χορὸ ἔχοννε στεμένο ⁽¹³⁾
 Κ' ἐκεῖ τὸν ἐξεφάντωνεν ὁ Βέρου ὁ καϊμένος.
 Ὅμπρὸς ὀμπρὸς ἐχόροννε κ' ἤλεγε μαντινάδες, ⁽¹⁴⁾
 Κ' ἡ γλώσσάν του τῇ κελαϊδεῖ ⁽¹⁵⁾ μὲ τῇ πολλαῖς τῇ χάραϊς
 Κι' ὁ ἀδερφὸς τ' ὁ Νικολῆς κίθεται γκρονιασμένος,
 Καὶ ἔς τὸ δεξιὸν του μάγουλο εἶν' ἀποκουμπισμένος. ⁽¹⁶⁾
 — Σκόλασ' ἀδέρφι, τὸ χορὸ, δικᾶ μας μπλιὸ κι' ἡ γι ὦρα
 Καὶ ντεσκερὲ ⁽¹⁷⁾ μᾶς φέρανε ἔπο μέσ' ἀπὸ τῆ χώρα,
 Γιὰ πέ μ' ἀδέρφι τὸ μουζντέ ⁽¹⁸⁾ καὶ τὸ κακὸ χαμπέρι,
 Μὰ μονομᾶς παθιοῦμ' ⁽¹⁹⁾ ἐμεῖς τῇ ξενιθιάς ⁽²⁰⁾ τὰ μέρη.
 — Ἐμᾶς μᾶς ἐξηλέφανε οἱ γι ἀγάδες τοῦ χωριοῦ μας
 Κ' ἐβγάλαν τὸ ἰλάμι ⁽²¹⁾ μας ἴσια μὲ τοῦ μπογιοῦ μας.
 — Ἄμε γὰ πῆς τσῆ μάνας μας γὰ ῥοθη γὰ τῆνε ἰδοῦμε,

- (5.) Ἀπόκοτος=Θαυραλέος, πολυμητίας.
 (6.) Νενέν=Μήτηρ (λέξις Τουρκ.)
 (7.) Εἶτοί=Αὐτοί.
 (8.) Σέρνω=Σύρω τραβῶ.
 (9.) Κουρμπάνι=Θῦμα, σφάγιον (λέξις Τουρκ.) καὶ Κουρμπάν
 Μπαϊράμι=ἑορτὴ τῶν θυσιῶν.
 (10.) Σεφέρι=Ἐκστρατεία (λέξις Τούρκ.)
 (11.) Γάρονω καὶ Γιαγέρνω=Ἐπανερχομαι, γυρίζω.
 (12.) Παιδιά=ἄραγε μήπως ;
 (13.) Στεμένο=ἰστάμενον, ἐτοιμασμένον.
 (14.) Μαντινάδες=Δίστιχα τραγοῦδια.
 (15.) Κελαϊδῶ=Τραγουδῶ (σὺν τῷ πουλί).
 (16.) Ἀποκουμπισμένος=Πλαγιασμένος.
 (17.) Ντεσκερὲς=Ἄδεια, (λέξις Τουρκ.)
 (18.) Μουζντές=Εὐαγγέλια, χαροποιὰ εἰδήσεις (λέξις Τουρκ.)
 (19.) Παθιοῦμεν=Πατούμεν.
 (20.) Ξενιθιά=Ξενιτεία, ξένα μέρη.
 (21.) Ἰλάμι=Ἀπόφασις, κρίσις (λέξις Τουρκ.)

Κι' ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα θενά ξενιτευτοῦμε.
 Παιδιά μ' ἀμέτε (22) ἔς τὸ καλὸ καὶ πῶς θὰ οἴσ ξεχάσω ;
 Παιδιά καὶ θὰ οἴσ ξαναἰδῶ γῆ πάντα θὰ οἴσ χάσω ;
 Καὶ τ' ἄλλο τὸ παιδάκι μου γὰ μοῦ τὸ χαιρετᾶτε,
 Παιδάκι ἀποῦ τὸ γένησά, παιδιά γὰ μὲ θυγᾶται ;
 Καὶ ὅτεν ἐπεροῦσανε ἔς τοῖ Στρογγυλαῖς κεφάλαις.
 Γεμίζουν τὰ τουφέκια των μὲ τὸ ἄσημένιας μπάλαις.
 Καὶ ὅτεν ἐπεροῦσανε ἔς τοῦ Φλαμπουριᾶ τ' αὐλόχι, (23)
 Ἐλόγιασ' ὁ Χασάν ἀγᾶς τὸ Βέργα γὰ σκοτώση.
 Καὶ παίζει τον μὰ μπαλωθιῖ καὶ δούδει του ἔς τὸν μπέτη,
 Μὰ κείνο δὲν τότε περνᾷ σὰν παλληκᾶρι στέκει.
 Καὶ πάλι ξαναπαίζει του ἔς τὸ σιρμαλί (24) γελέκι,
 Τὸ Βέργα μπάλα δὲν περνᾷ μόνο γλιστροῖ καὶ πέφτει.
 Καὶ παίζει του κι' ὁ Βέργας μιὰ καὶ δούδει του ἔς τ' ἀμμάτι (25)
 Κ' οἱ γι' ὀμναλοῖν του πιάσανε ποῦς (26) μουζουριουῦ (27)
 [χωράφι

Κι' ἀράλης τ' ὁ κακόμοιρος ἔπεσε λιγωμένος,
 Νὰ μὴν τότε σκοτώσουνε κ' ἐκείνο τὸν καῖμενο.
 — Σώπαινε ἀράπη, σώπαινε, μὰ γὼ δὲ σὲ σκοτόνω
 Μὰ θὰ σ' ἀφήσω ζωντανὸ γὰ τὸ διγᾶσαι (28) μόνο.

(22.) Ἀμέτε=Πηγζίνετε.

(23.) Αὐλόχι=Αὐλάξ, στενὸν μέρος φαραγγι.

(24.) Σιρμαλί=Ποικιλτόν (μὲ ποικίλματα ἔμπροσθεν).

(25.) Ἀμμάτι=Ὄφθαλμός(μμάτι)

(26.) Νιούς=Ἐνός.

(27.) Μουζοῦρι=Κοιλόν. Μέτρον Δημητριακῶν καρπῶν (λέξις
 Τουρκ.)

(28.) Διγοῦμαι=Διηγούμαι.

Δασκαλογιάννης (1770)

[Τὸ παρὸν ποίημα, ἀναφέρει τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἐξ Ἀνωπόλεως Σφακίων ἀειμνήστου Δασκαλογιάννη, ἀνδρὸς διακεκριμένου ἐπὶ πλούτῳ καὶ μεγίστῃ φιλοπατρίᾳ.

Ὁ Δασκαλογιάννης μὴ ἀναλογισάμενος τὸ κρίσιμον τῶν περιστάσεων, ἀλλὰ παρακινηθεὶς παρ' ἐξοχωτάτων προσώπων τῆς Ρωσσίας, Μολδοβλαχίας καὶ Πέλοποννήσου, μεθ' ὧν εἰς διηνεκῆ μυστικὴν συνεννόησιν εὐρίσκετο, ἐκήρυξε κατὰ τοῦ τότε κρατικοῦ Σουλτάνου τῷ 1769 πόλεμον, ὅστις ἀπέβη ὀλεθριώτατος καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν τότε ἀκμαιοτάτην ἐπαρχίαν Σφακίων.]

Ἀποῦ 'χει νοῦ καὶ λοῖσμός,⁽¹⁾ καὶ γνῶσι 'ς τὸ κεφάλι,
ἄς κάτῃ νὰ συλλογιασθῆ τὸ Δάσκαλο τὸ Γιάννη.

Ἀποῦ 'τον πρῶτος τῷ Σφακιῶ καὶ πρῶτος νοικοκύρης,
κι' ἀποῦ 'προσπάθειε νὰ γενῆ ἡ Κρήτη Ρωμησοῦνη

'Σ τὰ χίλια ἑφτακόσια 'ς τὰ ἐξήντα ἑννέα,

'παρασιτατοῦν οἱ Σφακιανοί, πράμματα 'να γραμμένα

Ὁ Ὑψηλάντης τοῦ Βλαχίας καὶ ὁ Μαυρομιχάλης

συνωμοσία 'κάμανε μὲ τὸ Δασκαλογιάννη.

Οἱ Βλάχοι ἐκινήθηκασι μὰ ἡ Μάνη δὲν 'κινήθη,

κι' ἔπεσεν οὐλὴ ἡ Τουρκιά, εἰς τὰ Σφακιά 'ς τὴ Κρήτη

Κάθε γιορτὴ καὶ Κυριακὴ ἔβανε τὸ καπέλλο,

κι' ἤλεγε τοῦ Πρωτόπαπα «τὸ Μόσκοβο θὰ φέρω»

— 'ξάδευφε Δάσκαλε-Γιαννῆ, σόπαινε μὴν τὸ λέης

γιατ' ἄν τ' ἀκούσῃ ὁ πιασοῦς πολλὴ Τουρκιά θὰ μπέμφῃ ⁽²⁾

νὰ δοῦδωμε χαρίσματα χαράτσια⁽³⁾ κάθε χρόνο

(1.) Λοῖσμός=λογισμὸς, σκέψεις.

(2.) Μπέμφο=μπέπω, ἀποστέλλω.

(3.) Χαράτσια=(λέξις Τουρκ.) φόρος (κεφαλικός).

γιατὶ θὰ μπέρη τὴν τουρκιὰ καὶ θὰ χαλάση(4) κόσμο
 — Ἀξάδερχε Πρωτόπαπα δὲ δούδω γὰν χαράτσια
 κι' ἄς μπέρ' ὁ καπετὰν πασοῦς χιλιάδες μπαϊράκια
 — Καὶ ὁ πασοῦς ὡς τ' ἄκουσε πολὺ τοῦ βαροφάνη
 'ς τὴ Πόλι εἰς τοῦ Βασιλεῖα ἔμπερ' ἕνα φερμάνι
 Ἀφέντη βασιλεῖα μου, διῦταξ' ἴντα νὰ κάμω,
 γ' ἢ νὰ τὰ κάμω τὰ Σφακιὰ γ' ἢ νὰ ρεφουδάρω(5)
 Κι' ὁ βασιλεῖας του τοῦ ἔγραψε ντελόγκως(6) νὰ κινήση
 νὰ τὰ ξεβγάλης τὰ Σφακιὰ δροσιὰ(7) νὰ μὴν ἀφήσης
 'ς το' εἰκοσιέξε τ' Ἀπριλιοῦ μὴν Παρασοκὴν ἡμέρα
 μπαίνουν οἱ Τοῦρκοι 'ς τὰ Σφακιὰ μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὴ χεῖρα
 Κάνου τὸ πρῶτο πόλεμο εἰς τὸ Σελλί τοῖ Κράπης
 Πολλὴ Τουρκιὰ σκοτώθηκε μαζὺν κι' ἕνας ἀράπης
 Μ' ἀποῦ τὰ Σφακιανόπουλα κινεῖς δὲν ἐσκοτώθη
 παρὰ νὰ Νιμπρωτόπουλο λιγάκιν ἐλαβώθη
 Τρεῖς ἔμερες κάνου πόλεμο σώνουνται(8) τα φουέκια
 καὶ τὰ βουνα ἐπιόσασιν οἱ Τοῦρκοι ὄαν λελέκια
 Τὴ νύχτα ἐπατήσασιν τ' Ἀσκούφον, Καλλικράτη
 καὶ τὰ τσαντήρια(9) ἐοτέξασιν(10) εἰς τὸ Σελλί 'ς τὴ Κράπη
 Καῖσιν(11) ἀγόρια καὶ γαλιές καὶ Βουβαδοβρασκάδες
 πολὺν κακὸν τὸ ἔλθετε καὶ μένοι Κωμητάδες
 Καϊνοῦν τὴ Χώρα τῶ Σφακιῶ, καῖοι τοὶ μαγατζέδες(12)
 ἐκειὰ ἀποῦ κἄναν τοῖ γιορτές καὶ το' ὠμορφους γλεντζέδες(13)

(4.) Χαλάση—Χαλῶ=ἀπαγονίζω, τουφεκίζω, ἢ ἀποκεφαλίζω (παρὰ Κρησίην) ἀλλὰ καὶ καταστρέφω.

(5.) Ρεφουδάρω ἢ ρεφουδαίρνω ἢ ρεφουδαίρω=ἐγκαταλείπω ἀφίνω.

(6.) Ντελόγκως=εὐθύς ἀμέσως.

(7.) Δροσιὰ=τίποτε, κανένα, (ἐκ τοῦ δροσος).

(8.) Σώνουνται=σώνω=τελειώω, ἀλλὰ καὶ ἐξαρκῶ.

(9.) Τσαντήρια (λέξις Τουρκ.)=σκηναί.

(10.) Ἐοτέξασιν=ἔστησαν.

(11.) Καῖσιν=καῖουσι πυροβόλουσι.

(12.) Μαγατζέδες=Μαγαζεία.

(13.) Γλεντζέδες=διασκεδάσεις, τέρψεις

Κλαῖοιεν ἢ μάννες τὰ παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ τοῖς μάννες
 σκληράκια τοῦ τὰ ἄπερασι οἱ γι' ἄπιστοί οἱ γι' ἀγάδες.
 Κάτω ἔς τὸ Φραγκοκάστελλο τὰ ἰσταῖξαν⁽¹⁴⁾ τὸ τσικνιήρια
 Ἐπὶ τὸ Κάμπλο ἔς τὴν Ἀνώπιλι κ' ἐπαῖζαν τὰ παιγνίδια
 Ἐπὶ τὸ Ἀράδαινας τὸ φάραγκα οἱ Σφρακιαν' ἐσταθῆκα
 χίλιοι τρακόσιοι τέσσερεις ἵνα βράδ' ἐμετροθηῆκα
 Δώδεκα ἔμρες πολεμοῦν οὗλοι μικροὶ μεγάλοι
 Τὴ νύχτα το' ἐπατήσασιν ἀποῦ τὸ Διαλιοκάρι
 Δίδου το' Ἀράδαινας φωνθιά καιντοῦν⁽¹⁵⁾ τὸν Ἀϊ-γιάννη
 ἔς τὰ Κρούσι' ὅσ' ἐγλυτώσασι μὲ τὸ Λασκαλο-Γιάννη
 Κατέβα Λάσκαλε-Γιανιό, κατέβα νὰ προδώσης⁽¹⁶⁾
 καὶ τὰ πουλιὰ π' ἀγγιγέψες⁽¹⁷⁾ νὰ ἰδῆς ἂν τὰ μερώσης
 Ἐπὶ τὰ Κρούσια ἐπιάσ' ὁ Λάσκαλος μαζί μὲ τὰ παιδιὰν του
 καὶ μὲ τὴν θυγατέρες του μὲ τὴν καπειτανίαν του
 Ἐπὶ τὸ Κάστρο τὸν ἐπήγαγε ἀπάνω ἔς τὸ ντιβάνι⁽¹⁸⁾
 χίλια καλῶς ἐκόπιασεν⁽¹⁹⁾ ὁ Λάσκαλος ὁ Γιάννης
 Φέρετε τοιμποῦκι γιασεμί καὶ φαλφουρι⁽²⁰⁾ φλυντοῖνι
 Φέρετε καθέκ' ὀλόχροουση τοῦ Λάσκαλου τοῦ Γιάννη
 « Λάσκαλε-Γιάννη τῷ Σφρακιῷ ὁ πρῶτος νοικοκύρης,
 Ἐσ' ἦσουνε ἀποῦ ἔλεγε νὰ κάμης Ρωμηοσύνη.
 Ἐσ' ἦσουν' ἀποῦ ἔλεγε πῶς ἦθελες κρεμάσεις
 ἔς τὸ Κάστρο τὸ χρυσὸ σταυρὸ κι' ἀπόκειας⁽²¹⁾ νὰ περάσης;
 ἐγὼ ἔμουνε ἀποῦ τὸ ἔλεγα καὶ θὰ τὸ κάμω κιόλας

(14.) Σταιῖξαν=ἔστησαν.

(15.) Καιντώ=Πυρπολῶ. καίω.

(16.) Προδώσης=ὑποταχθῆς (προδούδω ἐμχυτόν=ὑποταττομαί
 ἀλλὰ καὶ προδούδω=προδίδω ἄλλον.

(17.) Ἀγγιγέψω=Ἀγγριεύω, γίνομαι ἄγγριος.

(18.) Ντιβάνι=(λέξις Τουρκ.) ἀνάκλιτρον, εἶδος καναπέ.

(19.) Ἐκόπιασεν=ἦλθεν, ἀφίκετο.

(20.) Φαλφουρι=Δοχεῖον ἐκ πορσελάνης.

(21.) Ἀπόκειας=Ἐπειτα, κητόπιν.

"Οξω⁽²²⁾ γὰ μὲ σκοτώσετε ἐτούτηνα τὴν ὥρα.
Κι' ἀπῆς⁽²³⁾ ἀπόπτε τὸ καρὲ κι' ἦπτε καὶ τὸ καρνὸ του
καθόντας⁽²⁴⁾ τοῦ τὸ γδιόριανε τὸ μηλοπρόσωπόν του.
Ἐ τὰ γόιατζ του ἐθέκασι⁽²⁵⁾ καρφίχτη⁽²⁶⁾ γὰ ξανόγην,⁽²⁷⁾
καὶ το' ἐφτυζεν πολλαῖς φουαῖς σφάκελλα τῶν διδι
Κι' ὅταν τοῦ τὴν ἐγδάριανε καὶ τὴ δεξιάν του χίρα,
ἐτότες ἐτουρκεύγασι τὴν μιάν του θυγατέρα
Κι' ὄντε τὴν ἐτουρκεύγασι καὶ τὸν κινᾶ⁽²⁸⁾ τὸ' ἐβάνα
ἐρότα γιὰ τὸν κόρη τοῦ ἴντα τὸν ἀποκάμα
« Λασκαλομανροπούλά μου ἐτά τὸνε γραφτὸ σου
τὸ Βεζυράκι τῶ Χανιῶ γὰ πάρη τὸν ἀθῶ σου
Τὴ κεγαλή του κόψανε τοῦ Λάσκαλον τοῦ Γιάννη
καὶ πόνο δὲν ἐγροῖκα μπλεῖο μονιδὲ δὲ εἶπ' ἀμίανι.

•Ο Δάσκαλο-Γιάννης (1770)

Ἐποῦ ἔχει νοῦν καὶ λοῖσιμὸν καὶ γνῶσι' τὸ κεγάλι,
Ἐς κάτση γὰ συλλογιασιτῆ τὸ Λάσκαλον τὸ Γιάννη.
Κάθε Λαμπροχριστούγεννα ⁽¹⁾ ἔβανεν τὸ καπέλο.
Κ' ἤλεγεν τοῦ Πρωτόπαπα — Τὸ Μόσκοβη ⁽²⁾ θὰ γέρω.
Καὶ ὁ πασῶς ὡς τ' ἄκουσε πολλὰ τοῦ βαρογάνη, ⁽³⁾
Ἐ τὸ Κάστρο καὶ ἔς τὸ Ρέθεμνος εὐτὺς χαμπέρι κάνει.

(22.) "Οξω = Ἐκτός, ἔξω.

(23.) Ἀπῆς = Ἀφοῦ.

(24.) Καθόντας = Καθήμενος.

(25.) Ἐθέκασι = Ἐθήκαν.

(26.) Καρφίχτη = Καθρέπτειν, κάτοπτρον.

(27.) Ξανόγιω = Βλέπω παρατηρῶ.

(28.) Κινᾶς = Χρῶμα δι' οὗ βάφουσιν τὸ πρόσωπον καὶ χεῖλη
αἱ σύζυγοι (χανομίτσι) τῶν Τούρκων (ρόδεςον).

(1.) Λαμπροχριστούγεννα = Ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων.

(2.) Μόσκοβης = ὁ Ρῶσσης.

(3.) Βαρογάνη = Ἐργάνη βάρους, οὐστηρετηθῆ.

— Ἐλᾶστε νὰ ἀρματώσετε τὰ τρία μπαϊράκια. (4)
Νὰ πᾶ νὰ δώσωμε φωνιά ᾗ τὰ τρία χωριολλάκια. (5)
Κ' ἐτοιμασίαν κάμασι γιὰ τὰ Σφακιά κινουῖσι,
Κ' ἡ Κρήτ' ἡ γι ἀποδέλοιπη (6) στέκουν καὶ συντηροῦσι. (7)
Κι' αὐτοὶ δὲν τὸ κατέχασι (8) γιὰ νᾶνιε ὠρδινασμένοι (9)
Καὶ λίγο μόνον ἔλειπε νᾶνιε ἀφανισμένοι.
Πιάνουσι ᾗ τὴν Ἀνώπολιν τὸ Δάσκαλον τὸ Γιάννη
Κι' ἄλλος κινεῖς δὲν τὸ ἔφερε βοήθεια νὰ τοῦ κάμη.
Ἀπῆς καὶ τὸν ἐπιάσασι ξεμιστεμὸ (10) δὲν ἔχει,
Γιατὶ παντοτεινὰ ἡ Τουρκιὰ παντοῦ τότε ξετροῦχει. (11)
Καῖσιν καὶ τὴν Ἀράδαινα, καῖσιν τὸν Ἄϊ Γιάννη,
Πετᾶται κ' ἡ Σγουρομαλλιὰ, δέρνει τὰ γόνατᾶν τῆ.
— Δάσκαλε Γιάννη τῷ Σφακιῷ μὲ τὸ πολλὴν κροῖμι, (12)
Ἐο' ἦσουν ποῦ τὴν ἠθελες τὴν Κρήτη Ρωμησοῦνη;
Κι' ὄντεν τοῦ στρώσαν τ' ἄλογο γιὰ νὰ καρβαλικέψη,
Ἐ γι' ἀρχόντισσάν του τὸν ρωτᾶ ποῦ θὲ νὰ ταξειδέψη.
— Μισεύγ' ἀρχοντοπούλα μου, καλὰ σοῦ παραγγένω,
Γιατὶ καλὰ λογιᾶζω το πῶς δὲν ξαναγιαγέρνω. (13)
,,Νά χησ τῆ πόρταις σφαλιχταῖς (14) καὶ τὰ κλειδιὰ βγαυμένα
Καὶ τὰ πορτοπαράθυρα σφιχτοπερατωμένα. (15)
Κι' ὅσα ἄστρα ἦνε ᾗ τὸν οὐρανὸ τῶν ἔτασσε (16) παράδες,

-
- (4.) Μπαϊράκια=Σημαῖαι (λέξις Τουρκ.)
(5.) Χωριολλάκια=Χωριδιὰ, μικρὰ χωριά.
(6.) Ἀποδέλοιπος=Ἐπόλοιπος.
(7.) Συντηρῶ=Βλέπω, παρατηρῶ.
(8.) Κατέχω=Εἰξέρω, γνωρίζω.
(9.) Ὁρδινασμένοι=Πατεσκευασμένοι, ἐτοιμοί.
(10.) Ξεμιστεμὸς=Ἀπολύτρωσις (γλυττωμὸς σπητῆρις).
(11.) Ξετροῦχει=καταδιώκω (κυνηγῶ τινα).
(12.) Κροῖμι=Κόσμος=στολισμὸς (λέξις Τουρκ.).
(13.) Ξαναγιαγέρνω=Ἐπιστρέφω, ξαναγυρίζω.
(14.) Σφαλιχταῖς=Κλειστὸς.
(15.) Σφιχτοπερατωμένοι=Κλεισμένοι σφιχτὰ (ισχυρῶς) τε-
θέντος τοῦ μοχλοῦ.
(16.) Ἐτασσε=Ἐπέσχετο.

Ποῦρ⁽¹⁷⁾ ἀπαιτός⁽¹⁸⁾ του τοῦ κοβγε τοῦ μεγαλοβοδομάδες.
Κι' ὄντεν τὸν ἀνεβάζασιν εἰς τοῦ πασᾶ τῆ σκάλα
Τ' ἀμμάθιαν του ἐτρέχασιν ὡσὸν τὴν μπουτσουνάρα⁽¹⁹⁾
— Ἄχ ποῦ ὅτ' ἔσεῖς οἱ φίλοι μου κ' ἔσεῖς οἱ γι' ἐδικοί μου,
Καὶ τοῦ πασᾶ μ' ἀφήκετε νὰ πάρη τὴ ζωὴ μου ;—
Καὶ τοτεσᾶς⁽²⁰⁾ τοῦ δώκασιν τὸν ἀργυρὸν καρφίχτη.⁽²¹⁾
Κ' ὕστερα τὸν ἐγδέρασι ὅς τ' ἀμμάθια καὶ ὅς τὴ μύτη.
Βαρῶν βαρῶν ἀναστενάξε κιαπόκειας⁽²²⁾ τῶνε κάνει'
Ἔτο' ἀπου τότε ἐκάμασιν καλλιῦ⁽²³⁾ χε ν' ἀποθάνη.

•Ο Μιχάλης Βλάχος

Ὡ ποταμοὶ σπειρέετεν⁽¹⁾ καὶ βρούσαις ξεραθῆτε⁽²⁾
Κι' ἔσεῖς τοῦ Κρήτης τὰ βουνὰν τὸ Βλάχο λυπηθῆτε.
Κλάρετεν τὸν περίφημον ἄντρα ἔπου σᾶς ἐπάθιεν,⁽³⁾
Τὸ Βλάχον, ὁποῦ σὰ θεριὸ ὅς τοῖς δρόμους ἐπορπάθιεν.⁽⁴⁾
Κ' οἱ κάμπ' ἀναστενάζουσιν καὶ τὰ βουνὰ βροχούνται,
Τὸ ἄν' ἔπου τ' ἄλλ' ἀναζητᾶ τὸν Βλάχον καὶ λυποῦνται.
Κλαῖσίν τον κάμποι καὶ βουνά, κλαῖσίν τον χελιδόνια,
Κλαῖσίν τονε καὶ ὅς τὰ Σφακιά, κλαῖσίν τον καὶ ὅς τ' Ἀνώγεια
Κλαῖσίν τονε καὶ ὅς τοῦ Γωναῖς, χαῖμός⁽⁵⁾ ὅς τὸ παλληκάρι,
Ἄπου τὸν ἥλι' ἐθάμπωνεν τ' ἄστρον καὶ τὸ φεγγάρι.

(17.) Ποῦρι=Λοιπόν, ἄραγε.

(18.) Ἀπαιτός=Ἐγὼ αὐτός, ἐγὼ ὁ ἴδιος. Αὐτὸς ὁ ἴδιος.

(19.) Μπουτσουνάρα=Στόμιον βρούσεως (λέξις Ἰταλ.)

(20.) Τοτεσᾶς=Τότε.

(21.) Καρφίχτης=Κάτοπρον, καθρέπτης.

(22.) Κιαπόκειας=Καί ἀπὸ ἐκεῖ, ἔπειτα.

(23.) Καλλιῦ=Καλύτερο.

(1.) Σπειρέγγω=Γίνομαι στεῖρος, ξηρός, ἀνυδρὸς ἀγονος.

(2.) Ξεραθῆτε=Ξηρανθῆτε· μὴ βράζετε πλέον νερό.

(3.) Ἐπάθιεν=Ἐπάτει.

(4.) Ἐπορπάθιεν=Περιεπάτει, ἐβόδιζε.

(5.) Χαῖμός=Ἀπώλεια, φθορά.

Ὁ Βλάχος δὲν ἐπιάνεντον γιὰ ἦτον παλληκάρι,
 Μόνον τὸν τσαροτέφρασιν ὁ Λράκος κι' ὁ Τσαγκάρης,
 Κι' ὅσοι πιστεύετε Χριστὸν καὶ βάνετε στεφάνι,
 Οὐλ' ἀναθεματίσετε τὸ Δράκον καὶ Τσαγκάρη.
 Πάντα του καὶ παρτοτεινὰ γιὰ τὸ παιδὶν του μίλιε, (6)
 Ποῦ τοῦ τὸ πχαίνα (7) ἔς τὴ φλακὴ καὶ τὸ ἐγλυκοφίλιε.
 Καὶ τοῦ ξαδέρφουν τοῦ λέγε, „ Ἀνίσως κι' ἀποθάνω,
 Σ' ἀφίνω ἐπιτροπικὸν εἰς τὸ παιδί μ' ἀπάνω.
 Νὰ πάρης τὴ γυναϊκά μου προχοῦ (8) νὰ σαραντίσω, (9)
 Προχοῦ νὰ πιάση τὰ βουνα νὰ κακοθανατίσω (10)
 Κι' ἂν ζήση τὸ κοράσιο μου νὰ μοῦ τὸ προξενέψης, (11)
 Κιαρέναν ὠραιόπουλο (12) νὰ βρῆς νὰ τὸ παντρέψης.
 Νὰ πάρην ἕναν ξακουστόν ὁμορφον παλληκάρι,
 Ἀποῦ νὰ μοιάζῃ ἔς τὴν ἀντρεία τοῦ Βλάχου τοῦ Μιζάλη.
 Δὲν ἔχω μπλεῖο τι νὰ σοῦ εἰπῶ, τι νὰ σοῦ παραγγείω (13)
 Ὅσ τοῖ συγγενεῖς καὶ φίλους μου χαιρετισμοὺς ἀφίνω.
 Καὶ τὴν καϊμένη μάννα μου νὰ μοῦ τὴν προσκυνήσης (14)
 Καὶ τὴν δεξιὰν τὴ χέραν τοῦ νὰ μοῦ τὴν φιλήσης.
 Σαββᾶτο μέρα τοῦ Τυρνῆς (15) μὴν εἶχεν ἕξιμερώση,
 Εἰς τὴν δεκάξε Φλεβαριοῦ ἥλιος μὴν εἶχε δώσει.
 Βγάνουν τον ἀποῦ τὴ φλακὴ σίδερα φορτωμένο
 Καὶ μὲ τὰ καρβοσόσκουνα τὸν εἶχασι δεμένο.

(6.) Μίλιε=Ὀμίλει.

(7.) Πχαίνα=Ἐπήγειναν.

(8.) Προχοῦ=Προτοῦ, πρίν.

(9.) Σαραντίσω=Κάμνω τὴν τεσσαρακονθήμερον μετὰ τὴν γέν-
 ιαν κάθαρσιν (διὰ τὰς λεχοῦς).

(10.) Κακοθανατίσω=Ἀποθνήσκω ἀτχήμερον θάνατον.

(11.) Προξενεύω=Γίνομαι προξενητής (μεσιτεύω πρὸς παν-
 ὄρειάν).

(12.) Ὁραιόπουλο=Ὁραῖον νέον, πολὺ εὔμορφον.

(13.) Παραγγένω=Παραγγέλλω.

(14.) Προσκυνῶ=Χαιρετῶ, φιλῶ (καὶ ὑποτάσσομαι).

(15.) Τυρνῆ=Τυρινὴ (ἐβδομάς τῶν Ἀπόκριων).

Κι' ὄντεν τὸν ἀνεβάζασι 'ς τοῦ σεραγιοῦ (16) τῆ σκάλα,
Ζερβά δεξιὰ συντήρηξεν (17) κ' ἐφώνιαξε μεγάλη·
— Παιδιά δὲν ἔνε χροιοιανοί, δὲν ἔνε παλληκάρια,
Ποῦ νὰ μὲ ξεμοστέψουσι (18) 'πὸ τοῦτα δὰ τὰ χάλια;(19)
Κ' ἐγτ' ἄρχοντες εἰς τοῦ πασᾶ εἶπασι ν' ἀπομείνη,
Νὰ τότε καμπανίσουσι (20) νὰ δώσουσι ἀσῆμι.
Μ' εἶπε ὁ Ἀβντοῦλ Ἀμιάν Ἀλῆς καὶ τῶν ἐφτὰ ρηγάδω;(21)
— Χροιοσάφι νὰ μοῦ φέρετε τὸ αἶμάν του θὰ πάρω.
Γιατὶ μιὰν τουρκο-Μεσαρά, 'πὸ μιὰ μεριὰν ὡς ἄλλη,
Τέσσερα χρόνια πάσινε (22) 'ποῦ 'νε 'εὐε κακὸ χάλι.
Καὶ ἂν τὸν ἀπολάρετε (23) θὰ πᾶ νὰ ξοριστοῦμεν, (24)
Ὀβλῆν ἢ τοῦρκο-Μεσαρά θὰ πᾶμε νὰ πριγοῦμεν.
Καὶ τότες τὸ ξανάνοιξεν τὸ μανρισμένο στόμα·
— Κόψετε τὸ κεφάλι μου νὰ γέν' ἡ σάρκα χῶμα.
Κλαίει τογε ἡ μάννα του— ὦρον μορὲ παιδί μου,
Φωθιά ποῦ μοῦ τὴν ἔβαλες κ' ἔκαρες τὸ κορμί μου.
ὦρον παιδάκι μου γλυκὴν καὶ πῶς θὰ σοῦ ξεχάσω ;
Καὶ πῶς θὰ κάτσω 'ς τὸ σκαμνὶ νὰ φάγω νὰ χορτάσω ;
— Σώπατε μάννα μου μὴν κλαῖς, στάσου σὰν παλληκάρι,
Μὰ μπλιό σου δὲν τότε θωρεῖς τὸ γυιό σου τὸ Μιχάλη.
Τσαροῦν(25) τσαροῦν τότε λαλοῦν πᾶσιν τον 'ς τὸ μεϊντάνι,(26)
Τῶν χροιοιανῶν τὰ δάκρυα ἐτρέχουσιν ποτάμι.

(16.) Σερά'ι· καὶ Σεράγιο=Τὰ Ἀνάκτορα, Διοικητήριον (λέξις Τουρκ).

(17.) Συντήρηξεν=Ἐκότταξε, παρετήρησε.

(18.) Ξεμοστέγω=Σώζω, ἐλευθερόνω.

(19.) Χάλια=Κατάστασις (λέξις Τουρκ.)

(20.) Καμπανίζω=Ζυγίζω μὲ τὸν καμπανόν=ζυγαριάν.

(21.) Ρηγάδω=Βασιλέων (Ρήγας=βασιλεὺς).

(22.) Πάδινε=Πᾶνε, πηγαίνουσι, περνοῦν.

(23.) Ἀπολάρω καὶ ἀπολαίρω=Ἀπολύω, ἀφίνω.

(24.) Ξοριστοῦμεν=Ἐξορισθῶμεν.

(25.) Τσαροῦν=Ἀγορὰ (λέξις Τουρκ).

(26.) Με'ι'ντάνι=Μέρος φανερόν, πλατεῖα, (λέξις Τουρκ).

Ὅχιώ σπαθιαῖς τοῦ παίξασι (27) κόβουσι τὴν κεφαλὴν του,
Κ' οἱ χροισανοὶ ἔς τὸ μεσκινιὸν (28) ἐθάψαν τὸ κορμὶν του.
Ἐγγὰ παπάδες ἦσαν καὶ ὁ δεσπότης δέκα,
Κι' οὔλοι παρηγοροῦσασιν τοῦ Βλάχου τὴ γυναικα
Ὅσοι κι' ἂν εἴστε χροισανοὶ καὶ βάνετε στεφάνι,
Ὅλ' ἀγαθηματίσετε τὸ Λράικο καὶ Τσαγκάουη.

Ὁ Νάννος (1750—60)

Ἐβγῆκ' ὁ Νάννος ἔς τὰ βοννά, ψηλά ἔς τὰ κορφοβούγια,
Λεβένταις ἀναμάζονε (1) Βουργάρους κι' Ἀρβανίταις,
Σαφῆς (2) Μωραϊτόπουλα ὁμορφα παλληκάρια.
Κι' ἀπῆς καὶ τὰ προεμάζωξε γυρίζει καὶ τῶν κάνει
— Μωρὲ παιδιὰ τοῦ λεβεδιάς, (3) μωρὲ παιδιὰ δικὰ μου,
Σὰ θέλετ' ἄσπρα νὰ ἔχετε καὶ ἄουχα νὰ φορῆτε,
Κάμετ' ἀτοάλι (4) τὴν καρδιὰ καὶ σίδερα τὰ πόδια,
Τριῶ μερῶ (5) πορπατηξιά (6) μιὰ νύχτα νὰ τὴν πᾶμε,
Νὰ πᾶμε νὰ πατήσωμε τοῦ Νικολοῦς τὸ σπίτι,
Ἄπου ἔχει τ' ἄσπρα τοῦ Βλαχιάς καὶ τὸ βαρὺ τοικίσι. (7)
Κάνουν ἀτοάλι τὴν καρδιὰ καὶ σίδερα τὰ πόδια,
Τριῶ μερῶ πορπατηξιά μιὰ νύχτα τὴν πᾶνε.
— Καλὴ ἑσπέρα Νικολοῦ.— Καλῶς τὰ παλληκάρια.

(27.) Παιξασί—Ἐπιζῆσαν = τὸν ἐπληξάν τὸν ἐκτύπησαν.

(28.) Μεσκινιὸν = Συνοικία ἐνθα κατοικοῦσιν οἱ πάσχοντες, ὑπὸ
λέπρας (κομμένοι).

(1.) Ἀναμοιζώνω = Συναθροίζω περισυλλέγω.

(2.) Σαφῆς = Καθαρῶς.

(3.) Λεβεδιά = Ἀνδρεία, νεότης (λέξις Τουρκ.)

(4.) Ἀτοάλι = Χάλυψ.

(5.) Μερῶ = Ἡμερῶν.

(6.) Πορπατηξιά = Βάδισμα, δρόμος.

(7.) Τοικίσι = Νόμισμα χρυσοῦν (λέξις Τουρκ.)

— Φέρε ψωμί, φέρε κρασί γὰ φᾶν τὰ παλληκάρια.
Σφαίξει των δώδεκα κριγίους κ' ἐγγιὰ στειροματζιέταις, (8)
Τρωῶνε καὶ πίνουσι τὰ παιδιὰ καὶ λιανοτραγουδοῦνε, (9)
Γυρεύουσι καὶ πολλὰ φλουριά (10) γὰ βάλουσι 'ς τὰ κεμέρια. (11)

Ὁ Καραμουσᾶς καὶ ὁ Μπλάζιος

Ἐχαῖνέφαν (1) τὰ Σφακιά κ' οὔλαν τὰ Κατωμέρια, (2)
Χαῖνεύουσι καὶ τὰ Κεραμειά, ἀποῦ 'νε (3) μαθημένα.
Μὰ πάροθηκε (4) ὁ Καραμουσᾶς τὴν Κρήτη γὰ μερώση, (5)
Νὰ πύση τοὶ χαῖνιδες (6) καὶ τοὶ κακοὺς ἀνθρώπους.
Τὸν πρώτ' ἀποῦ 'πιασ' ἦτονε ὁ κακομοίρης Μπλάζιος'
— Μπλάζιε καὶ ποῦ 'ν' ὁ Καραμουσᾶς καὶ ποῦ 'ν' ὁ Μπα-
λωμένος;

— Ἀφέντ', ἄς πάφουσι οἱ δαρμοὶ (7) κ' ἄς πάφουσι τὰ μα-
γκλάβια, (8)

Νὰ κάτω ν' ἀναστορηθῶ (9) 'ς ἴντα χωριὸ τοὺς εἶδα.
Κατέχετε 'ς τὸ Μαδαρὸ 'ς τοῦ Φουσιανο-Γαβροῦλη;

(8.) Στειροματζιέταις = Δάμαλις (στείρα βοῦς)

(9.) Λιανοτραγουδοῦνε = Τραγουδοῦν μικρὰ τραγοῦδια (ὀλιγό-
λογα).

(10.) Φλουριά = Νομίσματα χρυσᾶ.

(11.) Κεμέρια = Ζῶναι ἐν ἧ τίθενται καὶ χρήματα ἐντὸς (λέξις
Τουρκ).

(1.) Ἐχαῖνέφαν — Χαῖνεύω = Στασιαζῶ ἐπαναστατῶ.

(2.) Κατωμέρια = Τὰ κάτω μέρη τὰ Πεδινὰ χωρία.

(3.) Ἀποῦ 'νε = Τὰ ὅποια εἶνε.

(4.) Πάροθηκε = Ἀνέλαβε, Ἐπήρεν ὑπ' εὐθύνην του.

(5.) Μερώση = Ἡμερώση — ἡσυχάση.

(6.) Χαῖνιδες = Στασιασταὶ (ἄπιστοι).

(7.) Δαρμοὶ = Μαστιγώσεις — τὸ ζῦλον.

(8.) Μαγκλάβια = Βασιανιστήρια, αἱ αἰκίαι.

(9.) Ἀναστοροῦμαι = Ἐγθυροῦμαι.

Ἐκεῖα δυὸ γάμοι γίνονται καὶ τοσὶ ἄλλον καλεσμένους,
Τὸν Μπαλωμένο σύντεκνο, τὸν Καρχαριά κομπύρο
Κι' ἂ θέτε νὰ τοσὶ πιάσετε τὴν Κυριακὴ νὰ πᾶτε.
Τὸν Μπαλωμένο πιάστε ὀμπρός, τοῦ Καρχαριῦ βαρεῖτε⁽¹⁰⁾

ἜΘ Λόγιος

Κοῖμα ἔν' τὸ μῆλο νὰ ψηγῆ, ⁽¹⁾ τὸ ῥόδο νὰ μαδίση,
Κοῖμά ἔτονε κι' ὁ Λόγιος νὰ κακοθανάτηση.
Γιατ' ἦτονε καλὸν παιδὶ κι' ὁμορφο παλληκάρι,
Κ' ἔβλεπε καὶ τὴ Μεσαρά σὺν τὸ καλὸ λιοντάρι.
Εἰς τὴ Φαλαντριανὴ κορφῇ ἄποῦ ἔτον τὸ σπαρμένο, ⁽²⁾
Ἐκεῖ τὸν ἐγυρεύγανε πῶς ἦτονε χωσμένος. ⁽³⁾
Μὰ ἦτον ἀνακάτωσι ⁽⁴⁾ κ' ἐφύσα τ' ἀεράκι
Κ' ἔοτεκε τὸ τουφέκιν του δίπλα ἔς τὸ χαρακίκι.
— Ἄχι καὶ ποῦ τὸ κάτεχες πῶς ἦτονε γραφτό σου
Σ τ' Ἀγγριγιολίδη τὸν ὄντᾶ ρὸ ἰδίης τὸν ἀπατό σου !—

ἘΗ πανοῦκλα (1770).

Ἐορίσατε Χαριὰ κι' ἀποδεχθῆτε, ⁽¹⁾
Ἐόδορ ἀποὺ τῆς Πόλις μυρισθῆτε.
Ἐν εἶν' εὐτόνο ⁽²⁾ ῥόδο νὰ μυριθῆ,
Μόνο πανοῦκλα εἶνε καὶ θεοῖζει. ⁽³⁾

- (10.) Βαρεῖτε = Κτυπάτε.
(1.) Ψήγομαι = Μαραίνομαι.
(2.) Σπαρμένο = Σπαρτὸν — Σπαρτά.
(3.) Χωσμένος = Κεκοσμημένος Χάγω = κρύπτω.
(4.) Ἀνακάτωσις = Καιρὸς θεελλώδης, ἢ κοινοστώδης καὶ = (ἐ-
νάμιξις).
(1.) Ἀποδεχθῆτε = Δεχθῆτε, πασαδεχθῆτε.
(2.) Εὐτόνος = Αὐτός.
(3.) Θεοῖζει = Θανατώνει, κόπτει.

Δευτέρα μέρα βγήκεν εἰς τὴ χώρα,
 Καὶ τέρμενο⁽⁴⁾ δὲν ἔδωκε μιὰ ὄρα,
 Παίρνει ῥομηγούς, Ὀβροαίους καὶ ἀγάδεις,
 Καὶ πέρνει καὶ δασκάλους καὶ Χοτζάδες.
 Καὶ παίρνει καὶ χοράσιαν ἀξιωμαμένα, ⁽⁵⁾
 Ἐποῦ δὲν τὰ ἔχε ὁ ἥλιος θωρεμένα. ⁽⁶⁾
 Καὶ κάνει τὰ σοκάκια καὶ χορθιοῦσι, ⁽⁷⁾
 Τὰ δόλια παραθύρια κι' ἀραχιοῦσι. ⁽⁸⁾
 Τὰ παραθύρι' ἀποῦ ἴσαν τὰ τσιτοέκια, ⁽⁹⁾
 Ἐποῦ ἴσανε προπειά ⁽¹⁰⁾ ἔς τὰ σπύθια μέσα.
 Ἀράχγεις ἐγεμίσανε κ' ἐκεῖνα
 Καὶ σπύθια ἔρημα πολλὰ πομεῖνα.
 Καὶ ἔς τὸν καβέ ⁽¹¹⁾ ἴπου λχάιναν οἱ γι' ἀγάδες
 Ἀράχγεις ἐγεμίσαν οἱ σοφάδες. ⁽¹²⁾
 Καὶ πάει ἴναν καράβ' ἀποῦ τὴ Μάλτα,
 Καὶ λέ' τοῦ βασιλέα τὰ μαρτάτα.
 Λέει τ'—Ἀφέντ' ἡ χώρα σου ὀημάσσει ⁽¹³⁾
 Καὶ Τοῦρχο γιὰ τὴν ὄρα δὲν ποτιάσσει ⁽¹⁴⁾
 Λέει τ'—Ἀφέντη ἡ χώρα τὰ Χανιά σου
 Ἄς τάξης πῶς δὲν ἴσανε δικά σου.

(5.) Τέρμενο—Τέλος, τέρμα, παῦσις.

(5.) Ἀξιωμαμένα—Ἀξία, ἱκανὰ (ἔρημα εἰς γάμον).

(6.) Θωρεμένα—Δὲν τὰ εἶχεν ἴδει. Θωρῶ—βλέπω.

(7.) Χορθιοῦσι—Βγάζουν ἢ κραπνίζουν ἀπὸ χόρτα(ποιάσουσι).

Χορθιῶ—γλοζῶ, βγάζω χόρτα.

(8.) Ἀραχιοῦσι—Εἶνε ρεμάτα ἀπὸ ἀράχνας.

(9.) Τσιτοέκια—Ἄνθη (λέξεις Τουρκ.)

(10.) Προπειά—Κόσμος (σταλισμός) εὐπρέπεια.

(11.) Καβές—Καφενεῖον (λέξεις Τουρκ.)

(12.) Σοφάδες—Σοφάς—Ἀνάκλιτρον, εἶδος καναπέ.

(13.) Ρημάσσω—Φθείρω, καταστρέφω, κάμνω τι ἔρημον (ἐρημώω).

(14.) Ποτιάσσω—Ἰποτιάσω, κατακτώ,

•Η Ρόδο (1520)

(•Η πολιορκία τῆς νήσου Ρόδου).

Οὖλαις ἢ χώραις χαίρουνται κι' οὖλαις καλὴν καρδιά ἔχον
•Η Ρόδο ἢ βαρυνόμοιρη στέκει ἀποσφαλισμένη
Τρεῖς χρόνους τήνε πολεμοῦν στεργιάς καὶ τοῦ πελάγους
Κ' ἢ πόρτες το' ἀραχνιάσανε⁽¹⁾ καὶ τὰ κλειδιά ἔσκουρριάνα
Μηνοῦν⁽²⁾ τοῦ πρωτομάστορα τοῦ πρώτου τῶ μαστόρω⁽³⁾
«Μάστορα πρωτομάστορα καὶ βούθηξε⁽⁴⁾ τοῖ Ρόδος».

•Η Βιέννα (1683)

(•Η πολιορκία τῆς Βιέννης).

Ποῖος θέλει νά γροικήση καὶ νά μάθη
τὴν Βιέννα τὴν καῦμένη πῶς ἐπάσθη
Ἄποῦ, τον ἕνας Ρήγας ἀντρειωμένος,
ἔς ἀνατολὴ καὶ δύοι ἔξακουσμένος,
ἔς οὖλαις τοῖ χώραις βγαίνει καὶ σοιάρει, ⁽¹⁾
τὴ Βιέννα τὴν καῦμένη εἶχε καμάρι ⁽²⁾
κι' ὁ Τοῦρκος ἐβουλήθη νά τὴν πάρη.
Τὴ σκάλαν του πατεῖ καβαλικεύγει
σαλαβαντίζ⁽³⁾ ὁ σκύλλος καὶ μισεύγει
Ἄπῆτις ⁽⁴⁾ μου κι' ἐμπῆκε ἔς τὸ καράβι.

(1.) Ἄραχνιάζω—εἰμι πλήρης ἀραχνῶν.

(2.) Μηνῶ—εἰδοποιῶ, ἀναγγέλλω.

(3.) Μάστορας—τεχνίτης. (λέξις Ἰταλ.)

(4.) Βούθηξε—βουηθῶ—βοηθῶ.

(1.) Σοιάρει—κωδωνίζω, διακηρύττω (λέξις Ἰταλ.).

(2.) Καμάρι—σέμνωμα.

(3.) Σαλαβαντίζω (λέξις Τουρκ.)—Ὀνοματίζω, δίδω ὄνομα. Ἴσον
μὲ τὸ καθ' ἡμᾶς βαπτίζω.

(4.) Ἄπῆτις—ἀφοῦ.

γυρίζει τὸ σκυλὶ γὰ γιοκλαντάρω,⁽⁵⁾
Γυρίζει γὰ μετρήσῃ πλήσι⁽⁶⁾ ἄοκέρι,
πόσαις χιλιάδες σέρνει γὰ κατέχῃ.
Μαζώνει οχτακόσιαις χιλιάδες,
σπαθίδες⁽⁷⁾ Γρανιτσόρους καὶ πασιάδες.
Ἔρχονται κι' ἀπὸ πίσω βιτουριέροι⁽⁸⁾
Ποῦ δὲν τοὶ λογαριάζει ἔς τὸ ντεφτέρι.
Ἀπῆτις δὲ κι' ἐμπήκαν εἰς τὴν Βιέννα,
ἐκάναν γὰ σκυλιὰ σὰν λυσοιασμένα.
Ἐκάναν τὰ σκυλιὰ σὰν μακελάροι,⁽⁹⁾
κι' ἐπέραν κεφαλαῖς ποῦ ὄσαν καμάρι.
Σπίδια καὶ Μοναστήρια ἐχαλοῦσαν,
Κι' ὄλλους τοὶ Χριστιανούς ἐκαταλυοῦσαν⁽¹⁰⁾
Ἐπέραν Ρωμηοποῦλες φλακιομέναις,
ὁ ἥλιος δὲν τοῖ ἠώριε⁽¹¹⁾ τοῖ καϊμέναις.
Κι' ὁ Κόσολας⁽¹²⁾ γυρίζει καὶ τοῦ κάνει,
Ἰντὰ ἔναι Τοῦρκο ἐτοῦτα ποῦ μοῦ κάνεις ;
Ἰντὰ ἔναι Τοῦρκο ἐτοῦτα ὅπου κάνεις ;
κι' ἴντα θὰ πιάθ' ὁ νοῦς σου δὲν τὸ βάνει ;
« Σώπασε Κόσολά μου μὴ μανίζῃς,⁽¹³⁾
γιατὶ θαρρῶ κι' ἐμένα φοβερίζεις.
Ἀποῦ ἔχω οχτακόσιαις χιλιάδες,
Σπαθίδες γρανιτσόρους καὶ πασιάδες ».
Χιλιάδες ἐκατὸ ἔνε βιτουριέροι
Ποῦ δὲ τοὶ λογαριάζω ἔς τὸ ντεφτέρι.

(5.) Γιοκλαντάρω=ἐρευνῶ, ἐξετάζω (λέξις Τουρκ).

(6.) Πλήσι=πολύ, πλήθος.

(7.) Σπαθίδες=ἰππεῖς.

(8.) Βιτουριέροι=νικηφόροι (λέξις Ἰταλ).

(9.) Μακελάροι=σφαγεῖς, βασανισταί (λέξις Ἰταλ).

(10.) Καταλυῶ=φονεύω (ἀναλίττω).

(11.) ἠώριε ἠωρῶ=βλέπω κυττάζω (θεωρῶ).

(12.) Κόσολας=Πρόξενος (ἐντ. Βασιλεύς).

(13.) Μανίζω=θυμῶν, ἀγανακτῶ.

Ὁ Κόσολας τὴ γράφει ἔς τὰ Ρηγάτα,
πῶς Βιέννα τὴ καϋμένην ἐχαλάσα.
Οὐλὴ τὴν ἑβδομάδ' ἀναμαζώνει,
Ὁ Κόσολας ἀσκέρι⁽¹⁴⁾ κι' ἀρματώνει. ⁽¹⁵⁾
Ἐς τὴν Ἐκκλησιὰ τοῖ πά' καὶ λουτροῦοι,⁽¹⁶⁾
καὶ μὲ τὴν παρακάλεσι κοινωνοῦσι. ⁽¹⁷⁾
— Ἐγὼ κ' ἐγὼ ἀντράκια,⁽¹⁸⁾ χαμαντράκια. ⁽¹⁹⁾
Καὶ παίζουν ἐπιδέξια τὰ σπαθάκια.»
Χρονοὸ Στουρὸ βάνει ἔς τὴν κεφαλὴ του,
Σὰν καὶ τὸν ἦλλο ἐλάμπε τὸ κορμίν του.
Ἐλάστε Χριστιανοὶ μου ἐδλοημένοι,
εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστι μπιστεμμένοι.
Τοῦ Βιέννας τοῦ καϋμένης νὰ βοηθοῦμε,
καὶ μέρα νύχτα στέκει νὰ χαθοῦμε.
Ἐς τὸ πόλεμο τοῦ κόβγει ⁽²⁰⁾ πλήσι ἀσκέρι,
κι' ἀρχίζει ὁ γιανίτσαρος καὶ κλαίγει
— Πᾶψε το Κόσολέ μου τὸ σπαθί σου,
κι' ὡς ἦρε πύλι ἡ Βιέννα ἐδική σου»

Ἄντωνιος Γιώργιακας (1818)

[Τὸ τραγοῦδι τοῦτο ἐποιήθη διὰ τὸν ἐξ Ἁγίας Εἰ-
ρήνης Σελύνου Ἄντ. Γεώργιακην τὸν ἡρωϊκῶς φονεύ-
σαντα πρὸ τοῦ 1821, τὸν περιβόητον Γιανίτσαρον
Βέργερον.]

Πέροδικα ποῦ ἔσαι ἔς τὸ βουνὸ πάνω ἔς τὸ κορφοβοῦνι
ἀφρουγκασιῆτε⁽¹⁾ νὰ σᾶς πῶ τοῦ Βέργερον τραγοῦδι

(14.) Ἀσκέρι = Στρατὸς (λέξις) Τουρκ.)

(15.) Ἀρματώνω = ὀπλιζῶ ἐξοπλιζῶ μὲ ὄπλα.

(16.) Λουτροῦοῦ = λειτουργῶ.

(17.) Κοινωνῶ = μεταλαμβάνω τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

(18.) Ἀντράκια = ἄνδρες.

(19.) Χαμαντράκια = ἀνδράκια.

(20.) Κόβγω = κόπτω, ἀποκεφαλίζω, σφάζω.

(21.) Ἀφρουγκασιῆτε καὶ ἀφρουγκασιῆτε = Ἀκούσατε (ἀκροά-
ζομαι, ὑπακούω.)

Ἐποῦ τῆ Χώρα ξεκινᾷ καὶ βάνει διὸ πατρῶνες⁽²⁾
 κι' ἐφέγγανε ἔς τὴ μέσην του ἴσάν τοῖ καρνάδες⁽³⁾ βιόλες⁽⁴⁾
 Βάνει ἔς τὸ σιλακλίκιν⁽⁵⁾ του τ' ἄοιμοτὸ μαχαῖρι
 Θέ' μου μεγαλοδύναμι τοῦ σκύλλου σάν τοῦ στέκει⁽⁶⁾
 Σέρνει καὶ τὸν φαμέγιο⁽⁷⁾ του τὸν κακαποδομένο⁽⁸⁾
 καὶ λέργια⁽⁹⁾ τὸν ἐφόρτωσε τὸ μαῦρο κουρασμένο
 Εἰς τὰ σφαχτιά⁽¹⁰⁾ του πῆγαινε λέργια γὰ τὰ στολίση
 παιδιὰ καὶ γὰ τὸ λόγιαζε ἔρημα γὰ τ' ἀφήση ;
 Ὅσον τὸν Ὀμαλὸν ἐπῆγαινε ἔς τὸ ῥημοκούραδὸ⁽¹¹⁾ του
 παιδιὰ καὶ γὰ τὸ λόγιαζε πῶς εἶν' ὁ θάνατός του ;
 Πάνω ἔς τὰ νερατζόπορα⁽¹²⁾ τοῦ ἔχουνε τὴ μπροσκάδα⁽¹³⁾
 μὰ μ. αλωθιά τοῦ ῥίξανε εἰς τὴ ζερβὴ κουτάλα
 Μὰ μπαλωθιά⁽¹⁴⁾ τοῦ ῥίξανε κι' ἔκοψε τὴ καρδιάν του
 κι' ἐφώνιαζε ὁ Βέργερης ἀμίανι τὰ παιδιὰν του
 Γὰ τὰ παιδιὰν του ἔφώνιαζε γὰ μὴν τοῦ τ' ἀρφανέψουν⁽¹⁵⁾
 καὶ γὰ τὸ χανουμάκιν⁽¹⁶⁾ του γὰ μὴν τοῦ τὸ ρωμηέψουν

(2.) Πατρῶνες—Βίδος πιστολίων μεγάλων.

(3.) Καρνάδες—ροδόχρους.

(4.) Βιόλες—Λυθη.

(5.) Σιλακλίκι—Φυσιγγιοθήκη (λέξις Τουρκ.)

(6.) Στέκει—ἀρμόζει, προσαρμόζεται. (ἀλλὰ καὶ ἴσταται).

(7.) Φαμέγιος—Ἐπηρέτης, Δούλος.

(8.) Κακαποδομένος—Δυστυχῆς, Κακαποδοῦδω (κακῶς ἀπο-
 διδῶ—Τελειῶν τὸν βίον μου κακῶς ἢ ἐν δυστυχίᾳ ἢ τὸν βίον
 ἢ τὴν ἐνέργειαν ἄλλου ἢ καὶ πρᾶγμα τι.

(9.) Λέργια—Κωδωνίσκοι κρεμασμένοι ἐπὶ τοῦ λαίμου τῶν προ-
 βάτων καὶ αἰγῶν.

(10.) Σφακτὰ—Πρόβατα(τα σφαζόμενα).

(11.) Ρημοκούραδω—Τὸ ἔρημον κουραδί(κοπάδι)προβάτων.

(12.) Νερατζόπορα—Πόρος ἢ εἴσοδος δι' ἧς εἰσέρχονται εἰς
 τὸ ὄριπέδιον τῶν Λευκῶν ὄρεων «Ὀμαλός».

(13.) Μπροσκάδα—Ἐνεδρά.

(14.) Μπαλωθιά—Τουφεκιά, πυροβολισμός, βολή.

(15.) Ἀρφανέψουν—Ἀρφανεύω=Καθιστῶ ἢ κἀνω τινα
 ὀρφανόν.

(16.) Χανουμάκιν=Σύζυγόν του.

Κι' ὀρτάκης⁽¹⁷⁾ τού 'τονε μακρὰ τὰ λέργια φορτωμένος
 κι' ὥστε νὰ πᾶ νὰ τόνε 'δῆ τὸν εἶχανε σφαιμένο
 Κι' ὥστε νὰ πάη ἐκειδᾶ τοῦ πέρονου τὸ μουλάρι
 σουσοῦμι⁽¹⁸⁾ καὶ δὲ τοῦ 'βρηκε παρὰ 'ς τὸ σαλιβύρι⁽¹⁹⁾
 Κι' ὥστε νὰ πάη ἐκειδᾶ τοῦ πέρονου τὸ τοιφτέν του
 σουσοῦμι καὶ δὲ τοῦ 'βρηκε παρ' ἀποῦ τὸν μεπερτοέν⁽²⁰⁾ του
 Κι' ἐφώνιαζέν τον ὁ φοριᾶς νὰ πάωη ἴοχη κάτω
 καὶ νὰ φωνιάζ' ἀδυνατὰ τ' ἀγᾶν του τὸ μαντάτο
 Κι' ἐφώνιαζέ τον ὁ φοριᾶς δούδει του καὶ παραδες
 γιὰ νὰ τὸ λέη ὁποῦ καὶ ἂν πᾶ κι' ὡς τῆη ψηλαῖς μαδάρες⁽²¹⁾
 Λέει τον πάρε τὸ στρατὶ κι' ἄμε 'ς τὴν πολιτεία
 καὶ 'πέ τῶνε πῶς ἔοφαξα τὸν πρώτο 'ς τὴ Τουρκία
 Κι' ἂν σὲ ρωτήξῃ καὶ κιανεῖς ποιὸς εἶνε ὁ παιγνιώτης⁽²²⁾
 'πέ του ἀποῦ τὸ Σέλινο πῶς εἶν' Ἄγρηρηγιώτης
 Καὶ τ' ὄνομά του λένε το ὁ Γεώργιακας Ἀντώνης
 τὸ χάρο δὲ φοβήθηκε τὸ ἀλλόπιστους σκοτώνει
 'Σ τὰ γλένδια τῆη ξεφάντωσες⁽²³⁾ σὰ 'να θεριὸ ἐγρσικᾶτο
 κι' εἶχαν κουράγιο οἱ Χριστιανοὶ σὰν νὰ 'χανε φουδάτο⁽²⁴⁾
 Καὶ πέρονει τὸ στρατὶ στρατὶ τοσοὶ Λάκκουσ κατεβαίνει
 « ἄρφουγκαστῆτε χωριανοὶ νὰ σᾶς τὰ 'πῶ καϊμένοι
 Ἄρφουγκαστῆτε χωριανοὶ νὰ σᾶσε 'πῶ χαμπέρι
 τὸ Βέγγερη ἐοφάξανε τὴν νερατζιᾶς τὰ μέρη

(17.) Ὀρτάκης=σύντροφος, συνταίρος.

(18.) Σουσοῦμι=Τὸ γνῶρισμα, τὸ σημάδι, ὁ χαρακτήρ (σύστημα)

(19.) Σαλιβύρι=Εἶδος ἐνδυμασίας Κρητῶν, Βράχα ἐξ ἐριούχου (τσόχας).

(20.) Μεπερτοέν=Εἶδος κτενίσματος τῆς κεφαλῆς. Μακρὰ μαλλιά τῶν ἀνδρῶν (λέξ. Τουρκ.).

(21.) Μαδάρες=Ὀρη βραχίωδη, δασώδη καὶ μὴ, ὑψηλά. (Λευκὰ ὄρη)

(22.) Παιγνιώτης καὶ παιγνιδιώτης=Σκοπευτής, (στοχαστής.)

(23.) Ξεφάντωδες=Οἱ γάμοι. (Τὰ γαμοδαΐσια).

(24.) Φουδάτο=Ὁ στρατός, ἡ στρατιά. (φώσατον).

Ἄρφονγκαστήτε χωριανοὶ νὰ σῶξε ἡ πῶ μαντιάτο
 τὸ Βέργερη ἔσφαξανε τοῦ ιερατικῆς τὸ λάκκο
 — Ὡφου κακὸν τὸ πάθαμε κ' ἑμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας
 μὰ ἐτοῦτο νὰ τὸ φορικὸ θὰ κάνην τὴ καρδιά μας
 Αἰφνίδιο τὸ πῆγαμε ἔς τὴ Χώρα τὸ χαμπέρι
 κ' ἕνας ποῦ τοὺ Βεργέριδες ἦτονε σερασκέρης⁽²⁵⁾
 Ντόνε τοοὶ κ' ἀρματώνει τοοὶ τοοὶ γεριτοραγῆδες
 ἔς τὴ στράτ' ἀποῦ πορίζανε⁽²⁶⁾ ρωτοῦν γὰ τοοὶ φοινιάδες
 Παιδιὰ⁽²⁷⁾ καὶ ποιὸς τὸν ἔσφαξε τὸ τέθιο παλληκῆρι
 ἔς οὐλαῖς τοῦ χώρου τοῦ Τουρκῆς τὸ νάμι⁽²⁸⁾ τοῦ ἔχε πάει;
 Μαχαίρια νὰ δουλέψουνε τουφέκια νὰ βροντίξουν
 κ' ὅπου διαβοῦμε σήμερο λοῦθρα⁽²⁹⁾ νὰ μὴν ἀφήσουν
 Ἄν θέλετε νὰ μάθετε καὶ ποιά ἔρα ἢ γ' αἰτία
 ποῦ ἔκοτωσε τὸ Βέργερη τ' ἀμμάθια τοῦ Τουρκῆς
 Ὁ Γεώργιακας τὸν ἔσφαξε ποῦ τὴν Ἁγίαν Ἐρίρη
 γιὰτὶ δὲν ἦθελ' ἀθροπιὰ⁽³⁰⁾ καὶ μοῦϊδε δικηροσύνη
 ὁ Γεώργιακας τὸν ἔκοτωσε γιὰτὶ κακὰ ἐλάλιε⁽³¹⁾
 τοῦ χροισανῆς ἀτίμαζε καὶ τὸ ἄντρος τὸν κατάλιε⁽³²⁾
 Ὁ Γεώργιακας τὸν ἔσφαξε κ' ἐμπλέξαν' οἱ Λακκιῶτες
 κ' οἱ Βέργεροι ἔσκοτώσανε ὄσους ἐβροῦσαν τότες
 Οἱ Βέργεροι ἐφτάσανε τὸν Γεώργιακὰς τὸ πλάι⁽³³⁾
 γύρω τὸν ἐνκλώσανε δὲν εἶχε μπλεῖο κολαῖ⁽³⁴⁾

(25.) Σερασκέρης = Στρατηγός, Στρατάρχης (λέξ. Τουρκ.)

(26.) Πορίζω = Ἐξέρχομαι, βγαίνω (ἐκ τοῦ πόρου).

(27.) Παιδιὰ = Ἄραγε, μήπως;

(28.) Νάμι = Δόξα, φήμη. (λέξ. Τουρκ.)

(29.) Λοῦθρα = Τίποτε. ἀπολύτως. οὐδὲ ψυχὴν ζῶσαν.

(30.) Ἀθροπιὰ = Ὑπόληψις, τιμὴ, ἀξιοπρέπεια.

(31.) Ἐλάλιε = Ἐπήγαγε, ἔβαινε, ὠδήγει ἑαυτὸν (καὶ ἄλλους).

(32.) Κατάλιε = Ἐφόνευεν

(33.) Πλάι, πλάγι, καὶ πλαγιάδα = Πλάγιον μέρος ὄρους ἢ
 βουνού.

(34.) Κολαῖ = Εὐκολία (λέξ. Τουρκ.).

Ἐβάστα κι' ἀντραπάλεβεγ(35) ἕνας μὲ σκύλλους δέκα
καὶ τοῦ πουλιοῦ νά 'χε φτερά καὶ πάλι δὲν ἐπέτα
Τρεῖς μαχαιριαῖς τοῦ δώκανε οἱ Βέργεροι 'ς τὸν μπέτη(36)
ἔιοῦ τοῦ τὸ 'χε ἡ μοῖράν του γραφτό καὶ κισιμέτι(37)
Ἀπὸ μπαλωθιές τοῦ ρίχνουνε 'πάνω σὲ μιὰ τὴν ἄλλη
κι' ὕστερις τὸν φοράζανε δὲν εἶχε μπλεῖο κεφάλι.

Θοδωρομανώλης (1818)

Ὁ Ἐμμανουὴλ Θεοδωράκης ἢ Θεοδωρομανώλης ἢ
Μαράγκάκης κατήγετο ἐκ τῆς συνοικίας «**Μαραγ-**
κιανὰ» τοῦ χωρίου «**Ἀπανηχώρι**» Σελώνου ἐξ οὗ
καὶ κατάγεται ἢ ἐν τῷ χωρίῳ «**Μάζη**» Σελώνου οἰ-
κοῦσα σήμερον πατριωτικωτάτη οἰκογένεια τῶν «**Θε-**
οδωράκιδων». Ἦτο ἀνὴρ φιλόπατρις καὶ γενναῖος
οὗτος δὲ ἐφόρευσε τὸν περιδόητον γιαννίτσαρον **Ἐμὶν**
Βέργερον οὗτινος τὸν ἀδελφὸν ἐφόρευσεν ὁ **Γεώρ-**
γιακας.

Ζιμποῦλι Ζιμπούλια μου κατάμπλαβο(1) Ζιμποῦλι(2)
ἄφρουγκασιῆτε νά σᾶς 'πῶ λυπητερό τραγοῦδι
Τραγοῦδι νά τὸ μάθετε τραγοῦδι νά τὸ λέτε
κι' ὅσοι κι' ἂν ἦστε χερηλοῖνοι νά κάθεστε νά κλαῖτε
Γιὰ τὸ Μανώλη θὰ σᾶς 'πῶ τὸ Θεοδωρομανώλη
ποῦ ὀκότωσε τὸ Βέργερον μέσα 'ς τ' Ἀπανηχώρι

(35.) Ἀντραπαλέβεγ = Παλαῖω, μάχομαι σὰν ἄνδρας καὶ μὲ
ἄνδρας.

(36.) Μπέτης = Στήθος. (λέξ. Ἰταλ.)

(37.) Κισιμέτι = Τύχη, μοιραῖον, πεπρωμένον (ἀλλὰ κχι = Ἐ-
λεημοσύνη) λέξ. Τουρ.)

(1.) Κατάμπλαβο = βαθυκύανον. Πολὺ bleu

(2.) Ζιμποῦλι = ὑάκινθος (ἄνθος.)

Σὺ θέλετε νὰ μάθετε τῆ προίξαις τοῦ Βεργέρι
 ἦτονε σκύλλος καὶ φονιάς κί' ἄλλο δὲν εἶχε ταῖρι
 μέρα καὶ νύχτα τοοὶ ρωμηοὺς οὐλοὺς ἐξίγωνέ(3) τοοι
 κί' ἔπιανε καὶ τῆ χριστιαναῖς κί' ἐξεμασκάρωνέ(4) τῆ
 Ἔκανε κί' ἄλλα πράγματα πολλὰ κακὰ μεγάλα
 τὰ σέργανε οἱ χριστιανοὶ ἦταν μεγάλο πρᾶμμα
 Ἔβρανε κί' ἀγγαρέβγα(5) τοοι χειμῶνα καλοκαῖρι
 κί' ἐσπέραν κ' ἐθερίζαν του τοῦ σκύλλου τοῦ Βεργέρι
 Κί' ἂν ἤθελε νὰ ἴδῃ ποθὲς κιανέναν ἀντρειωμένο
 ἔπιανε κί' ἴσφαζέ τονε ἄδικα τὸν καῦμένο
 Ἐκάλεσε τὸ λυρατζῆ(6) τὸ Θεοδορομανώλη
 νὰ πᾶνε νὰ γλεντίσουνε 'ς τοῦ Κομπιτισομανώλη
 «Σύπιασ ἐδᾶ Ἐμὴν ἀγᾶ μὲ τὰ παρᾶξενά σου
 γιὰ θὰ βρωμέση ὁ γλεντζῆς(7) ποῦ κάνει ἡ γι' ἀφρεδιά σου»
 — Ἔλα Μανώλη σᾶ σοῦ πῶ καὶ ἡς βρωμέση κιόλας(8)
 μὴ μείς θὰ τῆ γλεντίσωμε ἐτούτηνέ τὴν ὄρα
 Ἔλα Μανώλη ὀμπανέ(9) καὶ βάστα καὶ τῆ λύρα
 σέριε καὶ τῆ ἔαδέρφαις σου καὶ σέριε καὶ τῆ χήρι
 Καὶ πάει 'ς τὰ «Μαραγκιζνὰ» καὶ λέει το τῆ θειάς του
 «ὄφου καῦμένη κερά θειά καὶ κλαῖγε τὰ παιδιὰ σου
 Καὶ πάρε τα ὀγλήγορις(10) κί' ἄμε(11) τα 'ς τὸ Φαράγγι
 κί' ἐκειᾶ τῆ τρύπες χῶσέ τα νὰ μὴν τὰ βροῖ ἡ γι' ἀνάγκη
 Γιατί θὰ σοῦ τὰ πάρουνε ἀπόψ' οἱ Γιαννιτᾶροι
 Μουῖδὲ(12) 'ς τὰ μωροπαιδία σου δὲν κάνουνε μιὰ χάρι»

(3.) Ζιγώνω=καταδιώκω κυνηγῶ.

(4.) Ξεμασκάρωνω=Ἐκβάλλω ἀπὸ τινος τὸ πρόσωπειον, τὸν ἀποκαλύπτω(λέξις Ἱταλ.) τὸν ρεζιλέω.

(5.) Ἀγγαρέβγω=Κάνω ἢ ὑποβάλλομαι εἰς ἀγγαρείας.

(6.) Λυρατζῆς=Ὁ παῖζων τὴν Κρητικὴν λύραν.

(7.) Γλεντζῆς=Διασκεδάσις, τέρψις, εὐφροσύνη.

(8.) Κιόλας=Ἠδῆ, ἀληθῶς.

(9.) Ὀμπανέ=Τὸ βράδου, τὸ ἐσπέρας.

(10.) Ὀγλήγορις=Ὀγρήγορα, ταχέως.

(11.) Ἄμετα=Πήγανέ τα, μετὰφερέ τα.

(12.) Μουῖδὲ=Μηδὲ, μήτε.

Καὶ ὡς τὰ συναποβάγαλε⁽¹³⁾ γεμίζει τὸ τουφέκι
 ἐπῆρε κι' ἄλλα μονετιὰ (14) κι' εἰς τὸ «Ζουριδῶ» στέκει
 Μ' ἀπόφασι ἐδιάλεξε⁽¹⁵⁾ κι' εἰς τὸ «Ζουριδῶ» πχάινει
 νὰ δεῖξη'ς τὸν Ἐμὴν ἀγῶ πῶς πράσσου⁽¹⁶⁾ οἱ γι' ἀντρειωμένοι
 Εἰς τὸν δεξιόστη⁽¹⁷⁾ τὸ ἔθεκε κι' ἀπόκει⁽¹⁸⁾ μπαίνει μέσα
 κι' εἶδε κ' ἐκάναν πράγματα π' ἀνθρώπου δὲν ἀρέσα⁽¹⁹⁾
 Εἶχανε ρόβι⁽²⁰⁾ καὶ ψαρραῖς⁽²¹⁾ στρωμμένα εἰς τῆ τάβλες
 κι' ἀπάνω κι' ἐχορεύγανε ἢ κοπελαιῖς⁽²²⁾ κι' ἢ γράδες
 Μὲ τ' ἄγγριγο τοῦ ἴμιλησε ὁ σκύλλος ὁ Βεργέρης
 — Ἰτά' κάμες τῆ κοπελαιῖς μωρὲ καὶ δὲ τῆ σέρνεις;
 Ἐοῦ μοῦ τὸ ἔτσαροῖτες⁽²³⁾ κι' ὅτ' εἶχε τωνὲ κάμω,
 θὰ κάμω τὸ χειρότερο εἰς τὸ κορμί σ' ἀπάνω
 Καὶ τοῦ Μανώλ' ἐδώκανε κρασί μὲ τὸ μπαροῦτι
 γὰ νὰ τονὲ μεθύσουνε μὴν τοῦ βαροῦν' οἱ Τοῦρκοι
 Ἦπτε το ἄκινος τὸ κρασί κι' ἦπτε καὶ τὸ μπαροῦτι
 κι' ἢ ἔγνωια⁽²⁴⁾ του ἔς τὸ Βέργερη μὴν ξαναῖδῆ μεβλοῦτι⁽²⁵⁾
 Ἀπήτοιμος⁽²⁶⁾ καὶ τὸ ἴμαθε πῶς ἤθελε νὰ γκάγη⁽²⁷⁾
 ἔβαλε ἔς τὸ τουφέκιν του φωθιά νὰ τονὲ κάρη
 ἐπῆρε τὸ τουφέκιν του κι' εἰς τὴ συκιᾷ ἀνεβραίνει

(13.) Συναποβάγλω καὶ συναποβάνω.—Προπέμπω, συνοδεύω, κατευοδῶ.

(14.) Μονετιὰ—Πολεμοφόδια, ἐφόδια τοῦ πολέμου (λεξ, λατιν.)

(15.) Διαλέγω—Ἐκλέγω, προτιμῶ.

(16.) Πράσσου—Πράττου, κάμνουν.

(17.) Ὁξιόστης—Ἐξώστης (οἰκίας) ἐνταῦθα—θέσις.

(18.) Ἀπόκεις—Ἐπειτα, κατόπιν.

(19.) Ἀρέσα—Ἦρεσαν.

(20.) Ρόβι—Εἶδος ὄσπριου (ὄραβος).

(21.) Ψαρραῖς—Εἶδος ὄσπριου (πισάριον). λέγεται καὶ ψάρια.

(22.) Κοπελαιῖς—Νεάνιδες, κορίτσια.

(23.) Τσαροῖτες—Προδίδω τινά. Τσαροῖτης—Προδότης (λεξ. Τουρκ.).

(24.) Ἐγνωια—Προσοχή, φροντίς (ἔγνωια).

(25.) Μεβλοῦτι—Θρησκευτικὴ τελετὴ παρὰ Τοῦρκοις.

(26.) Ἀπήτοιμος καὶ ἀπῆς καὶ ἀπήτης—Ἀφού, ἐπειδὴν.

(27.) Γκάγω—Γκάψω—Ἀνχωρῶ, ἀπέρχομαι.

νὰ δείξη ἔς τὸν Ἐμὴν ἀγῶ πῶς πράσσει οἱ γι' ἀντρείωμένοι
 Ὁ Τοῦρκος ἐκατέβηκε δεξιὰ ἔς τὴν κίττω οκάλα
 μὰ μαντινάδα⁽²⁸⁾ ἤλεγε καὶ ἐφρόνιαζε μεγάλη
 «ἐφάγαμε καὶ ἤπιαμε κ' ἐκάμαμε καὶ ζεῦκι
 ὡς τόσονά τονε γραφτό κι' ἦταν καὶ κισιμίτι»⁽²⁹⁾
 Τὴ μαντινάδα ἤλεγε κι' ἔφατε καὶ τὴ μπάλα
 ὑπὸ τὸν ἀποκοίμισε λόγια δὲν εἶπεν ἄλλα
 Ἐπήδησ' ἀπὸ τὴ σονκιὰ καὶ τοῦ ἔπεσε τὸ φέσι
 Κι' εἰς τὴ μαδάρα ἔσυρε κι' ὁ τόπος δὲ τ' ἀφέσει
 Καὶ πρίχου⁽³⁰⁾ πὰ ἔς τὸν Ὀμαλὸν πέρνει τὴ ὄϊνα ὄϊνα
 ἔς τὸ σπήτιν τον με μὰ πατέ⁽³¹⁾ ἔσπασε τὴ κατίνα⁽³²⁾
 Γροικῶ τονε ἢ γυναικῶν του μαζὸν με τὰ παιδιῶν του
 κακὸ καὶ κακὸν τὸ ἔπαθον τὰ κακορριζικῶν του
 «Γυναικα κακορριζικη κι' ἴντα ἔμελλες νὰ γείνης
 τὸ Βέρογερη ἐσοκότωση καὶ ποῦ θά ν' ἀπομείνης».
 — Ἀνίσως καὶ τὴν ἔκαμες σφάξε καὶ τὰ παιδιὰ σου
 σφάξε καὶ τὴ γυναικῶ σου καὶ ἄμε ἔς τὴ δουλειά σου
 Σκύφτει γλυκοφιλεῖ τηρε φιλεῖ καὶ τὰ παιδιῶν του
 καὶ τῶνε λέ' «ἔχετε γεία» καὶ πάει ἔς τὴ δουλειῶν του
 — Ἄμε Μανώλη ἔς τὸ καλὸ κι' ἀνίσως καὶ σὲ πιάσου⁽³³⁾
 μὴν καταδώσης⁽³⁴⁾ χορησιανὸ κι' ἄς τοσι νὰ σὲ κρεμάσου
 Καὶ πέρνει τὸ στρατὶ⁽³⁵⁾ στρατὶ ἔς τὸν Ὀμαλὸ καὶ πάει
 καὶ πᾶνε καὶ τὸν ἔπιασαν σαράντα Γιαννιτοῦροι
 Ὡς τὸν ὀμαλὸ τὸν ἔπιασε τὸ Θεωρομανώλη
 δεμένο τὸν ἔσυρανε μέσα ἔς τ' Ἀπαρηχώρι
 Κι' ἀπόκεις τότε πέρνοντε καὶ πὰ ἔτονε ἔς τὴ Χώρα

(28.) **Μαντινάδα**—Τραγουδοὶ δίστιχο (λεξ. Ἴταλ.).

(29.) **Κισιμίτι**—Πεπωμένον, τύχη, μοίρα. (λεξ. Τουρκ.).

(30.) **Πρίχου**—Πρίν, ἢ προτοῦ. Καὶ—πρίχου.

(31.) **Πατέ**—Πάτημα, πατεῖα, πλῆξις διὰ τοῦ ποδός.

(32.) **Κατίνα**—Κλειδασιὰ θύρας.

(33.) **Πιάσου**—Συλλάβου.

(34.) **Καταδώσω**—Καταγγέλλω, καταμηνύω, προδίδω.

(35.) **Στρατὶ** καὶ στρατάκι—Τὸ μονοπάτι, ἢ ἀτραπός.

νά τότε καταλύσουνε ἐκεινηρά τὴν ὥρα.

Εἰς τοῦ Πασσᾶ τὸν πήγανε καὶ μέσα τότε βάνου
ὄρωτοῦν καὶ ἀναρωτοῦν τοτε τὴν ὥρα δὲν τὴ χάνου.

— Πέ γιάντα τὸν ἐσοκότωσες κι' ἐντά τὸν ἢ γι' ἀφορομὴ σου
πριχοῦ σὲ θανατώσουνε καὶ χάσῃς τὴ ζωὴ σου—

« Ἀφέντη καὶ δὲ τοῖ μ'αδες τοῖ πράξαις τοῦ Βεργέρον
καὶ θέλεις νὰ μ' ἀναρωτᾷς δὲ σοῦ φερον χαμπέρι; ⁽³⁶⁾

Τὸ Ἰρτζι ⁽³⁷⁾ μου ἐζήτηξε γιὰ νὰ μ' ἀναπατήσῃ ⁽³⁸⁾
γιὰ κείνο τὸν ἐσοκότωσα καὶ ὡς θέλεις κάμε κρῖσι ».

— Μωρὲ Μανώλη ἀρνῆσον το καὶ πέ μιάν ἀλλ' αἰτία
γιατὶ θὰ σὲ σοκοτώσουνε δὲν μοῦ ἔχουνε τὴ χρεῖα ⁽³⁹⁾

Καὶ ὁ πασσᾶς ἐφρόνιαξε μὲ μιὰ φωνὴ μεγάλη
ὡς γράφει τὸ κιτάπι ⁽⁴⁰⁾ μας θενὰ γενῆ ἓνα χάλι ⁽⁴¹⁾

— Κι' ὡς θέλετε θὰ κάμετε γ' ἢ ὡς γράφει τὸ κιτάπι;
νὰ τὸν κρεμάσω θέλετε γ' ἢ νὰ γενῆ κευπάπι; ⁽⁴²⁾

« — Ἀφέντη τὸ κιτάπι μας γλήγορις νὰ διαβάσῃς
καὶ γλήγορις νὰ μῦσε πῆς ἢ γι' ὥρα μὴν περάσῃ.

— Καὶ τὸ κιτάπι γράφει μας νὰ μὴ τότε φουρκίσω ⁽⁴³⁾
γράφει δὲν εἶνε νομικὸ νὰ τότε καταλύσω. —

Οἱ Τοῦρκοι ὡς τ' ἀκούσανε ἐπιάσα τὰ κανόνια
καὶ βόλια τῶνε βάλανε νὰ κάρουνε τὴ Χώρα

Καὶ πάλι τοὶ ξαναρωτῆ γιάντα ἔχουν τόσ' ὄφφικιο ⁽⁴⁴⁾
« τὸ Ἰρτζι του τὸν ἔκαμε' κι' εἶχε μεγάλο δίκηο. »

Οἱ Τοῦρκοι ἐφωνιάζανε οἱ Γιαννιτσαραγάδες

(36.) Χαμπέρι—Εἰδοσεις, ἀγγελία (λεξ. Τουρκ.).

(37.) Ἰρτζι—Τιμὴ (λεξ. Τουρκ.).

(38.) Ἀναπατήση—Ἀπατήση.

(39.) Χρεῖα—Ἀνάγκη. (ἀλλὰ καὶ ἀπόπατος).

(40.) Κιτάπι—Τὸ Κοράνιον τῶν Ὄθωμανῶν. Γενικῶς βιβλίον
(λεξ. Τουρκ.).

(41.) Χάλι—Τέλος, κατάσταση (λεξ. Τουρκ.).

(42.) Κευπάπι—Ψητὸ κρέας. (λεξ. Τουρκ.) Ἐντ.—Κομμάτια.

(43.) Φουρκίζω—Ἀπαγχονίζω, πνίγω τινὰ διὰ σχοινοῦ.

(44.) Ὄφφικιο—Ἐπαρσις, οἰησις, ὑπερηφανία (ἄερα;)

νά τότε καταλύσουνε· οί γι' ἄτιμοι μπουραάδες⁽⁴⁵⁾
Καί ὁ Πασσῶς ἐδιάταξε «Μανώλη ἔβγ' ἀπάνω
᾽ς τή σκάλα· ἄν εἶνε μπορετό⁽⁴⁶⁾ νά μὴν τ' ἀναθιβάνω⁽⁴⁷⁾
Καί πάλ' ἐξαναδιάταξε καί λέει τοῦ Τζελλάτη⁽⁴⁸⁾
μὲ μιά σπαθιά τή κεφαλή πέρα νά τοῦ πετάξῃ
Σὰν τὸν ἐκαταλύσανε οἱ σκύλοι τὸν ἀρπάξαν
καί σά λεοντάρια ἄγγριγια τὸν ἔσακοτινάξαν⁽⁴⁹⁾
Τρεῖς μέραις τὸν ἐσέφτανε εἰς τῶ Χανῶ τῆ σιράταις
εἰς τή ὁρά νηοῦς μελεγορῶ⁽⁵⁰⁾ κι' ἐκλαίγαν οἱ διαβάταις
'Σ τή πόρτα κι' εἰς τὸ πλάτανο τὸν εἶχανε πετάξει
δὲν τὸν ἐδοῦδανε κλανηοῦς νά πῆ νά τονὲ θάφῃ
'Υστερις πῶν' οἱ Χριστιανοὶ ἀπάνω ᾽ς τοῦ Δεσπότη
ἔτσά τοτε καί τῆ τιμῆς ἔτσά τῆ Χριστιανότης⁽⁵¹⁾
«— Ἀφέντη καί ζητοῦμε σου κάμε κ' ἐμᾶς μιά χάρι
νά θάφουμε τὸ Μανωλιὸ ἀπὸ τὸν παλληκάρι
δός μας τὸ κακορρίζικο χῶμα νά τὸ κουκλώσω⁽⁵²⁾
μὲ μιάν ἐγκή κι' ἓνα κερί νά τότε σαβανώσω».
Πέφρουνε τὸ κορμάκιν του κι' ἓνα παπῶ σιμά του
Σὲ μνήμα τοῦ "Αἰ—Λουκᾶ ἐκειᾶ 'ν' τὰ κόκκολιάν του.

(45.) Μπουραάδες= Ἰβρίς κατὰ Τούρκων=ἀσεβής, ἄθεος
(λέξ. Τουρκ.).

(46.) Μπορετό=Δυνατόν.

(47.) Ἀναθιβάνω καί ἀναθιβάλλω=Ἐπυμιμνήσκομαι, ὑπεν-
θυμίζω.

(48.) Τζελλάτης= Ὁ δήμιος (λέξ. Τουρκ.).

(49.) Σακοτινάζω=Τινάσσω ἰσχυρῶς τινά.

(50.) Μπεγίρι= Ἄλογον, ἵππος (λέξ. Τουρκ.).

(51.) Χριδιανότης=Χριστιανωσύνη, τὸ καθήκον τοῦ Χριστιανοῦ

(52.) Κουκλώνω=Σκεπάζω, καλύπτω τινά (διὰ τὴν ἰχώματος),

Ὁ θηκωδὸς τοῦ Κρήτης.

(Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821)

Ἐλα Χριστέ ἔς τὸ στόμα μου, Χριστέ μ' ἀληθινέ μου,
Νὰ θυμηθῶ παινέματα ⁽¹⁾ νὰ γράψω τοῦ πολέμου.
Πρῶτο γιὰ ν' ἀναστορηθῶ ⁽²⁾ τὴν Κρήτη τὴν καϊμένη,
'Αποῦ τότε εἰς τὸν ντουριά ⁽³⁾ ροδιὰ ⁽⁴⁾ ξεφουντωμένη ⁽⁵⁾
'Αποῦ τότε εἰς τὸν ντουριά ροδιὰ ξεφουντωμένη
Κ' ἐδὰ ἔνε κροῦσος ⁽⁶⁾ τοῦ Τουρκιᾶς πολλὰ βασανισμένη.
Ἐγράψαν ἕνα μπουγιουρντί ⁽⁷⁾ οἱ Κρητικοὶ πασάδες
Νὰ πρεμαζῶζον ⁽⁸⁾ τ' ἔρματα ἀπ' οὔλους το' ἀραγιάδες
Κ' ἐμνῶξαν ⁽⁹⁾ εἰς τὸ ραμπῆ ⁽¹⁰⁾ ὥσάν μπαϊραμίδου ⁽¹¹⁾
Νὰ κόψουνε τοὶ Χριστιανοί, ἕνα νὰ μὴν ἀφήσουν.
— Θέ μου μεγαλοδύναμε ἔπον το' οὐρανοὺς ἀπάνω,
Μὴ μᾶσε ξαναβάλλης μπλιὸ ἔς τὰ χέρια τῶ τυράννω
Πρώτη ἀρχὴ ἐβάλανε ἔς τὰ Κεραμεῖα τὰ κάτω.
Καὶ ὡς τ' ἀπομεσήμερα τὰ φέρασι ἀνωκάτω.
Καὶ ξαναδευτερόνου ⁽¹²⁾ τὸν πόλεμο ἔς τὸ Ἄρμένους,
Μὰ κειδὰ τοὶ γιουργιάρω ⁽¹³⁾ τοὶ κακαποδομένους. ⁽¹⁴⁾

(1.) Παινέματα = Ἐπαινοί, ἐγκώμια.

(2.) Ἀναστορηθῶ = Ἀναμνησθῶμαι, ἐνθυμούμαι (ἱστοροῦμαι).

(3.) Ντουριάς = ὁ κόσμος, ἡ γῆ.

(4.) Ροδιὰ = Ροιά, ρογιά.

(5.) Ξεφουντώνω = Ἐδγάζω ἀνθῆ, (ἐξανθῶ).

(6.) Κροῦδος = Πειρατεία, ληστεία ἐν θαλάσσῃ.

(7.) Μπουγιουρντί (λέξις Τουρκ.) = Διάταγμα.

(8.) Πρεμαζῶζω = Συνάζω, μαζώνω.

(9.) Ἐμνῶξαν = Μνώζω = ὀμνῶ, ὀρκίζομαι.

(10.) Ραμπῆς = ἑσὸς (λέξις Τουρκ.)

(11.) Μπαϊραμίδου = Κάμουν μπαϊράμι = πάτρα (λέξις Τουρκ.)

(12.) Ξαναδευτερόνω = Ἐπαναλαμβάνω ἐκ δευτέρου.

(13.) Γιουργιάρω = Ἐφορῶ, κάμνω ἔφοδον.

(14.) Κακαποδομένους = Δυστυχῶς τελειώνοντας τὸν βίον κακῶς

Καλὰ ἐπολεμούσατε ἐκάμαν τοσι κομμάθια
Κ' ἐτρογάνεν τοσι τὰ μαρὰ⁽¹⁵⁾ κ' οἱ σκύλοι ἔς τὰ χωράφια.
Ἐστὸν Πύργο τ' Ἀληθακακιοῦ σταίνουν τὰ μπαϊράκια,
Μὰ κεῖ καλὰ τοσι βλέπουνε ἀπ' ὄξω τὰ Ρωμηάκια.
Καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἦρθ' ἓνα χαμπέρι.
Πῶς ἐουνάχτηκ' ἡ Τουρκιὰ εἰς τ' Ἀρμυροῦ τὰ μέρη.
Κ' ἐφάγατε τὰ σῦκά μας κ' οὐλά μας τὰ σταφύλια,
Κ' ἐμεῖς ἀπάνω ἔς τὰ βουτὰ μ' ἀραχιασμέν' ἀχείλια.
Ἐφάγαν τὰ σταφύλια μας κ' οὐλαν τὰ πωρικά μας,
Κ' ὅστροφα μᾶς ἐβγάλανε κ' ἀπὸν τ' ἀρχοντικά μας,
Ἐκάψατε τὰ σπίνδια μας ἀπὸν ὄσαν ἡ τιμὴ μας
Κ' ἐπῆσαν καὶ τὰ ροῦχὰ μας ἀπὸν ὄσαν ἡ στολή μας.
Ἀρπάξανε τὰ ροῦχὰ μας ἀπὸν ὄσαν ἡ στολή μας,
Κ' ἐπῆσανέ μας τὰ ὠζὰ⁽¹⁶⁾ ἀπὸν ὄσαν ἡ τιμὴ μας.
Κ' ἐμεῖς ἀποσερθήκαμε⁽¹⁷⁾ εἰς τὴν Ἀγιά Ρομέλη.
Ὁ τόπος ἦτονε στενὸς μὰ ἔχωρ' οὐλον τ' ἀσκέρι.⁽¹⁸⁾
Δὲν ἦσαν περισσότεροι σὰν τοσι Κατωμερίταις,
Τοσι Σφακιανὸς φωνιάζανε ἀφένταις καραβίταις.⁽¹⁹⁾
Ἀφένταις τοσι φωνιάζανε κ' εἶχαν ψηφί⁽²⁰⁾ μεγάλο.
Κ' ἔτοσα καταγελοῦσάν τοσι κ' ἐβγάναν τοσι ἔς τὴ Γαῦδο.
Τοὴ μῦς ἐπαίρναν τὰ χροσοᾶ καὶ τὸ ἄλλης τὴ τιμὴν τοῦ
Κ' ὅποια δὲν εἶχε τὴν τιμὴ τοῦ παίρναν τὴ στολήν τοῦ
Θέ μου μεγαλοδίναμε καὶ πῶς θὰ τὰ βαστοῦμε,
Μ' ἔντα καρδιά τοσι Σφακιανὸς μπλιὸ θὰ τοσι συντηροῦμε;

(15.) **Μαρὰ**—Τέρατα θηριόμορφα, θηρία ἄγρια, (θήρες), ἀλλὰ καὶ σικχαμερὰ ἔρπετὰ καὶ σκώληκες.

(16.) **Ὦζὰ**,=Ζῶα, κυρίως πρόβατα.

(17.) **Ἀποσερθήκαμε**'=Ἀπεσύρθημεν.

(18.) **Ἀσκέρι**=Στρατὸς (λέξις Τουρκ.)

(19.) **Καραβίταις**=Πλοίαρχους.

(20.) **Ψηφί**=Τιμὴ, ὑπόληψις (ψῆφος).

Τὸ κρῖμα τῶ φτωχῶ καὶ τῶ χηράδῳ (21)
Νὰ κρέμεται 'ς τὴν κεφαλὴ τῶ Φράγκῳ.
Πολλαῖς φοραῖς μῆς ἔχουν πουλημένους,
Καὶ σὰν τσοὶ σκλάβους καταδικασμένους.

Τ' ἀναλώματα τοῦ 1821.

(Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821.)

Πᾶσα ταχὺ μὲ τὴ δροσιὰ π' ἀνοίνει τὸ ζιμποῦλι,
'Αφρουκαστήτε νὰ σᾶς πῶ τὸ ἄρμαδάς (1) τὸ τραγοῦδι.
'Ἰτα ἴν' ἐντ' ἢ γι' ἀνταραχί(2) κ' ἢ καταχνιά(3) ἢ μεγάλη;
Δὲν εἶνε τούτ' ἀπὸ βροντὴ μὴδ' ἀπὸ κονκοσάλι. (4)
Τρεῖς καλογέροι κάθονται καὶ γράφουν ἀρτζιχάλι, (5)
'Σ τὴ Μοσκοβιά τὸ μπέμπουνε, μέσα τοῦ Γενεράλη.
—, '2 πολυχροισμένε μου καὶ στεῖλέ μας μιντάτι, (6)
Νὰ πολεμοῦμε τὴ Τουρκιά πριχοῦ μᾶσε ξεβγάλη.
Σαφῆς τζερεμέ (7) δούδομε, τὰ μούρκια (8) μας πουλιούνε,
Πολλοὶ πᾶν καὶ τουρκεύουνε, γιατί δὲν τὰ βαστοῦνε.
—, 'Ρωμηοί, βαστάξετε καλά σὰν ἄντρες πολεμάτε,
Μὰ γὼ μαπαρούθια κι' ἄρματα μπέμπω σας νὰ ραστᾶτε.
—, 'Όσοιν κι' ἄν ἔχωμ' ἄρματα γυοίζομ' οἱ καῦμένοι,
Μ' ὅσοι δὲν ἔχουν ἄρματα εἶνε προσκνηνημένοι. (9)

(21.) Χηράδῳ = Χηρῶν

(1.) Ἄρμαδάς = Στόλος (λέξις Ἰταλ).

(2.) Ἀνταραχί = Ἀντάρα, ὁμίχλη. Καί = θύουθος ταραχί.

(3.) Καταχνιά = Ὀμίχλη.

(4.) Κονκοσάλι = Χάλαζα.

(5.) Ἀρτζιχάλι = Ἀῖτησις ἢ ἀναφορὰ παρακλητικὴ (λέξις Τουρκ).

(6.) Μιντάτι = Ἐπικουρία, βοήθεια (λέξις Τουρκ.)

(7.) Τζερεμές = Πρόστιμον (λέξις Τουρκ).

(8.) Μούρκια = Κτήματα, περιουσία (λέξις Τουρκ.)

(9.) Προσκνηνημένοι = Προσκυνῶ = Ἰπποτάσσομαι παραδίδομι
ἐμαυτὸν. Ἀλλὰ καί = χαιρετῶ.

Κ' ἕνας Πολίτης κεραιᾶς, διάκος μοναστηροῖτης, ⁽¹⁰⁾
 Ἐλόγιασέν ⁽¹¹⁾ το τὸ οὐκὼλὶ νὰ πᾶ νὰ μαρινοῖση.
 Βγαίνει μπροστά ἔς τοῦ βασιλιᾶ, καὶ λέει τοῦ Σουλτάνο.
 — Κακὸ σκοπὸ ἔχουν οἱ Ῥωμηοί, ἀφέντη, δίχως ἕλλο.
 Κακὸ σκοπὸ ἔχουν οἱ Ῥωμηοί καὶ κάνουνε κουσοῦλτο, ⁽¹²⁾
 Καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ λαμπρῆς δούδου φωνιά τοῦ Τοῦοκο
 — Διάκε, μὴ λέης ψώματα, γιατί θὰ σὲ κρεμάσω,
 Ἐέλα θὰ βάλω ἔς τὴ φωνιά κι' ἀπάνω νὰ σὲ κάψω.
 — Ἰύρεψ' ἀφέντη τσ' ἐκκλησιαίς, ἔς τὸν ἄγιο Παρτελέο,
 Νὰ βρῆς ἐκειᾶ τὰ μονεταῖά, μὰ ψώματα δὲ λέω.
 Κ' ἔμπεψ' ἐντὸς καβάζιδες, ⁽¹³⁾ καὶ πάει καὶ τὰ βροῖσει,
 — Ἄχι ὁ σκύλος ὁ παπᾶς, μ' ἀφάνισε τὴν πίστι.
 Ἄποῦ ἔσαν λίγοι οἱ χροϊανοί, δὲν εἶχανε βοήθεια,
 Κι' οὐλοὺς τοὶ καταλύσανε καὶ τὰ παιδιὰν τῶν πῆρα.
 Ἐπαίρναν τὰ μικρὰ παιδιὰ κ' ἐκάναν τα οκλαβάκια ⁽¹⁴⁾
 Καὶ τοῦ γυναικες παίρνανε ἔς τὰ τούρκικα κονάκια. ⁽¹⁵⁾
 Παραστατίζε ⁽¹⁶⁾ κι' ὁ Μωριάς ἀποῦ ἔχει παλληκάρια,
 Στέκουν ἀπάνω ἔς τ' ἄρματα, σφαλίζον ⁽¹⁷⁾ τοῖσι ἔς τὰ κίστρα
 Μέθαν καὶ νύχτα πολεμοῦν, ποτὲς δὲν κάνουν μπέσα, ⁽¹⁸⁾
 Ἄλλους ἐκαταλνοῦσανε ⁽¹⁹⁾ κι' ἄλλους ἐκλειοῦσαν μέσα.
 Στέλν' ἕναν καπετὰν πασᾶ νὰ πᾶ νὰ πολεμήση,
 Ἐσοῦλαν τὰ Δωδεκάνησα Ῥωμηὸ νὰ μὴν ἀφήση.
 Ἐβγαλε καὶ προκίρουξαις, ἔβγαλε καὶ γραφάδες ⁽²⁰⁾

- (10.) **Μοναστηροῖτης**—Ἀνήκων εἰς Μοναστήριον, Μονήν.
 (11.) **Λογιάζω**—Λογαριάζω, σκέπτομαι.
 (12.) **Κουσοῦλτο**—Συμβούλιον (λέξις Τουρκ.)
 (13.) **Καβάζης**—Κλητὴρ κυρίως Προξενείων) κλητὴρ δημό-
 πιος (λέξις Τουρκ.)
 (14.) **Οκλαβάκια**—Δούλους.
 (15.) **Κονάκι**—Οἶκημα, σπήτι (λέξις Τουρκ.)
 (16.) **Παραστατίζω**—Κάνω ἐπανάστασιν, ἐπαναστατῶ.
 (17.) **Σφαλίζω**—Κλείω (ἐκ τοῦ ἀσφαλῆς).
 (18.) **Μπέσα**—Λόγος τιμῆς. Εἰρήνη (λέξις Τουρκ.)
 (19.) **Ἐκαταλνοῦσανε**—Καταλυῶ—φανεύω (καταλύω).
 (20.) **Γραφάδες**—Γράμματα. Διαταραί. Ἐγκύκλιοι.

„Σ οὐλαν τὰ Δωδεκάνησα δὲ θέλω μπλι²¹ ἀραγιάδες.“⁽²¹⁾
Καῦμένη Σάμο καὶ Ψαρὰ κ' ἔσεις Σπετσο-Νυδραῖοι
Σιάξετε⁽²²⁾ τὰ καράβια σας, καλὰ ὅτ' ὠρδινιασμένοι.⁽²³⁾
Σιάξετε τὰ καράβια σας καλὰ ὠρδινιασιῆτε,
Ποῦ θὰ ῥθ²⁴ ὁ καπετὰν πασαῖς νὰ τὸν ἀποδεχτήτε.
Βγαίνουν ἢ Σπέτσοις ἑκατὸ καὶ τὰ Ψαρὰ διακόσια
Κ' ἢ Νύδρα ἢ φαρμακερὴ ἔβγαλε τετρακόσια.
Μπαίνουν καὶ σιάζουν τὰ πανιά, βγαίνουν²⁵ πὸν τὸ λιμάνι,
Θέ μου μεγαλοδύναμη ποῖς τῶνε ροζονάροι ;⁽²⁴⁾
Φτάνει ὁ καπετὰν πασαῖς νὰ τοὶ καλημεριση²⁶
— Καλῶς τὸν καπετὰν πασαῖ, ποῦ ῥθε νὰ πολεμήση.
Καλῶς τὸν καπετὰν πασαῖ, ποῦ ῥθε νὰ πολεμήση,
Μικρὰ ῥνε τὰ καράβια μας μὰ δὲ θὰ τὰ βουλήση.
Κόπιασε⁽²⁵⁾ καπετὰν πασαῖ νὰ φάμε καὶ νὰ πιοῦμε,
Κι' ἄ σοῦ χρωστοῦν οἱ χριστιανοὶ θενὰ λογαριαστοῦμε.
— Δὲν ἦρθα ῥγὼ γιὰ τέλαρα μηδὲ καὶ γιὰ παραδες,
Ὁ βασιλιάς μου μ' ἔμπεψε, δὲ θέλει μπλι²⁶ ἀραγιάδες.
Καὶ πιάνονται ῥ τὸν πόλεμο, μπιροντένι⁽²⁶⁾ σαιροντίζει⁽²⁷⁾
Κι' ἢ Παναγία χαίρεται κι' ἄγγελος χαχαρίζει.⁽²⁸⁾
Μὲ τὰ μπουρλότα⁽²⁹⁾ τοῦ χτυποῦν καὶ μὲ τοὶ κουμπαράδες³⁰
Τὴν καπετάνα⁽³¹⁾ τοῦ ἄκαφαν καὶ τέσσερεις φριγάδες.⁽³²⁾

(21.) Ἀραγιάς = Ὑπήκοος (λέξις Τουρκ.)

(22.) Σιάξετε — Σιάζω = Διευθετῶ, διορθώνω.

(23.) ὠρδινιασμένοι = ἑτοιμοί, ὠρδινιάζω = παρασκευάζω
(λέξις Ἰταλ.)

(24.) Ροζονάροι = Ὀμιλῶ, συνδιαλέγομαι (λέξις Ἰταλ.)

(25.) Κόπιασε = Ἐβλήθη πλησίασε.

(26.) Μπιροντένι = Εὐθύς, ἐν τῷ ἄμα. Καί = μονομεριάρικα
(ἀθρόως), (λέξις Τουρκ.)

(27.) Σαιροντίζω = Ταραττομαι, τὰ γάνω, πταοῦμαι (λέξις Ἰταλ.)

(28.) Χαχαρίζω = Γελῶ, καγχάζω.

(29.) Μπουρλότα = Πυροπελικά (λέξις Ἰταλ.)

(30.) Κουμπαράδες = Σφαίραι πυροβόλων. Ὅβιδες.

(31.) Καπετάνα = Ναυαρχίς.

(32.) Φριγάδες ἢ φριγάται = πλοῖα πολεμικά (λεξ. Ἰταλ.),

Τὴν καπετῖνα τοῦ 'καφαν καὶ τέσσαρα ντελίνα, ⁽³⁴⁾
Μὰ τὰ ντελίνα τοῦ σκυλιοῦ κατὰκαρδα τοῦ 'γγίζαν.
— Πολέμα καπετῶν πασῶ καὶ κάτσε 'ς τὸ τιμόνι,
Με ἴντα μοῦρη ⁽³⁴⁾ κι' ἀθροπιὰ θὰ πάης εἰς τὴ Πόλι ;
Πολέμα καπετῶν πασῶ, ὡς εἶσαι παλληκάρι,
Με ἴντα μοῦρη κι' ἀθροπιὰ 'ς τοῦ βασιλιῦ θὰ πάης ;
'Αν σὲ ρωτήξῃ καὶ σοῦ πῆ· «Ποῦ εἶν' ἡ καπετῖνα ;
Πέσ του πῶς τὴν ἐχάλασε τοῦ γρέο ⁽³⁵⁾ ἢ τραμουντάνα.
Κι' ἂν σὲ ρωτήξῃ καὶ σοῦ πῆ· Καὶ ποῦ 'νε τὰ ντελίνα ;
Πέ του πῶς τὰ κρατήξαμε καὶ κάνομε παιγνίδια.
Κι' ἂν σὲ ρωτήξῃ καὶ σοῦ πῆ· Καὶ ποῦ 'νε ἡ φοιγάδες ;
Πέ του πῶς τοῖ κρατήξαμε 'ς τὴ Νύδρα οἱ γι' ἀραγιάδες.
Κι' ἀπὸ 'κειδὰ σηκώνεται 'ς τὴν Πόλι καὶ διαβαίνει.
Κι' ὁ βασιλιᾶς τότε ρωτᾷ· — Γιαντὰ 'σι' ἀποκλεισμένοι ;
— «Κάθον 'τουδά ποῦ κάθεσαι κι' ἀθιβολῆ ⁽³⁶⁾ μὴ φέθνης,
Καράβια μπλιὸ μὴ γδέχεσαι ⁽³⁷⁾ 'ς τὸ πέλαγος πῶς ἔχεις·
'Ανε ρωτᾷς ἀφέντη μου ποῦ εἶν' ἡ καπετῖνα,
Τά'ξε πῶς τὴν ἐχάλασε τοῦ γρέο ἢ τραμουντάνα.
Κι' ἂνε ρωτᾷς ἀφέντη μου ποῦ εἶνε τὰ ντελίνα,
'Σ τὴ Νύδρα τὰ 'χουν οἱ Ρωμηοὶ καὶ παίζουνε παιγνίδια.
Κι' ἂνε ρωτᾷς ἀφέντη μου π' ἄφηκὰ τοῖ φοιγάδες
'Σ τὴ Νύδρα τοῖ κρατήξαμε οἱ μπιστικοὶ ἀραγιάδες.

(33.) Ντελίνα—Μακρὸν πολεμικὸν πλοῖον (λεξ. Τουρκ.).

(34.) Μοῦρη—Πρόσωπον.

(35.) Γρέο—(λεξ. Ἰταλ.) "Ανεμος βορειανατολικὸς (Καικίας).

(36.) Ἀθιβολῆ—'Ανάμνησις, ὑπενθύμισις.

(37.) Γδέχομαι—Πρισμένω, ἐγγωῶ (δέχομαι ἐχδέχομαι),

‘Ο σπικωμός τῆς Κρήτης

(Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821)

‘Αποῦν ἔχει τοῦ καὶ λοῖσιμό καὶ γινῶσι καὶ τεοτίπι (1),
‘Ας κάτοη γὰ συλλογιαστῆ τὸ σηκωμό (2) τῆς Κρήτης.
‘Σ τῆς χώραις κάνονη ρεμπελιό (3) καὶ κόβγουν (4) τοῦ
[ἀραγιάδες

Κ’ ἐκλαίγαν ἢ γυναικῆς των ὄσαις κ’ ἂν εἶχαν ἄντρος.
Ποῦ τοοί ἄνευ τὴν ἐγγαριό (5) κ’ ἐκάναν τῆς δουλειῆς των.

‘Σ τῆς χώραις τοοὶ σκοτιώσανε καὶ τὰ χωριὰ ἐφρεύγαν,
Σὰν τ’ ἀγγριοπερίστερα ἐπιάνανε τὴ Ρίζα. (6)

Πάνω τὰ ὄρη τὰ βουνά, τὰ τοοὶ πρίνους ἀποκάτω,
‘Εμερονοξημερόνουσαν, (7) κοντά ἔν’ κ’ ὁ θιὸς βουηθᾶ των.

‘Ήσανε καὶ ξαομάτωτοι (8) κ’ εἶχαν μεγάλη προίκα, (9)
Μὰ ἄδωκ’ ὁ θιὸς κ’ ἢ Παραγιὰ γλήγορ’ ἀρματωθῆκα.

Πέρα τὴ Χώρα τῶ Σφακιῶ τῶν ἦρθαν τὰ τουφέκια.
Καὶ μόνο καὶ τὰ πιάσανε τοοὶ τοῦρχοις ἐξετρέχα. (10)

‘Απῆς ἀρματωθῆκανε κ’ ἐβύλαν τῆς μπιστόλαις, (11)

(1.) **Τεοτίπι**—Ἐπιτηδειότης, τέχνη (λεξ. Τουρκ.).

(2.) **Σπικωμός**—Ἐπανάστασις (στάσις).

(3.) **Ρεμπελιό**—Ἀναρχία.

(4.) **Κόβγουν**—Φονεύουν, σφάζουν, ἀποκεφαλίζουν.

(5.) **Ἐγγαριό**—Ἀγαρία.

(6.) **Ρίζα**—Τὰ ἐν ταῖς ὑπὸ ὄρειαις κατοικούμενα χωριά, τὰ ὑψηλά. Ἐπὶ ὄρη.

(7.) **Ἐμερονοξημερόνουσαν**—Διέτριβον νυκθήμερον. (ἡμερο-εξημερόνομα)

(8.) **Ξαομάτωτοι**—ἄσπλοι (ἄνευ ἀρμάτων).

(9.) **Προίκα**—Λύπη πικρία.

(10.) **Ξετρέχω**—καταδιώκω, ἀνιχνεύω.

(11.) **Μπιστόλαις**—(Λέξι: Ἰταλ.) πιστόλαις (ὄπλα πυροβόλα.)

Γδύνουν τσοι, ξαρματώνουν τσοι και κάνουν το³ ἀραγιάδες,
 Και μὲ τὸ μέτρος ἦσανιε τρακόσια παλληκάρια,
 Κι² ἀπῆς τσοι ξαρματώσανε τσοι σφάξαν σὰν κριγάρια.
 — Ἐποὰ κ' ἔσεις τσοι σφάζετε ἔς τῆς χώραις τὸ ἀραγιάδες
 Κ' ἐκλαίγαν ἢ γυγαῖκες των, ὅσαις κι' ἄν εἶχαν ἄντρες.
 Μηνοῦνε (13) τοῦ Μεμέντ Ἄλῃ γιὰ τὸ θεὸ νὰ κάμῃ,
 Γιατ' ἀραγιᾶς εἰκόωσε εἰς τὴν Τουρκιὰ κεφάλι.
 Και μπέμπει τῆς Ἀρναουδιᾶς τὴν πλιά⁽¹⁴⁾ χρόσοι κολῶνα,
 Κ' εἶτοι τσοι καταλύσανε ντελόγγος (15) ἔς τὸν Κρουσιῶνα.
 Και πάλι τοῦ ξαναμηνοῦν νὰ κατεβοῦνε κι' ἄλλοι,
 Κ' ἡ Κρήτη ἔχει πόλεμο και ταραχὴ μεγάλη.
 Και μπέμπει τὸ Χασὰν πασᾶ, τὸ φρόνημον κεφάλι,
 Κ' εἶτὺς ἐξεβαρκάρησῃ ἔς τῆς Σούδας τὸ λιμάνι.
 — Μωρὲ Ρωμηοὶ σιμώσετε (16) προχοῦ σᾶς πολεμῆσω,
 Προχοῦ σᾶς ρίξω κουμπαρᾶ (17) νὰ σᾶσε διαγουμεῖσω.
 — Θεωροῦμέν το τ' ἀσκέρι σου πῶς εἶνιε πολεμῆρχοι,
 Μ' ἄφης μας μὲ τσοι Κρητικούς, ἀποῦ ἔχομε τ' ἀμάχι.
 — Μωρὲ Ρωμηοὶ σιμώσετε ἔς τὸ χέρι τὸ δικό μου
 Κ' ἐγὼ θὰ σᾶσε συντηρῶ (18) σὰν και τὸν ἀπατό μου.
 Και τοῦ πασᾶ εἰμίωσε κ' εἶπέν του γεῖς δεσπότης
 Ἐσοφίξανέν⁽¹⁹⁾ τὴν τὴ Τουρκιὰ κ' ἐβάλαν τὴν ἔς τῆς χώραις
 Ἐπιάσανε ἔς τὴν Πιοκοπή τοῦ Καστελιοῦ τὸ ἀγάδες,

(13) Μηνουῦνε=Ἐἰδοποιοῦν, ἀγγέλλουν.

(14.) Πλιά=Πλέον, (και μπλετό).

(15.) Ντελόγγος=Εὐθύς, ἀμέσως (λέξ. Ἴταλ.)

(16.) Σιμῶνω=Πλησιάζω.

(17.) Κουμπαρᾶ=Σφαῖρα πυροβόλου, ὅτις (λέξ. Τουρκ.)

(18.) Διαγουμεῖσω=Διαρπάζω, διασκορπίζω. (Λέξ. Τουρκ.)

(19.) Ἀμάχι.=Μίσος. Ἐχθρα. (Μάχη).

(20.) Συντηρῶ=Βλέπω, θεωρῶ.

(21.) Ἐσοφίξανέ τὴν=Τὴν κατεδίωξαν τὴν ἐκυνήγησαν.

Τ' ἀναλώματα τοῦ 1821

(Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821)

Πᾶσα ταχὺ μὲ τῆ δροσιᾷ π' ἀνοίγει τὸ ζιμποῦλι,
 Ἀφρουγκασιῆτε νὰ οἶς πῶ τοῦ Κρήτης τὸ τραγοῦδι.
 Ἄστε με νὰ συλλογιασῶ χρονοσὴ μιλιά μὲ τ' ἀνθή, (1)
 Νὰ κάτω νὰ διηγηθῶ τῶ Κρητικῶ τὰ πάθη
 Τριάντα δυὸ πανάσταοες ἔχουνε καμωμέναις
 Κι' ἀμέτροταις ἀναφοραῖς ἔς τοὶ βασιλεῖς δοσιμέναις.
 Ἡ πρώτη ἀπανάστασι ἦτον μικρὴ λιγάκι.
 Καταγραφὴ τῶ Σφακιανῶ καὶ τρίπυρο (2) φαρμάκι.
 Ἐς τὰ ἑβδομηντα ἦτονε ἄνω ἔς τὸν Ἀἰ Γιάννη.
 Καταγραφὴ τοῦ καστελιοῦ καὶ τοῦ Δασκαλογιάννη.
 Ἡ παραδευτερώτερη (3) ἦτο ἔς τὰ εἰκοσιένα,
 Π' ἀθήσανε (4) καὶ ἐδέσανε τὰ πράγματα τὰ νέα.
 Τρεῖς ἦσαν οἱ φιλόσοφοι ποῦ γράφαν τοῦ γραφάδες
 Ἐς οὐλον τὸ κράτος τοῦ Τουρκιᾶς ὅπου ὄσαν ἀραγιάδες
 Ὁ Ρήγας ἦτον κ' ἄλλοι δυὸ ποῦ γράφαν οἱ καῦμένοι
 Ἐς οὐλον τὸ κράτος τοῦ Τουρκιᾶς ὅπου ὄσαν προκομμένοι, (5)
 — Ὅπου κ' ἂν εἶστε Χριστιανοὶ οὐλοὶ νὰ τοιμασιῆτε
 Καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ Λαμπρῆς τοῦ Τοῦρχο νὰ βαρῆτε.
 Ἀπὸν τὸ τόσο τύραννο ποῦ τό ἔχομ' οἱ καῦμένοι
 Καλλιὰ ἔτονε νὰ λείπωμε, νὰ ἔμεστ' ἀποθαμμένοι.
 Ἐνας παπᾶς καλόγερος λογιᾶζει νὰ τουρκέψη
 Νὰ μαρτυρήσῃ τοῦ δουλειᾶς καὶ νὰ τοῦ ξετελέψη (6)
 Βγαίνει παρὸν τοῦ βασιλιᾶ καὶ λέγει τοῦ Σουλτάνο·

(1.) Ἄθην = Ἀθήνη.

(2.) Ἐρίπυρο = πολὺ ἰσχυρόν, φωτιά.

(3.) Παραδευτερώτερη = Μετὰ τὴν δευτέραν, τρίτη.

(4.) Ἀθήσανε = Ἀθῶ = Ἀνθῶ, ἀνθήσανε.

(5.) Προκομμένοι = Προδουμένοι, ἀνεπτυγμένοι (προκόπτω).

(6.) Ξετελέψη = Ξετελεύγω = Τελειώνω, φέρω εἰς πέρας.

— Κακὸ σκοπὸ ἔχουν οἱ Ρωμηοί, ἀφέντη, δίχως ἄλλο.
 Κακὸ σκοπὸ ἔχουν οἱ Ρωμηοί καὶ κάνουνε κουσοῦλτο
 — Παπᾶ μὴ λέγῃς ψώματα γιατί θὰ σὲ κρεμάσω,
 Ξύλα θὰ βάλω ἔς τὴ φωτιά κι ἄπάνω θὰ σὲ κάψω.
 «Θὰ βρῆς πολεμοφόδια ψώματα δὲ σοῦ λέω.»
 Καὶ στέλν᾽ ἐντὺς καβάζιδες καὶ πάει καὶ τὰ βροῖσει,
 Ἄχι ὁ σκύλος ὁ παπᾶς, μὲ ἀφάνισε τὴ πίστι.
 Τὸν Πατριάρχη πιάνουνε καὶ τότε τυραννοῦσι
 Κ' εἰς τὸ σερᾶγιο πᾶν τονε καὶ τὸν ἀναρωτοῦσι. (7)
 Κι ὁ βασιλιάς τότε ρωτᾷ Ἐγὼ θὰ σὲ ρωτήσω,
 «Πέ μου ποιὸι τ' ἀρχινίξανε γιὰ νὰ σὲ παραιτήσω ;»
 — Σὰ μὲ ρωτᾶς ἀφέντη μου ἐγὼ δὲ σοῦ τ' ἀρωπούμαι,
 Ἐγὼμ' ἀποῦ τ' ἀρχινίξα γιὰ νὰ λευτερωθοῦμε.
 Ἐγὼμ' ἀποῦ τ' ἀρχινίξα ἀποῦ βασιτῶ τοῖι νόμους,
 Ὅγιὰ νὰ βγάλω τὸ ζυγὸ (8) ἀποῦ ἔχομε ἔς τοῖι νόμους. (9)
 Τὴν ἄδεια τῶν ἔδωκε καὶ τότε καταλυοῦσι
 Καὶ τῶν Ὀβρέω δίδουν τον καὶ τότε τυραννοῦσι.
 Καὶ τὸν ἐβωλοσέρνανε (10) ἔς τὴ Πόλις τὰ σοκάκια (11)
 Καὶ τὸν ἐτυραννοῦσανε καὶ τὰ μικρὰ Ὀβρηάκια
 Εἰς τὸ γυαλὸ τότε πετοῦν νὰ τότε φάη τὸ φάρι
 Καὶ ἡ Ρουσσία τὸν ἀρπᾷ καὶ τότε μπαλσαμάρει. (12)
 Βγάνουν ἐντὺς προκήρυξες, γράμματα καὶ σκορποῦσι (13)
 Ὅπου κι ἂν εἶνε Χριστιανὸς νὰ τότε καταλυοῦσι,
 Ὅπου νιὲ λίγοι Χριστιανοὶ τουφέκι δὲ σηκώνουν,
 Σὰν τὰ ὄζα τοῖι σφάζουνε, σὰν τοῖι χλαῖς τοῖι σκοτόνουν.

(7.) Ἀναρωτᾶ=Ἐξετάζω, ἐρωτᾶ, ἀνακρίνω.

(8.) Ζυγὸς (ἐντ.)=Δουλεία, σκλαβιά, ἀλλὰ καὶ=Ζυγαριά.

(9.) Νῶμος=Ἔθνος.

(10.) Βωλοσέρνω καὶ κωλοσέρνω,=Σύρω τινα (θραύσω) ὡς τοὺς θῶλους τῆς γῆ: ἢ σύρω τινα (συράμενον) μὲ τὸν κῶλόν του.

(11.) Σοκάκι=Δρόμος στενός, δίοδος (ἔρχ. λαύρα) (λεξ. Τουρ.).

(12.) Μπαλσαμάρω=Βαλσαμώνω. Βέλλω τὴν εὐδὴ καὶ ἰαματικὴν ῥητίνην τοῦ βαλσαμου.

(13.) Σκορποῦ καὶ σκορπίζω=Σκορπίζω (σχεδάννυμι).

Οἱ Κρητικοὶ σηκώνονται ποῦ ἔχουν μερὰ τουφέκια
Καὶ λυοῦν τὰ παληοκάνταρα ⁽¹⁴⁾ καὶ δένουν τὰ φουσέκια.
Οἱ Σφακιανοὶ πρωτοκινοῦν ἀποῦ ἴσαν ἀντρωμένοι
Κ' εἰς τὰ καράβια βρίσονται ἀποῦ ἴσαν μαθημένοι.
Καὶ τῷ Λακκιώτῳ μπέμπουνε σὰ μιὰν ὀκᾶ μπαζοῦτι,
Ποῦ ἴσαν ἐκεῖνοι ξακουστοὶ καὶ τοσοῖ φοβοῦντ' οἱ Τοῦρκοι.
Βρίσονται δυὸ παληοκάνταρα καὶ δένουν τὰ φουσέκια
Καὶ τρεῖς πῆρε ὁ καθεὶς, ὅσ' εἶχανε τουφέκια.
ΠΑΪΡΝΟΥΝ ὅθεν τ' Ἀσκορδαλοῦ μπιρντένι ⁽¹⁵⁾ ξεκινοῦσι
Καὶ τὸ Βροβρίνη βρίσονται καὶ τότε καταλυοῦσι.
Καὶ τὸ Καρμίρη φτάνουνε μέσα ἔς ἕναν ἄλλωνι
— Χαλάλι σου τὸ αἷμά μου μωρὲ Μπολταναντόνη!
Σηκώνονται οὔλ' οἱ Χριστιανοὶ καὶ τὰ χωριὰ παθιοῦσαν ⁽¹⁶⁾
Κι' ἄλλους ἐπιάναν ζωντανούς κι' ἄλλους ἐκάταλυοῦσαν.
Μέσα ἔς τὰ κάστρα βάνουν τοσοὶ κι' ἐκεῖα τοσοὶ πολεμοῦσαν,
Δίχρη ἔχανε οἱ Χριστιανοὶ καὶ μπαίνει καὶ παροῦκλα.
Ἄρντοι ⁽¹⁷⁾ μαζάρι ⁽¹⁸⁾ κίανουνε καὶ στέλνουν τοῦ Σουλτάνο·
„Ἡ Κρήτη πανασάτησε ἀφέντη χωρὶς ἄλλο.“
Καὶ τὴν ἀρμάδα δὲ μπορεῖ ἔς τὴν Κρήτη νὰ περάσῃ
Καὶ τότε στείλῃ στρατέμμα καὶ ζαερέ ⁽¹⁹⁾ νὰ φάσι.
Καὶ γράφει τοῦ Μεμέντι Ἀλῆ ἀποῦ ἔρε ἔς τὸ Μισίρι ⁽²⁰⁾
Στείλε ἔς τὴν Κρήτη στρατέμμα, δὲν ἔχ' ἄλλο χαῖρι ⁽²¹⁾
Καὶ στέλνει τὸ Χασὸν πασᾶ μὲ δώδεκα χιλιάδες,
Μὲ καβαλόρους καὶ πεζούς, ὅλο Ἄγραοντάδες.

(14.) Παληοκάνταρα=Παλαιὰ καντάρια (λεξ. Τουρκ.)=σταθμά, στατήρες.

(15.) Μπιρντένι=Ἀμέσως, μαζί ὅλοι, (ἀθροως).

(16.) Παθιοῦσαν Παθιῶ=Πατῶ, καταλαμβάνω ἤτοι=κατελάμβανον, ἐκυρίευον.

(17.) Ἄρντοι=Γραφὴ ἀναφορὰ (λεξ. Τουρκ.).

(18.) Μαζάρι=Παρακλητικὴ (λεξ. Τουρκ.).

(19.) Ζαερέ=Τρόφιμα (σιτία, ἐπιτήδεια) (λεξ. Τουρκ.).

(20.) Μισίρι=ἡ Αἴγυπτος.

(21.) Χαῖρι=᾽Ωφέλεια, καλόν. (λεξ. Τουρκ.).

Ἐν τῇ Σουδα ξεβαρκαρήσε ἕς τὸν κάμπο τσαντιρόνει (22)
Κι' ὁ Σήφρακας δὲ βαγεσιῶ (23) παρὰ τὸνε ζιγώνει. (24)
Κάνει μεγάλο στρατέμμα, τοοὶ Κρητικούς μαζόνει, (25)
Βγαίνει καὶ καίει τὰ χωριά ἕς τοοὶ Λάγκους τσαντιρόνει. (26)
Κι' ἀπὸ κειδὰ σηκόνεται ἕς τὸ Θέριοιο πετῆται
Τοοὶ Λάγκους σάν ἐπάτησε λέει μπλιὸ δὲ φοβάται.
Μαζόνονται οἱ Χραιοανοὶ καὶ τότε πολεμοῦσι.
Καὶ κάνουν τού ἕναν πόλεμο πολλοὺς τοῦ κατακνοῦσι.
Κι' ἀπὸ κειδὰ σηκόνεται ἕς τὰ Καστριναὶ νὰ πάη.
Καὶ πόλεμο τοῦ κάνουν ὅπου κι' ἔν εἶχε πάει.
Ἐν τὰ Καστριναὶ ἵποπανωθιὸ (27) ἕνα χωριὸ μεγάλο
Τοῦ κάμανε οἱ Χραιοανοὶ ἕναν πόλεμο μεγάλο.
Ἐξοκίους ἐξεδιάλεξε ἕς ἕνα χωριὸ ἐβγήκαν,
Περιορίζουν (28) το' οἱ Ρωμηοὶ κιανένα δὲν ἀφῆκαν.
Κ' ἐτότες ἀπορίστηκε καὶ γράφει ἕς τὸ Μιορι
,,Στρατέμματα μοῦ μπέρετε, δὲν ἔκαμα χαῖρι.“ (29)
Καὶ μπλίνει κι' ἐκουβάλλει (30) μπλιὸ ἀσκέρι μὲ πασιάδες
Καὶ προσκνοῦνε οἱ Ρωμηοὶ καὶ γίνονται ἀραγιάδες.
Φεύγουνε Χραιοανοὶ μερκοὶ (31) εἰς τὸ Μωριά καὶ πᾶσι, (32)
Ἡοῦ ἕτον ἀκόμη πόλεμος νὰ βροῦν ψωμί νὰ φᾶσι. (33)
,,Ἐλᾶστε νὰ μισέψωμε νὰ πᾶμε ἕς τὴν Πατρίδα.“
Εἰκοσιοχτὼ βρεθήκανε ὁμορφα παλληκάρια,

(22.) Τσαντιρόνω = Τοποθετώτῃ τσαντήρια. = σκηνάς (λεξ. Τουρκ.)

(23.) Βαγεσιῶ καὶ βαγεσιῶζω = Ἀφῆνω, παρασιῶ. καὶ = Ἀπαυθῶ.

(24.) Ζιγώνω = Καταδιώκω, κυνηγῶ.

(25.) Μαζόνω = Συναθροίζω, συλλέγω.

(26.) Πετᾶται = Πετιοῦμαι = Πετῶ. Ἐνταῦθα = Μεταβαίνω ὁρομαίως.

(27.) Ἄποπανωθιὸ = Ἀποπάνω, παραπάνω (ἐντ.) = πλησίον τοῦ Ἡρακλείου.

(28.) Περιορίζω = Πολιορκῶ.

(29.) Χαῖρι = Ὀφέλεια, καλόν (λεξ. Τουρκ.).

(30.) Κουβαλλῶ = Μεταφέρω.

(31.) Μερκοὶ = Μερικοί.

(32.) Πᾶσι = Πηγαίνουσι, μετακομίζονται.

(33.) Φᾶσι = Φάγουν.

Ἄδυνατοι καὶ γλήγοροι ὡσαν θεοῖα μεγάλα.
Ἐναν καίκι βροστουνε μπαίνουν καὶ ἐπορπατοῦσα,
Ἐ τὴν Κρήτη ξεβαρκάρανε κ' ἐπῆραν τὴ Γραμποῦσα.
Κ' ἐκλέφταν κ' ἐσοκοτόνανε ὥστε νὰ πᾶ ἔς τὴ Στεία,
Τροεὶς χρόνους ἐπεράσανε μεγάλη δυστυχία.
Κι' ἀπόκειας⁽³⁴⁾ κάνου συμβουλή⁽³⁵⁾ πρῶτος ἦτον ὁ Χάλης,
Νὰ πᾶν νὰ φέρουν ἄλογα μὲ τὸ Χατζῆ Μιχάλη.
Καὶ ξεβαρκάρει ἔς τὰ Σφακιά τὴν Κρήτη νὰ σηκώση,
Νὰ ξανακάμῃ πόλεμο γιὰ νὰ τὴν λευτερώση.
Ὁβλ' ἡ Τουρκιά μαζώχτηκε, μπιρντένι ξεκινοῦσι,
Πᾶνε ἔς τὸ Φραγκοκάστελο καὶ τότε καταλυοῦσι.
Οἱ Κρητικοὶ λογιάζουνε ἄς σηκωθοῦμε πάλι.
Κι' ἄς τὸν ἐκαταλύσανε καὶ τὸ Χατζῆ Μιχάλη.
Ἐσυναχτήκανε πολλοὶ κ' ἤρθανε ἔς τὴ Μαλάξα
Καὶ κίνουν ἕναν πόλεμο καὶ τὰ βουνὰ τρομάξα.
Μέσα ἔς τὰ κάστη βάλαν τοὶ κ' ἐκεῖ τοὶ πολεμοῦσαν
Κι' οὐλῆς τοῖ Κρήτης τὰ χωριά οἱ Χριστιανοὶ βαστοῦσαν.

•Ο Γλυμίδης Ἀλῆς.

Πορίζουν ἀπὸν τὰ Χανιά δώδεκα μπαϊράκια.
Καὶ πᾶν νὰ πολεμήσουσιν τὰ δόλια Σφακιανίκια.
Πορίζουν κ' ἀπὸν τὰ Σφακιά τέσσερα μπαϊράκια.
Νὰ πᾶ νὰ πολεμήσουσιν τὰ Χατζῆ ἀγαδάκια.
Ἐ τὸ Μεραμπέλο σμίξασιν οἱ Σφακιανοὶ κ' οἱ Τοῦρκοι,
Τοῦρκοι εἰτὸς καὶ Σφακιανοὶ ἐκάμασιν γουροῦσι. (1)
Ἐμπρὸς ὀμπρὸς ἐπήγαυε Ἀλῆς τὸ Γλυμίδακι
Κ' ἐβάστα καὶ ἔς τὴ χέραν του κόκκινο μπαϊράκι.
Καὶ ἄπ' ἀλάργο φώνιαζε—Σταθῆτε κερσατάδες

(34.) Ἀπόκειας—Ἐπειτα, ἀκολουθῶς.

(35.) Συμβουλή—Συμβούλιον, σκέψις.

(1.) Γιουροῦσι—Ἐφοδός (λέξις Τουρκ.).

Μὰ ἔς τὴν μπιστόλαις μου βαστῶ ντελίδικαις⁽²⁾ τὴν μπάλες
Γεῖς Σφακιανὸς ἐχύθηκεν ὡσάν τὸ περιστέρι
Καὶ τοῦ ἄκοιρον τὴν κεφαλὴν μὲ τὸ δεξιὸν του χέρι.
Καὶ τοῦ ἄκοιρον τὴν κεφαλὴν τ' Ἀλῆ τοῦ Γλυμιδίκη
Κ' ἐβάσταν τῆ ἔς τὴν χέραν του ὡσάν τὸ μπαϊράκι.
— Γλυμιδὴν τὸ κεφάλι σου, τὸ πολυπαινεμένο, ⁽³⁾
Τοῦ Ρούσιου τὸ ἐπήγασιν ἔς τὸ αἶμαν κυλισμένο.
Βγάινει τριά βενέτικα ⁽⁴⁾ μπαξίσι ⁽⁵⁾ τῶν τὰ δίδει.
Γιατὶ τὸν ἐσκοτώσασιν ἀντόνε τὸ Γλυμιδὴ.
Γιατὶ ἄκοιρον πολλαῖς καρδιαῖς κ' ἀκόμ' ἤθελε κάψει
'Αποῦν γὰ βγοῦν τ' ἀμμάθιαν του ἀποῦν θὰ τότε κλάψει.
— Γλυμιδὴν τὸ κεφάλι σου ποῦ ἔθελε νταγιαντίσει ⁽⁶⁾
Σ τὸ Ρέθεμος κ' εἰς τὰ Σφακιὰ γὰ βγήη γὰ πολεμίσση;
Γλυμιδὴν καὶ Γετίμη μου, ὄμορφο παλληκάρι,
Οἱ Σφακιανοὶ σ' ἐπιάσασιν κ' ἔνε ντροπὴν μεγάλην.
Γλυμιδὴν τὸ κεφάλι σου, ποῦ ἄβανες τὰ τοιτόκια, ⁽⁷⁾
Τώρα τὸ ἄχοιρον οἱ Σφακιανοὶ σημάδι ἔς τὰ τουφέκια.
Γλυμιδὴν τὸ κεφάλι σου τὸ ἄχοιρον κρεμασμένο
Καὶ τ' ἀποδέλοιπον ⁽⁸⁾ κορμὶ τὸ ἄχοιρον πεταμένο.
Μέσ' ἔς τοῦ Προδρομοῦ τὸ ἄχοιρον κ' οἱ σκύλοι θὰ τὸ φᾶσι,
Γιατὶ δὲν ἦτονε πρεπὸ χῶμα γὰ τὸ σκεπάσση.
Πρεμαζωχτήτε ⁽⁹⁾ ἔς τὸ τζαμί Τοῦσκοι καὶ Γιαντιούροι
Νὰ ἰδῆτε τὸ Γλυμιδ' Ἀλῆ τ' ὄμορφο παλληκάρι.
Ἄθροπος δὲν εὐρέθηκε γὰ μίθη τὴν ἀλήθεια.

(2.) **Ντελίδικαις**—Δύο σφαίραι ὅπλου συνδεδεμέναι μὲ τέλια (σύρμα) καὶ τιθέμεναι ὀμοῦ, εἰς ἀρίστης ποιότητος ὅπλα, ὡς γέμισμα.

(3.) **Πολυπαινεμένος**—Προφημῆς, ἐξακουστός.

(4.) **Βενέτικα**—Χρυσῶν νόμισμα Βενετίας, φλουρί.

(5.) **Μπαξίσι**—Ἀμοιβή, φιλοδώρημα. (λέξις Τουρκ.)

(6.) **Νταγιαντῶ** καὶ **Νταγιαντίζω** καὶ **νταβραντῶ**—Ἐποφάτω, ὑπομένω βαστῶ.

(7.) **Τοιτόκια**—Ἄνθη, λουλουδιὰ (λέξις Τουρκ.)

(8.) **Ἀποδέλοιπον**—Ἐπόλοιπον.

(9.) **Πρεμαζωχτήτε**—Συναθροισθῆτε.

Ὁ κουμαντάτης (10) τῶ Σφακιῶ ἂν ἔχη κρίνει δίκηα.
Ἐνα φερμάνι (11) ἔμπεψε ἔς τὴ μπάντα (12) τοῦ Ρεθέμους
Νὰ πιάσουν τὸ Γλυμίδ' Ἀλῆ τὸν ἄντρα τοῦ πολέμου,
Νάχε τοῦ δόση νταμουλᾶς (13) καὶ νὰ βουλήσῃ ἡ γι ὦρα,
Ὅντες ξεκίνα κ' ἔβγαυε τ' ὄρντοῦ (14) ἀπὸν τὴ χώρα.
Πορίζουν (15) ἀπὸν τὰ Χανιά.

Μάχη εἰς τὸ Θέριοον.

Λευτέρα μέρα πόρισε τ' ὄρντοῦ ἀπὸν τὴ χώρα.
Νὰ κάψουνε τὸ Θέριοο καὶ νὰ γαῖρουν (1) κιάλας.
Κι' ὄντεν ἐξεκινούσανε βιολιά ἄχαν, νταμπουράδες, (2)
Οἱ Τοῦρκοι ἔδαρρούσανε δὲν εἶνε οἱ γι ἄλλοι ἄντρες.
Καὶ τὸν Καψάλη βάλανε πρῶτον καὶ σερασκέρη,
Τὸ Κάστρο καὶ τὸ Ρέθειμος δὲν εἶχε τέθειο ταῖρι. (3)
Κι' Ἀγγυριολιδης τοῦ ἔλεγε ποῦ ἔτονε μετρημένος
Μουστάφ' ἀγὰ τὸ Θέριοο δὲν τὸ ἔχομε κατῆμένο.»
— Μὰ μὲ τὸ τουφεκάκι μου διακόσιους θὰ σκοτώσω
Καὶ μὲ τὸ μαχαϊράκι μου τ' ἀσκέρι θὰ κολώσω. (4)
Μᾶθελ' ὁ θιὸς κ' ἡ μοῖραν του τὸ μαῦρο ριζικόν (5) του,

(10.) Κουμαντάτης=Διοικητής, Ἀρμοστής Ἐπαρχος (λέξις Ἰταλ.)

(11.) Φερμάνι=Διάταγμα Αὐτοκρατορικόν (λέξις Τουρκ.)

(12.) Μπάντα=Μέρος, διαμέρισμα πλάγια πλευρά (λέξις Ἰταλ.)

(13.) Νταμουλᾶς=Ἀποπληξία (λέξις Τουρκ.)

(14.) Ὁρντοῦ=Στρατὸς (λέξις Τουρκ.)

(15.) Πορίζω=Ἐξέρχομαι, βγαίνω (πόρος).

(1.) Γαῖρουν=Ἐπιστρέφουν Γαέρνω καὶ γαιέρνω=ἐπανάερχομαι.

(2.) Νταμπουράδες—Νταμπουράς=Κιθάραι (ὄργανα) (λέξις Τουρκ.)

(3.) Ταῖρι=Σύντροφος (ἕτερος ποῦ νὰ τοῦ μοιάζῃ).

(4.) Κολώνω=Ὀπισθοχωρῶ, ὑποχωρῶ (ἐνίστε ἀφανίζομαι).

(5.) Ριζικόν=Ἡ τύχη, τὸ πεπρωμένον.

Κιανένα δὲν ἐσοκίωσε παρὰ τὸν ἀπατόν (6) του.
Καὶ μὲ τὴν ὥρα πρόβαλε μιὰ γαλανὴ μπαδιέρα,(7)
Κακὸν πολὺ τὸ πάθανε ἐκεῖνην τῆ ἡμέρα,
Καὶ ξαναπρόβαλ' (8) ἄλλη μιὰ, λώμπως (9) εἶνι' οἱ Λακ-
[κιώταις,
Ποῦ'νε 'ς τὰ πόδια γλήγοροι κι'εἶνε καὶ παιγνιδιώταις(10)
Εἰς τὸ Φλωιὲ τοῖ φτάσανε κ' ἐκάμαν τὸνε γιούργια,(11)
Καὶ τὰ σομάρια παίρνανε κι' ἀφίναν τὰ γαϊδούρια.
'Ομπρὸς ὀμπρὸς ἐπήγανεν ὁ Κουκολο-Σταμάτης,
'Ογιὰ (12) νὰ παίρῃ τ' ἄλογα ἀποῦ 'χεν εἰς τ' ἀμμάτι.
Τοῦ Λουπο-Γιῶργη φάνιαζε—Γλάκα νὰ τοῖ σκοτώσης
Νὰ τὸνε πάρῃς τ' ἄρματα κ' ἐμένα νὰ μοῦ δώσης.
Καὶ κάτω 'ς τὸ Βαρόπειτρο, 'ς τὸ μπροστινὸ σπιτάκι,
'Εκεῖα τὸν ἐσοκίωσανε τὸ Χατζῆ-Μουσταφάκη
'Εκεῖα κοντὰ σκοτώθηκε κι' ὁ φοβερὸς Καφάλης.
Καὶ κλαῖνεν τον οἱ φίλοιν τον καὶ κλαῖνεν τον κι' οἱ γι' ἄλλοι
Κ' ἐμπῆκαν μέσα 'ς τὰ Χανιά καὶ κλαῖνε καὶ θρηνοῦνται,
Τὸν πόλεμ' ἀποῦ γεῖνηκε γιὰ πάντα θὰ διγοῦνται.

Μάχην εἰς τὸ Θέριδον (1821)

Μὰ ψήσοτέ μου 'ναν καβὲ καὶ βάλετε καὶ γάλα.
Νὰ κάτω νὰ συλλογιαστῶ νὰ οἷς τὰ πῶ μεγάλα.
-- 'Αἴντεσι (1) ἔσεῖς οἱ Καστρινοί κ' οἱ μαλικιαν' (2) ἀγάδες

(6.) Ἄπατόν του—Τὸν ἐσατόν του.

(7.) Μπαδιέρα—Σημαία (Ιταλ.)

(8.) Ξαναπροβάλλω—Παρουσιάζομαι πάλιν.

(9.) Λώμπως καὶ λώμπης—Μὴ τυχόν, καὶ ἀραγε ;

(10.) Παιγνιδιώτης καὶ παιγνιώτης—Σκοπευτής, στοχαστής.

(11.) Γιούργια καὶ γιουρούσι—'Εφροδος (λέξις Τουρκ.) καί=

βία, ὄρμη.

(12.) 'Ογιὰ—Διὰ νὰ (για).

(1.) 'Αἴντεστε—'Ελθετε, ἐλῆστε (λέξις Τουρκ.)

(2.) Μαλικιανοί—Πλούσιοι 'Εκτοῦ Μάλι—θησαυρὸς (λέξις Τουρκ.)

Νὰ πᾶμε νὰ πατήσωμε Χανιώτικαις μαδάραις.
"Αἴντεστ" ἔσεῖς οἱ Καστρινοὶ κ' ἔσεῖς οἱ Ρεθεμνιώταις
Νὰ πᾶ νὰ ξεμιστέρωμε τοὺς Τούρκους τοὺς Χανιώταις.
Καὶ τὸν Καμήλη εἶχανε πρῶτον καὶ σερασκέρη,
'Σ οὔλης τῆς Κρίτης τὴν Τουρκιά δὲν ἦτον ἄλλο ταῖρι.
Κι' Ἀγριολίδης ἤλεγε ποῦτονε μετροημένος
— Μουστὰφ ἄγᾶ τὸ Θέρισο δὲν τὸ θωροῦ καῖμένο.
— Δὲ θέλω γὰρ, γιορντάσιδες, (3) σήμερο τὰ ὄρηνηναις (4) σας,
Δὲν ἔχω τὰ δοξάρια (5) σας μηδὲ καὶ τὴν καρδιαῖς σας
Γιερά 'νε τὰ δοξάρια μου τὰ μέσα καὶ τὰ ὄξω,
Τὰ θάρρη μου 'χω 'ς τὸ ραμπὴ πῶς χίλιους θὰ σζοτιώσω.
Μά 'θελε ὁ θιὸς κ' ἦ μοῖράν του κ' ἦρθε τὸ ριζικόν του,
Κιανένα δὲν ἐσοκίωσε παρὰ τὸν ἀπατόν του.
Ταῦτέρον (6) τῶν τὸ πήγανε 'ς τὸν Ὀμαλὸ χαμπέρι
Πῶς προῖμομαζώχτηκε (7) 'ς τὸ Θέρισο τ' ἀοκέρι.
"Αἴντεστ" (8) ἔσεῖς οἱ γλήγοροι κι' ἔσεῖς οἱ πορποτάροι. (9)
'Σ τὸ Θέρισο μᾶς φέρανε πεσκέσι τὸν Καράλη.
'Σ τοὺς Λάκκους κατεβαίνοννε καὶ κάνοννε κουσοῦλτο
— "Ατζεμπα πῶς θὰ πράξωμε σήμερο μὲ τὸν Τούρκο ;
'Απάνω νὰ μοντάρωμε (10) νὰ μὴν τοὺς φοβηθοῦμε,
Κι' ἄρματα θεὰ πάρωμε καὶ ροῦχα νὰ φοροῦμε.

(3.) Γιορντάσιδες—Γιορντάσης=Σύντροφος ἑταῖρος (λέξ. Τουρκ.).

(4.) Ὀρηνηναις=Ἐρημνεία, ὁδηγία.

(5.) Δοξάρι=Δύναμις (ῥώμη), οἱ μῦς τῶν χειρῶν. Ἄλλὰ καὶ
δοξάρι=τόξον.

(6.) Ταῦτέρον=Τὸ πρῶτ, τὸ ταχύ.

(7.) Προῖμομαζώχτηκε=Συνηθραίσθη γρήγορα (πρώϊμα)
ταχέως.

(8.) Ἀἴντεστε=Ἐλάτε (ἔλθετε).

(9.) Πορπατάροι=Οἱ δυνάμενοι ἰσχυρῶς περιπικτεῖν, βελίξτειν.

(10.) Μοντέρω καὶ Μοντάρω=Βελίξω κατ' ἐπάνω τινας
ἐπέροχομαι.

Ὡς τὴν ἐκκλησίαν μὴ κινῆσαι γὰρ τὰ λουτροῦθησόντες, ⁽¹¹⁾
 Καὶ μὲ τὴν παρακάλεισας ἀπὸ ἑκείνου.
 Μὰ ὅτι κ' ἐπροβάλανε ἔς τὸ Κέντροι ἔς τὸ μονοράκι. ⁽¹²⁾
 Μιὰ μπαταρία ⁽¹³⁾ παίξαρε πῶς ἔρχονται μιντάτι. ⁽¹⁴⁾
 Κι' ὁ Μονοταφῆς ὡς τὸ ἄκουσε λέγει ἔς τὸ μπαϊράκι.
 — Κακὸν πολὺ τὸ πάθουμε μὰ δὰ ἔρχονται οἱ Λακκιώταις,
 Ποῖντε ἔς τὰ πόδια γλήγοροι κ' εἶντε καὶ παιγνιδιώταις.
 Καὶ ὅτεν ἐπερνούσατε εἰς τὰ Μεσκλά δρωμένοι
 Ρωτούσατε τοὺς Μεσκληανοὺς ἂν εἶναι ἑτοιμασμένοι.
 Κι' ὁ Κούκουλος μαζ' ἦτονε κι' ἀκλόθιε ⁽¹⁵⁾ εἰς τ' ἀσκέρι,
 Καὶ σὺν ἐβγήκε ἔς τὸ Φλωμέ ἔουρε τὸ μαχαίρι.
 — Ἀγάλλι γάλλι Σταμαθὸ γὰρ μποῦν διπρὸς σου κι' ἄλλοι
 Κι' ἂν ἔχασες τὰ κάρβοννα ἔντα σοῦ φταῖν' οἱ γι' ἄλλοι ;
 — Οὐλ' εἶστε διαλόπιστοι ⁽¹⁶⁾ οὐλ' εἶστε κερατάδες,
 Οἱλοὶ θὰ τὰ πλερώσετε εἰκοσιδύο παράδες.
 Τοῦ Δουπο-Γιώργη φώνιαζε — Γλάκα γὰρ τοὺς σκοτώσης,
 Ὅγια γὰρ πάρης τ' ἄρματα κι' ἐμένα γὰρ μοῦ δώσης,
 Γιατὶ φυνέκια δὲ βαστώ κ' εἶμαι καὶ κουρασμένος,
 Καὶ τὸ τουφέκι μ' εἶναι παλῆθὸ καὶ ξεχαλαρωμένο. ⁽¹⁷⁾
 — Κουτέλογέ ⁽¹⁸⁾ τοὺς Μονοταφῆ σὺν εἶσαι παλληκῆρι,
 Ἐποῦ κανκοῦσον ⁽¹⁹⁾ κ' ἤλεγες: Γυναῖκες εἶντε οἱ γι' ἄλλοι.
 Μὰ ὅτεν τοὺς γιουρμάρατε ἔς τοῦ Μαρμαρῆ τῆ βρούσι
 Ὁ πλάτανος ἐσείστηκε τὴν τριχα γὰρ ραῖση.

(11.) Λουτροῦθησόντες = Λειτουργηθῶμεν.

(12.) Μονοράκι = Ὑψωμα, κορυφή (προβολή).

(13.) Μπαταρία = Συμπυροσφρότησις ὀπλων· στίχος βολῶν (λέξ.

Ἰταλ.)

(14.) Μιντάτι = Ἐπικουρία (λέξις Τουρκ.)

(15.) Ἀκλόθιε = Ἠκολούθει.

(16.) Διαλόπιστοι = Οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν διάβολον (σατανᾶν) = ἄλλόπιστοι, οἱ μὴ ὀρθόδοξοι.

(17.) Ξεχαλαρώνω = Χαλῶ, διαλύω (καθαίρω) ξεχαλαρωμένο = χαλασμένο.

(18.) Κουτέλογε = Ἐμποδίζω (ἅπαντῶ).

(19.) Κανκοῦμαι = Καυχῶμαι.

— Κουτέλονέ μας Μουσταφᾶ σὸν εἶσαι παλληκάρι,
 'Αποῦ κανκούσουν κ' ἤλεγες· Γυναῖκες εἶνι' οἱ γι ἄλλοι
 Τὰ θάρρη ἔχομε ἔς τὸ θεὸ καὶ εἰς τὴν Παναγία.
 Πῶς θεὰ σὲ ζιγόνωμε⁽²⁰⁾ ὡς τὴν Πελεκαπίνα.
 Ὅμπρὸς ὄμπρὸς ἐπχαίνανε δρωμένοι οἱ Λακκιώτις
 Ποῦ κάνανε τὸν πόλεμο κ' ἐκάσαν καὶ τοῦ μπρόβαις.⁽²¹⁾
 Οἱ Σφακιανοὶ δὲν εἶν' καλοὶ ὀγιά νὰ βγάνουν νάμια,⁽²²⁾
 Μόνο νὰ κλέφτουνε σαγατὰ⁽²³⁾ καὶ βούγια⁽²⁴⁾ καὶ σαγάνια.⁽²⁵⁾
 Τὸ μεσημέρι πήγαυε ἔς τὴ χώρα τὸ χαμπέρι
 Καὶ ἡ Τουρκιά ὡς τ' ἄκουσε τὰ γόνατάν τοῦ δέγρει.
 Ἡ μιὰ ἔκλαιγε τὸν ἄντρα τοῦ κ' ἡ γι ἄλλη τὸν ἴγιόν τοῦ⁽²⁶⁾
 Κι' ἡ γι ἄλλη ἡ κακοροῖζικη τὸν ἀγαπητικόν τοῦ.
 Ἡ Μουσταφοῦ ἐκάθρευτον κ' ἤλεγε μαντινάδες,
 Πῶς εἶν' ὁ Μουσταφᾶς καλὸς καὶ δὲ φοβᾶται μπάλαις.
 Ἡ Μουσταφοῦ ἐθάρρευε πῶς ἦτόν πανηγύρι
 Ἐπῆρε καὶ τὸ χαῖμαλι⁽²⁷⁾ πῶς θὰ ξαναγαῖρη.⁽²⁸⁾
 Ἐπέρασε τὸ κολατιῶ⁽²⁹⁾ κ' ἦρθε τὸ μεσημέρι
 — Ἀτζεμπα⁽³⁰⁾ ποῦν' ὁ Μουσταφᾶς κ' ἀργεὶ καὶ δὲ
 [προβαίνει,⁽³¹⁾
 Τὸ μεσημέρι πέρασε κ' ἐγύρισε τὸ βράδυ.
 Ἀτζεμπα ποῦν' ὁ Μουσταφᾶς κ' ἀργεὶ γιὰ νὰ προβάλλη ;
 Ἐνας τοῦ πρώτος ξάδερφος ἐρχεται καὶ τοῦ λέγει·

(20.) Ζιγόνω=Καταδιώκω κυνηγῶ.

(21.) Μπρόβαι=Δοκιμὴ (λέξις Ἰταλ.)

(22.) Νάμια=Δόξα (λέξις Τουρκ.).

(23.) Σφαγατὰ=Πρόβατα (σφάγια) διότι σφάζονται.

(24.) Βούγια (βούϊ)=Βούς, βώλια ἢ καὶ βουβάλια.

(25.) Σαγάνια=Εἶδος χαλκίνου ἢ καὶ πῶηρου δογείου (λέξις Τουρκ.).

(26.) Ἰγιός=Υἱός.

(27.) Χαῖμαλι=Φυλακτὸν ἢ φυλακτᾶρι (λέξις Τουρκ.).

(28.) Ξαναγαῖρη=Ἐπανέλθη αὐθις, γυρίση ὀπίσω.

(29.) Κολατιῶ=Πρόγευμα (λέξις Ἰταλ.).

(30.) Ἀτζεμπα=Ἀραγε (λέξις Τουρκ.).

(31.) Προβαίνω ἢ προβάλλω=παρουσιάζομαι ἐμφανίζομαι.

— Τὸ Μουσταφᾶ σκοτώσανε κι' ἀκόμ' ἴντ' ἀνημέρεις ; ⁽³²⁾
Ξεμουρωμένη ⁽³³⁾ ἔφταξε εἰς τοῦ πασᾶ τῆ σκάλα
Νὰ μάθῃ γιὰ τὸν ἄντραν τῆ, δὲν τοῦ μιλεῖ καθάρια. ⁽³⁴⁾
Ξεμουρωμένη ἔφταξεν ἐκεῖ ἄπον καρποπίνει,
Πάει καὶ τὸν ἀναρωτᾷ κ' ἐκείνος τῇ μαρίζει. ⁽³⁵⁾

— Σώπαινε κερά Μουσταφοῦ νὰ μοῦ μιλῆσῃ κι' ἄλλος,
Γιατὶ εἴαν εἶσαι ἀφορμὴ νὰ φύγ' ἀπὸν τὸ κάστρο.
Σώπαινε κερά Μουσταφοῦ πάρε τῆρε τὴ γλῶσσα
Γιατὶ θὰν εἶσαι ἀφορμὴ νὰ φύγ' ἀπὸν τὴ χώρα.

— Παύγω τῆρε τὴ γλῶσσά μου μὰ ἡ καρδιά μου βράζει,
Γιατὶ ἔχασα τὸν ἄντρα μου τ' ὄμορφο παλληκάρι.

— Λυποῦμαι τὸν τὸν Μουσταφᾶ φοῦλί ⁽³⁶⁾ μου καὶ ζιμ-
... [ποῦλι, ⁽³⁷⁾

Μὰ ἴντα νὰ τοῦ κάμωμε ποῦ θὰ χαθοῦμε οὔλοι ;
Δὲν ἦσαν οἱ Κουκουλίδες περίσσια ξακονομένοι,
Μὰ δά ἔχασαν τὰ κάρβουνα κι' εἶνε ξαγγοιγεμένοι.
Μὰ ὄντεν τοοὶ γιοργιαράρε 'ς τὸ Κλαδισὸ 'ποκάτω'
Ἄτζεμπα ποῦνι' οἱ Σφακιανοὶ γὴ ἐμπήκανε 'ς τὴ Γαῦδο ;
Οἱ Σφακιανοὶ δὲ κλέφτουνε ὄξω σφαχτὰ καὶ βούγια,
Βλέπονσε μὴ σὲ κλέφουνε ἀγάπη μου καινούρια. ⁽³⁸⁾

Μάχην ες τοῖς Θέριδον (1821)

Ἐξε χιλιάδες στράτεμμα Καστρινορεθεμνιώταις
Ἦρθαν νὰ ξεμπλοκάρουνε ⁽¹⁾ τοοὶ Τούρκους τοοὶ Χαριώταις
Ὁ σερασκέρης ἦτονε Μπραϊμ ἀγῆς Καφάλης,

(32.) Ἄνη μένω = Ἀναμένω, προσμένω.

(33.) Ξεμουρωμένο = Ἐστρεπάζω τὸ πρόσωπον, ἀποκαλύπτω.

(34.) Καθάρια = Καθαρὰ

(35.) Μαρίζω = Ὀργίζομαι, θυμώνω. (μῆτις).

(36.) Φοῦλι = Εὐώδες ἄθος, νάρκισσος (λέξις Τουρκ.)

(37.) Ζιμποῦλι = Ὑάκινθος (λέξις Τουρκ.) ἄθος.

(38.) Καινούρια = Νέα.

(1.) Ξεμπλοκάρω = Διαλύω τὴν πολιορκίαν, ἐλευθερώνω.
Μπλοκάρω = πολιορκῶ (λέξις Ἴταλ.)

Ἵς τὴν Κρήτην δὲν ἐφάνηκεν ἐπέθειον παλληκάρσι.
 Κι' ὄξ' ἀποπίσω ἦτορε Μανράκης Χουσεῖνος
 Κι' ἄλλος κιανεὶς δὲν ἦτορε ἔς τὸ Κάστρο σὰν ἐκεῖνο.
 Καὶ σὰν ὠρδινιαστίζανε (2) μπιρντένι (3) ξεκινοῦσι
 Νὰ ἔρθουνε ἔς τὰ Χανιώτικα Ρωμηοὺς νὰ καταλνοῦσι.
 Ἵς τὴν Τοῦσλα πρωτοφτάξαρε μπαίνουνε κ' εἰς τὴ χώρα
 — Ἰτα λογιῶς περνᾷ ἔσοεῖς μὲ τὰ ἀραγιάδες τώρα ;
 — Ἄνε ρωτᾷτε ὀγιὰ μᾶς τοῖι Τούρκουε τοῖι Χανιώταις
 Ἵς τὴ χώρα μᾶς ἐκλείσαρε Θεριοιανο-Λακκιώταις.
 Ὅξω δὲ μᾶς ἀφίνουνε εἰς τὰ χωριὰ νὰ βγοῦμε,
 Παροῦκλα μᾶσε κνηγηᾷ, στέκεται νὰ χαθοῦμε,
 Καὶ ὁ Μανράκης ἤλεγε—Ντρέπομαι μορὲ (4) καῦμένοι
 Νὰ σᾶς ἀποσφαλίξουνε (5) οἱ ρασσοτυλιμμένοι, (6).
 Καὶ ὁ Καράλης ἤλεγε—Θὰ ἰδῆτ' ἔσοεῖς, Χανιώταις,
 Χίλιους θὰ καταλῶσω γὼ καὶ τοῖι μισοὺς Λακκιώταις.
 Ἄιντεστε νὰ μοῦ δείξετε ποῦ διάγουν (7) ἔς τὴ μαδάραῖς,
 Οἴλους θὰ τοῖι εκοτώσω γὼ δὲ θέλω μπλι' ἀραγιάδες.
 — Δὲν εἶνε Καστρινοὶ Ρωμηοί, ἀγᾶ, καὶ μὴν κανκᾶσαι,
 Ὅμπρὸς θὰ πάης νὰ τοῖι ἰδῆς κ' ὕστερις νὰ μετροᾶσαι.
 Πρῶτα θὰ πάης νὰ τοῖι ἰδῆς καὶ νὰ τοῖι δοκιμάσης,
 Θεριοιανούς, Κεραμεινούς θὰ ἰδῆς καὶ νὰ τρομάξης.
 Θὰ ἰδῆς Λακκιώταις τρομερούς, ποῦ ἔχουν φτερά ἔς τὰ πόδια
 Καὶ πορπατοῦνε ἔς τὰ βουνὰ ὡσὰν τὰ χελιδόνια.
 Νᾶχετ' ἀμμᾶθια ἀνοιχτὶ νὰ μὴ σᾶσε γιορργιάθουν. (8)
 Γιατὶ θὰ σᾶσε πιᾶσουνε πιαστοὺς σὰν τοῖι γαῖδάθουε.

(2.) Ὁρδινιαστίζανε = Ἐτοιμάσθησαν (λέξις Ἰταλ.)

(3.) Μπιρντένι = Πραχόρημα, ἀμέσως (ἄθροως) (λέξις Τουρκ.)

(4.) Μορὲ = Μωρὲ, βρὲ (καὶ μπρὲ).

(5.) Ἀπαδῶαλίζω = Ἀποκλείω.

(6.) Ρασσοτυλιμμένοι = Οἱ τυλιμμένοι μὲ ράσσοι = καπότο (τρούβωνα) μάλλινον ἢ καὶ τρίχινον.

(7.) Διάγουν καὶ διᾶνε = Μένουν, κατοικοῦν (Διάγω.)

(8.) Γιορργιάθουν = Ἐφορμήσουν κατ' ἐπάνω σας.

— Νᾶρθετε νὰ μοῦ δεῖξετε ποῦ διάγουν οἱ Λακκιώταις,
Μὰ γώ ᾄχω ἄντρος Καστρινοῦς, Καστρινο-Ρεθιμινώταις.
Τὸ Θέρισο θὰ κάρω ᾄγὼ καὶ τὰ ὠρὰ θὰ πάρω,
Ὅσταν τὰ γυναικόπαιδα ᾄς τὸ Κάστρο θὰ τὰ πάγω.
Καὶ γις Χασιώτης βριστέται Σερσίης τ' ὀνομίν του,
Κι' ἄλλος κιανείς δὲν ἦτορε εἰς τὴ Χασιὰ καλλιάν ⁽⁹⁾ του.
Τρακόσιους ἐξεδιάλεξε, ὁμοορα παλληκάρια,
Νὰ πάρουνε τοὶ Καστρινοῦς νὰ βροῦνε ᾄ τὴ μυδάρα.
— Ἐλάστ' ἐσεῖς οἱ Καστρινοὶ κ' ἐσεῖς οἱ Ρεθιμινώταις
Νὰ πᾶ νὰ σᾶσε δεῖξωμε ποῦ διάγουν οἱ Λακκιώταις.
Περωῦνε τὸ Βαρύπετρο βγαίνουνε ᾄ τὴ Χαλέπαις,
Νὰ κάφουνε τὸ Θέρισο νὰ πάρουν τὴ γυναικες.
Θερισιανοί, Κεραμειανοὶ πᾶν καὶ τοὶ πολεμοῦσι,
Τοὶ τούρκους δὲν ἀφίνουνε ᾄ τὸ Θέρισο νὰ μποῦσι, ⁽¹⁰⁾
Μόνο τῶνε φωλιάζουνε—Καστρινο-Ρεθιμινώταις,
Ἄγᾶλι ᾄγᾶλι νᾶρθουνε κι' οἱ τρομεροὶ Λακκιώταις.
Ἄγζλι ᾄγᾶλι νᾶρθουνε λογαριασμὸ νὰ ἰδοῦμε,
Φέρετε τὰ σενέθια ⁽¹¹⁾ σας νὰ ἰδοῦμ' ἄν σᾶς χρωστοῦμε.
— Δὲν ἤρθαμε γιὰ τάλαρα μηδὲ καὶ γιὰ παράδες,
Θὰ σᾶσε καταλόσωμε, δὲ θέλομ' ἀραγιάδες.
Καὶ τῷ Λακκιώτῳ στέλνουνε ᾄ τὸν Ὀμαλὸ μαντάτο,
Ὅχιτῶ νομάτοι ⁽¹²⁾ βριστούνται καὶ πέρονον ᾄσια κίταρ.
Καὶ μπαίνουν καὶ φωλιάζουνε εἰς οὐλαῖς τὴ μυδάραις. ⁽¹³⁾
ᾄ τὸ Θέρισο νὰ τρέχουνε ἀποῦ ᾄθαν οἱ γι ἀγάδες,
Σᾶν τὰ πουλάκια τρέχουνε καὶ σᾶν τὸ χελιδόνι,
ᾄ τὴ Σαβουρὲ προβαίνουνε μὲ τὸ Σαριδ' ᾄ Αντόνη.
Κ' ἐκ' ᾄσαν μιὰν τρακοσιαριά Τούρκοι κ' ἐξεκλινοῦσαν

(9.) Καλλιάν του = Καλύτερός του.

(10.) Μποῦσι (μπαίνω) = Ἐμβουν, εἰσέλθουν.

(11.) Σενέθια = Ἀποδείξεις χρεωστικαὶ (λέξις Τουρκ.)

(12.) Νομάτοι = Ἀσθροπυ, ἄστρος ὀνομαστικῶς, ἔχοντες ὄνομα.

(13.) Μυδάραις = Ἰβηλὰ βραχίονη, δεξιὴ καὶ μὴ ἄρη (τὰ
Λευκὰ ἄρ η.)

Ὡς τὸ Θέρισο νὰ πεταχτοῦν δυὸ σκλάβαις ἐλαλοῦσαν (14)
 Τὸ πέραμα βαστοίσατε νὰ πάη τὴν Κοπράνα (15)
 Τὸ ὄχτῳ νομάτους εἶδανε καὶ τσοὶ ἴπιασε τρομάρα.
 — Μωρὲ ὄχτῳ προβάλανε μὰ θῆνι (16) ὀπίσω κι' ἄλλοι.
 Ὡς τὸ θέρισο νὰ τρέξωμε ποῦ πολεμοῦν οἱ γι ἄλλοι.
 Μὰ γεῖς καλὸς ντελικανῆς (17) εἶχε μεγάλη βιῶσι
 Κ' ἐτοιμασμένους ἦτονε τῆ σκλάβα (18) νὰ ντροπιᾶση. (19)
 Ὡς τῆ Βίγλα ἀποπανωθιὸ (20) εἰς ἕναν πατητήρι. (21)
 Ἐκεῖ τῆ στενοχώρησε δὲν εἶχε μπλιὸ χαῖρι. (22)
 Ἐμπῆκ' ἡ σκλάβα κ' ἐκλαίγε κ' ἔρχισε νὰ μαλόνη,
 Προβαίνει κι' ὁ Κάτο-Σκουλῆς μὲ τὸ Σαριδ' Ἀντιώνη.
 Γυρίζ' Ἀντιώνης τὸν τοιφετὲ καὶ παίζει του ἔς τὸν μπέτη,
 Τοῦ βρακοζώναις (23) τ' ἄφηκε κι' ἀποθαμμένους πέφτει.
 Καὶ χίνετ' ὁ Κάτο-Σκουλῆς καὶ πιάνει τὸ τουφέκι,
 Ἄναν καρφερύλι (24) διαλεχτό, Χριστέ μου πῶς τοῦ στέκει!
 Οἱ ὄχτῳ τὸ ἀποζιγώνουνε (25) κι' ὥστε νὰ κατεβοῦσι
 Εἰς τὰ Μεοκλά ἔς τὸν ποταμὸ δώδεκα καταλυνοῦσι.
 Καθίζουσι πίνουσι νερὸ καὶ νὰ ξεκουραστοῦσι,
 Κι' ἄλλους ἐπεριμένανε ἔς τὸ Θέρισο νὰ βγοῦσι.
 Καὶ καταφτιάν' ὁ Σκερπανῆς μὲ τὸ Νικολουνδάκη,

(14.) Ἐλαλοῦσαν=ᾠδήγουν

(15.) Κοπράνα=Θέσι: τις ἐν τῷ χωρίῳ Λάγκους.

(16.) Θῆνι=Θά ἦγε

(17.) Ντελικανῆς=Νεανίας ἀχμαῖος. (λεξ. Τουρ.).

(18.) Σκλάβα=Δούλη, ὑποχειρία.

(19.) Ντροπιᾶση=Ἐνταῦθα=ἀτιμάση καταισχύνῃ.

(20.) Ἀποπανωθιὸ=Ἄνωθεν, ἀποπάνω.

(21.) Πατητήρι=Κόλωμα τεχνητὸν ἐνθα πατοῦνται τὰ σταφύλια (ληνός).

(22.) Χαῖρι=ᾠφέλεια, τὸ καλὸν (λεξ. Τουρκ.).

(23.) Βρακοζώναις=Λωρὶς ἐκ λινοῦ ἢ γάμβακος, δι' ἧς δένεται ἡ Κρητικὴ βράχα.

(24.) Καρφερύλι=Εἶδος παλαιοῦ ἐμπροσθογεμοῦς πολεμικοῦ ὄπλου. (λεξ. Τουρκ.).

(25.) Ἀποζιγώνουνε=Καταδιώκουσι,

Ἐποῦ χαμοπετούσανε (26) σὺν τῷ χελιδονάκι.
 Καὶ φτάνουν οἱ Προϊμίδες, τοῦ κουραδιοῦ (27) τ' ἀμμάτι,
 Μαζὶν του ἐκατέβανε κι' ὁ Κουκολο-Σταμιάτης.
 Καὶ φτάνουν κι' οἱ Μπολάνιδες μὲ τὸ Μπριλο-Μανόηλη.
 Ποῦ ἔχει ἔς τὰ πόδια τὰ φτερά, πετῆ σὺν χελιδόνι.
 Καὶ ὁ Καζάλης ἔφταξε κι' ὁ Μάντακας μαζὶν του.
 Κι' ἄλλος κινεὶς δὲν ἦτονε νᾶχη τῆ δύναμίν του.
 Ἐξῆντα μαζοσχέκανε ὄμορφα παλληκάρια,
 Κι' ἀδυνατοὶ καὶ γλήγοροι ὡσὺν θεριὰ μεγάλα.
 Καὶ πέρουνε τὸ ριζῶμα (28) δρωμένοι, μανισμένοι, (29)
 Φτάνουν ἔς τῆ Κόρης τὸ νερὸ κ' ἦσανε διψασμένοι.
 Καὶ σὺν ἀπόπιανε νερὸ μπιρντένι ξεκινοῦσι,
 Καὶ βγάνουν καὶ τὰ φέσιαν τῶν ἔς τὰ ἀντόδια (30) τὰ βαστοῦσι.
 Ὡς τὰ μιτριζία (31) φτάνουνε δρωμένοι κουρασμένοι.
 — Τῆ μπάλωθιαις ἀκούσαμε κ' ἦρθαμε γιὰ νὰ ἰδοῦμε
 Τοὺς Τούρκους νὰ ρωτήσωμε ἵντὰ ἔρθανε νὰ βροῦνε.
 Κι' ὁ Τσελεπῆς τῶν ἤλεγε—Καλῶς τοὶ τοὶ Λακκιώταις,
 Ἐποῦ ἔρθανε ν' ἀποδεχτοῦν Καστρινο-Ρεθεμνιώταις.
 Κ' ἐμεῖς ἀναρωτοῦμέν τοὶ ἵντὰ ἔρθανε νὰ βροῦνε,
 Καὶ λένε μας πῶς ἦρθανε ὀγιά (32) νὰ παντρευτοῦνε.
 Κόσκινα τῶνε ρίξετε νᾶχουνε καντιφέδες. (33)
 Γιατ' ἦρθανε νὰ πάρουνε θεριοιαναις κοπέλαις.
 Ἐξε χιλιάδες εἶν' εὔτοι οἱ Καστρινοὶ ἀγάδες,
 Νὰ κάρουνε τὸ θέρισσο νὰ βροῦνε ἔς τῆ μαδάραις.

(26.) Χαμοπετώ=Πετῶ χαμηλὰ, τρέχουν ταχέως ὡς νὰ πετοῦν.

(27.) Κουράδι=Ποίμνιον, κοπάδι.

(28.) Ριζῶμα=Μέρος ἢ ὁδὸς ἀνηφορικῆ, ἀνήφορος (ἀνάπτες).

(29.) Μανισμένοι=Θυμωμένοι.

(30.) Ἀντόδια=Ὀδόντες, ὀδόντια.

(31.) Μιτριζί=Τὸ ὀχύρωμα, ὁ προμαχών, τὸ προτειχίσμα (λεξ. Τουρκ.).

(32.) Ὀγιά=Διὰ νὰ, γιὰ.

(33.) Καντιφέδες—ἑδοχίς=Ὁ ἀμάραντος (ἄθος.).

Κι' ὁ Κούκουλος τῶν ἤλεγε— "Ἄς κάμουμε γουροῦσι,
 Μὰ ἡ Παγαρία κι' ὁ Χριστὸς ἐμᾶς θαρροῦ βοηθοῦσι.
 Κι' ἀνακουμπόνει⁽³⁴⁾ ὁ Σαρῆς καὶ κάνει τὸ σταυρὸν του
 Κ' ἐφώνιαξε τῶν ἄλλωνῶ⁽³⁵⁾ τὸ κρῖμα ἕς τὸ λαιμὸν του :
 — "Ὅποιος πιστεύγει ἕς τὸ Χριστὸ μὴν πιάσῃ μιτιρῖζι,
 Κι' ἄς μᾶσε κάμουνε κινὰ⁽³⁶⁾ ὡς κάμουνε τὸ ρόζι.
 Γιουροῦσι τῶν ἐκίμανε τ' ὁμορφα παλληκάρια,
 Σηκόνουνται καὶ φεύγουσι κι' ἀφίνουν τὰ μουλάρια.
 Μπαίνουν καὶ τοσὶ ζιγῶνασι κι' ὥστε νὰ κατεβοῦσι.
 Ἐς τὸ κάμπῳ ἕς τὸ Βαρούπετρο ὡς χίλιους καταλυοῦσι.
 Καὶ τὸ Μαυρῶκη φτάξαρε κ' ἦτονε βαρνομένος. ⁽³⁷⁾
 Κ' ἐπιάσαν τοτε ζωντανὸ τὸν τέθοιον ἀντρεωμένο.
 Ὁ Μάρακας τὸν ἐφταξε ἕς τὸ μπέτην του καθίζει,
 Μὰ ἦτον ἀντρας τρομερός, βασιτῆ, δέν σαροιντιζει. ⁽³⁸⁾
 Καὶ τῆ μπιστόλα ἔσυρε κ' ἐπαίξε τοῦ Νικόλα,
 Κι' ἀπὸν τὴν τριχα λείφτηκε ⁽³⁹⁾ νὰ τὸν σκοτώσῃ κιόλας.
 Μπαίνουνε κι' ἀπαλεύγαρε ⁽⁴⁰⁾ κ' οἱ δυὸ θεριά μεγάλα,
 Καὶ δέν ἐμπόρι⁽⁴¹⁾ ὁ γεῖς τ' ἄλλοῦ ὀγκὰ νὰ κάμῃ προῦμμα.
 Κι' ὁ Λουλο-Γιώργης ἐφταξε τὸ τέθοιον παλληκάρι.
 — Βούηθα μου σκίλ' ἀδεροχτέ ⁽⁴²⁾ κι' ὁ Τοῦρκος θὰ μὲ
 [φάγγ].
 Καὶ τὸ τουφέκ' ἐγύρισε ἕς τὴν κεφαλὴν τοῦ παίξει

(34.) Ἀνακουμπόνομαι=Σηκώνει τὴν θράκαν του πρὸς τὰ ἄνω ἢν περιδένει διὰ τῆς ζώνης του καὶ ὕψων πρὸς τὴν ὠλένην τῶν χειρῶν του τὰς χειρῶδες του (μινίκας).

(35.) Ἀλλωνῶ=Ἄλλων.

(36.) Κινὰς=Τὸ ψιλοκομμα τοῦ κρέατος (περίκομμα, χόρδευμα) (λεξ. Τουρκ.).

(37.) Βαρνομένος=Τραυματισμένος, πληγωμένος.

(38.) Σαροιντιζο=Πτοῦμαι, ταράττομαι, τὰ χάνω. (λεξ. Τουρ.)

(39.) Λεϊφτηκε=Υπελείφθη, ἔλειψεν.

(40.) Ἀπαλεύγω=Παλαίω.

(41.) Δέν ἐμπορι=Δέν ἤθύναντο.

(42.) Ἀδεροχτέος=Ἀδελφοποιητός. Γίνονται ἀδελφοὶ δι' ὀρκωμοσίας (ἔθιμον παρὰ Κρησίην).

Καὶ μπαίνει κ' ἐγδυνέν τονε, γιὰτὸ δὲν τοῦ γυρεῖγει.
 Καὶ τ' ἄρματῶν (43) του πήρανε, τοῖ ἄνδ' καλαῖς μπιστολάις
 Ὡ τὸ Κάστρο καὶ ἔς τὸ Ρέθεμνος δὲν ἦσαν ἔτσι βιόλαις.
 Καὶ τὸν Καυρῆλη φτάζανε κ' ἐκεῖνο βαρυσμένο,
 Ὡ ἕνα σπιτάκι ξεκοφτό (44) ἔς τὸν πόρ' (45) ἀποθαμμένο.
 Καὶ τὸ τουφέκι του κοντά, κ' εἶχεν τ' ὄχιτὸ στεμένο (46)
 Μὲ μιλεξίκι (47) ἄσημωτά, μαλαμμοκαπνισμένα. (48)
 Ὡνας Λακκιώτης ἔφταξε κ' ἄρπῆ το σά γεράκι,
 Καὶ τ' ὄνομά του λέγανε Γεώργη Καλογεράκη.
 Κ' ἐφόρε κ' εἰς τὴ μέση του μπιστολάις ἀσημένιαις
 Κ' ἐκείτεντορε (49) μπουμπουρα (50) καὶ τὸ εἶχε πετρω-
 μέναις (51)
 Κ' εἶχε κοντάλαις (52) ἀνοιχταῖς κ' εἶχε κ' ὄρα ἔς τὴ ράχι,
 Ὡ τὴν Κρήνη δὲν ἐβρέθηκε ἄντρας γιὰ τὰ τοῦ μοιάση.
 Καὶ τὸ Σερσίφη φτάνουσε κ' ἐκεῖνο λαβωμένο (53)
 Καὶ πιάνονν τονε ζωντανὸ τὸν τέθοιον ἀντρεπωμένο.
 Μὰ τ' ἄρματῶν του τοῦ ἄγανε οἱ γ' ὄρθάκιδες (54) παρμένα,
 Γιατ' ἦσαν ὀλασήμωτα (55) μαλαμμοσκεπασμένα. (56)
 Κατο-Σκουλῆς τὸν ἔφταξε τὰ φουσεκλίκια (57) παίρνει,

(43.) Ἄρματα=Ὀπλα.

(44.) Ξεκοφτό=Κεχωρισμένον, μόνον.

(45.) Πόρος=Εἰσοδός, ὁδοός, θύρα.

(46.) Στεμένο=Ἰστάμ.ενον.

(47.) Μιλεξίκι=Χάλκινον ἢ ἀργυροῦν περίζωμα δι' οὗ συγκρα-
 τεῖται ἡ κάννη τοῦ ὄπλου μετὰ τὸ κοντάκιον.

(48.) Μαλαμμοκαπνισμένο=Ἐπιχρυσωμένο.

(49.) Ἐκείτεντορε=Κετέκειτο.

(50.) Μπουμπουρα=Προνηδόν, μπρούμυτα.

(51.) Πετρωμέναις=Πετρώνω=Πλακώνω ἐπιπεζῶ ἐπιθλίβω.

(52.) Κοντάλα=Ὀμοπλάτη.

(53.) Λαβωμένος=Πληγωμένος.

(54.) Ὀρθάκις=ίδες=Σύντροφος, συνεταῖρος.

(55.) Ὀλασήμωτα=Ἐντελῶς ἀργυρα.

(56.) Μαλαμμοσκεπασμένα=Κεκαλυμμένα με χρυσόν.

(57.) Φουσεκλίκια=Φυσιγιθηκαὶ (λέξις Τουρκ.)

Γιατ' ἦτον ἡ μπαλάσκαν ⁽⁵⁸⁾ του μαλαμμοκενημένη. ⁽⁵⁹⁾
 Πολλὰς κιντίνας ⁽⁶⁰⁾ ᾠτέκανε εἰς τῶ Χανιώ τὴν πόρτα
 Κ' ἐγλυκοροζονάρανε ⁽⁶¹⁾ κ' ἡ μιὰ τὴν ἄλλ' ἐρώτα.

— Ἀργιοῦνε νὰ προβάλουνε οἱ Καστρινοὶ ἀγάδες
 Νὰ φέρονι τοῖ Θεριοσιαναῖς πούσανι ⁽⁶²⁾ ᾠ τῶι μιδάραϊς.

Προβαίνει γεῖς ντελικανῆς κ' ἦτον ξελονορισμένος,
 Σχισμένα τὰ σιβάνιαν του κ' ἦτον ξελονορισμένος ⁽⁶³⁾

— Ρωτοῦμέ σε, ντελικανή, καὶ ποῦνε τ' ἄρματά σου ;
 Σχισμέναν τὰ σιβάνια σου καὶ τὰ φορέματά σου·

— Ρωμηοὶ μ' ἀποζιγώνανε κ' ἄφηκα τ' ἄρματά μου,
 Γιὰ νὰ γλυτώσω τὴ ζωὴ νᾶρθω εἰς τὰ παιδιὰ μου.

Κι' ἀμέτε ᾠ τὰ κονάκια σας κ' ἀμέτε ᾠ τὴ δουλειά σας,
 Νὰ πᾶ νὰ κλαῖτε το' ἄντρες σας νὰ κλαῖτε τὰ παιδιὰ σας.

Νὰ κλαῖτ' ὀμπρὸς τοὶ Καστρινοὺς κιαπόεις τοὶ Χανιώταις,
 Εἰπὸς μᾶς ἐγιοργιαράνε σὸν ἦρθαν οἱ Λακκιώταις

Καὶ μᾶς ἀποζιγώνανε κ' εἶχαν φτερά ᾠ τὰ πόδια
 Κ' ἐπιάνασί μας ζωντανοὺς καὶ ἐσφάζασί μας κίλους.

Θεοῖα μᾶς ἐζιγώνανε καὶ νᾶχε μὴ βραδυάσει
 Κιανένα δὲν ἀφίνανε ᾠ τὴ χώρα ν' ἀποφτάξῃ.

Καὶ τὸ Μανράκη φτάζανε κ' ἦτονε βαρυσμένος
 Κ' ἐπίασασίν τον ζωντανὸ τὸν τέθοιον ἀντρωιωμένο.

Καὶ τὸν Καράλη φτάζανε κ' ἐκεῖνο σκοτωμένο
 ᾠ ἓνα σπιτάκι ξεκοφτὸ μπούμπουρ' ἀποθαμμένο.

Καὶ τὸ Σερίφη φτάζανε τὸν ξακουστὸ Χανιώτη
 Κ' ἐπίασασίν τον ζωντανὸ κ' ἐβγάλαν του τὸ σκότι.

Πολλοὺς ἐκαταλύσανε κ' ἀφῆκαν ᾠ τῶι μιδάραϊς.
 Κι' οὐλοὺς τοὶ σερασκέριδες καὶ ξακουστοὺς ἀγάδες.

(58.) Μπαλάσκα=Δερμάτινος θήκη ἐν ἣ τίθενται φουσίρια.

(59.) Μαλομοκενημένη=Χρυσονέντητος.

(60.) Καντίνα=Γυνή (λέξις Τουρκ.)

(61.) Γλυκοροζονάρα=Ὀμιλῶ γλυκά, μελιχρῶς (ἡδύλαλῶ)

(62.) Πούσανι=Ποῦ ἦσαν.

(63.) Ξεμαλουρισμένος=Ἐσχισμένος, Ξεμαλουρίζω=Ἐε-
 σχιζῶ (καταρρακῶ)

•Ο Τσελεπής (Γ. Δασκαλάκης.) (1822)

Νάχε βουλήσ' ἢ Κυριακή καὶ νὰ ραῖσ' (1) ἢ Τρίτη
Ὅτεν ἐκεῖνος Τσελεπής πῆγε γὰ πολεμήση.
᾿Σ τὴν Κάνταρο ξεπέζεψε κ' ἔκαμε καὶ γιουροῦσι, (2)
Καὶ ᾿ς τὸ τζαμί κλειστήσανε μικροὶ μεγάλοι Τοῦρκοι.
Μὰ ἔβαν πῆδο (3) ἔπαιξε ᾿ς τὸ δῶμ' ἀπάν' ἀνέβη,
Ψιλή τρομάρα ἔπιασε εἰς τὸ τζαμί τ' ἀσκέρι. (4)
Τὸ μαχαιράκι τού' ουρε τὸ δῶμα γὰ τρυπήση
Νὰ τῶνε ῥίξη τὴ φωνιὰ οὐλοὺς γὰ τοὺ καυτήση. (5)
Τοῦ Ζουραλάκη τοῦ μικροῦ τοῦ στέχει τὸ τουφέκι,
Γιατὶ καλὰ τοῦ ξάμωσε τοῦ Τσελεπῆ ᾿ς τὸν μπέτη. (6)
᾿Σ τὸ μπέτη τοῦ τὴν ξάμωσε ᾿ς τὸ στόμιον του τὴν βάνι
Καὶ τοιεοὺς ἐφρόνιαξεν ὁ Τσελεπής ἀμάνι ! (7)
Μὰ ἔβαν πῆδο ἔπαιξε καὶ ᾿ς τὸ σοκάκι (8) πέγχι,
Δριμοὶ (9) πόνοι τὸν σφάζουνε κιανὺς δὲν τὸ κατέχει.
— Σηκώσ' ἀπάνω Τσελεπῆ γὰ κάμωμε γιουροῦσι,
Μπορετό (10) γὰ πορίσουνε ἀπὸν τὸ σπῖτ' οἱ Τοῦρκοι.
Κι' ἀπῆς (11) τὸν ἀποσούσανε τοῦ Τούλια παραγγέει.
— Ἀμέτε γὰ μὲ θάψετε ᾿ς τὸ Σφακιανὸ Καστέλι.
Κ' ἐπῆγαν γὰ τὸν θάψουνε ᾿ς τῶ Σφακιανῶ τὴ χόρα,
Ἡλέγαν τονε Τσελεπῆ, μὰ ἔστεκέν του κιόλας. (12)
Κι' ὅτεν τὸν ἐπεροῦσανε ᾿ς τὰ Τρουδιανὰ ᾿ς τὰ ῥυάκια,

(1.) Ραῖω = Σχίζω, ἀνοίγω, (ρήγνυμι—μα)

(2.) Γιουροῦσι = Ἐφοδος ὀρμή, βία..

(3.) Πῆδος = Πήδημα.

(4.) Ἀσκέρι = Στρατός (λέξ. Τουρκ.)

(5.) Καυτή = Καίω, πυρπολῶ.

(6.) Μπέτης = Στήθος.

(7.) Ἀμάνι = Ἐλεος, εὐσπλαχνία (λέξ. Τουρκ.)

(8.) Σοκάκι = Δρόδος, στενὴ ὁδὸς (λαύρα) (λέξ. Τουρκ.)

(9.) Δριμοὶ = Δριμεῖς, τσουχτεροὶ πόνοι.

(10.) Μπορετό = Δυνατόν.

(11.) Ἀπῆς = Ἀφού. (καὶ ἀπήτης).

(12.) Κιόλας = Ἀληθῶς.

Ἐκλαίγαν τὰ Ῥομηόπουλα κ' ἐβγάσαν· μαῦρα δάκρυα.

Αἰφνίδιο τοῦ τὸ πῆγανε τοῦ μάνας του ματάτο, ⁽¹³⁾

Γδυμ' ἦτον καὶ ξυπόλυτη καὶ τὰ μαλλιά ἔχε κάτω.

Κλαίει θρηγᾶτ' ἢ μάναν του ἢ κερ' Ἀλεξαντρίνα,

Ἀποῦ κ' λαιγε κ' ἐμάρανε τὰ ρόδα καὶ τὰ κρῖνα.

— Γινέ μου καὶ δὲ σοῦ τό ἄλεγα, γινέ μου καὶ δὲ σοῦ τό πα

Πῶς εἶνι ἢ μπάλαις δανεικαῖς δὲν εἶν' ἐδὰ σὰν πρῶτα.

Κλαίει τον κ' ἢ γυναικίαν του, τὸ κερά Μαριγάκι,

Ἀποῦ κ' λαιγε κ' ἐμάρανε τοῦ γῆς τὸ χορταράκι.

Κρῖμα ἔς τὸ μῆλο τὰ ψηγῆ, ⁽¹⁴⁾ τὸ ρόδο τὰ μαδήση,

Κρῖμά τ' ονε κ' ὁ Τσελεπῆς ν' ἀδικοθανάτηση.

Ἄργα ὡσὰν ἐμούντισε ⁽¹⁵⁾ πορίζουνε κ' οἱ Τοῦρκοι

Δὲ ξέρουν πῶς ὁ Τσελεπῆς νεκρὸς εἶν' ἔς τὸ ταμποῦρι. ⁽¹⁶⁾

Ἄντωνιος Μελιδόνης. (1822)

Παιδιά⁽¹⁾ κ' ἱντὰ ἕχον τὰ πουλιά κ' εἶνε ξαγγοριγεμμένα;⁽²⁾

Γῆ κυνηγὸς τὰ κυνηγᾶ κ' ἐσοκόωσεν κιανένα;

Κιανένα δὲν ἐσοκόωσεν, κιανεὶς δὲν τὰ ζιγόνει,

Μὰ μάθαν πῶς ἐσφάξανε τὸν καπετὰν Ἄντωνη.

Ἐκειδὰ ποῦ κουβέδιαζε, ⁽³⁾ ὡς ἦτον ἀντρειωμένος,

Αἰφνίδια τὸν ἐσφάξανε ἄδικα τὸν καῦμένο.

Δευτέρα τοῦ τὸ πῆγανε τ' ἀφέντην ⁽⁴⁾ του ματάτο

Κ' ἐξέσκισε τὰ ρουῆχάν του καὶ τὰ ῥιζ' οὔλα κάτω.

(13.) **Ματάτο** = Ἐξόσησις, ἀγγελία (λεξ. Ἴταλ.)

(14.) **Ψήγομαι** = Μαραίνομαι.

(15.) **Ἐμούντισε** = Ἐθράδισσε, κατελήφθη ὑπὸ τῆς νυκτός.

(16.) **Ταμποῦρι** = Ὀχύρωμα, προμαχών. Ἐνταῦθα = Τάγμα.

(1.) **Παιδιά** = Ἄραγε;

(2.) **Ξαγγοριγεμμένα** = Ἀγριευμένα, ἄγρια.

(3.) **Κουβεδιάζω** = Διαλέρομαι, συνομιλῶ, ἡμιλῶ.

(4.) **Ἀφέντης** = Κύριος, αὐθέντης, δεσπότης. Ἐντ = Πιτῆο.

—Θέ μου μεγαλοδύναμε ἴντα ἔντ' ἀντίτι, (5)
Νὰ σφάζουνε τὸν ἄθροπον μὲ δίχως καμπιέτι; (6)
— Ὡ καπετὰν Ἀντώνη μου, ἀποῦ ἔουν εἶν τῆ βιόλα (7)
Γιάντα δὲν τὸν ἐσοκότωσες τὸ Ῥούσιο μὲ μπισιόλα;
Ὡ καπετὰν Ἀντώνη μου, ἀποῦ δὲν εἶχες ταῖρι,
Γιάντα δὲν τὸν ἐσοκότωσες τὸ Ῥούσιο μὲ μαχαίρι;
— Ἄς εἶχεν ἔρθ' αἰσκιαρὲ (8) ὁ Σφακιανὸς τοῦ Κρήτης,
Μόνό ἔρθε μὲ τῆ μπαμπεισιὰ (9) καὶ μὲ τὸ κατζικλίκι (10)
— Ὡ καπετὰν Ἀντώνη μου, ὁμορφο παλληκάρι,
Ἀνάθεμα τοῖ Σφακιανούς, ὅπου κρατεῖ κλωνάρι.

•Ο Σήφακας (1823)

Κάθε ταχὺ μὲ τῆ δροσιὰ π' ἀνοίγει τὸ ζιμποῦλι,
Ἀφρογυκαστήτε νὰ σὰς πῶ τοῦ Σήφη τὸ τραγοῦδι.
Σ' τὰ τρι' ἀλώνια πήγαγε οὐλ' οἱ πεντακοσιάρχοι,
Τὸ Σήφακα ἐβάλανε ὀγιά νὰ τοῖ ξετάξη.
Ἐκάμανε λογαριασμό κ' εἶπαν καὶ μὲ τὸ στόμα,
Τὸ Σήφακα ξερρίζανε (1) ἔς τὴ Βουκολιῶ τὸ χῶμα.
Ἀποῦν' οἱ Τοῦρκοι οἱ πολλοὶ γιὰ νὰ τοῖ πολεμήση,
Κι' ὁ Σήφης εἶν' ἀδυνατὸς μπορέτως (2) τοῖ νικήση.
Κ' ἕκατο κ' ἐλογόριασε ὅσ' εἶχανε τουφέκια,
Ἐποῦς ἐποῦς ἐφώνιαξε καὶ τοῦ ἄδουδε φροέκια.
Καὶ ὅντεν ἐπερνούσανε ἔς τὸ Ἑλληνικαῖς καμάραις,
Τ' ἀμμάθιαν τοῦ ἐτρέξανε ὡσὸν τοῦ μπουτσονάροις.

(5.) Ἀντίτι—Ἐθιμον (λέξ. Τουρκ.)

(6.) Καμπιέτι—Ἐγκλήμα, πταῖσμα (λέξ. Τουρκ.)

(7.) Βιόλα—Ἄνθος.

(8.) Ἀσκιαρὲ—Φανερά, δημοσίᾳ. (λέξ. Τουρκ.)

(9.) Μπαμπεισιὰ—Δόλος.

(10.) Κατζικλίκι—Ἀπάτη (λέξ. Τουρκ.)

(1.) Ξερρίζανε—Ξερρίζνω—Κατανέμω, ὀρίζω, διατάσσω δι' ὀρισμένον μέρος.

(2.) Μπορέτως—Ἴσως, δυνατῶν.

Καὶ γαῖς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου του γυρίζει καὶ τοῦ λέει
— Ἰτά ἔχεις καπετάνιο μου καὶ κάθεσαι καὶ κλαίεις;
— Κλαίω μωρὸ τοῖ Χρῖστιανοῦς, εἰποὺς τοῖ Κίσομιταῖς,
Ταχνά (3) ποῦ θὰ τοῖ κόβγουνε ὡς κόββουν τοῖ μαρίταις.
Ἄρρώσια (4) τοῦρθε ξαφνικά ἔς τῆ Κίσομιος τὸ μέρος
Κι' ἀπόθανε παρὰδικα (5) ὁ τέθιοις ἀντρεωμένους.

•Ο Σήφακας. (1823)

Παιδιά κ' ἰντά ἔχουν τὰ πουλιά κ' εἶνε ξαγγριγεμμένα,
Καὶ κηλαῖδοῦνε θλιβερά καὶ παραπονεμένα;
Γῆ κνηγρός τὰ κνηγῶ γῆ τὸ χιόνι τῆ Κρήτης,
Γῆ ἄκουσαν πῶς ἔποθανεν ὁ καπετάν Σήφης;
Σαββάτο τοῦρθε τὸ κακὸ κάτω ἔς τὸ γυρογάλι,
Καὶ τοτεσὰς τὸ λόγιασε πῶς λώπως (1) θ' ἀποθάνῃ.
Καθίζει κάνει μιὰ γραφή, ἔς τὸ σπῆτιν του τὴ μπέμπει
Νὰ κατεβ' ἢ γυναικίαν του νὰ τόνε συνεπάρῃ.
Μ' ὄντεν τὸν ἐπερνούσανε κάτω ἔς τὸ γυρογάλι,
Ἡ γῆς κ' ὁ κόσμος ἔκλαιγε κ' ἢ γι' ἄμμο δάκρου βγάνει
Κι' ὄντεν τὸν ἐπερνούσανε ἀντίκρυτα ἔς το' Ἀρμένους,
Τρία χωριά ἐβγήκανε καὶ τόνε συνεπαίρουν.
Κι' ὄντεν τὸν ἐπερνούσανε ἔπο κάτω ἀπὸ τὸ Κλῆμα,
Τὸν ἔκλαιγ' ἢ γυναικίαν του, ἢ κερ-Ἀλεξαντρίνα.
Κλαίει τον τὸ θυγάτριον του, τὸ κερ-Μαριγάκι,
Ἄποῖ ἔκλαιγε κ' ἐμάρανε τῆ γῆς τὸ χορταράκι.
Κλαίει κ' ἢ δευτερώτερη, ἢ βασαρμολουσομένη,

(3.) Ταχνά=Ἄρριον (καὶ ταχύ).

(4.) Ἄρρώσια=Ἀσθένεια νόσος.

(5.) Παρὰδικα=Πολύ ἀδίκως.

(1.) Λώπως Λώμπης καὶ λώμπως=μῆπως, ἴσως, πῶς.

Ἐποῦ κλαίγει κ' ἐμίραινε τοῦ περβολιοῦ τὰ δέντρα.
--Σηκώσου ἀφεντάκη μου νὰ πιάσης τὸ ποτήρι
Ν' ἀποδεχτῆς τ' ἀσκέρι σου ὡσὰν τὸ μονοαφίρι. (2)

ἘΟ Σήφακας. (1823)

Παιδιά κ' ἴντα ἔχουν τὰ πουλιά καὶ κλαίνε εἰς τὴν Κρήτη,
Γῆ ἀκουσαν πῶς πόθανεν ὁ καπετάνι Σήφης;
Κλαίει τογε ἢ Κίσοσμος κ' οἱ γι Ἀποκορωμιώταις
Κι' ὅσοι κι' ἂν τὸ κατέχανε, οὐλ' οἱ καλοὶ στραθώταις.
Κλαίει τον ἢ γυναικάν του, θέ μου πῶς τὴ λυποῦνται!
Γιατὶ ἔλεγ' ὅτι τοῦ ἴστικε κι' οὔλοι μυρολογοῦνται.
— Σηκώσου καπετάνι μου νὰ μοῦ ἔρσοναρίσης,
Κι' οὔλογ τ' ἀσκέρ' ἀγαρωτῆ ποῦ πῆς νὰ πολεμήσης.
Σηκώσου καπετάνι μου νὰ βάλῃς τ' ἄρματά σου,
Νὰ ἰδῆς τ' ἀσκέρ' ἀπ' ἀκλουθῆ νὰ χαίρει ἢ καρδιά σου.
— Ἄχι καῦμένη Σήφακα, χαίμὸς τὸ παλληκῆρι,
Νὰ πάθῃς τέτοιο θάνατο νῆρθῃς σὲ τέθιοιο χάλι.
Νᾶθελε σὲ σκοτώσουνε ἔς τὸν πόλεμο οἱ Τοῦρκοι
Δὲν ἦτον παραπόνεισι κι' οὔλοι θὶ σκοτωθοῦσι.
Μ' ἀπόθανες παράδικα ἔς τοῦ Κίσοσμος τὰ μέρη,
Τ' Ἀποκωρώνου τὰ χωριά δὲν ἔχουνε χαμπέρι.
Οἱ Τοῦρκοι εἶνε ἔς τὰ Χανιά, εἶνε κ' εἰς τὸ Καστέλι,
Κι' ὁ καπετάνιος ἔς τὴ Γωνιά πέτε μας ἴντα θέλει;
— Ὁ καπετάνιος ἔς τὴ Γωνιά ἦρθε νὰ προσκυνήσῃ,
Ἐσ τὸν Ἄϊδη θενὰ κατεβῆ νὰ μᾶς βαγεοτίση (1)
Ἐσ τὴν κῆρ Γωνιά τὸν πῆγανε μὲ ψαλμοπιδιές μεγάλας
Κ' ἐπαίζανε καὶ μπαλωθιαῖς κ' ἐπαίζαν καὶ μπουρομπάδαις (2)
Ἀπόθανεν ὁ Τσελεπῆς κι' ὁ καπετάνι Σήφης,

(2.) Μονοαφίρις=Ὁ ξένος, ὁ τυχαῖος ἐπισκέπτης (λέξις Τουρκ.)

(1.) Βαγεοτίζω καὶ βαγεοστῶ=Ἀφήνω παραίτῳ (λέξις Τουρκ.)
Καί=Ἀπαυδῶ.

(2.) Μπουρομπάδα=Πυροβόλον, κανόνι.

Τέθροι* ἄντρος μιλιοῦ δὲ βγαίνουτε, ποθές μηδὲ ἔς τὴν
[Κοίτη.

Ἀπόθανεν ὁ Σήφρακας, σκοτώθ' ὁ Μπουζο-Μάρκος
Ἀποῦσαν ἄξι οἱ δυνόσ τωρε γὰ πολемоῦν τὸ Κάσιρο.
Εἰς τὴν Ἀρατολ' ἦσανε μετὸ Ζερβο-Νικόλα,
Κ' ἐκεῖ ἐγνωριστήκανε κ' ἐφιλευτήσαν κιάλας.
Εἰς τὰ βονά γνρίζανε οἶν γάσανε φταισμένοι, (3)
Μιὰν ἐκκλησιὰν εἰσήκανε κ' ἦτονε ὀημασμένη.
Ἐς τὸν αἰ Γεώργη μπήκανε γὰ κάμουν ὀμιλία,
Κι' ἀδερφοφοτοὶ γεινήκανε μέσα ἔς τὴν ἐκκλησιὰ.
Ἀπήτης καὶ γεινήκανε εἶπαν ἴνια θὰ κάμουν
Τὴν Κρήτη γὰ σηκώσουνε κ' ὕστερα ν' ἀποθάνουν
Κ' εἰς τὸ χωριὸ μηρύσανε γὰρθ' ἕνας ξαγοράρης, (4)
Νὰ πάη γεῖς πνευματικὸς γὰ γὰ τοσοῦ μεταλάβη.
Κι' ἀπῆς τοσοῦ ξεμολόησε καὶ τοσοῦ μεταλαβαίνει,
Ἐτότες δὰ τοσοῦ γνώρισε πῶς ἦσαν μπιστεμμένοι.
— Παιδάκια μου γὰ ζήσετε, τοῦτ' ἄπον μελετᾶτε,
Καλὰ γὰ τὸ βασιάζετε, πιστά, γὰ μὴν φοβᾶστε.
Κι' ἀμέτε ἔς τὸ πατριαρχεῖο ἀποῦν' ὁ πατριάρχης,
Κ' ἐκεῖνος ἔχει τὴ δουλειὰ κοντὰ γὰ τὴνε σιάξη.
Τοῦ βασιλειὰ ἐμήρυσεν ὁ βουλησμένος διάκος
— Τὴν Πόλι θενά κάμουνε οἱ Χριστιαν' ἀνωκάτω.
Κι' ἂ δὲ μοῦ τὸ πιστεύετε ἐλᾶστε γὰ τὸ ἰδῆτε,
Πόσα μαχαίρια καὶ σπαθιά τουφέκια θενά βροῖτε.
Καὶ πάνε ἔς τὸ Πατριαρχεῖο καὶ βροῖστον τὰ τουφέκια
Καὶ βροῖστον καὶ ἔς τὸ τσεπανέ (5) δεμέγα τὰ φουέκια.
Θορήκος πολὺ ἐγείνηκε, κόβγουν τὸν πατριάρχη,
Ἐς τὸ θάνατόν του ἤλεγε. — Πόλεμος γὰ βασιάζη.
Ὅποιος πιστεύγει ἔς τὸ Χριστὸ γὰ πᾶ γὰ πολεμήση,

(3.) Φταισμένοι—Παίοντες, συνένοχοι.

(4.) Ξαγοράρης καὶ πνευματικὸς—Ὁ ἱερεὺς εἰς ὃν ἐξομολογοῦνται οἱ ἁρθόδοξοι χριστιανοί.

(5.) Τσεπανές—Πυρετιδαποθήκη καὶ πολεμοφόδια (λέξ. Τουρ).

Καὶ δίχως νὰ ξαγορευτῆ νὰ πᾶ νὰ κοιωνήσῃ.
Καὶ τὴν ἐκκῆν του ἔδωκε κι' ἄφηκε τὴν κατάρα.
"Οποῖος δὲν τρέξῃ ἔς τὸν ὄθρῳ⁽⁶⁾ νάχῃ κακὴν τρομάρα.
Γιὰ κείνο βᾶσταξ⁷ ὁ Μωριάς κι' ἦτονε μονοιασμένος.⁽¹⁾
Καὶ τὴν Τουρκιάν του ἔκλεισε κι' ἐβγήκε κερδεμένος.
Ἐβάσταξεν τὸ κι' ὁ Ζερβὸς κι' ὁ καπετὰν Ἀντώνης
Ἀπὸ τὸν Ἀύλοπόταμο, ἀπὸ τὸ Μελιδόνι.
Καῦμένο Ἀύλοπόταμο καῦμένο Μελιδόνι,
Τὸν καπετάνιο σου ἄχασες κι' ἴντα θαρρεῖς ἀκόμη;

Τῶν Κίσαμος (1823)

Οἱ Χριστιανοὶ μαζεύγονται ἔς τὴν Κίσαμο νὰ πᾶσι,
Γιὰ νὰ τήνε πατήσουνε νὰ βροῦν ψωμί νὰ φᾶσι,
Οἱ Σφακιανοὶ κινήσανε μαζί καὶ Ρεθεμνιώταις
Κι' ἔρχονται ἔς τὰ Χανιώτικα καὶ βροῖτσον τοὺς Λακκιώταις
Ἐπὶ τὴν Πλατανιὰ μονομεριοῦν⁽¹⁾ καὶ κοροῦν τὰ κουμάντα,
Ἰντα λογιῶν νὰ πράξουνε ἔς τοῦ Κίσαμος τὴ μπῆντα.
Κι' ὁ Σήφακας τῶν ἡμερῶν ἀπὸ παρταῖς ὅσα γερούμε
Νὰ συνορίζωμέστανε⁽²⁾ κι' ἔτσι θὰ τοὺς νικώμε.
— Καλὰ τὸ λέει ὁ Σήφακας κι' εἶνε καλὴ κουμάντα,
Ἐτσι λογιῶν νὰ πράξωμε ἔς τοῦ Κίσαμος τὴ μπῆντα.
Χώρια θὰν εἶν' οἱ Σφακιανοὶ καὶ χώρια οἱ Ρεθεμνίαις,
Κι' ἢ δυὸ μεριαὶς νὰ πάρωμε καὶ τοὺς Κωστωλιώταις.
Κι' ἀπῆς ἐνοφωνήσανε ἀμέσως ξεκινούσι.
Τρέχουν ὅθεν τὴν Κίσαμο καὶ τὸ σταυρὸ βροστοῦσι.

(6.) Ὁθρός=Ἐχθρός.

(7.) Μονοιασμένος=Σύμφωνος. Ὁμονοῶν.

(1.) Μονομεριοῦν=Συναβροῖζονται (Μονομεριῶ καὶ μονομερι-
άζω),=Συναβροίζω.

(2.) Συνορίζομαι=Ἀμιλλῶμαι, διαγωνίζομαι, φιλοτιμοῦμαι.

Ἐς τὸν Ταυρονίτη φτάνουνε, στέγουν τὰ μπαϊρούκια,
 Κ' οἱ Τοῦρκοι τοοὶ στραφήκανε καὶ γίνονται κομμάνδια·
 — Μωρὲ Γωρηοὶ προβύλανε, πολλ' εἶνε μαζωμένοι
 Καὶ θά μᾶς σκοτώσουνε κι' ὡς εἴμεστα γροιασμένοι.
 Κι' ὁ μπίμπασης (3) τῶν ἤλεγε· — Μὴν εἶστε σὰν καρτίνας
 Μ' αὐτ' ἤρθανε γὰ πάρονε βούγια καὶ προβατίνας.
 Κι' ἀρχίζουνε καὶ παίζουνε μιὰ μπαταρία (4) μπάλας
 Κι' ὄσοι κι' ἄνευ τοῦ ἀκούσανε τοοὶ πιάσανε τρομάρας.
 Ξαναγεμίζουν τ' ἄρματα, μπιρντένι ξεκινουοῖ,
 Τὸν ποταμὸ περάσανε κι' ὡσὰν πουλιά πετοῦσι.
 Ἐς τὴν Τέμπλα πρωτοφτάνουνε, ποῦνε καμπόσοι Τοῦρκοι,
 Καὶ βάνουν τῶ σπιθιῶ φωθιά κι' ἀμέσως τοοὶ πλαντοῦσι.⁽⁵⁾
 Πετοῦνται ἔς τὰ Γριμπιλιανά, περιορκίζου (6) ἄλλους,
 Τοῦ πύργου βάνουνε φωθιά καὶ καὶν τοοὶ σὰν τὸ ἄρκαλονε.⁽⁷⁾
 Ἐς τὰ Περβολάκια φτάνουνε τρακόσοι ἔσαν πύργου
 Καὶ τοοὶ περιορκίζουνε πιάνει τοοὶ σὰν τὸ ρίγου,⁽⁸⁾
 Γεῖς Σφρακιανὸς ἦτον ἐκεῖ Πλατοσάκης τ' ὄνομάν του,
 Κι' ἄλλος κινεῖς δὲν ἦτονε εἰς τὴν καρδιά καλλιάν του.
 Ἄρχιξε κ' ἐχοράτευγε κι' ἀρχίνιξε κ' ἐγέλα,
 Κι' ὡσὰν πουλιάκι πέταξε κ' ἔπιασε τὰ θεμέλια.
 Καὶ μιὰ σκαλίδα⁽⁹⁾ τοῦ πετοῦν κ' ἔσκαφτε τὰ θεμέλια,
 — Μπαροῦτι μοῦ πετάξετε γλήγορα δυὸ βαρέλια,
 Καὶ πυροφύτιλό⁽¹⁰⁾ βαλε καὶ ἄρποῦσι τὰ βαρέλια.
 Κι' ὄσοι κι' ἂν εἶνε καίγουνται, γέροντες καὶ κοπέλια,
 Κινουὺν κι' ἀπὸ τῆ Βουκολιαῖς σὰν ἑξακόσοι Τοῦρκοι,
 Ἐς τὸ Μοῦλετε γὰ κατεβοῦν ὀγιά γὰ τὸ ἀπυρτοῦσι.

(3.) Μπίμπασης = Ταγματάρχης (χιλιάρχος) (λέξ. Τουρκ.)

(4.) Μπαταρία = Συμπυροσοκρότης, στίχος βολῶν.

(5.) Πλαντῶ = Ἀποπνίγω — οὐαί, ἀσφικτιῶ.

(6.) Περιορκίζω = Πολιορκῶ.

(7.) Ἄρκαλος = Ζῶον τετράποδον (μυῶξος).

(8.) Ρίγος = Πυρετός (τρεμουλά).

(9.) Σκαλίδα = Σκαπάνη, τσάπα (Σκαλῖς).

(10.) Πυροφύτιλο = Φιτύλι ὑπὸ θειάφι. (Ἐναυσμα θειοῦχον).

Κι' ὁ Μάρακας ἐφώνιαζε καὶ κάνοννε γουροῦσι,
Μπαῖνον καὶ τοοὶ ζιγόνοννε κι' ὡσὸν πουλιὰ πετοῦσι.
Καὶ τοοὶ ἀπογλακούσανε καὶ πέρνονν ἴοια μέσα.
'Σ τοῖ Βουκολιαῖς τοοὶ πῆγανε κλειοῦν τοοὶ 'ς τοοὶ πύργους
[μέσα.

Κι' ὁ Σήφακας ἐφώνιαζε μὲ τὸ Σαριδαντώνη
— Σιμά, μωρέ, νὰ πιάσωμε τοῦ πύργου τὸ καρτόνι.
Κι' οἱ Τοῦρκοι τῶν ἠλέγανε' — Αἰμέτε 'ς τὴ δουλειά σας,
'Ωζὰ καὶ βούγια πάρετε νὰ φᾶνε τὰ παιδιὰ σας.
— Δὲν ἤρθαμε νὰ πάρωμε βούγια καὶ προβατίναις,
Μέσα θὰ σᾶσε κάψωμε κ' ἐσᾶς καὶ τοῖ καρτίναις.
Καὶ βάνουν τοῦ νισαμιοῦ φωδιὰ καῖνε καὶ τὰ μετόχια,
Κακὸν πολὺ τὸ πάθαμε, δὲν εἶνε μπλιὸ σὸν προῖτα.
Μαντατοφόρο στείλετε νὰ πᾶη 'ς τοῦ μονοίρη⁽¹¹⁾
Νᾶρθῆ τὸ γληγορότερο γιὰ θὰ χαθοῦμεν οὔλοι.
Μαντατοφόρο στέλνοννε κ' εἰς τοῦ Καούρη πάει,
Βρίστούν τονε κ' ἐκάθιζε εἰς τὸ τεπὶ νὰ φάη.
— Γράμματα μπλή σοῦ βαστῶ γιὰ ἰδέ τα πρὶν νὰ φάης,
Γιατὶ σοῦ γράφου βιαστικά 'ς τὴν Κίσαμο νὰ πάης.
'Σ τὴν Κίσαμό 'ρθανε Ρωμηοὶ — χάνουντ' οἱ Κισαμίταις
Καὶ λώμπως εἶνε Σφακιανοὶ μαζί μὲ τοοὶ Ριζίταις.
'Σ τοοὶ πύργους βάνοννε φωδιὰ, ἀνάκερα⁽¹²⁾ βαρέλια,
'Οσοι κι' ἂν εἶνε καίγονται, γέροντες καὶ κοπέλια.
Οὔλην τὴν Κίσαμο βαστοῦν νὰ πᾶη τὸ Καστέλι,
Κι' οὔλη ἢ Τουρκιὰ τοῖ Κίσαμος νὰ πατιρντίση⁽¹³⁾ θέλει.
— Τρέχα νὰ πᾶ νὰ τῶνε πῆς, Ἐλτίς θὰ ξεκινήσω
Κι' ὄσοι κι' ἂν ἤρθαν Χριστιανοὶ ἐγὼ θὰ τ' ἀφανίσω.
'Ὡς χίλιους ἐξεδιάλεξε, ὄμορφα παλληκάρια,
Νὰ πᾶ νὰ σφίξῃ⁽¹⁴⁾ τοοὶ Ρωμηοὺς νὰ φάγουν 'ς τὴ μαδύρα.

(11.) Μουδίρης=Δικαστής. (Τί-λος Τούρκ.)

(12.) Ἀνάκερος=Ἀκέραιος, ὀλόκληρος.

(13.) Πατιρντίζω=ὑποφέρω, ὑφίπταμαι συμφορᾶς, δεῖνω.

(14.) Σφίγγω-ξω=Καταδιώκω, κυνηγῶ τινα.

Κι' οὐληνηχιῆς ἐτρέχανε, καθὼς ροδίξ⁽¹⁵⁾ ἢ *μέρα
Βρίσονται μὲ τοὶ Σφακιανούς, λέν τινε' Καλημέρα.
— Καλῶς τον τὸν Καοὺρ ἀγᾶ ποῦ λέει καὶ κανκᾶται
Οἶλοι τοῦ Κρήτης οἱ Ρωμηοὶ νᾶρθουνε δὲ φοβᾶται.
Τώρα θά ἰδῆς Καοὺρ ἀγᾶ, τώρα θά δοκιμάσης,
Ριζίταις μὲ τοὶ Σφακιανούς θά ἰδῆς καὶ νὰ τρομάξης.
Ριζίταις μὲ τοὶ Σφακιανούς ποῦχονν φτερά 'ς τὰ πόδια
Καὶ πορπατοῦν 'ς τὴν Κίσαμο ὡσὰν τὰ χελιδόνια.
Ἐλτὺς γιουροῦσι κάνουνε, τρέχει τὸ μπαϊράκι,
Καὶ κλειοῦν τοῖ 'ς τὴ Μαλάθνυρο 'ς ἕναν παλληκοαστροῦκι.
Καὶ ξεποροτοῦν⁽¹⁶⁾ ἀποδεκεῖ καὶ παίρνουν τοῖ ἀπάνω
Καὶ μπαίνουν κ' ἐξιγόναν τοῖ, δὲ φτάν' ὁ γεῖς τὸν ἄλλο.
Καὶ φτάνουνε 'ς τὴν Κάντανο δρωμένοι, κουρασμένοι,
Κι' οὔλοι το' ἀναρωτούσανε γιάντα 'νι' ἀποκλεισμένοι.
— Ρωμηοὶ μᾶσε ζιγόνουνε καὶ σὰν πουλιὰ πετοῦσι,
Κ' ἴδια παδά⁽¹⁷⁾ 'ς τὴν Κάντανο θὰν ἔρθουνε νὰμποῦσι.

•Ο Θεόδωρος Χοῦρδος. (1823)

Ἀνὸ ἀδέρφ' ἦσανε καλοί, καστροπολεμηστάδες,
'Ο Ρούσιος καὶ ὁ Θόδωρος ποῦ δὲ φοβοῦνται μπάλαις.
Τὸ Ρούσιο κνηγᾶ ἢ Τουρκιά, τὸ Θόδωρο 'σκοτώσαν,
Ποῦσανε τό τουφέκιν του χίλια καὶ πεντακόσια.
*Φόριε σαρίκι⁽¹⁾ λαχουρί⁽²⁾ μὲ τοῦ χροουσαῖς κλονίτσαις,
Ζαρίφης⁽³⁾ ἦτον καὶ ντελής,⁽⁴⁾ μπέλικι⁽⁵⁾ νὰ τὸν εἶδες.

(15.) Ροδίξει ἢ ἡμέρα=Ἐποφώσκει ἢ ἡὼς γλυκοχαράζει.

(16.) Ξεποροτῶ=Βραίνω ἔξω, ἐξέρχομαι διὰ τῆς θύρας.

(17.) Παδά=Ἐδῶ.

(1.) Σαρίκι=Λευκὸν ἢ χρωματιστὸν περιτύλιγμα ἐν τῇ κεφαλῇ γύρωθεν τοῦ φεσίου παρὰ Τούρκους (τιάρα, στρόφιον) (λέξ. Τουρκ.)

(2.) Λαχουρί=Σάλι (ὑφασμα) φίνον τῶν Ἰνδιῶν (λέξ. Τουρκ.)

(3.) Ζαρίφης=Κομφός.

(4.) Ντελής=Γενναῖος, ἀνδρεῖος (λέξ. Τουρκ.)

(5.) Μπέλικι=Ἴσως (λέξ. Τουρκ.)

Ἐβανε κ' εἰς τὴ μέσην του ἄσημωταῖς μπιστόλαις,
Ῥαμπῆ μου πῶς τοῦ στέκανε σὰν τοῦ καρνάδαις βιόλαις.
Ἐφόριε κ' εἰς τὴν μέσην του ἄσημωτῶ μαχαίρι,
Νὰ τὸ γυρέψης νὰ τὸ βρῆς ἄλλο δὲν ἔχει ταῖρι.
Ἐφόριε κ' εἰς τὰ πόδιαν του τὰ κόκκινα σιβάνια,⁽⁶⁾
Κ' ἐξίγονέν την τὴν Τουρκιά σὰν νᾶτονε κουράδια.
Ἐβανε κ' εἰς τὸν μπέτην του τὸ χρουοὺ χαιμαλὶν του
Κ' ἐπήγαυε ἔς τὸ Νιοχωριό, ὅπουτὸν τὸ πουλί⁽⁸⁾ του
— Ἀχι πουλί μου Θόδωρε, ἔς τὸν πόλεμ' ὄντε βγαίνης,
Τοῖ Μυλοποταμίταις μας κοντά σου μὴν τοῖ παίρηης.
Οἱ Μυλοποταμίταις μας πολλ' εἶνε σὰν τὰ δάση,
Μ' ὄλημερηνὴς νὰ τὸ ἀπαντᾷς φεύγονοι σὰ βραδυάση.
Κατακαῦμέν' Ἀτωγειανοὶ κ' ἔσεις οἱ Κρουσιωνιώταις,
Ποῦ πολεμᾶτε τὴν Τουρκιά ὡσὰν καὶ τοῖ Λαικιώταις!

Ὁ Μπουζο-Μάρκος.

Τρεῖς ἀντρωμένοι πορπατοῦν ἔς τὴν Κρήτη τὴν καῦμένην
Σὰν ἀξιδέροφοι κ' ἀδερφοί, σὰ φίλοι μπιστεμμένοι.
Σὰ νᾶσαν ἀπὸ μὴν κοιλιά, νὰ φάγαν ἕνα γάλα,
Ἐτοιδ' ἀγαπηθίμανε περίσοια καὶ μεγάλα.
Τὸν ἕναν λέγαν Ξέλαπα, τὸν ἄλλο Μπουζο-Μάρκο
Καὶ ὁ καῦμένος Παναγὴς ἄπον φυλάει τὸ Κάστρο
Μ' αὐτοὶ ἀποφασίσασι Γραμποῦσα νὰ πατήσουν,
Κι' ἀπ' τοῦ Γραμπούσας τὴν Τουρκιά ἕνα νὰ μὴν ἀφήσουν
Ὁ Μπουζος πρωτανέβηγε ἀπάνω ἔς τὸ μπετένι⁽¹⁾
Κ' ἔφτὰ νομίτους ἔκοψε μόνο μὲ τὸ μαχαίρι.

(6.) Στιβάνια = Ὑποδήματα Κρητικά.

(7.) Πουλί = Ἡ Ἐρωμένη, ἡ ἀγάπη του, ἡ ἀγαπητικὴ του.

(1.) Μπετένι = Τεῖχος, φρούριον. (λέξ. Τουρκ.)

Μὰ 'λάστ' ἀπάνω μπρὲ παιδιὰ 'ς τοὶ Τούρκους θὰ γιουρ-
[γιάρω

Γιατὶ δὲ βγαίνω 'γὼ πὸ πὰ ὄξω καὶ ν' ἀποθάνω—
Πρῶτος ἀποῦ σκοτώθηκε ἦτον ὁ Μπουζο-Μάρκος
Κ' ὕστερις σκοτωθήκανε οἱ τρεῖς καπετανοί.

Τὸ Ναβαρίνον. (1827)

Ποῦ θέλει νὰ δροικήξη καὶ νὰ μάθη
Τὴν Τούρκικην ἀρμάδα πῶς ἐχάθη.
'Αρμενοκοῦπι⁽¹⁾ κάνει μετὲ τῆ βιάσι
'Σ τὸ Νιόκαστρο λιμάνι πᾶ κι' ἀράσσει.
Κι' ἔκανεν ὁ Μπραῖμ πασᾶς τερτίπι⁽²⁾
Τὴ Νύδρα τὴν καυμένη ν' ἀφανίση.
Βγαίνουνσι γεμιτζήδες⁽³⁾ 'ς τὰ κατάρθια,
Θωροῦσι καὶ προβαίνουνσι καράβια.
'Αρχίζον καὶ φωνιάζον οἱ βαρδιάνοι.⁽⁴⁾
—Καράβιαν ἐπροβάλαν, καπετάνοι.
Καράβιαν ἐπροβάλαν καὶ μεγάλα
Δὲ μοιάζον εἰς τὰ Τούρκικη ἀρμάδα.
'Ομπρὸς ὀμπρὸς πηγαίνουν τρεῖς φριγάδες,
Καὶ λώμπως εἶνε Φράγκικαις ἀρμάδαις.
Κι' ὄξαποπίσω εἶνε τὰ ντελίνα
Καὶ παίζοντε καὶ μούζικα παιγνίδια.—
Πιάνουσι τὰ τριμποῦνια⁽⁵⁾ καὶ νηροῦσι.
—'Ηι τρεῖς Ἀννάμαις εἶνε καὶ γλακοῦσι.

(1.) 'Αρμενοκοῦπι=Ἡ μετὰ τὰ κουπιὰ καὶ πανιὰ ὀμοῦ πλεῦσις.

(2.) Τερτίπι=Στρατήγημα, ἐπιτηδεύτης, (τέχνη μηχανήμα)
(λέξ. Τουρκ.)

(3.) Γεμιτζής—ἦδες=Ναύτης (λέξ. Τουρκ.)

(4.) Βαρδιάνος=Σκοπός, φύλαξ.

(5.) Τριμποῦνι=Τηλεσκόπιον (λέξ. Τουρκ.)

Ἡ τρεῖς Δυνάμεις εἶνε καὶ γλακοῦσι.

Ἄτξεμπα τῶ Ρωμηῶ θά βοηθοῦσι ;

Ἀράζουνε καὶ παίξουν τοῦ μπουρμπάδαϊς (6)

Μπιρντένι σαροιντίζουν (7) οἱ γι' ἀγάδες

Κι' ἀπὸ τοῖι τόσοις βρόντους καὶ ντουμάνι (8)

Ἐβγαλε μαῦρα νέφη τὸ λιμάνι.

Πέφτ' ἦτον καὶ Τειράδη τὸ ἑβδομάδας,

Ψίχαλα (9) τοῦ τὴν κάμαν τὴν ἀρμάδα.

— Ἐάνοιγε δὰ Μπραῖμ πασᾶ τ' ἀσκέρι

Ἔτα θά πάρης δογὰ νὰ μισένης;

Μάζωξε τοῖι σουλτάτους, (10) τὰ ταμπούρια, (11)

Ἄρματα ζουδερά (12) καὶ διαλεούδια. (13)

•Ο Ξεπατέρας. (1828)

Πουλιά μὴν κηλαῖθήσεται Σαββάτο γῆ Δευτέρα,

Γιατὶ τὸν ἐσκοτώσανε αὐτὸν τὸν Ξεπατέρα.

Πάντημος (1) κ' ἦσαν ἑκατὸ γῆ νᾶσανε διακόσιοι,

Μόνό ἔτονε μεγάλ' ὄρνιθῶ (2) οὐά χίλιοι πεντακόσιοι

Ἐννὰ φοραῖς τοῖι γιούργιαρε μόνο μὲ τὸ μαχαῖρι,

Τοῦ κεφαλαῖς των ἔκοβγε ἔς τὸν πύργ' ἀντιγαέθρει.

— Πρὸδουσε Ξεπατέρα μου νὰ δώσης τ' ἄρματά σου,

(6.) Μπουρμπάδαϊς=Πυροβόλα, κονόνια.

(7.) Σαροιντίζουν=Ταραττονται, τὰ χάνουν.

(8.) Ντουμάνι=Πῦρ, φωτιά (λέξ. Τουρκ.)

(9.) Ψίχαλα=Κομμάτια κερμάτια (ψιχία.)

(10.) Σουλτάτος=Ὅπλον παλαιὸν ἐμπροσθογενὲς πολεμικόν.

(11.) Ταμπούρια=Τάγματα.

(12.) Ζουδερά=Ἄχρηστα, πεπαλαιωμένα (καχεκτικὰ).

(13.) Διαλεούδι καὶ ἀποδιαλείουδο=Τὸ ἄχρηστον, τὸ ἀπομεινᾶρι (τὸ ὑπόλειμμα).

(1.) Πάντημος=Μήπως.

(2.) Ὅρνιθῶ=Στρατὸς (λέξις Τουρκ.)

Νὰ ξεμιστέγγης τὴ ζωὴ καὶ τὴν παλληκαριά σου.
— Δὲν προσκυνῶ, μουρατίδες, μόνο θὰ νταβραντίσω,
Μπέλικι μου ἴθουν φίλοι μου καὶ θὰ σᾶσε νικήσω.
Ἵ τὸν πύργο μαζωχτήκανε οἱ Τοῦρκοι καὶ τὸν κλείσαν
Καὶ τὸν ἐπολεμούσανε καὶ τὸν ἐκαταλύσαν.

Ὁ Ξεπατέρας. (1828)

Πουλιὰ μὴν κηλαϊδήσατε Σαββάτο γὴ Δευτέρα
Γιατὶ τὸν ἐσκοτώσανε αὐτὸν τὸν Ξεπατέρα.
Μηδὲ ἴς τὴν Πόλι βρέθηκε μηδὲ ἴς τὴν Ἑγγλιτέρα
Νὰ πολεμήσῃ μ' ἐν' ὄρντοῦ ὡσὼν τὸν Ξεπατέρα.
Συγχρὰ τοῦ μπέμπον γράμματα, λέσιν του καὶ ξεστήχου.⁽¹⁾
— Για σένα κίνησε τ' ὄρντοῦ μόνο καλὰ βλεπήσου.⁽²⁾
— Δὲν τό ἴχω πῶς ἐκίνησεν ἓνα ὄρντοῦ γιὰ μένα,
Μόνο διαλέξαν τὸν καιρὸ ποῦ ἴχω πληγὴ ἴς τὴ χέρα,
Πᾶνε καὶ τότε ζώνουνε⁽³⁾ μὴν παρασκὴν ἡμέρα,
Τότες ἀποῦχε ὁ δύστηχος μαύρην πληγὴ ἴς τὴ χέρα.
Τὸν καλογράδω ἤλεγε— Ἵ τὸν πύργο νὰ καῖτε,
Γιατὶ κι' ἄνε πορίσατε σκλάβαις θὰ πουληθῆτε.—
Μηνᾶ τ' ὁ Μεραμὲτ ἀγᾶς— Πρόδοσε Ξεπατέρα,
Γιατὶ θὰν εἶνε σήμερο ἡ γι ὑστερνὴ σου ἴμέρα.—
— Ἄν ἴρθετε ὀγιά φαγὶ νὰ σᾶσε μαγερέφω,
Πάλι κι' ἄν εἶστε γιὰ κανγᾶ, κορμιὰ θὰ σαϊτέφω.⁽⁴⁾
— Δὲν θέλομεν ἐμεῖς ψωμιὰ μηδὲ ἀπὸν τὰ φαγιά σου.

(1.) Ξεστήχου=Ἐκ στήθους, ἀπὸ στομάτος, ἀπ' ἔξω.

(2.) Βλεπήσου=Διαφύλαξέ σεαυτὸν. Βλέπομαι=Προσέχω
ἐμαυτὸν.

(3.) Ζώνω=Περικυκλώνω, πολιορκῶ.

(4.) Σαϊτέφω—ψω=Πλήττω (κτυπῶ) μὲ τὴν σαϊταν=βέλος.

Μὰ σήμερο θὰ ἰδοῦμενε, πατέρα, τὴν ἀντριά σου.
—Μὲ τοῦ θεοῦ τὸ θέλημα καὶ μὲ τῆς Παναγίας,
Ἵς τὸν πύργο θεὰ σφαλιχτῶ,⁽⁵⁾ τ' ὄρντου δὲν ἔχω χρεία.
Κ' ἐμένα πῆρασί μου τα ἴς τὴ χώρα τ' ἄρματά μου,
Καὶ πάλι φέρασί μου τα μὲ τὴν παλλικαριά μου.—
Ξαναμηνᾶ τ' ὁ Μεραμέτ'—Πρόδοσε Ξεπατέρα,
Γιατὶ θὰν εἶνε σήμερο ἢ γι ὕστερη σου μέρα.
—Μὰ δὲν προδοῦδω, μπρὲ σκυλί, μόνο θὰ νταβραντίσω
Μαλεβυζιώταις γδέχομαι καὶ θὰ σάσε νκῆσῶ.—
Καὶ μοναχὸς τοῖ γιούργιαρε μόνο μὲ τὸ μαχαίρι
Καὶ δὴν νομάτους ἐφταξε τῆς κεφαλαῖς των παίρνει.
Ἵς τὸν πύργ' ἀπάνω τῆς βάλε πάνω ἴς τὸν μπαϊράκι
Κ' οἱ Τοῦρκοι τῆς θωροῦσανε κ' ἐπίνανε φαρμάκι.
Μηνᾶ τ' ὁ Σαληχτῶ ἀγᾶς, π' τὸν πύργο νὰ πορίση,
Ὅγιά νὰ δώση τ' ἄρματα κ' ὄγιά νὰ προσκυνήση.
—Ντροπ' εἶνε Σαληχτῶ ἀγᾶ, καὶ ποῦ ἄλλου ἀκούστη
Νὰ πολεμοῦν ἕναν παπᾶ πέντε χιλιάδες Τοῦρκοι;—
Μ' αὐτοὶ κολοῦνε⁽⁶⁾ ἴς τὸν πηλὸ, καὶ εἰτὸς κολᾶ ἴς τὸ
[κρέας,
Κ' οἱ Τοῦρκοι τὸ λογιάσανε δὲν ἀπομένει ἕνας.
Μ' αὐτὸς ἴς τὸ κρέας τῶν κολᾶ κ' οἱ Τοῦρκοι ἴς τὰ σμα-
[γδάλια,⁽⁷⁾
Θέ μου μὴ ῥίξῃς Χριστιανὸ ποτὲ ἴς τείθια χάλια.
Τοῦ πύργου δῶκανε φωθιά κ' ἀνοῖξαν τὰ θεμέλια,
Ποῦ τὸν εἰγουρέργανε⁽⁸⁾ τὰ τέσσερα καστέλια.
Τότε πορίζει ὁ παπᾶς καὶ παίζουοῖν του μπύλαις,
Κ' ἐπῆρασιν του τὴ ψυχὴ μὲ δίχως λιγομάρας.⁽⁹⁾

(5.) Σφαλιχτῶ—Σφαλίζω=Κλείω Σφαλίξομαι=Ἀποκλείομαι.

(6.) Κολοῦνε—Κολῶ=Κτυπῶ, πλήττω (κόλαφος).

(7.) Σμαγδάλια=Δι τυφεκῆθραι (ἢ τοξότης). (λεξ. Τουρκ.).

(8.) Εἰγουρέργω καὶ εἰγουρέρω=ἐξασφαλίζω=ομα: (ἰσχυροῦμαι)

(9.) Λιγομάρα=Ἀποθουμία.

•Ο Χαντζῆ Μιχάλης. (1828)

Πᾶσι Λαμπρῇ καὶ Κυριακῇ, πᾶσα γιορτῆ μεγάλη,
Ἐφρουγκασιτῆτε νὰ οἶς πῶ γιὰ τὸ Χατζῆ Μιχάλη.
Ἐκάτοσαν οἱ Γραμπουσιανοὶ κ' ἐγρίσαν ἀρτσιχάλι⁽¹⁾
Κ' εἰς τὸ Μωριά τὸ μίεραν νᾶρθ' ὁ Χατζῆ Μιχάλης.
Ἐμπέσαν γράμμα τοῦ Χατζῆ, κείνου τοῦ Μωραίτη
Νὰ συμμαζώξῃ ἄλογα νὰ κατεβῆ 'ς τὴν Κρήτη.
'Σ τ' Ἄνάπλι μονομέρισε ἐξήντα πέντ' ἀτλήδες⁽²⁾
'Σ τὴν Κρήτη γιὰ νὰ κατεβῆ ὀποῦνι' οἱ Μιοσιλίδες.
Ἀπῆς τοὶ μονομέρισε τοὶ βάνει στὰ καράβια.
Ἐδιάλεξεν τοῦ Ρούμελης τ' ὄμορφα παλληκάρια.
Κ' ἐπῆγε κ' ἐξεβάρκαρε σ' τὴν ἔρημη Γραμποῦσα
Κ' ἐρώτα τοὶ Γραμπουσιανοὺς ἂν ἔχουν παραθύρια.
— Ἐμεῖς μαροῦθια ἔχομε, βόλια νὰ πολεμοῦμε.
Ἄλογα μόνο θέλομε εἰς τὴ στεριά νὰ βγοῦμε. —
Μὰ πάλι δὲν τὸ πιστεψε καὶ μπαίνει 'ς τὰ καίκια
Καὶ ξεβαρκαρε σ' τὸ Λουτρό νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθεια.
Βρίσκει τοὶ πέρα Σφακιανούς, ἀποῦσαν ἀντρειωμένοι
Κ' ἦσαν κ' εἰς τὸν πόλεμο περίσσια τιμημένοι.
— Ἐλάστ' ἔσεῖς οἱ Σφακιανοὶ μαζί μὲ τοὶ Ριζίταις
Νὰ πᾶμε νὰ σηκώσωμε καὶ τοὶ Κατωμερίταις.
Ἐλάστ' ἔσεῖς οἱ Σφακιανοὶ, πρόβολα⁽³⁾ παλληκάρια,
Νὰ πολεμοῦμε τὴν Τουρκιά, κ' ἀφήστε τὰ κουράδια. —
Καὶ ὁ πασᾶς ὡς τ' ἄκουσε πολλὰ τοῦ βαροφάνη.
'Σ τὸ Κάστρο κ' εἰς τὸ Ρέθεμνός τὸ μονκαρέμι⁽⁴⁾ φτάνει
— Συμμαζωχτήτε τοῦ Τουρκιάς πρόβολα παλληκάρια
Νὰ πᾶμε νὰ τὸν σφίξωμε νὰ πιάσῃ τὴ μαδάρα.
— Δὲ φεύγει Μουσταφᾶ, πασᾶ γιὰτ' εἶνε παλληκάρια.

(1.) Ἄρτσιχάλι = Ἀναφορά, αἰτήσεις παράκλητικῆς.

(2.) Ἄτληδες Ἄτλης = ἰππεὺς, ἰππεῖς.

(3.) Πρόβολος. = Πρῶτος, ἐξαιρετος (πρωτοπαλληκάρω).

(4.) Μονκαρέμι = Ἀγγελία, εἶδησις (λέξ. Τουρκ.).

Γῆ ᾗς τὴ μαδάρα νὰ χαθῆ, γῆ ᾗς τὸ γιὰλὸ νὰ πέσῃ,
Γῆ νὰ τὸνε σκοτώσωμε, γιὰτ ᾗρηθε σὰν λεσκέσι. —
Μὰ ὁ κιαγιᾶς⁽⁵⁾ του τὸ γροικᾶ γρυίζει καὶ τοῦ κάνει.
Ἄεν εἶν' ἐντὸς Λαζόπουλος νὰ πιάσῃ τὴ μαδάρα,
Μόνό ᾗν' ἀποὺ τὴ Ρούμελη καὶ σέρνει παλληκάρια.
Ἐδτ' εἶνε Βουλγαρόπουλα, ἀτλήδες τιμημένοι,
Καὶ θὰ μάσε σκοτώσουσι κι' ᾗς εἴματα γνοιασμένοι⁽⁶⁾
— Σάπια κιαγιᾶ μὴ μοῦ παινῆς ἐξῆρτα καρβιλάρους,
Μὰ γὰν σαλάτα τρώγω τοσι ὡς τρώων τοσι ψαρογάρους.⁽⁷⁾
Τοῦταν τὰ λόγια εἶπ' ὁ πασῶς κ' ἐκεινηνὰ τὴν ὥρα
Μονομερίζ' οὐλο τ' ὄρντοῦ νὰ βγῆ ἀποὺ τὴ χώρα.
Μημᾶ νᾶρθουν οἱ Καστρινοί, νᾶρθουν κι' οἱ Ρεθεμνιώταις
Γλήγορα ν' ἀνταμώσουνε μαζί μὲ τοσι Χανιώταις.
Νᾶρθουνε ν' ἀνταμώσουνε νὰ κάμουνε κολῶνα⁽⁸⁾
Νὰ πᾶνε νὰ πατήσουνε τῶ Σφακιανῶ τὴ χώρα.
Πᾶν καὶ μονομερίζουνε ᾗς τὸ Ἑλληνικαῖς καμάραις
Καὶ τὸ γροικουῦνε κ' οἱ Ῥωμηοὶ καὶ πιάνονν τοῖ μαδάρους.
Κι' ὁ Κυριακούλης ἤλεγε, ἀποῦτον ἀντρεωμένους,
Κ' ἦτονε κ' εἰς τὸν πόλεμο ᾗξιος καὶ τιμημένος.
— Ἀρπάξτετ' ἐντὸς τὰ σπαλιά, ἕρματα καὶ μαχαίρια,
Νὰ πᾶμε νὰ μοντάρωμέ⁽⁹⁾ εἰς τοῖ Τουρκιάς τὰ χέρια.
Μπορέτωσ φοβηθ' ἡ Τουρκιά σὰν κάμωμε τὴ γιούργια,
Μπορέτωσ τὸ ἀλαργάρωμε ὄξ' ἀποὺ τὰ ταμπούρια. —
Κι' ὄντεν ἐκατεβαίνανε ᾗς τ' Ἀσκήφου ᾗς τὰ μονοράκια
Ὁ κόσμος ἐλουλούδιζε Τούρκικα μ.παϊράκια.
Καὶ σὰν τὰ εἶδαν οἱ Σφακιανοὶ εἶπαν μικροὶ μεγάλοι

(5.) Κιαγιᾶς—Ἐπίτροπος (λαζ. Τουρκ.)

(6.) Γνοιασμένοι—Προσεκτικοί.

(7.) Ψαρογάρους—Σαρδέλλας (σαρδίνιας ἀφῶς).

(8.) Κολῶνα—Στρατιωτικὸς σταθμὸς ἐν πολέμῳ. Στρατόπεδον.
(Κίων).

(9.) Μοντάρω καὶ Μοντέρνω—Ἐπιτίθεμαι ἐφορμῶ κατὰ τινος
(ἐπιφέρωμαι τινί).

— Χατζῆ, μὴ μῆς ἔς τὸν πόλεμο, γιὰ εἶσαι τὸ κεφάλι.
Γιὰ εἶσαι τὸ κεφάλι μας καὶ εἶσαι κ' ἡ τιμὴ μας
Κι' ἀνὲν καὶ σὲ σκοτώσουνε χάνεται κ' ἡ ζωὴ μας.
— Μιὰ βολὰ⁽¹⁰⁾ ἐγεννήθηκα, μιὰ βολὰ θ' ἀποθάνω,
Καὶ μιὰ θὰ τὸν ἀπαρηθῶ τὸν κόσμο τὸν ἀπάνω.
Καλλιὰ νὰ μὲ σκοτώσουνε, καλλιὰ ἔχω ν' ἀποθάνω,
Παρά νὰ πάρω τὴ ντροπὴ ἔς τὸν κόσμο τὸν ἀπάνω.
Κι' ἂν μὲ σκοτώσῃ ὁ πασῶς κόβγει τὴν κεφαλὴ μου
Καὶ τήγε πάει ἔς τὰ Χανιά καὶ παίρνει τὴν τιμὴ μου.
Πάλι καὶ τὸν σκοτώσω ἄλλο κόβγω τὴν κεφαλὴν του
Καὶ τήγε πάω ἔς τὸν Μωριά καὶ παίρνω τὴν τιμὴν του.
Σελοσετέ⁽¹¹⁾ μου τ' ἄλογο ἔς τὸν πόλεμο νὰ γκάρω,
Καὶ ὁ πασῶς γροικῶ ἔρχεται νὰ πάγω νὰ τὸν πιάσω.
Καὶ κάνει παρακάλεσι καὶ κάνει τὸ σταυρόν του,
Καὶ πιάει τ' ἀλαφρὸ σπαθί, κρεμνῆ το ἔς τὸνλαιμόν του.
Καὶ κάνει παρακάλεσι, τὴ προσευκὴν του κάνει,
Καὶ πιάει τὰ μπιστόλιαν του ἔς τὴ μέσην του τὰ βάνει.
Κι' ὄντεν ἐκαβαλίκευγε ἔκλαιγεν τ' ἄλογό του,
Καὶ τοτεσῶς ἐγνώρισε πῶς εἶν' ὁ θάνατός του.
— Σήμερο θεὰ σκοτωθῶ, τὴ σήμερον ἡμέρα
Γιὰ νὰ μὲ μνημονεύουνε εἰς οὐλὰν τὰ κασιέλια.—
Ἔκαμε παρακάλεσι ἔς τὴ σέλαν του καθίζει,
Δούδει βιτσιὰ⁽¹²⁾ τ' ἄλογον του π' τὴν πόρτα ξεπορ-
[τιζει⁽¹³⁾

(10.) Βολὰ=Φορὰ.

(11.) Σελώνω—σω=Θέτω ἐπὶ τοῦ ἵππου τὴν σέλαν=ἐφίππιον (σῆγγην).

(12.) Βιτσιὰ=Τὸ κτύπημα διὰ βίτσας (βέργας) ἐπὶ ζώου.

(13.) Ξεπορτίζω καὶ ξεπορτῶ=ἐκβαίνω, βγαίνω ἔξω (τῆς θύρας).

Χατζῆ Μιχάλης. (1829)

Πᾶσα ταχὺ μὲ τῆ δροσιά π' ἀνοίγει τὸ ζιμπούλι,
Ἄφρουγκαστήτε νὰ σᾶς πῶ πολεμικὸ τραγοῦδι.
Ἀποῦ ἔχει νοῦ καὶ λοῖσμός καὶ γνόσι ἔς τὸ κεφάλι,
Ἄς κάτση νὰ συλλογιαστῆ γιὰ τὸ Χατζῆ Μιχάλη.
Ποῦ σὰν ἐξεβαρκαρίσῃ ἔς τὴν Σφακιανὰς μαδάρις,
Ἐρώτηξε τοὶ Σφακιανοὺς ποῖνι οἱ πολεμοτάδες·
— Ὅσον τὸ πόδ' ἀπάνω στέκομε μαζί μὲ τοὶ Ῥιζίταις
Δὲ μᾶςε γνοιάζει σκιαουλῆς⁽¹⁾ γιὰ τοὶ Κατωμερίταις.
Καβαλικεύει μ' ἄλλους δυὸ, ἔς τὸ Ῥέθεμος πηγαίνει,
Πιάνει δυὸ Τούρκους ζωντανούς παίρνει τοσοὶ καὶ γάργει.
Καὶ σὰν ἐγάρῃ ὁ Χατζῆς εἶχε μεγάλο θάρρος·
— Μὲ δυὸ χιλιάδες στράτευμα τὸ Ῥέθεμος θὰ πάρω.
Μὲ δυὸ χιλιάδες στράτευμα καὶ νὰ βαστοῦν καὶ σκάλας,
Κανόνια δὲ χρειάζονται, παίρνουν το μὲ τὴν μπύλας.
Γροικᾷ τ' ὁ Μουσταφᾶ πασοῦς καὶ μπέμπει νὰ τοῦ ποῦνι
Πῶς δυὸ μεγάλας κεφαλαῖς ἔς τὴν Κρήτη δὲ χωροῦσι.
Καθίζει γράφει μιὰ γραφὴ καὶ τοῦ Χατζῆ τὴ μπέμπει·
— Γκάρε Χατζῆ ἔς τὸν τόπο σου, μὰ πὰ δουλειὰ δὲν ἔχεις
— Δὲ ἔχ' ἀμπελοπέροβλα ἔς τὴν Κρήτη νὰ κλαδέρω
Μὰ σὲ θὰ πιάσω ζωντανὸ ἔς τ' Ἀνάπλι νὰ σὲ μπέρω. —
Καὶ γράφ' ὁ Μουσταφᾶς γραφὴ ἔς τὰ τρία κάπτρα φτάνει.
— Ὅποιος ἑνομάζει ἔς τὴν Τουρκιὰ νὰ ῥθῆ ἔς τὸ μεινιάνι.
Καὶ πᾶν καὶ τσαντιρόγουνε ἔς τὰ Δράμια εἰς τὴν στρατα
Κι' ὁ κόσμος ἐλουλουδίζε κόκκινα μπαϊράκια.
Κι' ἀπὸν τὰ Μπατσανὰ περνᾷ ἔς τὸν Καψοδάσο φτάνει
Καὶ τοῦ Χατζῆ στέλνει γραφὴ νὰ πᾶ νὰ δώσῃ ὄσι.⁽²⁾
Κιόντες⁽³⁾ τοῦ μῆνυς ὁ Χατζῆς· — Θὰ πᾶμε ἔς τὸ Καστέλι,

(1.) Σκιαουλῆς καὶ σκιαουλῆς = Τὸ παράπαν, παντάπασιν ὅλως διόλου.

(2.) Ράϊ = Ὑποταγή.

(3.) Κιόντες = Καὶ ὅμως. Ἀλλά.

Κι' ὡς ἔρθ' ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς μὲ ὄσ' ἀσκέρι θέλῃ. —
Τ' ἀσκέρι τὸν παρακαλεῖ, οὔλοι μικροὶ μεγάλοι.
— Χατζῆ, μὴ βγῆς ἔς τὸν πόλεμο γιὰτ' εἶσαι τὸ κεφάλι.
Γιὰτ' ἄνε σὲ σκοτώσουνε εἰς ἡ γι ἀπαντοχή⁽⁴⁾ μας.
Καὶ χάνετ' ἡ γι ὀρπίδα μας καὶ πᾶει κι' ἡ τιμὴ μας.
— Μὰ μὰ φορὰ γεννήθηκα καὶ μὰ θὰν ἀποθάνω,
Σήμερο θὰν ἀπαρηθῶ τὸν κόσμο τὸν ἀπάνω.
Κι' ἀφήνω σας παραγγελιά, γράφετε ἔς τὰ παιδιὰ μου
Ἐστ' ἡ Ἀνάπλι νὰ μοῦ κάνουνε σκιὰς τὰ μνημόσυνά μου.
Σελόσετέ μου τ' ἄλογο κι' ὄρα ἔνε μπλιὸ νὰ πχαίνω,
Νὰ πᾶ νὰ στέσω τὴν Τουρκιά καὶ νὰ τὴν ἀπαλεύω. —
Σελόνουνέν του τ' ἄλογο κι' ἀπάνω ἀνεβαίνει,
Κρούει⁽⁵⁾ του, ξαγγογιγέγει το κι' ἀπὸν τὸ κάστρο βγαίνει.
— Νταβράντα μαῦρό μ' ἔρημο ἔς τὸν πόλεμο θὰ μποῦμε,
Σήμερο χανομέστανε καλὰ νὰ τιμηθοῦμε.
Ἄντεστε Βουργαρόπουλα, βασιτᾶτε τόρ' ἀπάνω,
Ἐδῦς γιὰ νὰ μοντάρουμε μὲ τοῦ θεοῦ τὸ θάρρος.
Μιὰν παταρία παίξετε, παίξετε τὰ κουμπούρια,
Μπέλικι σαροιντίσουνε καὶ κάμωμέν των γιούργια.
Καὶ συντηρᾶ ἔς τὴ μιὰ μεριά νὰ κάμῃ τὸ γουροῦσι
Ὅθεν τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, ποῦ τοῦ τότε παινοῦσι.
— Ἄχι καὶ ν' ἀνταμόναμε ἔς ἕνα μέρος οἱ δύο μας
Νὰ ἰδῆ ὁ γεῖς τὸν ἄλλο μας ποιὸς εἶν' καλλίτερός μας.
Ἀποῦμεστα καὶ χωριανοὶ γιὰ νὰ χαιρετιχοῦμε
Νὰ παίξουμε τοῖ μαχαιριαῖς νὰ ξεκαθαριστοῦμε.
Τ' ἀμμάθιαν του ἐκάνυσε⁽⁶⁾ καὶ τὸν σταυρόν του κάνει.
Δουλεῦγει τὸ σπαδάκιν του, μέσα ἔς τ' ἀσκέρι λάμπει.
Μὲ τοῦ θεοῦ τὴ δύναμι, μὲ τὴ χρουσην του χίρι,
Τριάντα τούρκους σκότωσε κι' ἀκόμη εἶν' καβαλάρης.

(4.) Ἀπαντοχή = Ἐλπίς, προσδοκία.

(5.) Κρούω = Κτυπῶ, πλήττω.

(6.) Κάνω = ἐκάνυσε = Κλείω τοὺς ὀφθαλμοὺς (καμμύω).

Τ' ἀμμάθιαν του τ' ἀναντρανίσιε (7) καὶ συντηρῶ ὀμπρός του
Δὲν εἶδ' ἀπὸν το' ἀτλήδες (8) του παρὰ τὸν ἀπατόν του.
Καὶ συντηρῶ τ' ἀλόγατα ποῦσανιε ξαπλωμένα
Κ' ἐκοίτουντα κάτω ἔς τὴ γῆς ἔς τὸ αἷμα βουτημένα.
Καὶ συντηρῶ κάτω ἔς τὴ γῆς ποῦ πάθιε τ' ἀλογόν του
Κ' ἐχώνεντο ἔς τὰ αἷματα ὡς τὸν ἀστράγαλόν του.
Κρούει σκαλιὰ τοῦ μαύρου του κ' εἰς τὸ καστέλι φτάνει,
Βρίσκει τὴν πόρτα σφαλιχτή, ἵνα μπορεῖ νὰ κάμῃ ;
Καὶ ξανακρούει τ' ἄλλη μιὰ ὀγιά νὰ βολιτάρῃ, (9)
Καὶ καταφτάνουν τον ἐκειᾶ, κρῖμα ἔς τὸ παλληκάρι !
Ἔξε τὸν καταφτιάσανε καὶ τὸν ἀπογλακοῦνε.
Κ' ἐλάβωσε τοὶ τέσσερις ὥστε νὰ τοῦ βαρῶνε.
Οἱ δύο των ἀποθύνασι κ' οἱ γι ἄλλοι λαβωθῆκαν
Κ' ἐπήγανέν τοὶ ἔς τοὶ γιατροὺς κ' ἐκεῖν' ἀπορπιστῆκαν. (10)
Γύρου τριγύρου τον κολοῦν ἢ μπάλαις ἔς τὸ κορμίν του
Καὶ χύνεται κ' ἕνας ἀτλής, κόβγει τὴν κεφαλὴν του.
Τὴν κεφαλὴν του κόψανε, πᾶνεν τὴν ἔς τὸ τσαντίρι,
Καὶ σὰν τὴν εἶδεν ὁ πασᾶς πολὺ μπαζίσι δίδει.
Μ' ἀπόκαμέν τ' ὁ τοεπανὲς δὲν εἶχε παξιμάδι,
Καὶ μιὰ βραδνὰ λογιόστηκε τ' ἀσκέριν τον νὰ πάρῃ.
Ταῦτερωπά (11) σηκόνεται, μαζόνει τὰ τσαντίρια,
Κ' οἱ Σφρακιανοὶ τὸν βλέπανε ἀπὸν τὰ μιτριζία.
— Μισεύγεις Μουσιταφᾶ πασᾶ κ' ἀφίνεις τό ταμποῦρι
Καὶ τοῦ Χατζῆ τὴν κεφαλὴ ἐπῆρῆς τηρε ποῦρι ;
Μισεύγεις Μουσιταφᾶ πασᾶ κ' ἵνα θὰ μᾶσε δώσης ;
Καὶ τοῦ Χατζῆ τὴν κεφαλὴ δὲ πρέπει νὰ πλερώσης ;

(7.) Ἀναντρανίζω = Σηκώνω πρὸς τὰ ἄνω τὰ μάτια μου, ἀτενίζω ὑψηλᾶ.

(8.) Ἀτλήδες = Ἴππεις (λεξ. Τουρκ.).

(9.) Βολιτάρω καὶ βολιταίρνω = Περιέρχομαι, κάμνω περιουδεῖαν περίπατον.

(10.) Ἀπορπιστῆκαν = Ἀπῆλπισθησαν.

(11.) Τσαντίρι = Σχηγνή (στρατιωτικὴ) (λεξ. Τουρκ.).

(12.) Ταῦτερωπά = Πρωτῶ, πρωτῶ.

— Γιά τοῦ Χατζῆ τὴν κεφαλὴ προῶμμα δὲν σᾶσε δίδω,
Γιατὶ δὲν ἔφταιγα ἐγὼ παρά ᾿φταιγεν ἐκεῖνος.

Λυποῦμαι τοτε τὸ Χατζῆ,γιατ' ἦτον χωριανός μου,
Δὲν ἐχωρούσαμε κ' οἱ δνὸ, καλλιὰ ἔχω μοναχός μου.

Λυποῦμαι τοτε τὸ Χατζῆ μὲ κι' ἄλλα παλληκάρια,
Μὰ πᾶ δὲν ἐχωρούσαμε ᾿ς τὴν Κρήτη δνὸ κεφάλια,

Ζιγόνουν τον οἱ Σφακιανοί, κουλούργια τοῦ βασιτοῦσι,
Δεκατριῶ χρονῶ κρασὶ βαστοῦν καὶ τὸν κερνοῦσι.

Δεκατριῶ χρονῶ κρασί, γλυκὴ ὁσὸν τὸ γάλα,
Τὸν ἐουχνοκερνούσανε ᾿ς τ' ἄγι' Ἀντωνιοῦ τὴ σκάλα.

Ἐκεῖα ᾿φταξεν ὁ Τσουδερός καὶ τὸν ἀποζιγόνει

Ἐσὸν ὁ σκύλος τὸ λαγόν, ποῦ τὸν ἀπομαζόνει. (13)

— Ἀγάλι ἄγαλι, Τσουδερέ, ἴντα ᾿ν' ἐντό ποῦ κάνεις ;
Χίλιοι μοῦ σκοτωθήκανε κ' ἐλαβωθήκαν κι' ἄλλοι.

Χίλιοι μοῦ σκοτωθήκανε κ' ἐλαβωθήκαν κι' ἄλλοι,
Μὰ σκότωσά τον τὸ Χατζῆ, τ' ὄμορφο παλληκάρι.

Κι' ἀποκειδὰ σηκόνεται ᾿ς τὰ Δράμα τσαντιρόνει,
Δὲν τὸν ἀφίν' ὁ Τσουδερός παρὰ τότε ζιγόνει.

Μ' ἂν ἔφτανεν ὁ Τσουδερός πρωτύτερα μὴν ὄρα,
Ἐλλίγοι θ' ἀπομένανε νὰ μπουνε εἰς τὴ χώρα.

Ἐ καταδικασμὸς τοῦ Κρήτης

᾿Σ τὰ χίλια ὀχτακόσια εἰκοσιοχτώ, μὴν Τρίτη,

Ἀφρουγκαοτήτε νὰ σᾶς πῶ ὀγιὰ τὴν μαύρην Κρήτη.

Σύναξι κάνου οἱ βασιλεῖς καὶ πᾶνε ᾿ς τὸ Παρίσι,

Νὰ κάμουνε συνέλεξι τὴ νὰ γενῆ ἡ Κρήτη,

Καὶ σὺν ἐουναχτήκανε κι' ἀρχίξαν τὸ κοσοῦλτο,

Κομματαρχίαις γίνονται καὶ δίδουν τὴν τοῦ Τοῦρκο.

Καὶ στέλνον ἀντιπρόσωπο κ' εἰς τὴν Καλύβαις βγαίνει,

(13.) Ἀπομαζόνει—Στενοχωρῶ πιέζω κυνηγῶν τινὰ νὰ τὸν
συλλάβω. Ἄλλὰ καὶ—Τελεσιώνω τὸ μάζευμα (τῶν ἐλατῶν κλπ.)

Νὰ ουναχτοῦν οἱ Χριστιανοὶ νὰ δώσῃ τὸ χαμπέρι.
 Καὶ σὰν ἐουναχτήκασι διαβάξει τὴ συνθήκη,
 Κ' ἔγραφε πῶς ἐδώκανε τοῦ Μισοριοῦ τὴν Κρήτη,
 Φωνιάζουσι κλαῖν οἱ Χριστιανοί „ Ἀφέντη κουμανιάτε,
 Ἄνέβ' ἀπάνω 'ς τὰ βουνὰ νὰ κάτσης εἰς τοῖ στρατίσι,
 Νὰ ἰδῆς πουλιὰ πετούμενα 'ς τοὺ δρόμους νὰ περνοῦσι
 Τὰ κόκκαλα τῶ Χριστιανῶ 'ς τ' ἀτιόδια νὰ βαστοῦσι
 Ὅσοι καταλνθήκανε (1) 'ς τὰ ὄρη κ' εἰς τὰ δάση
 Ποιὸς εἶν' ἀποῦ θὰ σοῦ τοὺ πῆ καὶ θὰ τοὺ λογαριάσῃ ;
 Ἄκουσ' ἀφέντη νὰ σοῦ πῶ τὰ πάθη τὰ δικά μας
 Ἐπὶ τὴν Ἀραπιά πουλήσανε οἱ Τοῦρκοι τὰ παιδιὰ μας.
 Κι' ὅσοι κ' ἂν ἀβαντσάραμε (2) εἰς τὰ βουνὰ γλακοῦμε
 Ἐνπόλντοι κι' ὀλόγδυμοι γὰ νὰ λευτερωθοῦμε.
 Κ' εἶχαμε θάρρος εἰς ἐσᾶς τοὺ βασιλεῖς τοὺ Φράγκους,
 Κ' ἐδὰ μᾶς ἀδικήσετε κι' ἀφήκετέ μας σκλάβους.
 Ὅντεν θὰ βγοῦν τὰ νέφαλα (3) καὶ νὰ φανοῦν οἱ κρῖνοι
 Καὶ νᾶρθ' ὁ φοβερός κριτῆς οὐλοῦς νὰ μᾶζε κρῖνη
 Τὰ τάγματ' οὔλα τ' οὐρανοῦ τριγύρου ν' ἀκλουθοῦσι,
 Τὰ πάθη τῶ Χριστιανῶ τ' ἄδικα νὰ γροικοῦσι,
 Θᾶρθουνε μὲ παράπονο κι' οἱ Κρῆτες νὰ σταθοῦνε,
 Μπροστά 'ς τὸ φοβερὸ κριτῆ τ' ἄδικάν των νὰ ποῦνε
 Τότες ν' ἀποκριθῆτ' ἐσεῖς, Ἀγγλία καὶ Γαλλία,
 Μπροστά 'ς τὸ φοβερὸ κριτῆ, δευτέρα παρουσία !
 Ὁ Χάλης τυῦ κουβέδιαζε καὶ τοῦ ἔκανε τὴν κρῖσι
 Καὶ τ' ἄμοιρα τ' ἄμμάθιαν του ἐτρέχαν σὰν τὴ βρούσι.
 — „ Ἰτα νὰ σᾶσε κάμω γῶ, καῦμένοι μπουνταλάδες, (4)
 Γιάντια νὰ μὴν τὰ γράψετε εἰτὰ εἰς τοὺ βασιλιάδες ;

(1.) **Καταλνθήκανε** = Ἐφονεύθησαν. **Καταλνῶ** — οὔμαι = Φο-
νεύω — ομαι = Ἀποθνήσκω.

(2.) **Ἀβαντσάρω** = Μένω ὀπίσω, ἀπομένω, ὑστερῶ, (λείπομαι)
(λέξις Ἰταλ.)

(3.) **Νέφαλα** = Νέφη, σύννεφα.

(4.) **Μπουνταλάς** = Βλάξ, ἡλίθιος, λοῦτος (παχύνους) (λέξις
Τουρκ.)

Τώρα τ' ἀποφασίσατε κ' ἐκάματε συνθήρη
Κ' ἐγράψαν κ' ἐβουλώσανε τοῦ Μισοργιοῦ τὴν Κρήτη.
Ληποῦμαι σας ἔμπρὲ, Χριστιανοί, δὲν ἔχω ἔντι σας κάμω,
Γιατ' ὅ,τ' ἀποφασίστηκε δὲ δίνομαι ν' ἀλλάξω.“
Κ' ἔρχονται πλοῖα Φράγκικα καὶ πᾶνε ἔς τὴ Γραμποῦσα
Καὶ βράνοντε τοὶ Χριστιανούς, ἀποῦ τὴν ἔβαστοῦσα.
Καὶ Μισοριώταις φέρουνε κ' εἰς τὰ χωριὰ χηποῦσι,
Φοροῦνε ροῦχα κόκκινα καὶ τούμπινα βαστοῦσι.
Καθίζουν ἔσὲ μερὰ χωριὰ καὶ κάνοντε κρισιάδες (5)
Καὶ τυραννοῦν τοὶ Χριστιανούς, σκεντσεύουν (6) τὰ ἀραγιάδες

•Ο Πῖπος. (1829)

Κάτω ἔς τὸ ρημοφάραγγο, (1) ἔσὲ ριζιμὸ (2) χαράκι,
Τὸν Πῖπον ἐσκοτώσανε, χαῖμὸς ἔς τὸ παλληκάρι.
Ὁ σὺντεκνὸς τὸν τὸν ἀρπᾶ ὁ Καντίλιερο-Γιάννης
— Νταβράντα καπετάνιο μου ὡς ἦσαν παλληκάρι.
Νταβράντα καπετάνιο μου νὰ μὴν παραδοθῶμε,
Νὰ μᾶσε πιάση ἢ Τουρκιά, καλλιὰ νὰ σκοτωθῶμε.
Φέρουν τὸν εἰς τὸ Θέρισο καὶ κάνει πέντε μέραις,
Μῶστε νὰ βροῦνε τὸ γιατρό, πληγαὶς ξεφουντωμέναις. (3)
Μὰ ὁ γιατρός δὲν ἦτον κεῖ μόνό τὸν ἔς τὸ Καστέλι,
Μαντατοφόρο μπέφανε νὰ πᾶ νὰ τόνε φέρῃ,
Ἐς τὴ μπάντα κράζουν τὸ γιατρὸ καὶ τὸν ἀναρωτοῦνε
Ἀνίσως εἶνε τοῦ ζωῆς νὰ τόνε πολεμοῦνε.
„Δὲ θέλει κείνος γιατρικὰ, δὲ θέλει μπλιὸ βοτάνια,
Ἐς τὸν Ἄιδη πᾶει κ' ἔρχεται μὲ τ' ἄλλα παλληκάρια..“

(5.) Κρισιάδες=Κρίσεις, Δίκες (Δικαστήρια).

(6.) Σκεντσεύω=Βασανίζω.

(1.) Ρημοφάραγγο=Φάραγξ ἔρημος.

(2.) Ριζιμὸς=Καλὰ ριζωμένος (ριζοπαγής, ἔμπειρος) στερεός.

(3.) Ξεφουντωμέναις=Πληγαὶ ἐν αἰς ἤρσατο ἢ σῆψις καὶ τὸ πύον. Ξεφουντώνω=Ἐξάνθω.

Κ' οἱ γι ἀδερφοῖν τον κλαῖν τονε κι' ἡ μάνα ἔν' βουρκομένη
— Μισεύγεις καπετάνιο μου κ' ἔντα μοῦ παραγγέεις ;
— Χιλιάδες χαιρετίσματα εἰς τὸν ἀξάδερφό μου,
Καὶ τὸν ἀφίνω ἄπυροπο ἔς τὸ ρημομπαϊράκι⁽⁴⁾ μου.
Εἰς τ' Ἀναστάση τ' ἄφηκα τὸ ἔρημομπαϊράκι,
Καλὰ γὰ μοῦ τὸ πολεμῆ γὰ μὴ μοῦ σιορημάξῃ.⁽⁵⁾
Ζιμπούλια μὴν ἀνοίξετε, πουλιά μὴν κελαιῖδητε,
Κ' ἔσεις καῦμένα Κεραμειά ἔς τὰ μαῦρα γὰ γτυθῆτε !

«Ο Πίπος (1829).»

Νᾶχε βουλήσ' ἡ Κυριακὴ καὶ γὰ χαθῆ ἡ γι ὦρα,
Ὅτεν ἐξεκινούσατε οἱ Τοῦρκοι ἀπὸν τὴ χώρα.
Μεσάνυχτα κινήσανε σὰν κλέφταις οἱ μουρμαδες
Καὶ πᾶν καὶ ξημερόνουνται ἔς τὰ Κεραμειά ἔς τὴ Βάρδιας.
Κι' ὁ Πίπο-Γιώργης τὸ γροικῆ, ποῦτονε παλληκᾶρι,
Καὶ μπαίνει κ' ἔστολιζεντον καὶ τ' ἄρματᾶν του βάνει.
Καὶ ζώνεται ἔς τὴ μέσην του καινούργια φουσεκλίκια,
Ἀποῦσαν ὀλοπλούμισια,⁽¹⁾ χρονοῦ ἔχαν χαρτζιλίκια.⁽²⁾
Καὶ βάνει εἰς τὴ μέσην του μπιστόλα καὶ μαχαίρι,
Τὸ βιλαέτι τῶ Χανιωῦ δὲν ἄφηκ' ἔτοῦ ταῖρι.
Κ' ὕστερα βάνει τὸ σαρμᾶ,⁽³⁾ τὸν πολυπαινεμένο,
Νὰ πολεμῆ μὲ τὴν Τουρκιά, ποῦτονε μαθημένος.
Φωιάζει τῶν Κεραμειανῶ — Πάρετε τ' ἄρματά σας,
Καὶ Τοῦρκοι θὰ περάσουνε γὰ πάρονν τὰ παιδιά σας.
Ὅσοι κι' ἂν εἶστε Χριστιανοί, δὲν εἶστε μπλι' ἀραγιάδες,

(4.) Ρημομπαϊράκι καὶ Ρημομπαϊράκι=Σημαία ἢ στρατόπεδον
ἀνευ ἀρχηγού. (ἔρημον).

(5.) Σιορημάξω=Ἐρημόνω ἐντελῶς. (Κατερημάω.)

(1.) Ὀλοπλούμιστος=Καταπεποικημένος κατάστιχτος.

(2.) Χαρτζιλίκια καὶ χαρτζια=Τὰ ἐπὶ πλέον πολλάδια, ἢ ἐπὶ
πλέον δαπάνη εἰς τὰ φουσεκλίκια ἢ εἰς ρούχα. (λέξις Τουρ.=δα-
πάνη).

(3.) Σαρμᾶς=Εἶδος ὄπλου.

Πάρετε τὰ τουφέκια σας κ' ἐλάστε εἰς τὴν Βάρδιας.
Μ' ὁ γεῖς λαλεῖ τὴν αἰγάν του κι' ἄλλος τὸν γαῖδαρόν του.
Κι' ὁ Πίπος ὁ καῦμέναρος (4) λαλεῖ τὸν ἀπατόν του.
Βγαίνει φωνιάζει τῶν Τουρκῶ, ποῦχε γιερὰ δοξάρια (5)
— Ἀμέτε εἰς τὸ διόλο κι' ἀφήστε τὰ κουράδια.
Σὰ μ' ἤθρετ' ἐπὰ μοναχὸ ἴντα νὰ σᾶσε κάμω ;
Μ' ἂν εἶχα σὰν ἐμ' ἕκατὸ ἤθελα σᾶς τὰ πάρω.
Κ' ἐκειᾷ τὸν τριγυρίσατε σὰν ἕκατ' ἀρκομπούζια (6)
Κ' ἀπάνων του μοντάρανε(7) κ' ἐβάλαν τον 'ς τὴ γιούργια.
'Σ ἓνα χαράκι στάθηκε κ' ἔπιασε μιτιρίζι,
Κ' ἓναν Τουρκάκι πήγαινε, πίσων του δὲν γυρίζει·
— Μωρὲ κουμπάρε πρόδοσε νὰ δώσης τ' ἄρωματά σου,
Νὰ πάης εἰς τὸ σπίτι σου, νὰ κάνης τὴ δουλειά σου,
— Κοιτὰ μου ἔλα, διάολε, ὄγιά νὰ σοῦ τὰ δώσω.
Μ' ἀσημοτά 'ν' τὰ ἔρημα, καλὰ θὰ σὲ πλερώσω.
Κι' ἀπὴς τοῦ σίμωσε κοιτὰ ἔσυρε τὴ μπιστολόα,
Ζεορβὰ τοῦ τὴν ἐκέντηρε κ' ἔτσουρησέν (8) τὸν κίολας.
'Σ τὸν μπέτη τοῦ τὴν ξάμωσε(9) κι' ἀπὸν τὸ στόμα μπαίνει
Καὶ τοσι μναλοῦς του πέρασε, 'ς τὴν ἄλλη μπάντα βγαίνει.
Μὰ ἓνας ἄλλος τοῦ 'παίξε ἀπὸν τὴν κάτω μπάντα,
Εἰς τὸ ποδάρι τοῦ 'δωκε κ' ἤρθεν του λιγομάρα.
Φωνιάζει τῶν συντρόφων του 'ὄσ' ἦσανε κοιτὰ του,
'Ανὲν μποροῦν νὰ πάρουνε τοῦ σκύλου τ' ἄρωματάν του.
Κ' οἱ Τοῦρκοι σὰν ἐγκάψανε, (10) 'ς τὴ Ζοῦρβα τότε πᾶσι
„Καλὰ νὰ μὲ ματρέψετε κι' ὅτιν ζι' ἂν ἔχ' ἄς πᾶσι.“

(4.) Καῦμέναρος καὶ καῦμένος=Καχορραξικός, (δείλαιος).

(5.) Δοξάρια=Δυνάμεις σημαντικά.

(6.) Ἀρκομπούζια=Εἶδος μεγάλου καὶ πλατυστόμου πιστο-
λίου (λέξις Ἰταλ.)

(7.) Μοντάρω καὶ μοντέρνω=Ἐπιτίθεμαι, ἐπιπίπτω, ἐπι-
φέρωμαι κατὰ τινος.

(8.) Ἐτσουρήσε=Τσουρῶ=Κατρακυλῶ, (κυλινδῶ—οῦμαι).

(9.) Ξάμωνω=Σκοπεύω (μετρῶ, στοχάζομαι, δοκιμάζω).

(10.) Ἐγκάψανε=Ἀνεχώρησαν Γκάβγω=Φεύγω, ἀναχωρῶ.

Μὰ ᾿ς τοῦ θανάτου τοῦ πληγιαῖς βοτάνια δὲ χωροῦσι,
Μηδὲ γιατροὶ γιατρεύουνε μηδὲ κ' ἄγιοι βοηθητοῦσι.
Κι' ἀπῆς τὸ συλλογιάστηκε πῶς εἶν' γιὰ ν' ἀποθάνῃ,
Φωνιάζει τοῦ μανούλας του παραγγελιά τοῦ κάνει.
Καὶ ἡ πρώτην του παραγγελιά ἦτον γιὰ τὸν ἀράπη
,, Μάνα λευτέρωσέ τονε καὶ κάμε τον ἄζάτι. (11)
Κι' ἀφίνο σου παραγγελιά, μάνα μου, καὶ κατάρα,
Νὰ μὴν πουλήσῃς καρτσονᾶ (12) τὴν ἔρημη φοσάδα.
Καλλιὰ δὸς την φτηνότερα νιοῦς ποῦ νὰ τοῦ στέκη,
'Αποῦν' ἀφειὰ (13) καὶ γλήγορη ᾿ς τὸν πόλεμο νὰ τρέχη."
Κι' ἀπῆς τὸν βάλανε ᾿ς τὴ γῆς παῖξαν μὴν παταρία
Καὶ τὰ βουνὰ στενάξανε κ' ἡ πέτρας ἐδακρύσαν.

ἜΟ Μόσκοβης (1828-9)

Πᾶσα ταχὺ μὲ τὴ δροσιὰ π' ἀνοίγει τὸ ζιμποῦλι.
'Αφρουγκασιῆσε νὰ σᾶς πῶ τοῦ 'Ρούσοιο τὸ τραγοῦδι.
Ποῦ τὴ 'Ρουσοῖα ξεκινᾶ νὰ κατεβῆ ᾿ς τὴ Πόλι,
Πατεῖ ζουμάνια καὶ χωριά, κάστρα ξεχαλαρώνει. (1)
Πατεῖ ζουμάνια καὶ χωριά καὶ τρέχει μανισμένος,
'Σ τὴ Σοῦμπλ' ἀπ' ὄξω ἔφταξε ὁ πολυχροισμένος.
Φόβο μεγάλο ἔδειξε κ' εἰτοῦ τοῦ Νιμπεριάλο,
Γιατὶ τοῦ βούηθ' ὁ κερατῆς τοῦ Τοῦροκο δίχως ἄλλο.
'Σ τὴ Σοῦμπλ' ἀπ' ὄξω ἔφταξεν, ὡς ἦτον παλλημῆρι,
Κ' ἐπρόσταξε τὰ ἀσκέριν του τὴ Σοῦμπλα νὰ μπλοκάρῃ.
'Απῆς τὴν ἐμπλοκάρῃσε κ' ἠούχασε τ' ἀσκέρι,
'Ἐγραψε τρία γράμματα, τ' ἀφέντην του τὰ στέλνει.
Κ' ἔγραψε νὰ τοῦ στείλουνε μπόμπις (2) καὶ κουμπαράδες.

(11.) Ἄζάτι—Ἐλευθέρωσις (λέξις Τουρ.)

(12.) Καρτσονᾶς—Ὁ φορῶν κάλτσας, (καρτσόνια) μαλακός, τρυφηλός.

(13.) Ἀφειὰ—Γοργή, δριμεία, ταχεία.

(1.) Ξεχαλαρόνω—Καταστρέφω, χαλνῶ, καθαιρῶ, κρημνίζω.

(2.) Μπόμπις—Σφαῖρα πυροβόλου· στρογγύλη βόμβα.

Μπέλικι ἀφανίση μπλιὸ τοῖ Τούρκους τοῖ μπουρμάδες. (3)

Κ' ἔβαλε τὸ γραμματικὸ γράφει χαρθιά μεγάλα,
Καὶ τοῦ Σουλτάνου τὰ 'μπερε κ' ἐζήτα τὴν Ἑλλάδα.

— Βαγέστα Τούρκο τὰ νησιά, βαγέστα τὴν Ἑλλάδα,
Πριχοῦ νὰ κάμω, βασιλιά, νὰ σὲ κρατῆ τρομάρα.

— Πῶς μοῦ τὸ λέεις Μόσκοβη νὰ σοῦ τὰ ῥεφουδάρω, (4)

Ἀποῦ θὰ κάμη ὁ Ἑωμηὸς μπιρντένι πριντοϊπάτο;(5)

Μὲ τὸ σπαθὶ μου πῆρά τα κ' ἔτσα θὰ σοῦ τ' ἀφήσω.

— Σουλτὰν Μαμούτη βασιλιά, θάρθω νὰ σ' ἀποκλείσω
Ἐν τὴν Πόλι κ' εἰς τὸν Ἐντινέ, τὰ σκόθια (6) σου θὰ ψήσω.

— Πολλὰ ντροπ' εἶνε Ῥούσοιο μου, γὰ νὰ μὲ φοβερίζης,
Νὰ λὲς πῶς θάρθης ἐπαδὰ ἔς τὴν Πόλι νὰ μὲ κλείσης.

Ἀποῦ κρατῶ το' ἀπάνω γῆς τὰ τέσσερα καντούνια, (7)

Κι' ἀσκέρι ἔχω ἀρκετό, δεκάξε μιλιούνια.

— Κρατεῖς ἀλήθεια βασιλιά, τὰ' ἀπάνω γῆς τὸ ἰσκάλαϊς,
Μάχω κ' ἐγὼ Ῥουσοϊόπουλα ἀμέτροταις χιλιάδες.

Ψηλοὶ λιγ' εἶνε κ' ὄμορφοι πλιὰ παρὰ τοῖ δικόνους σου,

Καὶ δὲ φοβᾶται ἕνας μου δέκα τοῦ ἀσκεριοῦ σου.

Ἔχω κ' ἀτλήδες διαλεχτούς, μὲ σίδερα ζωσιμένους,

Μὲ τέλια ὀλασήμωτα περιτριγυρισμένους.

— Ἔχω κ' ἐγὼ ἔς τὴ Ῥούμελη περίσοια παλληκάρια

Κ' ἔγραφα νὰ μοῦ μπέφουνε τρακόσια μπαϊράκια.

Ἐγραφα νὰ μοῦ μπέφουνε στράτεμμα μυριάδες,

Καὶ νὰ μοῦ μπέφουν ἄλογα σαράντα δυὸ χιλιάδες.

Κι' ἀγάλι γάλι Ῥούσοιο μου νάρθουν οἱ γι Ἀρβανίταις,

Ποῦνε λιγνοὶ κ' εἶνε ψηλοὶ, λινοὶ σὰν τὸ ἰσάιταις.

Ἀπότης καὶ μοῦ κατεβοῦν μπιρντένι θὰ πορίσω,

Κι' ἂν μὲ νικήσης Ῥούσοιο μου, οὔλα θὰ σοῦ τ' ἀφήσω.

(3.) Μπουρμάς-άδες = Ὑβοῖς Τουρκικῆ. Ἄπιστος, ἀσεβὴς

(4.) Ρεφουδάρω καὶ ῥεφουδῶνω = Ἀφήνω ἐγκαταλείπω, παραϊτώ.

(5.) Πριντοϊπάτο = Ἡγεμονία (λέξ. Ἴταλ.)

(6.) Σκόθια = Κυρίως τὸ ἦπαρ (σκῶτι), καὶ = τὰ ἐντόσθια.

(7.) Καντούνι καὶ καντόνι = Ἡ γωνία (λέξ. Ἴταλ.)

Φταξούσιε (8) Νικόλαε, ἀνήμενε λιγάκι,
Μὰ ζωντανὸ τ' ἄσκέρι μου, σὰ φτάξῃ, θὰ σὲ πιάσῃ.
— Σουλτάν Μαμούτη βασιλιά, δὲ γκάβγω, δὲ σ' ἀφίτω,
Μηδὲ τὰ Λωδεκάνησα δὲ σοῦ τὰ βαγεσιτίζω.
Δὲ ἔφουδέρνω, βασιλιά, ἐτοῦταις τὸ ἔβδομάδες,
Καὶ φέρε καὶ τοῦ Ρούμελης οὔλους τὸ Ἀρβανιτάδες.
Καὶ βγάνει ὁ Νικόλαος τελάλη κι' ἀβιζάρει (9)
,, Κάνετε παρακάλεσι καὶ δέησι μεγάλη.
Κάνετε παρακάλεσι καὶ δέησι μεγάλη,
Κι' ὁ Τοῦρκος ἐκανκήστηκε πῶς θὰ μᾶσε γιουργιάση"
Ἄρχονται κάνου προσευκή, δέησι 'ς τὸ θεόν των,
Καὶ δὲ μοροεῖ ν' ἀντισταθῇ ὁ Τοῦρκος μπλιὸ ὀμπρός των.
Καὶ ξεκινᾷ μὲ προσευκή καὶ δέησι μεγάλη
Κι' ὡς τὸ δεκαπεντάγοστο 'ς τὴν Πύλ' ἀπ' ὄξω φτάνει.
— Σουλτάν Μαμούτη βασιλιά, ἔβγα νὰ πολεμοῦνε
Μὲ μπαγιονέταις καὶ σπαθιά, νὰ ξεκαθαριστοῦμε.
Ἐσ' εἰς' ἀποῦ μοῦ μήνυσεσ κ' εἰς' εἰς' ἀποῦ κανκῆσοι
'Σ τὴν ἐπικράτεια τούρανοῦ πῶς ἄλλο δὲ φοβᾶσαι ;
Ἐπόρισε κι' ὁ βασιλιάς κ' ἔσερνε μιλιούνια,
Κ' ὀπου περνᾷ μαυρίζ' ἢ γῆς ὡσάν τὰ μελιγκούνια. (10)
Καὶ πιάνουνται 'ς τὸν πόλεμο, κάν' ὁ καπνὸς ἀντάρρα,
Κ' ἐπιασε τὰ Τουρκόπουλα ἐννιά λογιῶ τρομάρα.
Σκοτόνουνται Ῥουσοῖπουλα δώδεκα χιλιάδες
Καὶ τοῦ Σουλτάνο πῆγανε ἐξήντα δυὸ χιλιάδες.
— Θαρρῶ νὰ μᾶς ἐβγάλανε οἱ Ῥούσοιοι, παιγνιάκια
Καὶ θὰ μᾶσε ἀφανίσουνε οὔλα τὰ μπαϊράκια.
— Ὅχι δὲ μᾶς ἐβγάλανε οἱ Ῥούσοιοι μας παιγνίδι,
Μόνο μᾶς ἐνικήσανε ζι' ἄς εἶνι' εἶτοὶ καὶ λίγοι,
Μὲ τὸ θεὸν ἐπέσανε καὶ θὰ μᾶς ἀφανίσουν,
Μαγάρι (11) καὶ τὸν Ἐντρινὲ νάθελε μᾶς ἀφήσουν.

(8.) Φταξούσιος = Ἐπταξούσιος κραταιότατος.

(9.) Ἀβιζάρο καὶ ἀβιζέρνω = Παραγγέλλω. Ἐντέλλομαι

(10.) Μελιγκούνια = Μύρμηκες.

(11.) Μαγάρι = Εἶθε (λέξ. Ἰταλ.)

Ἐπάρανε τὸν πόλεμο κ' ἐκάμανε καὶ μπέσα (12)
Κ' ἐγάειρεν ὁ βασιλιάς μπαίνει ἕς τὴν Πόλι μέσα.
Ἄντιγαέρον ὁ βασιλιάς ἕς τὸν θρόνον του γὰ κάτση
Τοῦ Ρούσοιο γράμμα ἔστειλεν εὐτὸς μ' ἕναν ἀράπη.
—Κάθισε δὰ Νικόλαε, κίμ' ἔξε μῆνες μπέσα,
Κ' ἄ δὲν τὰ δώσω τότεσὰς ἔμπα ἕς τὴν Πόλι μέσα.
Κι' οὐλά σου τὰ ζητήματα μικρὰ ἢνε καὶ μεγάλα,
Τὸ πλιό σου μεγαλῆτερο ζητᾶς μου τὴν Ἑλλάδα.
Τὴν Κύπρο μόνο καὶ τὴ Χιὸ δὲ τήνε ξεφουδέρνει
Καὶ μένουν καὶ τὴ σήμερο δοῦλοι τυραννισμένοι.
Καὶ μένουν καὶ τὴ σήμερο δοῦλοι τυραννισμένοι,
Μ' ἢ Κρήτη πλιό χειρότερα, ἢ γι ἀναστεναμμένη. (13)
Ἡ Κρήτη εἶνε σήμερο μαύρη ξεκληρισμένη, (14)
Ἀποῦτορε ἕναν καιρὸ ἡδοιὰ ξεφουντωμένη.

•Ο Μαλικούτης. (1828.)

[Νικόλαος Μαλικούτης ἀρχηγὸς τριῶν Ἐπαρχιῶν.
Ἐτελεύτησε μαρτυρικῶ θανάτῳ ἐν Ἑρακλείῳ τὸ
1828. Ἀπὸ τὸ 1818 καὶ ἐξῆς ἠρίστευσε καὶ ἐπολέμει
ἐναντίον πολλῶν ἀγάδων καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἐθνικὸν
ἀγῶνα καταστάς εἰς τῶν γενναίων Ἀρχηγῶν τοῦ 1821.]

Μὴ 'θελε σώσῃ ἡ Μεσοαῖα γὰ βγάλη πρασινάδα,
Ὅντεν ἐστέσαν τῶ Ῥωμηῶ οἱ Τοῦρκοι τὴν μπροσκάδα.
Καὶ τὰ πετούμενα πουλιὰ ποῦ πᾶνε ἕς τὸν ἀέρα,

(12.) Μπέσα=Εἰρήνη. Λόγος τιμῆς. (λέξ. Τουρκ.)

(13.) Ἄναστέναμμένος=Ἀναστεναγμένος. Δυστυχῆς. Κοκο-
ρίζικος.

(14.) Ξεκληρισμένος=Ὁ ἄνευ κληρονόμων. ἀπόκληρος, δυ-
στυχῆς, ἐγκαταλελειμμένος.

Κ' ἐκείνανά ἐκλάψανε μὴν Παρασκίην ἡμέρα.
Οὐλον τ' ἀσκέρι πιάστηκε κι' ὁ καπετὰν Νικόλας.
Ἡ γῆς κι' ὁ κόσμος ἐκλάψε κ' ἐχάρηκεν ἡ χώρα.
Χαίρει ἡ χώρα χαίρεται, χαίρει ἡ βουλησμένη.
Γιατ' εἶχε τὰ Δαμπρόσκολα κ' ἦτονε στολισμένη.
Ὅντεν τὸν ἀνεβάζανε ἔς τὴ σκάλα τοῦ βεζύρη
Ὁ κόσουλας τότε ὡπῆ ἄν εἶνε τοικοκύρης.
— Ἐγὼμ' ἀπὸν τὸν ὄριζα (1) τοῦ Μεσσαρῶν τὸν τόπο
Κ' ἤμουν τεσσάρων καστελιῶ χιλιάρχος τῶν ἀνθρώπων.
Καὶ τοτεσὰς ὁ κόσουλας ζήτηξε τοῦ Βεζύρη
Νὰ τῶνε καμπανίσουνε νὰ τῶνε δώσω' ἀσῆμι.
— Πῶς μοῦ τὸ λέεις, κόσουλε, νὰ σοῦ τότε χαρίσω ;
Δέκ' ἀριζιγάλια δώκανε ὀγιὰ νὰ τότε πνίξω.
Ποῦ κατεργάρης ἦτονε κ' ἐβλεπε ἔς τὴν Καμάρα,
Κ' ἔκαμ' οὔλαις τοῦ Τούρκισσας καὶ ἐβάλανε τὰ μαῦρα ;
Ὡς κι' ἡ Ἀγριολίδενα ἐβγήκε ἔς τὸ πελάτι
Κ' εἶπε νὰ τότε σφάζουνε νὰ πάρ' ἕναν κομμάτι.
Καὶ τότες ἀποκρίθηκε κ' ἐκεῖνος ὁ κατῆμένος
Κ' εἶπ' ἕνα λόγ' ἀντριόστιχο, ὡς ἦτον ἀντρεωμέτος·
— Ἐμένα κι' ἄν μὲ κάμετε θρουλιὰ (2) θρουλιὰ ἔς τὴν τῆβλα,
Τὰ μπαϊράκια δὲν χαλοῦν μόνο θὰν ἐρθοῦν κι' ἄλλα.

•Ο καταδικασμὸς τοῦ Κρήτης. (1833).

Ἐς τὰ χίλια ὀχτακόσια ἔτος εἰς τὰ τριάντα,
Ἐς το' ὀχτὼ τοῦ Σεντεμπριοῦ ἦρθ' ἡ γι ἀρμάδα.
Καὶ βγαίνει ἔς τ' Ἀκρωτήρι, σιργιανίζει, (1)

(1.) Ὅριζω=Διοικῶ, διευθύνω, εἶμαι κύριος τινός. Καί=Δι-
απάσσω.

(2.) Θρουλί=Τό κομμάτι. (Θρύμμα).

(1.) Σιργιανίζω=Περιπατῶ, ἢ κάμνω περίπατον (λέξ. Τουρκ)

Τὸν κόσμον βιζιτάρι (2) καὶ ξανοίγει
Τοὺς Χριστιανοὺς γυρεύγουνε νὰ ἰδοῦσι
Καὶ θλιβερὸ χαμπέρι γιὰ νὰ ποῦσι.
„Οἱ Χριστιανοὶ νὰ μείνουν ἀραγιάδες“
Καὶ οἱ Τοῦρκοι χαρὰς κάνουνε μεγάλας.
Γλήγορα εἰς τὴν φράγκικην ἀρμάδα
Ἐγράψανε παράπονα μεγάλα·
„Ὅρη, βουνὰ καὶ τρύπαις καὶ λαγκάδια,
Γεμάτα νε φτωχοὺς καὶ παλληκάρια.
Τοῦ πείνας καὶ δίψας ξεραμμένοι (3)
Γιὰ νὰ λευθερωθοῦνε οἱ καῦμένοι.“
Κ' οἱ καπετάν' ἀρχίζουν καὶ γελοῦσι
Κ' εἰς τὰ καράβια μπαίνουν κατ' κινῶσι.
Τὸ κρῖμα τῶ φτωχῶ καὶ τῶ χηράδω
Εἰς τὸ λαιμὸ σας νάν' οὔλων τῶ Φράγκω !

Οἱ ἐννιά ἀδερφοί.

Ἐννιά ἀδερφ' ἦσαν ἔς τὸ Μωριά κ' οὐλ' ἦσαν ἀνθρωμένοι
Σ τ' Ἀνάπλι κ' εἰς τὴ Ρούμελη ἦτανε ξακουσμένοι.
Κι' ἀπῆς ἐπάρθη ὁ Μωριάς κ' ἐγένη ὄμησῆνη,
Ἐπῆγαν εἰς τοῦ βασιλιᾶ μὲ τὴν ταπεινοσύνη.
Ἐπῆγαν εἰς τοῦ βασιλιᾶ νὰ τότε προσκυνήσουν
Νὰ τῶνε δώση καὶ μιστὸ καὶ τόπο νὰ καθίσουν.
Κι' ὁ βασιλιάς δὲν το' ἤθελε, γιὰτ' ἦτονε φονιάδες,
Σ τὴ Ρούμελη σεφθῆκασι, δὲν γίνοντ' ἀραγιάδες.
Γδύνουσι χώραις καὶ χωριά, παιδιὰ, γυναῖκες κ' ἄντρες
Κ' ἔχουσι βίος ἔς τὰ βουνὰ ὡς ἐκατὸ μυριάδες.

(2.) Βιζιτάρω=Παρατηρῶ, ἐπισκέπτομαι, ἐπισκοπῶ, ἐξετάζω.

(3.) Ξεραμμένος=Ξηροί, νηστικοί ὕδατος.

Κί' ὁ βασιλιάς σὰν τ' ἄκουσε τῶνε μὴνῆ (¹) νὰ πᾶσι
 Νὰ τῶνε δώσῃ καὶ μιστὸ καὶ νὰ τοὶ κατατάξῃ
 Μαζόνουντ' οἱ γι' ἐννί' ἀδερφοὶ νὰ ἴδουν πῶς θὰ τὸ βροῦσι,
 Μπέμπουν τοὶ δυὸ μικρότερους, ποῦ δὲν τοὶ καταλοῦσι.
 Χροουσοσελόνονν (²) ἄλογα, χροουσα ὀπαθιά φοροῦσι,
 Ὀλόχροουα ντυθήχασι κ' εἰτὺς καβαλικοῦσι.
 Μιὰν Κυριακὴ ξημέρωμα ὡς τὸ κολατιοδιάκι. (³)
 Θωροῦσι δυὸ χροουσοῦς ἀητοὺς καὶ μπαίνουν εἰς τ' Ἀγάλλι
 Κ' ἐπῆγαν εἰς τοῦ βασιλιᾶ νὰ τότε προσκνηήσουν
 Νὰ τῶνε δώσῃ καὶ μιστὸ καὶ τόπο νὰ καθίσουν.
 Κ' ὁ βασιλιάς ἐπρόσταξε κ' εἰς τὴ φλακὴ τοὶ βάλαν,
 Μέσα τοὶ σιδερώσασι μὲ σίδερα μεγάλα.
 Γροικοῦν το οἱ γι' ἐπτ' ἀδερφοὶ 'ς τὰ ὄρη ποῦ γυρίζουν,
 Πῶς 'ς τὴ φλακὴ τοὶ βάλουσι καὶ μπλιόν των δὲν πορίζουν.
 Χροουσοσελόνονν ἄλογα κ' εἰτὺς καβαλικοῦσι,
 Ὡς ἐκείνου ποῦ τοὶ πρόδουδε τὸ σπῆιν του χτεποῦσι.
 — Μωρὲ σκυλί παράνομο καὶ ποῦν' οἱ γι' ἀδερφοὶ μας ;
 Καὶ γιάντα μᾶς τοὶ πρόδουδες ἀποῦσαν ἡ τιμὴ μας ;
 Φέρε φλουριά καὶ τάλαρα καὶ οὐλό σου τὸ μάτι,
 Γιατί, σκυλί παράνομο, πῆει σου τὸ κεφάλι.
 Μπαίν' ἕνας ἐπωσιπένγε, (⁴) τὸ μάτιν του γυρεύγει
 Κι' ὁ Γεώργης ὁ καὶ μέναρος τὴν κοπελιά (⁵) χαϊδεύγει.
 Τοῦ πόρταϊς ἐσφαλίξασι ὀγιά νὰ μὴν τὸ μάτῃ
 Ὁ βασιλιάς ἀποῦν' ἐκεῖ νὰ μπέψη νὰ τοὶ πιάσῃ.
 Μὰ μέσα εἰς τὸ μαγερεῖο ἦτονε μιὰ πορτοῦλα
 Κι' ἀπὸ κειδὰ τοῦ μίγησε τοῦ βασιλιᾶ μιὰ δοῦλα.
 Κι' ὁ βασιλιάς ὡς τ' ἄκουσε μπέμπει ἐφτὰ χιλιάδες
 Νὰ πᾶσι νὰ τοῦ πιάσουσι τοὶ ξακουσμένους ἄντρες.

(1.) Μηνῶ=Θείδοποιῶ, ἀγγέλλω, παραγγέλλω.

(2.) Χροουσοσελόνονν=Θέτουσι τὰς ἐπιχρύστους σέλας (ἐφίππια).

(3.) Κολατιοδιάκι καὶ κολατισιό=Πρόγευμα (ἀκράτισμα).

(4.) Πασπατεύγω=Ψηλαρῶ, ἐρευνῶ, ψάχνω.

(5.) Κοπελιά=Ἡ κόρη, ἡ κεί.

Ἐφτάξαين οἱ στρατηγοὶ καὶ ζώνουν (6) τὸ κονάκι,
Μὰ κῆνοι σφαλιχτήκασι ὡς ἓνα μικρὸ ὄνταδάκι.
Ἐφτάξαين οἱ στρατηγοὶ καὶ ζώνουσι τὴν πόρτις
Κ' ἐκειδὰ σκοτωθήκασι ἐξήντα δυὸ στραθιώταις.
Τὰ μονετοιά (7) ποκάμασι κι' ἀνοίξαν τ' ὄνταδάκι
Καὶ παρεντὺς ἐγέμισε στραθιώταις τὸ κονάκι.
Πιάνουσι καὶ τοσοὶ δέγουσι, τοῦ βασιλιᾶ τοσοὶ πῆγαν
Κ' ἐβγάλασι τὰ φέσιαν των καὶ τὸν ἐπροσκυῆσαν.
Κι' ὁ βασιλιᾶς ἐπρόσταξε· „Φέρετε καρμανιόλα
Νὰ το' ἀποκεφαλίσετε ἐτουτηγὰ τὴν ὥρα.“
Ὁ πρῶτος ποῦ σκοτώσασιν ἦτονε ὁ Σταμάτης,
Κεῖνην τὴν ὥρα ἐκλαγε Ἀθήνα καὶ Ἀνάπλι.
Καὶ ὄντεν ἐσκοτόνασι τὸν ἄλλο τὸ Νικόλα,
Κεῖνην τὴν ὥρα ἐκλαγε Ἀθήνα κι' οὐλ' ἡ χώρα.
Ὁβλος το' ἀποκεφάλισαν μέσα ὡς τὴν καρμανιόλα,
Τὸ Γεώργη ἀφήκαν ὕστερο, τοῦ Τσακωνιῦς τὴ βιόλα.
Κι' ὄντεν τὸν ἐσκοτώσασι τὸ Γεώργη τὸν καϊμένο,
Ἐγαν κορύσιο πέρασε ποῦ τὸ χε ἀγαπημένο.
„Τὸ Γεώργη μὴ σκοτώσετε, μὴν τότε πάρ' ὁ χάρος,
Μὴν τότε καταλύσετε, μὰ γὼ θὰ τότε πάρω.“
Καὶ τοτεσὰς ἐμίλησε κι' ὁ Γεώργης ὁ καϊμένος
Κ' εἶπ' ἓνα λόγο μοναχό, ὡς ἦτον ἀντρειωμένος.
Ὁ θάνατος μὲ τὴν ἀντρεία, ἀγάπη μου, γλυκαίνει,
Μ' ὁ θάνατος μὲ μπαμπεσιὸ φαρμάκ' εἶν' καὶ πρκαίνει.“
Καὶ τοτεσὰς ἐμίλησαν δυὸ πρωτοκαπετάνιοι
Πῶς τὴ ζωὴ ἐτοντοσὰς ἄδικα τήγε χάνει.

Ὁ Μεμέντ ἀγᾶς κι' ὁ Τουρνατζῆς.

Νᾶχεν ἀστράφ' ὁ οὐρανὸς καὶ νὰ βουλήσ' ἡ γη ὥρα
Ὅντεν ἐξεβαρκάρεντον ὁ Τουρνατζῆς ὡς τὴ χώρα.
Καθίζει κάνει γράμματα μπέμπει τα τῶν ἀγάδω.

(6.) Ζώνω=Περικυκλώνω.

(7.) Μονετοιά=Πολεμοφοδία.

Ὅσοι κι' ἂν ἔρθουν νὰ μὲ βροῦν προῖμμα δὲν τῶνε κάνω.
 Μὰ μὲ γλυκὺ χαιρετισμὸ καὶ μὲ γλυκὺ κανάκι (1)
 Ἐγραψε τοῦ Μεμέντ ἀγᾶ, τοῦ Μικροτσελεπάκη.
 Καὶ ὄρτεν τὴν ἀνάγγωθε ἀπάνω ἔς τὸν ὄντιᾶν (2) του,
 Ἄλλος κιανεὶς δὲν ἦτον ἔκει παρὰ ἡ πεθεράν του.
 — Πέ μου' νὰ ζῆς Μεμέντ ἀγᾶ, τί γράφει τὸ ντεφτέρι; (3)
 Παράδες θέλ' ὁ Τουρνατζῆς γῆ ὄσω σένα θέλει;
 — Ἐμῆρτσέ μ' ὁ Τουρνατζῆς νὰ πᾶ νὰ πολεμήσω
 Ἐς τὰ Ῥεθερνιώτικα στενά ἕνα νὰ μὴν ἀφήσω.
 — Λέω σου γῶ, Μεμέντ ἀγᾶ, μὴν πιάνης λόγ' ἀθρώπου
 Χίλια τοικίνια (4) μέτρησε βάνει τα ἔς τὸ κεμέρι (5)
 Καὶ τῆ χανούμης (6) φώνιαξε κι' ἄλλα νὰ πᾶ νὰ φέρη.
 Φιλεὶ τὴν τὴ γυναικᾶν του φιλεὶ τὴ πεθεράν του.
 Τ' ἄσερνικὸν του τὸ παιδὶ θὲ ν' ἀποχαιρετίση,
 Ἐς τὸν πόλεμο θενά διαβῆ, μπορεὶ νὰ μὴ γυρίση.
 Κι' ὄρτεν ἔκαβαλίκευγε ἔσπασε τὸ κολάνι, (7)
 Τὸ πρόσωπόν του ἄλλαξε καὶ δὲ τοῦ καλοφάνη.
 Ἐς τὴ στρατά βιάζει τ' ἄλογο, ξεικάζει (8) καὶ τὴν ὦρα,
 Ὅρα λοβασιλέεμματα ἔμπαιναν εἰς τὴν χώρα.
 Ἀνὸ ζαφτιγέδες στέκανε τῆ χώρας τὸ μεντενί
 Ὡ ξακουστὲ Μεμέντ ἀγᾶ ποῦσαι καὶ δὲν προβαίνεις;
 Καὶ ὄρτεν τὴν ἀνέβαινε τοῦ Τουρνατζῆ τὴ σάλα,
 Τὸ πρόσωπόν του ἄλλαξε κ' ἐγείνη σὰν τὸ γάλα.
 Καὶ ὁ πορτάρης τὸν ὄντιᾶ — Ποιὸς εἶσαι μπρὲ λεβέντη;
 — Ἐγὼμαί ὁ Μεμέντ ἀγᾶς, ποῦ μὲ ζητᾶ ἀφέντης.

(1.) Κανάκι = Χαίδευμα, θόπευμα (λέξεις Τουρκ.)

(2.) Ὀντιᾶς = Τὸ ἀνώγειον οἰκίας, Αἰθουσα (λέξεις Τουρκ.)

(3.) Ντεφτέρι = Κατάστιχον (κατάλογος) (λέξεις Τουρκ.)

(4.) Τοικίνια = Νόμισμα χρυσοῦν.

(5.) Κεμέρι = Ζώνη χρησιμεύουσα καὶ ὡς θαλάντιον (λέξεις Τουρκ.)

(6.) Χανούμη = Κυρία, σύζυγος ὀθωμανοῦ.

(7.) Κολάνι = Περιλαίμιον χρυσοῦν, περιδέστικος τοῦ λαϊμοῦ

(ὀειροπέδη) (λέξεις Ἰταλ.)

(8.) Ξεικάζω = Βικάζω, συμπερξίνω, νοιώθω.

Κι' ὁ Τουρνατζῆς ξαναρωτᾷ.—Ποιὸς εἶσαι μπρὲ γεζίτη;(9)
—'Εγώμαι ὁ Μεμέντ ἀγᾶς, ὁ ξακουτοὸς τοῦ Κρήτης.
Γλυκὴν καβὲ τότε κερνᾷ ᾧ εὖ φαρφουρῆ(10) φλεντοῦνι
Κι' ὁ πασαλῆς(11) τὴ σερταρὲ(12) εἰς τὸ λαϊμὸ τοῦ βῆνει.
„ Ἀγᾶν πασᾷ ἐφέντη μου, καὶ μὰ τὸ Μουχαμέτη,
Μὴ βγάλῃς τέθοιον ἄνθρωπο ἀπὸν τὸ βιλαέτι.(13)
'Σ τὴ Στεία ᾧ τὰ σεράγια μου εἶνε τὰ γονικά μου
Καὶ στέκουν κι' ἀνημέρουν με μαζί μὲ τὰ παιδιά μου.
'Σ τὴ Στεία ᾧ τὰ σεράγια μου ἐκρέμασα τὴ λύρα'
Παιδιά μου ! μένετ' ὄρφανὰ κ' εὐὸ χανοῦμη χήρᾳ !“

Τὸν καιρὸ τῶ Μουρνιδῶ. (1833)

Εἰς τὴ Μουρνιαῖς μαζεύγονται εἰς τὰ τριαντατοῖα
Κ' ἠλέγαν τοῦ Μεμέντ Ἄλῆ πῶς δὲν τὸν ἔχουν χρεία.
Κ' ἠλέγαν κ' ἐφωλιάζανε νᾶρθουν ἢ τρεῖς Δυνάμεις,
Δὲ θέλουν τὸν Μεμέντ Ἄλῆ ν' τὸ ἔχη μπλὶ ἀραγιαδες.
Καὶ γράφ' ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς καὶ τοῦρχετ' ἕνα γράμμα,
'Εκείᾳς τὸ ἔλθῃς τοὶ κρέμασε καὶ δὲν τοῦ κάμαν προῦμμα

•Ο Χαιρέτης (1840).

[Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1840-1.]

'Σ τὰ χίλια ὀχτακόσια ἔτος εἰς τὰ σαράντα
'Ποὺ τὸ Μωριά ξεκίνησε γεῖς τιμημένος ἄντρας.
Συνταγματάρχης ἦτονε ᾧ τοῦ νέου βασιλέα,

(9.) Γεζίτης=φυλὴ παρὰ τὰ Καυκάσια, αἰσχρὰ, φαύλη ἄθεος ἀσεβής. Ὑπόρι δεινὴ διὰ τῆς λέξεως ταύτης.

(10.) Φαρφουρῆ=Πορσελάνη (χῶμα). (λέξις Τουρκ.)

(11.) Πασαλῆς=Ὑπηρέτης ἀλλὰ καὶ=Μαχαίρι (λέξις Τουρκ.)

(12.) Σερταρὲ=Ὁ βρόχος, θηλειὰ διὰ πνίξιμον, ἀγχόνῃ.

(13.) Βιλαέτι=Νομός. (λέξις Τουρκ.)

Δὲν ἦτο γνωστικώτερος εἰς οὖλον τὸ Μωρέα.

Μιὰν ταχυνὴ σηκόνεται, μιὰν ἑορτὴ μεγάλη,
Τοὶ χαζινέδες⁽¹⁾ τ' ἀνοιξε καὶ κράζει καὶ τὸ Χάλη.

— Φίλε μ' ἀγαπημένε μου, συμπατριώτῃ Χάλη,
Τὴν Κρήτη τὴν πατρίδα μας γιάντα τὴν τρώνε ἄλλοι ;

*Ἐλα νὰ συμφωνήσωμε οἱ δυὸ μιὰ συμφωνία
Νὰ δώσωμε 'ς τοὶ Κρητικούς κ' ἐμεῖς μιὰ λευτεριά.

— Λέεις το πατριώτῃ μου ὀγιά τὴ συμφωνία,
Πρέπει νὰ τὸ μιλήσωμε μπροστὰ 'ς τὴ βασιλεία.

Τότες ἀπηλοήθηκεν ὁ Δείχτης καὶ τοῦ λέει.

— *Ἄιντε νὰ τὸ μιλήσωμε, κιανεῖς μὴν τὸ κατέχη.

Κ' ἐπῆγαν εἰς τοῦ βασιλιᾶ καὶ τότε προσκυνούσι

Τοῖ κεφαλαῖς ἐκλινασι, τὰ πόδιαν του φιλοῦσι

— Προᾶμα συλλογιαστήκαμε, ἀφέντῃ βασιλέα*

Νὰ γένη ἡ πατρίδα μας ὡσὰν καὶ τὸ Μωρέα,

Κι' ἀνὲν καὶ θέλῃ, βασιλιᾶ, κ' εἶνε μὲ τὴ βουλή σου,

Νὰ πᾶ νὰ πολεμήσωμε 'ς τὴν τύχη τὴ δική σου.

*Ἄιν καὶ τῆρε πάρωμε τὴν Κρήτη τὴν καυμένη,

Χαρὰ 'ς τὸ βασιλίκι σου, περιίπλουτο θὰ γένη.

— Τὸ λόγο ὅπου μοῦπετε, πρωτοκαπεταναῖοι,

Θαορῶ το πῶς δὲ γίνεται κι' ὁ Μόσκοβης δὲ ἔλει.

Τότες ἀπηλοήθηκεν ὁ Χάλης μὲ τὸ Δείχτη*

— *Ἀνηβουλά⁽²⁾ σου βασιλιᾶ, θὰ πᾶμεν εἰς τὴν Κρήτη.

Καὶ παρεντὺς ὁ βασιλιάς κράζει τὴ δωδεκάδα,

Τοὶ πλιὸ σοφοὺς καὶ γνωστικὸς ἀποῦχε 'ς τὴν Ἑλλάδα.

— Προᾶμα συλλογιαστήκανε τοῖ Κρήτης ἀφεντάδες

Νὰ πάρουν τὴν πατρίδα τῶν ὀφέτος μὲ καυγάδες.

Τότες ἀπηλοήθηκεν ὁ πάτερ Μισαήλης

Κ' εἶπ' ἔνα λόγο γνωστικὸ μὲ τὸ δικόν τ' ἀχειλί*

— Τὸ λόγ' ἀποῦπες βασιλιᾶ ὁ θιὸς νὰ σοῦ τ' ἀξιώση

(1.) Χαζινέδες = Ταμεῖα θησαυροφυλάκια.

(2.) *Ἀνηβουλά = Ἀκουσίως, ἄνευ τῆς (βουλῆς) θελήσεώς σου
χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς.

Νὰ πᾶμε ἔς τὴν πατρίδα μας νὰ τήγε λευτερώοις.
Καὶ πάλι λέ' ὁ βασιλιάς εἰς τὸν Ἀντωνιάδην
— Νὰ γένη, λογιώτατε ἀνὲ θωροῆς καὶ μοιάζῃ.
Τότες ἀηλοήθηκε κ' ὁ γνωστικὸς Καλέρογης·
— Νὰ γένη, βασιλέα μου, μ' Ἀντωνιάδης θέλει.
Μ' ἂν πᾶμε ἔς τὴν πατρίδα μας καὶ κάμωμε καυγάδες,
Θέλομενε καὶ τάλαρα ὡς χίλιαις χιλιάδες.
Θέλομε νὰ φορτώσωμε ἄρματ' ἕναν καρᾶβι
Καὶ τσεπανέδες ἄλλα δυὸ κ' ἕνας νὰ ξουσιάζῃ.
Τότες ἀηλοήθηκε κ' ὁ Δείχτης ὁ καυμένος.
— Μωρὲ παιδιὰ γιὰ τάλαρα κ' ἐγὼ δὲν ἀποφεύγω.
Κι' ἂν πᾶ νὰ πολεμήσωμε τοὶ Κορητικὸς ἀγάδες,
Γράφετε ἀπὸ λόγου μου τρακόσιαις χιλιάδες.
Κ' ἐκεῖ προμαζωχτήκανε στραθιώταις ποῦν' τ' ἀντέτι
Τῆ βοῦλα νὰ πατήσουνε τοῦ γνωστικοῦ Χαιρέτη.
Καὶ παρευτὸς ὁ βασιλιάς ἔκραξε τὸ Χαιρέτη
Νὰ τότε μπέργῃ ἔς τὰ Σφακιὰ τῆ Κορήτη ν' ἀφεντέργῃ.⁽³⁾
„Μπέμπεις με βασιλέα μου νὰ κατεβῶ ἔς τὴν Κορήτη
Μᾶχω κ' ἐγὼ κυβέρογχοι εἰς τὸ δικό μου σπίτι.“
Καὶ παρευτὸς βαρκάρεται ὁ γνωστικὸς Χαιρέτης,
Γιὰ νὰ κατέβῃ ἔς τὰ Σφακιὰ τὴν Κορήτη ν' ἀφεντέργῃ.
Εἰς τὰ Σφακιὰ ξεβάρκαρε καὶ ἔς τὸ Λουτρον ἐβγήκε,
Μέσα ἔς τὴ Χώραν τῷ Σφακιῶ ἐπήγασι κ' ἐμπήκε.
Κ' ἐκεῖ προμαζωχτήκανε προεστοκαπετάριοι,
Ἐστὸ τοῦ Φροὲ τὸν κατεβάσανε ἐπιτροπὴ νὰ κάμῃ.
Ἐστὸ τοῦ Φροὲ τὸν κατεβύσανε, ἔς τοῦ σύμβουλον τὸ σπίτι,
Κ' ἐφημερίδες ἔχαμεν κ' ἐγέμισεν ἡ Κορήτη.
Ἐστὸ τῆ δεκαπέντε τοῦ Μαῖου, ἀποῖτονε Σαβράτο,
Ἐστὸ τὸ Στύλον ἔτοαντίρωσε τὸ μαρό φουσατό.
Λευτέρω προμαζόνονται τὰ Κορητικὰ Ρομηράκια
Ὅγὰ νὰ κάμουν πόλεμο μὲ τὰ Μισιοιωτικάκια.

(3.) Ἀφεντέργω = Διοικῶ, κυβερνῶ, διευθύνω.

Τετράδη τὸ ξημέρωμα ὡς τὸ κολατιοδάκι⁽⁴⁾
Ἀποκρισιάρη⁽⁵⁾ μπέφανε τὸ Χατζῆ Ἀνετάκη.
Κι' ἀποκρισιάρης ἔφαξε καὶ εἶπε τοῦ Χαιρέτη
Νὰ πᾶσι νὰ μιλήσουσι μὲ τὸν πασᾶ ἐφέντη.
Τότες ἀπηλοήθησαν δυὸ φοβερ' ἀντρειωμένοι
„Ὁ,τι θεὰ γενῆ ταχὰ καὶ σήμερο ἄς γένη.“
Κι' ἂ θὰ ὄωτήξης καὶ νὰ ἰδῆς πχοί ὄαν οἱ γι ἀντρειωμένοι,
Ὁ Δείχτης μὲ τὸ Θεοδωρῆ, ἀποῦσαν τιμημένοι.
Μιὰν ὄρα δὲν ἐπέρασε, κ' ἐγάλασεν ἡ μπέσα,
Κι' οὔλοι, καὶ Τοῦρκοι καὶ Ῥωμηοί, ἐπιάσαν τὰ τουφέκια
Ἐναν ταμποῦρι⁽⁶⁾ ἔκατσεν ὁ Δείχτης ὁ καῦμένος
Κ' ἔβιασε τὸ τουφέκιν του ὡς ἦτον μαθημένος.
„Ἐπὰ θὰ πολεμήσωμε κι' ἄλλοῦ ποθὲς δὲν πᾶμε,
Κι' οὔλοι νὰ σκοτωθούμενε, μαγάρ⁽⁷⁾ ὁ προῖτος νᾶμαι.“
Καὶ παρεντὺς καὶ ὁ πασᾶς λέει τῷ κανονιέρω⁽⁸⁾
„Σιάξετε τὰ κανόνια σας κι' ἀπομονή δὲν ἔχω.“
Καὶ οἱ τοψῆδες⁽⁹⁾ παρεντὺς καινοῦνε τὰ κανόνια
Κ' εἰς τὸ καῦμένο Πρόβαρμά ἐπέφτασι τὰ βόλια
Καὶ πάλι λέει ὁ πασᾶς ἔσοι μπαῖραχαταράδε⁽¹⁰⁾
Νὰ πᾶν νὰ πιάσουν τὸ χωριὸ νὰ πάρουν καὶ πορῖδες.
Καὶ παρεντὺς ὡς τ' ἄκουσε καὶ ὁ ντελῆ Μεμέτης
Παίρνει τὸ μπαῖράκιν του καὶ ἔς τὸ χωριὸ ξετρέχει.
Πρώτη μπατάγια⁽¹¹⁾ παίχτηκε ἔς ἓναν κομμάτι στάρι
Κ' ἐπέσαν ἀπὸν τὰ σκυλιὰ πέντε μπαῖραχταράοι.
Κι' ὁ Δείχτης ὁ καῦμένος ἦτονε γηραλέος,
Δὲν τ' ἄκουγε νὰ πορπατῆ κ' ἐπιάστηκε ὁ καῦμένος.

(4.) Κολατιοδάκι=Πρόγευμα μικρὸν. Ἀκράτισμα,

(5.) Ἀποκρισιάρης=Ἄγγελος, ἀπεσταλμένος.

(6.) Ταμποῦρι=Ὀχύρωμα (ἄλλως **μιτιρίζι**) προμαχῶν.

(7.) Μαγάρ=Εἶθε.

(8.) Κανονιέροι=Πυροβοληταί.

(9.) Τοψῆς—ῆδες=Πυροβολητής (λέξις Τουρκ.)

(10.) Μπαῖραχαταράδες=Σημαιοφόροι (λέξις Τουρκ.)

(11.) Μπατάγια=Προσβολή, ἐπίθεσις, κτύπημα (λέξις Ἴταλ.)

Ἐπιάσανέν τον τὰ σκυλιὰ καὶ τὸν ἐκαταλύσαν
τὴν κεφαλὴν του πῆρανε καὶ τὸ κορμὶν τ' ἀφῆσαν.
Κι' ἀπῆς τὸν καταλύσανε ἐγράφητ' ἔς τὴν Ἑλλάδα
Κι' οὐλ' οἱ γι' ἀξιοματικοὶ ἐφορεθῆκαν μαῦρα.
Καῦμένε Πατερόπολε, τῶ Σφρακιανῶ ἢ γνῶσι,
Ἐδά ποῦ σ' ἐσκοτώσανε νὰ σὲ λυποῦνται τόσοι ;
Κ' ἐπὶ καῦμένε Λαμπρινέ, φιλογενῆ⁽¹²⁾ τῇ Κρήτης,
Ἄδικα σ' ἐσκοτώσανε, κινεῖς δὲ σ' ἐλυπήθη.
Τὸν πόλεμ' ἀποῦ γείνηκε, τὸν κάμαν οἱ Ριζίταις
Κι' ἀποκειδᾶ οἱ χωριανοὶ καὶ κάποιοι Προσορεῖταις.
Ἦσαν καὶ λίγοι Σφρακιανοί, ἀποῦσαν ἀντρωισμένοι,
Κ' ἐκάνασιν εἰς τὴν Τουρκιὰ σὰ σκῆλοι λυσισαομένοι.
Ἐκειᾶ ἐπολεμοῦσανε μαζὺ καὶ Κισαμίταις,
Καὶ μερικοὶ ξεδιαλεχτοὶ ποῦ τοσοὶ Κατωμερεῖταις.

Ἐμμανουὴλ Δεικτάκης

Κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Καλυβιανῆς τῆς Κισσάμου. Ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ ἔτους 1840 θυσιάσας περιουσίαν καὶ ζωὴν κατ' αὐτὴν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος του.

Κατῆλθεν εἰς Κρήτην ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Χαιρέτη, ἐξ οὗ σπουδαίου Ἀρχηγοῦ ἔλαβεν καὶ τὸ ὄνομα ἢ ἐπανάστασις αὐτῆ, ἐπικληθεῖσα «τὸν καιρὸ τοῦ Χαιρέτη.»

Ἐν τὰ χίλια ὀχτακόσια ἔτος εἰς τὰ σαράντα, ἔπὸ τὸ Μωριά ἐκίνησε γεῖς τιμημένος ἄντρας.
Καὶ τ' ὄνομάν του ἔλασιν ὁ Δείκτης ὁ Μανώλης,
ὅσοι τὸν ἐγνωρίζασιν τοῦ συγχωροῦσαν ὅλοι.

(12.) Φιλογενής = Ὁ ἀγαπῶν τὸ ἔθνος του (γένος) πατριώτης.

Ἐπὶ τοὺς πρώτους ἦτονε τοῦ νέου Βασιλέως (1)
 δὲν ἦτον γνωστικώτερος εἰς οὐδὲν τὸν τὸ μέρος.
 Μιὰ ξέλαμπρα μιὰ Κυριακὴν καὶ μιὰ γιορτὴ μεγάλη
 τοὶ χαϊνέδες (2) τ' ἀνοίξε κι' ἐφώμαξε τοῦ Χάλη,
 — Φίλε μ' ἀγαπημένε μου, συμπατριώτη Χάλη,
 τὴ Κρήτη τὴν πατρίδα μας γιατί τὴν τρώσιν ἄλλοι ;
 Ἐλα νὰ συμφωνήσωμε οἱ δυὸ μιὰ συμφωνία
 νὰ δώσωμε τῷ Κρητικῷ κι' ἔμεις ἐλευθερία.
 — Λέεις το, πατριώτη μου, μὰ γὰρ τὴ συμφωνία,
 πρόπει νὰ τὸ μιλῶσωμεν ὁμιλῶς εἰς τὴ βασιλεία.
 Τότες ἀπηλοήθηκεν (3) ὁ Δεῖχτης καὶ τοῦ λέει
 — ἄντες νὰ τὸ μιλῶσωμε, ζιανεῖς μὴν τὸ κατέη.
 Καὶ πᾶσιν εἰς τοῦ βασιλεῖα καὶ τότε προσκυνούσι,
 τὴ κεφαλὴν των κλίνασι τὰ πόδιαν τον φιλοῦσι.
 — Πρῶμα ὀυλλογιαστήκαμεν, ἀφέντη Βασιλέα,
 νὰ γείνη κι' ἡ Πατρίδα μας ὡσαν καὶ τὸ Μωροῖα.
 Ἄν εἶχα θέλῃς, βασιλεῦα, νὰ ἔναι μὲ τὴ βουλή σου
 νὰ πᾶ νὰ πολεμήσωμε εἰς τὴν τύχη τὴ δική σου.
 Ἄνίσως καὶ τὴ πύρωμε τὴ Κρήτη τὴν καυμένη
 Χαρά εἰς τὸ βασιλικὸν σου περιπλουτο θὰ γένη.
 Ἄνίσως καὶ τὴν πύρωμε τὴν Κρήτη μὲ κανγάδες (4)
 θὰ θέλωμε καὶ τάλαρα ὡς χίλιαις χιλιάδες.
 Ὁ Βασιλεῖας ὡς τ' ἄκουσε πολὺ τοῦ βροφάνη,
 γιατί δὲν εἶχεν ὀρδινιά (5) πόλεμο γὰρ νὰ κἀνη.
 — Τὸ λόγο ἀποῦ μου ἔπειε πρωτοκαπεταναῖο
 γὴ πρόπει πῶς δὲ γίνεται γι' ὁ Μόσκοβης δὲ θέλει
 Ἐκεῖ τ' ἀπηλοήθηκε ὁ Χάλης μὲ τὸ Δεῖχτη,
 — Ἀνὴβουλά (6) σου, Βασιλεῦα, θὰ πᾶμεν εἰς τὴν Κρήτη.

- (1.) Βασιλέως—Ἐνταῦθα Βασιλεὺς εἶνε ὁ αἰμνηστος. Ὁθων.
 (2.) Χαϊνέδες—Τὸ ταμεῖον. Τὸ θησαυροφυλάκιον (λεξ. Τουρκ.).
 (3.) Ἀπηλοήθηκεν—Ἀπελογήθη, ἀπήντησεν.
 (4.) Κανγάς—ἀδες—Πόλεμος, εἰς ἀμάχη.
 (5.) Ὁρδινιά—Ἐτοιμασία, παρασκευή.
 (6.) Ἀνὴβουλά—Ἄνευ τῆς θελήσεως, ἄνευ βουλῆς παρὰ τὴν
 θέλησιν, ἀκουστικῶς (ἀέκητι).

Ἐτότες λέει ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Ἀντωνιάδην,
— Δείεις το, λογιώτατε, ἄνε θωροῆς πῶς ἰμοιάζει;
Τότες τ' ἀπηλοήθηκε ὁ Δείχτης ὁ καυμένος.
— Ἄν εἶν' παιδιὰ γιὰ τάλλαρα ἐγὼ δὲν ἀποφεύγω.
Ἄς πᾶμε ἔς τὴ πατρίδα μας νὰ κάμωμε κανγάδες,
καὶ γράνερμ' ἀπὸ λόγον μου τρακόσιαις χιλιάδες.
Καὶ τὸ ντελόγκ' (7) ὁ βασιλεὺς κράζει τὴ δωδεκάδα,
τοιοὶ τρεῖς σοφοὺς καὶ γνωστικούς ἀποῦ ἕχεν ἡ γ' Ἑλλάδα.
— Πρᾶμμα ὄλλογιαστήκασι τοῦ Κρήτης οἱ γι' ἀφεντάδες
Νὰ πάρουν τὴ πατρίδα των ὀφέτος μὲ κανγάδες.
Κ' εἰς τὸ μενοῦτ' (8) ὁ βασιλεὺς ἔκραξε τὸ Χαιρέτη,
Συνταγματάρχης ἦτονε ἄξιος καὶ τιμημένος.
Καὶ μπιστικὸς καὶ γνωστικὸς ἔς τὸ στράτεμ' ἀντρωιωμένος.
Νὰ τότε μπέψη ἔς τὰ Σφακιὰ τὴ Κρήτη ν' ἀφεντεύγη (9)
Ἐκεῖα τ' ἀπηλοήθηκεν ὁ πάτερ Μισαήλης
κι' εἶπ' ἕνα λόγο γνωστικὸ μὲ τὸ δίκόν τ' ἀχειλί,
— Ὁ λόγος ποῦ πες, βασιλεῖα, ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τ' ἀξιῶη (10)
νὰ πᾶμε ἔς τὴ πατρίδα μας νὰ τὴν ἐλευτερώσῃς.
Πρεμαζωχτήκαν στρατηγοὶ οκαθῶς εἶναι τ' ἀντέτι (11)
τὴ βούλα νὰ πατήσουνε τοῦ γνωστικοῦ Χαιρέτη.
— Πῶς μοῦ τὸ λέεις, Βασιλεῖα, νὰ κατεβῶ ἔς τὴ Κρήτη,
ποῦ ἄχω κι' ἐγὼ κυβέρονται εἰς τὸ δικό μου σπίτι;
Τότες τ' ἀπηλοήθηκεν ὁ Χάλης καὶ ὁ Δειχτάκης
— Ἄν εἶναι γνωστικώτερος ὥσῃν τὸ Χαιρετάκη.
Θέλομε νὰ φορτώσωμε ἄρματ' ἕνα καράβι
καὶ τοεπανέδες ἄλλα διὰ κι' ἕνας νὰ ἔξουσιάζῃ.
Κι' εἰς τὰ καράβια τοιοὶ ἔβαλε κι' εἰς τὸ Λουτρόν ἐπήγγαν
μέσα ἔς τὴ χώρα τῶ Σφακιῶ ἐπήγγασι κι' ἐβγήκαν.

(7.) Ντελόγκο—Εὐθύς ἀμέσως.

(8.) Μενοῦτο—Στιγμὴ, λεπτὸν τῆς ὥρας (λεξ. Τουρκ.).

(9.) Ἀφεντεύγω—Διοικῶ, κυβερνῶ.

(10.) Ἀξιῶνω—ομαι—Κρίνω ἄξιον δίκαιον, πρέπον. Δικαιοῦμαι.

(11.) Ἀντέτι—Ἐθιμον, Ἔθος.

Καὶ πᾶνε εἰς τὸ Πρόβαρμα μὲ τῇ Τουρκιᾷ τὰ ῥάλαν
 Ὅς τὰ χέρια ἐπιασθήσασιν καὶ μακελιῶ ἐκάμαν.
 Τὸν πόλεμ' ἀπὸν ἐκάμασι τὸν ἔκαμαν ὀρίζιται
 καὶ ἀποκειδὰ οἱ χωριατοὶ καμπόσοι Προσνευρίταις,
 Ἦσαν καὶ ἴγιοι Σφρακιανοὶ μὰ ὅσαν καλ' ἀντρειωμένοι,
 καὶ ἐκάμασιν εἰς τῇ Τουρκιᾷ, ὅσ' οὐλοὶ λυσισομένοι
 Ἐκειᾷ τογε καὶ τὸ θεριὸ Κορυμῆς ἀπὸ τῇ Σπίγα
 καὶ ἔσερνε παλληκάρια του ἀπ' ὄντες ἐξεκίνα
 Τὸν Κοιταδᾶ τὸ Μαρκουλή τὸν Κωνσταντῇ Κρηγιῶν
 ἀποῦ ἔταν ἄντρας ἔξακουστός κ' ἀτρόμητο λιοντάρι
 Ὅς ἕνα ταμποῦρ' ἐκάθονταν γλήγοροι Κισσαμίταις
 ἀντρείστηκα ῥαστάξανε ὄσαν καὶ τοοὶ ὀρίζιται
 Ὁ Δείχτης ὁ καϊμέχαρος ἦτονε γηραλέος,
 καὶ δὲν ἠμπόριε νὰ γλακῆ καὶ ἐπιόστηκε ὁ καϊμένος
 Ἐπιάσαντονε τὰ σκυλιὰ καὶ τὸν ἐκαταλύσαν
 τὸν κεφαλή του πήσανε καὶ τὸ κορμὶν τ' ἀγῆσαν
 Ἀπῆς τὸν καταλύσανε τὸ γράφαν σ' τὴν Ἑλλάδα,
 καὶ ἐτότες οὐλ' οἱ ἀξιωματικοὶ μαῖτρα θλιμμέν' ἐβάλαν.
 Ἐκειᾷ σκοτώθηκ' ἄλλος γεῖς ὄμορφο παλληκάρι
 Ἀγγελινίδης τ' ὄνομα δὲν τοῦ ἔλειπε μὴ χάρι.
 Καῦμένη Πατερόπωλε τῶ Σφρακιανῶ ἡ γυνῶσι,
 ἄδικα οὐ σκοτώσανε καὶ οὐ λυποῖνται τόσοι.
 Καὶ οὐ καῦμένη Λαμπρινέ, ἀνάθρεμμα τοῦ Κρήτης
 ἄδικα σ' ἐσκοτώσανε κλανεῖς δὲ σ' ἐλυπήθη.

•Ο Χατζῆ Μιχάλης (Γιανναράκης) καὶ ὁ Με.
 χελῆς Γιανναράκης. (1854).

Ὅς τὸν Κρητομάδο γείνηκεν ἕναν καλὸν τζιμποῦδι⁽¹⁾
 Κι' ἀγαγελοῦν τὸν Μόσκοβη μικροὶ μεγάλοι Τοῦρκοι.
 Καὶ κάλεσσε ἐκάμανε ἀπὸ τῇ χόρα μίσα,

(1.) Τζιμποῦδι: = Συμπόσιον, εὐφροσύνη, τραπέζι. (λέξις Τουρκ.)

Ἦς τὸν Κυρτομάδο βγήκανε νὰ κάμουνε τὴ φέστα.
Μὲ τὰ βιολιά πορίζανε καὶ μὲ τὰ ἀναγαράδες⁽²⁾
Ἦς τὸν Κυρτομάδο βγήκανε εἰκοσιδύο ἀγάδες.
Τὸ χάρτζι⁽³⁾ ἕνας ἔκανε, νὰ φαίνεται ἀντροειωμένος,
Ἐτόνος ὁ Μερμέντ ἀγᾶς, ὁ ὄμηροτουρκεμμένος.
Καὶ τὸ τραπέζι στέσανε οἱ Τοῦρκοι ἔς τὸ σοκάκι,
Ἐίτόνος ὁ Μερμέντ ἀγᾶς κ' εἰτό τὸ Μουσιαφάκι.
Καὶ δυὸ Ῥωμηῖ ἦσανε ἔκειδά, καλοὶ ντελικανίδες,
Κ' ἐκάθονταν εἰς τὸν καθὲ ὡσὸν τοοὶ τσελεπίδες.
Τὸν ἕνα λένε Μιχελῆ, τὸν ἄλλο λὲν Μιχάλη,
Κ' εἶνε καὶ παπαδόπαιδο, χατζῆς καὶ παλληκάρι.
Τὸν ἄλλο λένε Μιχελῆ κ' εἶνε καὶ Σφακιανάκι,
Κ' οἱ δυὸ τοοὶ μακελέψανε⁽⁴⁾ τοοὶ Τοῦρκους ἔς τὸ σοκάκι.
Καὶ ὁ Χατζῆς τῶν ἤλεγε· „Μὴ λέτε γιὰ τὸ Ῥούσοιο,
Μὰς τὰ χαρθιά μας βοίσομε πῶς θὰ ξεβγή⁽⁵⁾ ὁ Τοῦρκος.“
Οἱ Τοῦρκοι τραγουδοῦσανε κ' ἤλέγαν μαντινάδες·
„Τὸ Ῥούσοιο ἐνικήσαμε νᾶστε πάντα ἀραγιάδες.“
Καὶ ὁ Χατζῆς τῶν ἤλεγε· „Σωπᾶτε μὴν παινίστε,
Τὴ χώρα δὲν ἐπῆρετε καὶ ψώματα μὴ λέτε.“
Τοῦταν τὰ λόγια εἶπανε κ' ἐβγήκαν οἱ τσελεπίδες,⁽⁶⁾
Κ' εἰς τὰ χερᾶκιαν τῶν βαστοῦν γδυμινοὺς τοοὶ πασαλίδες.⁽⁷⁾
Ἀπάνων τῶνε χύνουνται καὶ μπαῖνον καὶ κολοῦσι,
Καὶ οἰοῦν τοῖ κεφαλαῖς τῶνε καὶ κροῖσι δὲ ὄποῦσι.
Καὶ τὰ μπαρτζάκια σπᾶσανε κ' ἐσπᾶσαν καὶ τὰ πιᾶτα,
Καὶ τὰ φαγιὰ σκορπίσανε κ' ἐπιᾶσαν τὰ σοκάκια.
Καὶ τὰ μπαρτζάκια⁽⁸⁾ σπᾶσανε κ' οὔλους τοοὶ ναργιλέδες,

(2.) Ἀναγαράς=Τύμπανον, τέφι, κύμβαλον (λέξις Τουρκ.)

(3.) Χάρτζι=Δαπάνη, ἔξοδα (λέξις Τουρκ.)

(4.) Μακελεύρω=Κρεουργῶ, σπαράττω, βασανίζω, κατακόπτω.

(5.) Θὰ ξεβγή=Θὰ καταστραφῆ, θὰ ἀπολεσθῆ.

(6.) Τσελεπής=Νέος ὄραϊός, γενναῖός ἀκμαῖός.

(7.) Παδαλές=Μαχαίρι, (λέξις Τουρκ.)

(8.) Μπαρτζάκια=Ποτήριον (ὑάλινον ἢ μῆ).—Εἶδος κα-
ντάς.

Καὶ μασκαρᾶ τοὺ κάμανε μαζί μὲ το' ἐγλεντζέδες.⁽⁹⁾
Τοῦ Μουσταφάκη κάμανε πίτερα⁽¹⁰⁾ τὸ βιολίν του,
Ἄποῦ τὸ γλέντις ὁ φτωχὸς κ' ἔβγανε τὸ ψωμὶν του.
Χύνεται ὁ Μεμὲντ ἀγᾶς, ἀποῦτον ἀντρειωμένος,
Μιὰ μαχαιριά τοῦ παίξανε κ' ἔπεσε λγωμένος.
Προβαίνει κ' ὁ Μπεχτιᾶς ἄγᾶς, ὁγὰ ρὰ σιργανισίη,
Κ' ἐπαίξανέν του μιὰν πατὲ καὶ λόμπως θὰ ψοφήση.
Ἐνας ἀράπης ἦλγε· „Οἰλοὶ μας ρὰ χαιτοῦμε,
Καὶ δυὸ Ῥωμηοὶ μαρίσανε καὶ θὰν ἀφανιστοῦμε.
Καὶ δυὸ Ῥωμηοὶ μαρίσανε καὶ ρᾶχεν εἶπε δέξα
Κιανένα δὲν ἀφίναρε ἔς τὸν Κυρτομάδο μέσα.“

Ἡ σεισμὸς τοῦ 1856.

Ἦς τὰ χίλια ὀχτακόσια ἔτος πενήντα ἔξη
Ἡθέλησεν ὁ Κύριος τὸ θαῦμάν⁽¹⁾ του ρὰ μπέψη
Ἦς το' εἰκοσιεννιά τοῦ Σεπτεμβριοῦ, ἓνα Σαββάτο βράδν,
Μέγας σεισμὸς ἐγένηκε κ' οὔλος ὁ κόσμος βράζει.
Ἄποῦ τὸ μέρος τῷ Χανιῷ ἔρχεται οὐ μελέμι,⁽²⁾
Μέγας καὶ τρομερὸς σεισμὸς, οὔλος ὁ κόσμος τρέμη.
Κ' ἡ θάλασσ' ἢ ἀκίνητη καὶ οἱ ρι' ὀχτῶ ἀνέμοι,
Τροία λεφτὰ βοᾷ ἢ ρῆς, καπνὸς ποκίτω βγαίνει.
Χάνονται χώραις καὶ χωριά, σὰν ὄντε χάνετ' ἄστρο,
Μὰ δὲν ὑπόφερε κιμιὰ σὰν τὸ Μεγάλο Κάστρο.
Χαλοῦν τὰ μοναστήριον του, χαλοῦν κ' οἱ μιναρέδες⁽³⁾
Κι' ἀπ' οὔλους του τοὶ Χριστιανοὺς μιὰ φωνή μόνον βγαίνει,

(9.) Ἐγλεντζέδες=Διασκεδάσις. Τέρψις, εὐφροσύνη (λέξ. Τουρ.)

(10.) Πίτερα=Τὸ πίτυρα.

(1.) Θαῦμα=Θαῦμα.

(2.) Μελέμι=Ἡ ἀνεμος Ζέφυρος (λέξ. Τουρκ.)

(3.) Μιναρές=Εἶδος καμπαναριοῦ ὑψηλοῦ στοργιόλου ἔνθα ἀνέρχεται φάλητῃ Τούρκος καὶ καλεῖ τοὺς πιστοὺς Τούρκους εἰς τὴν Τζαμί.

Τὴν Παναγιά περικαλοῦ μεσίτρια νὰ γένη·
— Ὡ Παναγία δέσποινα, κ' οὐλ' εἴμεστα παιδιά σου,
Κάμε τὴν πυρακάλεσι, ποῦ πιάνετ' ὁ ῥιτζᾶς ⁽⁴⁾ σου.
Θεοτικῆ⁽⁵⁾ φωτιά πεσε ἔς τοῦ Κάστρου τὸ μεϊντάνι
Κ' οἱ γεμιτοῦδες⁽⁶⁾ τό δανε ἔπο μέσ' ἀπ' τὸ λιμάνι.

Τὸ σύνταγμα. (1858).

(Τὸ κίνημα τοῦ 1858)—τὸν «καιρὸ τοῦ Μαυρογένι».

Παιδιά Σαββάτο ἦτοτε γῆ Κυριακὴ γῆ Τρίτη,
Ποῦ κίνησε τὸ σύνταγμα ⁽¹⁾ κ' ἐγείνηκε ἔς τὴν Κρήτη;
Ἐνα φερμάνι ἔμπερε, Σουλτὰν Ἀβντοῦλ Μετζίτης
,, Φόρο τὸ στρατιωτικὸ θέλω ἀποῦ τὴν Κρήτη.“
Καὶ τὸ φερμάνι ἔγραφε: ,, Ἐντεκα μελιούνια,
Καὶ νὰ μὴν παρακούσουνε ὡσὰν τὰ Μαυροβούνια.“
Σὰν ἔλαβ' ὁ Βελῆ παοῦς τοῦ Κρήτης τὸ φερμάνι,
Στέκει καὶ συλλογιαζεται ἵντα λογιῆς νὰ κάμη.
Μαζώνει τοὶ μουντίριδες ⁽²⁾ ἀποῦ τῆς ἐπαρχίας
Καὶ τοὶ καλοὺς κιατίπιδες ⁽³⁾ ἀποῦ τῆς πολιτείας.
,, Θέλω τὸ γληγορώτερο εἰς καθεμιὰ ἕνα ἄρχια
Νὰ γράψετε τοὶ Χριστιανοὺς, κάνει μεγάλη χρεία.
Νὰ πᾶτε εἰς οὐλαν τὰ χωριά τοὶ προεστοὺς ⁽⁴⁾ νὰ βρῆτε,
Καὶ τὰ μωρὰ νὰ γράψετε. νὰ μὴν τὰ λυπηθῆτε.“
Εἰτὺς ὁ Μπάντης κ' ὁ Πασᾶς καὶ ὁ Μητροπολίτης
Κάνουνε τὸ λαγαριασμὸ ἔς τὸ μοιρασμὸ τοῦ Κρήτης.

(4.) Ῥιτζᾶς=Παράκλησις.

(5.) Θεοτικῆ=Θεία, ἰσχυρά.

(6.) Γεμιτοῦδες=Ναῦται.

(1.) Σύνταγμα=Σύνταγμα.

(2.) Μουντίρης=Ἐπαρχος (λέξ. Τουρκ.)

(3.) Κιατίπης=Γραμματεὺς, γραφεὺς, (λέξ. Τουρκ.)

(4.) Προεστός καὶ προεστώς=Ὁ πρῶτος ἐν τῇ κόμῃ. Κωμάρ-
χης. (Ἐίδος τίτλου ἐν Τουρκίᾳ).

Πρὸς γρόσια τριανταδὸ εἰς τὸ κάθε κεφάλι,
 Κ' εἶπε νὰ τὰ πλερώσουνε οὔλοι, μικροὶ μεγάλοι.
 Τὰ μιλιούνια βγήκανε ὕστερα δεκατρία
 Κ' εὐτ' ἦτανε τῷ Χριστιανῷ ἡ πρώτην των αἰτία.
 Γαζέταις (5) ἐδιαμοίρασεν ὁ Μπάντρης εἰς τοῦ Βάμου
 (Νύφη μου μὴν προκαίνεσαι, πράμμα δὲ μᾶσε κίνον).
 „Ὁ οὐρανὸς νὰ κατεβῆ κ' ἡ γῆς νὰ πάη ἀπάνω
 Τὰ γρόσια θὰ τὰ δώσετε χούκιμου (6) γῶ τὸ κίνω.“
 Γιὰ πείσμα τῶ Χριστιανῶ τὸ φρόνιαζεν ὁ σκύλος
 Γιατ' εἶχε κάχριτα (7) πολλή 'ς τοοὶ Χριστιανοὺς καὶ ζῆλος.
 Τὸ ἴδιο τοοὶ φοβέριζε 'ς τὸ Τοπαλιὸ ὁ Ζέρης.
 „Τὰ γρόσια νὰ τὰ δώσετε, γιατί θὰ φέρ' ἀσκέρι.
 Ὡς τὴν Τετράδη θερὰ βγῶ μ' ἀσκέρι νὰ γυρίζω
 Κι' ὅσοι δὲ μοῦ τὰ δώσουνε θὰ τοοὶ μπισταγκωνίζω.“ (8)
 Σὰν τ' ἄκουσαν οἱ Χριστιανοὶ μέσ' τὴν καρδιά ποιοῦνε,
 Κι' ὁ γεῖς τὸν ἄλλ' ἀναρωτῆ τί μέλλει νὰ γενοῦνε,
 Γράφουν γραφαῖς ἐδῶ κ' ἐκεῖ, εἰς οὐλίς το' ἐπαρχίαις
 Νὰ συναχοῦν νὰ γράφουνε οὐλίς τῶνε το' αἰτίας.
 Τὸ Σέλινον ὡς τ' ἄκουσεν ἔκαμιν ἔταιρεία,
 Καθίζει κάνει μιὰ γραφή 'ς τὴ Σφακιανὴ ἐπαρχία
 Προφῆτη γραφὴ ἐστείλανε τοῦ καπετάνι Γιάννη,
 Τοῦ Βαρδινάκη τῷ Σφακιῶ, νὰ ἰδοῦν ἴντα θὰ κάμη.
 Νὰ βρῆ τοοὶ πρώτους Σφακιανοὺς, ὅσ' ἔχουνε θρησκεία,
 Νὰ ἰδοῦν ἴντα θὰ κάμουμε μ' αὐτὴν τὴν ἔταιρεία.
 „Νὰ μᾶσε μεταγράψετε τί μέλλει νὰ γενοῦμε,
 Τὰ γρόσια νὰ τὰ δώσωμε γῆ πίσω νὰ σερθοῦμε.“ (9)
 Μὰ βγήκε κ' ἔταροῖτεψε (10) ἓνας κουζουλαμένος,

(5.) Γαζέταις—Ἐφημερίς, καί—εἰδοποιήσις ἀγγελία.

(6.) Χούκιμου—Κρίσις (λέξ. Τουρκ.)

(7.) Κάχριτα—Ἐχθρα, μίσος (λέξ. Τουρκ.)

(8.) Μπισταγκωνίζω—Δένω τὰς χεῖρας ὀπισθαγκωνα, πρὸς τὰ ὀπίσω. (Ὀπισθαγκωνίζω).

(9.) Σερθοῦμε—Ἀποσυρθῶμεν (λάβωμεν ἐχθρικήν ἄσασιν).

(10.) Ἐταροῖτεψε—Προδίδω τινά.

Κι' ὅσοι δὲν τότε ξέρουνε, βρίσεται βουλωμένος. (11)
Ἵσοι ἐπρομελετήσανε ἐτούτην τὴν αἰτία
Το' ἔκαμεν ὁ Βελῆ πασοῦς ἔς τὴν Πόλιν ἐξορία.
Καὶ παρεντὺς συνέλεγει ἔκαμαν οἱ Λακκιώταις,
„Γιὰ ποιὰν αἰτία ἔξορισε τοοὶ πέντε Σελινιώταις;“
Γαλανατῶνῆς καὶ Χατζῆς δὲ στέκουν ν' ἀνημέρονν,
Βγάνον ἀθρώπους γλήγορους ἔς τὴν Ρίζαις κι' ἀβιζέρ-
(ρουν. (12))

„Ἵσοι δοξάζουν τὸ θεὸ καὶ τότε προσκυνοῦνε,
Τὴν Κυριακὴ ξημέρωμα ἔς τοοὶ Λάκκος νὰ βρεθοῦνε.“
Καὶ παραγγένει ὁ Χατζῆς κι' εἰς τὰ Σφακιὰ νὰ βροῦνε
Κ' οἱ καπετάνιοι τῶ Σφακιῶ, οὔλοι νὰ μαιζωχοῦνε,
Ἵ Κανκαλῶς ὡς τ' ἀκουσε πολὺ τοῦ βαροφάνη,
Κράζει καὶ τὸν κουνιάδου του νὰ ἰδῆ ἔντα θὰ κίνη.
Ἐχωριστὰ ἐγράψανε τοῦ Κώστα τοῦ Ριζίτη
„Ἦρθε καιρὸς νὰ λάβωμε κι' ἐμεῖς καλὸ ἔς τὴν Κρήτη.“
Σὰν ἐσηκῶθ' ὁ Κωσταρός, τὸ γνωστικὸ κεφάλι,
Σηκῶθη κι' Ἀποκόρωνας, οὔλοι, μικροὶ μεγάλοι,
Σαββὰτ' ἀπομεσήμερα— ἔς τὸ ἔφτά ἦτον ἡ γι ὦρα
Ἵ Ζέρης ἐξεκίνησε μ' ἀσκέρ' ἀπὸν τὴ χώρα.
Παῖν ἔς τοοὶ Λάκκος τὸ χωριὸ τοοὶ προεστοῦς μαζόνει
„Ποῶς ποῦσῆς ἀπὸ λόγου σας λέει πῶς δὲν πλερόνει ;
Τὰ γρόσια νὰ συνάξετε ὥστε νὰ ξημερώση.
Γιατὶ θὰ πιάσω τὸ Χατζῆ οὔλα νὰ μοῦ τὰ δώση.
Γῆ εἰς ἐοῦς τοοὶ προεστοῦς οὔλα θὰ τὰ ξερρίξω,
Κι' ὅσοι δὲ μοῦ τὰ δώσουνε θὰ τοοὶ μπισταγωνίσω.“
Τὴν Κυριακὴ ξημέρωμα ἦρθε κι' ὁ Μαυρογένῆς,
Καὶ χιλιάδες ἔσοργε ἀποῦσαν ἀντρωιωμένοι
„Τὴν ὄρεξι τὴ ψειοιῆ ἔχεις μπουρμαῖ ἀκόμη,

(11.) Βουλωμένος=Στιγματισμένος. Καὶ βουλῶνω=Σφραγιζῶ.

(12.) ἽΑβιζέρω καὶ ἀβιζάρω=Παραγγέλλω, ἐντέλλομαι.
(λέξ. Ἵταλ.).

Πούρθες νὰ μᾶς ποουστολογᾶς⁽¹³⁾ καὶ νὰ μᾶς κερατόνης;⁽¹⁴⁾
 Ἐδᾶ θενὰ σοῦ δεῖξωμε, καὶ δὲν περνᾷ μιὰν ὥρα,
 Ἵντα μαντάτα ξαφνικὰ θὰ μπέψωμε ἔς τὴ χώρα.᾽᾽
 Μιὰν ὥρα δὲν ἐπέρασε μαζόνουντ᾽ οἱ Λακκιώταις,
 Ἔρχονται κ᾽ οἱ Κεράμειοὶ καὶ πάστη⁽¹⁵⁾ Σελινιώταις.
 Κι᾽ οἱ Σελινιώταις εἶχανε τὸ Κωσταντῆ Κριγιάρη
 Κι᾽ ὡς πρῶτο κι᾽ Ἀρχηγόν τωνε γιὰτ᾽ ἦτον παλληκᾶρι
 Ἵς τὰ Μπουτσουνάγια τοῦ ἴδωκαν μιὰ θεοὶ τιμημένη
 Νὰ ἴνε μὲ τὸν Παπίλαρι φλουράχοι παινεμμένοι. ⁽¹⁶⁾
 Ὡς τὸ εἶδε ὁ Μαιμόντ ἀγᾶς τ᾽ ἀχειλὶν του δαγκάνει
 Κι᾽ ἀπὸν τ᾽ ἀνύχια ὡς τὴν κορφή τρομάρα τότε πιάνει.
 Καταχτυπᾷ ἡ σαγοῦνά⁽¹⁷⁾ του καὶ τοῖ Ζεῆρη μπέη,
 Καὶ ὁ Τσαφέρης κάθεται καὶ ἡ καρδιὰν του κλαίει.
 ἘΜυριανάθεμά τηρε ἐκεινηνὰ τὴ ὥρα
 Ἐποῦ ἐξεκινούσαμε νᾶρθωμε ἀπὸν τὴ χώρα.
 Μὰ ὅ,τι κι᾽ ἀνὲν πάθωμε ἐὸν φταίεις Μαιμόντη.
 Γιατὶ κ᾽ ἐμῆς θωροῦμέν το δὲ φταῖνε μηδὲ τοῦτο.᾽᾽
 Λέν τωνε νὰ πορίσουνε ἴπο μέσο ἀπὸν τὸ σπίτι,
 Μ᾽ αὐτ᾽ εἶνε ἡ γι ἀπόφασι καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Κρήτης
 Ἐμῆς ἀποφασίσαμε κι᾽ οὔλοι θενὰ χαθοῦμε
 Γὴ ἀπὸ ἕναν κερατᾶ θενὰ λευτεροθοῦμε.
 Λώπως θαρρεῖ ὁ κερατᾶς, κ᾽ ἐσεῖς παλλημπουρημάδες, ⁽¹⁸⁾
 Πῶς θὰ τότε πλερόνωμε νὰ κἀνη φιλενάδες; ⁽¹⁹⁾
 Γλήγορις νὰ πορίσετε νὰ πᾶτε ἔς τὴ δουλειάσας,
 Ἄ θέλετε νὰ σμίξετε μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ σας.᾽᾽

(13.) Πουστόλογος = Ἰβρίζω τινα πούστην = κινάισον.

(14.) Κερατόνος = Ἰβρίζω τινα κερατᾶν. (κερατφόρον). Ἰβρίζω κατ᾽ ἐγγάμων ἀνδρῶν.

(15.) Πάστη = μέρος (λέξ. Ἰταλ.)

(16.) Παινεμμένοι = Ἐνδοῦοι, ἐθακουστοί, περὶφημοί

(17.) Σαγοῦνα = Ἡ σιαγών.

(18.) Παλλημπουρημάδες = Ἰβρίζω κατὰ Τούρκων (ἀπεθεῖς, ἀθέους).

(19.) Φιλενάδα = Φίλη, ἐρωμένη.

Βοίστοννε χίλιαις πρόφασις λέει των ὁ Τοσφέρης·
„Πρῶτας νὰ φᾶμε τίβοτοι⁽²⁰⁾ γιατί εἶνε μεσημέρι.“
Κεῖνην τὴν ὥρα ἔφταξεν ὁ Μουτσουνικολάκης
Κ' ἔτοι ἐπῆρεν ἄνεσι⁽²¹⁾ καὶ ὁ Ζεραγαδάκης.
„Καλῶς τονε τὸ δάσκαλο νὰ μᾶσε λευτερώση,
Χαιτζῆ Μιχάλης στέκεται νὰ μᾶσε θανατώση.
Τῶρου γνωρίζω, δάσκαλε, πῶς ἔχω κιοιμετι
Νὰ πῖγω εἰς τὸ σπίτι μου ἀπόψε σελαμέτι.“⁽²²⁾
Λέει τονε ὁ δάσκαλος· „Ἐφταιξέτ' ἀπατοί σας
Γιατ' ἦρθετε νὰ πάρετε γρόσια μὲ τὸ σπιθι σας.
Μαμοῦτ ἐφέντη γλήγορα νὰ φεύγετε ἕς τὴ χώρα,
Τὰ γρόσια ποῦ γρυεύγετε δὲν τὸ καλεῖ ἡ γι ὥρα,
Γιατ' ἀναγκάσθη τὸ λαὸς ἕς τὸ ξέρομμα⁽²³⁾ ἀπάνω,
Κι' ἀνὲ σᾶσε σκοτώσουνε δὲν ἔχω ἔντὰ σᾶς κάμω.
‘Ὁ Μαυρογέννης τὸ θεριὸ κι' ἀκόμ' ἄλλοι καμπόσοι·
„Λέει νὰ τσοῖ σκοτώσομε νὰ βάλου οἱ γι ἄλλοι γνῶσι.“
Μὰ ὁ Χαιτζῆς ὁ γνωστικὸς εἶπε κείνην τὴν ὥρα
„Ἄς κάμωμε γιὰ τὸ λαὸς ἀποῦννε εἰς τὴ χώρα.“
Συναποβγάνει τσοῖ μακρὰ ὁ Μουτσουνικολάκης,
Αἰτία κ' ἐγλυτώσανε ἦτ' ὁ Χαιτζῆ Μιχάλης.
Ἐδὲ δυὸ μέραις συνάζονται εἰς τὴν Ἀγιὰ Λεοῦσα,
Τὸ σύνταμμα ποῦ κάμανε εἰς τοῖ Φραγκιαῖς τ' ἀκούσα.
Λέει ὁ Μουσταφᾶ πασαῖς, — Ἀφέντη μου Σουλτάνε,
Ἐ τὸ χέρι σου ἔνε κόψε με κ' εἰς τὴ φλακὴ μὲ βζλε·
Μὰ δός μου ἀφέντη ἄδεια καρᾶβια ν' ἀρματώσω,
Καὶ μὲ δικά μου ἔξοδα τὴ Κρήτη νὰ μερῶσω.
— Πήγαινε, Μουσταφᾶ πασαῖ, πήγαινε ἕς τὴ δουλιὰ σου.
Ἐ τὴν Κρήτη δὲν πατεῖ κιανεῖς ἀπὸ τὴ γενεὰ σου.
Κράζει τὸν καπετὰν πασαῖ νὰ πάη εἰς τὴν Κρήτη·

(20.) Τίβοτοι καὶ τίποτις=Τίποτε.

(21.) Ἄνεσις=Ἄνεσις, ἀναφυγή, ἀνακούφισις.

(22.) Σελαμέτι=Εὐτυχισμένον ταξεῖδι. Καλὴ πορεία. (Εὐσοδία).
(λέξις Τουρκ.).

(23.) Ξέρομμα=Κατανομή, διανομή, μοιρασιά.

„Μὴν ἀνημένης Κυριακῆ, μὴν ἀνημένης Τρίτη.
Νὰ πᾶ νὰ βρῆς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ νὰ τοῖς ἀναρωτηθῆς,
Κὶ ὅ,τι καὶ ἂν σοῦ ζητήξουνε οὐλα νὰ τὰ χαρίῃς.
Γιατὶ γίνεται σήμερο κρίσι εἰς τὸ Παρίσι,
Κιανεὶς τρολλὸς μεσημερᾶς ⁽²⁴⁾ μὴ μὲ κατηγορήσῃ.“
Ἐπὶ τὸς ὁ καπετὰν πασῶς δὲ στέκει ν' ἀνημένη,
Μὲ τὴ βουλή τοῦ βασιλιᾶ ἔς τὴν Κρήτην κατεβαίνει.
Καὶ γράφει τῶνε μιὰ γραφὴ ποιά μέρα θὰ πορίσῃ
Νὰ κατεβοῦν οἱ γνωστοικοὶ ποῦ θὰ τοῖς ἀναρωτηθῆ.
Τὴ Παρασκίην ἐπόρισε πὸ μέσα ἀπὸ τὴ χώρα,
Ἐς τὰ Σερσεμπίλια ἔφταξε ἔς τὴν τέσσερις ἡ γι ὥρα.
Σέονε καὶ τὸ Μεμέντ ἀγᾶ, βγαίνει ἔς τὴ Χαλαρία,
Πιάνει τὸ κιάλιν καὶ θωρεῖ, λέει ἔς τὴν ἐφορεία
„Ἐβγάστε οὐλοὶ σας ἐπᾶ ντηρηξέετε καὶ ἰδέετε,
Ἄποῦ ἔγραψ' ὁ Βελῆ πασῶς πῶς εἶν' τρακόσιοι κλέρταις.
Κ' ἐγὼ θωρῶ πολὺ λαός, θωρῶ πολλὰς χιλιάδες,
Κ' ἴντα μοῦ κουβενδιάζετε τοῖς Κρήτης οἱ μπουρμάδες ;
Νὰ τῶνε πύρω τ' ἄρματα, νὰ μὴν τῶν τὰ χαρίσω ;
Μὲ ἴντ' ἀχέλι θὰ τὸ πῶ καὶ θὰ τ' ἀποφασίσω ;
Περίττου ⁽²⁵⁾ ἀποῦ βλέπω γὼ τὴν τόσῃν εὐταξία
Καὶ δὲν μπορεῖ ποτὲ κιανεὶς νὰ τῶνε βρῆ αἰτία ;

ΣΗΜ.—Ἐνεκεν τοῦ εἰρηνικοῦ καὶ ἀναμάρτου κινήματος τούτου ἡ Κρήτη ἀπῆλθε πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεξίθνησιν τῶν ὀπλῶν τὴν κατάργησιν τοῦ φόρου τῶν ἀκέρων τὴν ἀνεξιθνησκίαν καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων, τὴν ἀύστασιν τῶν Χριστιανικῶν Δημογεροντιῶν, ἐν αἷς ἐδικάζοντο ἐφεξῆς τὰ ὀφθαλμικὰ καὶ κληρονομικὰ τῶν Χριστιανῶν χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνει ὁ Μουλλά ἐφένδης, ἐξεδιόχθη δὲ τῆς Νήσου καὶ ὁ τότε κάκιστα Διοικῶν αὐτὴν Βελῆ Παδᾶς.

(24.) Μεσημερᾶς—Χυδαῖος, κατεργάτης, ἑομολόγος.

(25.) Περίττου—Καὶ μάλιστα.

Κωνσταντῖνος Κριάρης

Τραγουδι τοῦ γενικοῦ Ἀρχηγοῦ Σελίνου «Γέρω Κριάρη» ἐκ Κουστογεράκου Σελίνου τραυματισθέντος καὶ συλληφθέντος κατὰ τὸ τέλος τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 ἐν Σκλαβοπούλᾳ τοῦ Πελεκάνου Σελίνου, ἀποβιώσαντος δὲ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1884 ἐνθα καὶ ἐτάφη μὲ τιμὰς «Στρατηγοῦ ἐν ἐνεργείᾳ.»

Ἦς τὰ χίλια ὀχτακόσια εἰς τὰ ἐξήντα ἐννέα
ποῦ ἡ Κρήτη ἐπροσκύνησε Σουλτάνου τῆ Σημαῖα.
Αἰγ' Ἀρχηγοὶ ἀπομείνανε μὲ διαλεχτοὺς στραδιῶτες
κι' ἐμπήσανε ἔς τὴ Σαμαριά π' τοῦ φαραγγιοῦ τῆ πόρταις
Κι' ἐκάμανε οὐνέλεμι ἔντα θ' ἀπογενοῦνε
γῆ νὰ μουτίσουν (1) ἔς τοῦ πασοῦ γῆ οὔλοι νὰ χαιθοῦνε
Ἰολλή Τουρκιά τοὶ κυνηγᾶ ἔς τὴ Σαμαριά τοὶ ζῶναι (2)
ζερεβὰ δεξιὰ κι' ἀπὸ παντοῦ τὸ χιόνι τοὶ πετρῶναι (3)
Ἀντάρια χιόνια ἔπεφταν δώδεκα μερονύχθια,
κ' οἱ γι' Ἀρχηγοὶ κρατούσανε τοὶ σπήλιους ἀντὶς σπήθια
Κι' ἀπόφαισι ἐκάμανε μπλιεὶο αἶμα νὰ μὴ χύσουν
γιατ' ἡ Φραγκιά τοὶ ἴδικασε νὰ πᾶν νὰ προσκυνήσουν
Καθίζουσι κάνου γραμμὰτα καὶ δούδουνε μαντάτο
πῶς παραδίνουσι τ' ἄρματα κι' οὐλόν των τὸ φουοῖατο
Κοιγίωσις ἀπαρηγήθηκε δὲ θέλει νὰ μουτίση,
ἀλάργ' (4) ἀποὺ τὸ Τόπο του θέλει νὰ πᾶ νὰ ζήση
Κι' ὑπογραφή δὲν ἔβαλε εἰς τοῦ Πασοῦ τὸ γραμμὰ
τὸ θάνατο ἐδιάλεξε παρὰ ἄνα τέθιοιο προῖμμα.
Πέρονει δέκ' ἀντρειωμένους του καὶ τὸ σημαιοφόρο.

(1.) Μουτίζω=Καταθέτων τὰ ὄπλα παραδίδω ἑμαυτὸν. Ὑποχωρῶ. Προσκυνῶ.

(2.) Ζῶνω=Περικυκλώνω, πολιορκῶ τινα.

(3.) Πετρῶνω=Κατακαλύπτω, σκεπάζω, πλακώνω.

(4.) Ἀλάργο=Μακρὸν.

τὸ Λειανογεώργη τὸ θεογινὸ καὶ φεύγ' ἀπὸ τὸν Πόρο.
 Λέει τινε «Μωρὸ παιδιῦ» ἄνω ἔς τὴ κεφαλὴ μας
 ὁ χάρος στέκει μὲ σπαθὶ νὰ πάρῃ τὴ ψυχὴ μας
 Κι' ὅποιος τὸ χάρο δὲ ψηφᾷ κι' ἐλεύτερος νὰ ζήσῃ
 ἄς μ' ἀκλουθήξῃ κι' ὁ θεὸς θὰ μᾶς βοηθήσῃ.

Σ τὴ Σκλαβοπούλα ἔς τὸ χωριὸ μέσα ἔ' ἕνα σπηλιῶν
 ἀνήμενε χωστὰ (5) καιρὸ νὰ φύγῃ νὰ μαρκάρῃ
 Νὰ φύγ' ἀπὸ τὸ Τόπο του ποῦ κόκκαλα σπαριμένα
 ἀδέσφια, ἀνήρι' ἀτρόμητα ἄφινε σκοτωμένα.

Μὰ προδοσιὰ δὲν ἄφηκε νὰ κάμῃ τὸ σκοπὸ του..
 μὲ τούρκους τὸν μπλοκάρανε(6) ζητοῦν τὸ θάνατό του.

Τρεῖς χιλιάδες νιζαριὰ καὶ χίλιοι ἄντιπ' ἀκόμη
 ξάρογοντου(7) ἔξικινήσανε προδότης τοὶ σιμόνι.

Γύρω τὸ σπήλιο πιάνοννε νὰ πάρουν τὴ ζωὴ του
 καὶ χιλιαὶ λίρες τάξιμο(8) ἦταν ἡ κεφαλὴν του

«Σκέλε Κουιζάση πρόβαλε νὰ δώσῃς τ' ἄρματα σου,
 κι' ὁ Μουχαμέτης κι' ἄ τὸ πῆ μπλεῖδὸ δὲ θωρεῖς παιδιὰ
 [σου].»

— «Τὰ τιμημένα τ' ἄρματα κοπιῶσετε νὰ δῆτε»

«Ἐτοῦτ' ἀπὸ οἷς μπέμπουνε ἔς τὸ μνημα ἐδᾷ θωρεῖτε.»

Ὡς τὸ πε παίζει παίζουν του μπλεῖδὸ λόγια δὲ νταγιάντα(10)
 τοῦ Τούρκου μπάλα τοῦ περνᾷ τὴ μέση μπάτ'(11) ὡς
 [μπάντα

Γιουρούσι οἱ γι' ἀντρενωμένον του κι' ὁ γιὸς του ὁ Γεωρ-
 [γάκης

τοῦ πρώταις μπάλαις ἔπασε κι' ὁ Γιώργης ὁ Λειανάκης

(5.) Χωστὰ=Κρυφίως, κρυφά.

(6.) Μπλοκάρω=Πολιορκῶ.

(7.) Ξάρογοντου=Ἐπίτηδες.

(8.) Τάξιμο=Ἐπόσχεσις ἐντ=Προκήρυξις.

(9.) Κοπιᾶζω=Πλησιάζω, ἔρχομαι. Κοπιᾶσθε=ἔλθετε πλη-
 σιάσατε, ὄρισατε.

(10.) Νταγιαντῶ καὶ νταθραντῶ.=Ἐπομένω, ὑποφέρω βασιτῶ.

(11.) Μπάντα ὡς μπάτα=Ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ἕως τὸ ἄλλο, Διαμπαξ.

Ἐς τὴν ἄλλη μάλιστα, ἔπεισε κ' ὁ Ἀντιονομιχάλης
Ἰπὸν ἴον θεοῖδ' ἀτρόμητο κ' εἶχε θωριά⁽¹²⁾ μεγάλη,
Ἡ νύχτα ἔδωκε ζωὴ ἔς τὸν ἀρχηγὸν Κοιμῶρη
κ' ὁ Φούσκης ὁ Σελήμ' ἀγᾶς ἀποῦ ἴον παλληκᾶρι
Εἰς τὰ σπητάλια⁽¹³⁾ τῷ Χαριῶ κ' εἰς τὴ φλακὴ τὸν ἴβᾶλα
καὶ θάμμα πῶς ἐσώθηκε καὶ δὲν τὸν ἐξεβγάλα
Εἰς τὴν Ἀθήνα ἔφυγε ὁ Τουρκοφάγος πάλι
κ' ἀνήμενε τῇ λευτεριᾷς ἡμέρα νὰ προβάλλη.
Ἐξῆντα χρόνους πόλεμο ἔκανε ἔς τὸ Φεγγᾶρι
Ἡ Κρήτη δὲν ἐγέννησε ἴνα τέθοιο παλληκᾶρι
Σ' ἔξε πολέμους ἔτυχε ἴπὸν τὰ εἰκοσιέτα
τῇ Κρήτης ὄρη καὶ βουνὰ τὰ πότισε μὲ αἶμα
Εἶχε ψυχὴ σᾶν μάλαμμα καὶ σᾶν μαργαριτᾶρι
κ' εἶχε καρδιὰ σᾶν τὸ βουνὸ δὲν τοῦλειπε μὲ χάρι

Ἡ μάχη ἐν Δρομονέρω (1896).

Χριστέ καὶ Βασιλέα μου Θεὲ ἀληθινέ μου
ἀποῦ τὸ Κόσμο κυβερνᾶς Μεγαλοδόναμέ μου
Δωσέ μου φῶτισι καλὴ τραγοῦδι γιὰ νὰ σιάξω
τοῦ Δρομονέρον τὸν κανγᾶ ἔς τὸν τύπο νὰ περάσω
ἔς τὰ χίλια ὀχτακόσια ἔς τὰ ἐννενηντα ἔξη
ἐχειρικώδη⁽¹⁾ πόλεμος «Θέ' μου καὶ δός μου φέξι»
Ἦρθε στρατὸς τῇ Βουκολιᾷς ἔς τὸν Πύργο ἴζαντηροῦσαν
Κι' ἐπύισαν οὐλας τῇ κορφαῖς τῇ Βουκολιᾷς ἐξῶσαν
Ρωτοῦνε γιὰ τοῖ Χριστιανοὺς ποῦ εἶνε συναγμένοι
καὶ λέν' τῶνε ἔς τὰ Ζυμπραγοῦ εἶνε συμμαζωμένοι
Δώδεκα τάγματα στρατὸς καὶ χώρια οἱ ἴτόπιοι Τοῦρκοι

(12.) **Θωριά** = Θεωρία, ὄψις, ἀνάστημα.

(13.) **Σπητάλια** = Νοσοκομεῖον, θεραπευτήριον.

(1.) **Χεικῶνῶ** = Ἀρχίζω κίμνω ἀρχῆν, βάζω χερί πρώτος.

καὶ τρέχουν 'ς τὸ Αρομόετρο νὰ κάμουννε μεβλοῦτι (2)
 Ἐσέφτανε μαζίν τωνε καὶ τέσσερα κανόνια
 πολλὰ γομάρια τσοπανὲ μαζίν καὶ χίλια βόλια
 Κι' ἀπήτης μαζωχτήσανε μὲ τὸν Ντουᾶ (3) γλεντίζουν
 κι' ἀντίκρον των οἱ Χρῆσιανοὶ τὰ μιτιρίζια χιζῶν
 Ὡς ἔφταξ' ὁ Ἀβδουλλάχ Πασσᾶς κ' ἐπέλεψε (4) 'ς τὴ
 Βρούσι

τοὺ χρῆσιανοὺς ἐλόγιασε ἕνα νὰ μὴν ἀφήσῃ
 Κρούζει τοὺ Μπιμπασάδες τοῦ λέει τοῦ Μπακαλάο (5)
 τὰ Ζουμπραγοῦ νὰ κάψετε σήμερις δίχως ἄλλο
 Κι' ὁ Μπακαλάος εἶπέν του ΑΦΕΝΤ' ἀνὲ γλυτιώσω
 Οὐλῆς τοῖ κόρδας τὰ χωργιὰ θὰ τὰ ξεθεμελιώσω.
 οὐλῆς τοῖ κόρδας τὰ χωριὰ νὰ μπ' ὡς τὸ Κολυμπιὰρι
 νὲ σπῆτι δὲ θ' ἀφήσω μπλεῖδ νὲ πόρτα γῆ δοκάρι.
 Κάτω 'ς τὸ Βασιλόπουλο τ' ἀσκέρι μου θ' ἀπλώσω
 τοῖ γειτογιαῖς του καὶ τοῖ τρεῖς θὰ τοῖ ξεθεμελιώσω
 Κι' ἀποκειδᾶ θὰ σηκωθῶ νὰ μπῶ 'ς τὸ Κολυμπιὰρι
 κι' Ἀμέντ ἀγᾶς ἄς μείν' ἐπᾶ 'ς τὴν Κάντανο ἄς πάη
 Ἐκειᾶ 'τονε κι' Ἀμέντ ἀγᾶς κι' εἶχε χαρὰ μεγάλη
 ὁ ΜΙΓΙΑΝΕΣ(6) του ψήνεται μὰ ὁ νοῦς του δὲν τὸ βάνει
 Κινᾶ καὶ πάει 'ς τοῦ Πασσᾶ καθίζει καὶ τοῦ λέει
 τ' ἀσκέρ' Ἀφέντη διάταξε ὅπου τοῦ 'πῶ νὰ πχαίρη
 Μὰ γὼ θὰ κάμω σήμερο θαμᾶσματα μεγάλα
 π' ὅσοι Ρωμηοὶ γλυτιώσουνε νὰ τὰ διγοῦνται πάντα
 Τότες ἐχάσηκ' ὁ Πασσᾶς καὶ λέει τ' ἐτοιμάσον
 ἔξε ταμπούρια τάγματα εἰς τὰς διαταγὰς σου
 Καὶ τ' ἄλλα ἔξε τοῦ Χατζῆ καὶ συνεννοηθῆτε
 τὰ θάρρη μου 'χω εἰς σὲ οἷς ἀμέτε καὶ σκεπητῆτε

(2.) Μεβλοῦτι=Τουρκικὴ θρησκευτικὴ τελετὴ. Παράκλησις, δέησις.

(3.) Ντουᾶς=Παράκλησις, δέησις (τοῦ στρατοῦ παρὰ Τούρκους)

(4.) Πεζέφνω καὶ πεζεγω=Πεζεύω, γίνομαι πεζὸς ἀπὸ ἔφιππος.

(5.) Μπακαλάος=Ἐπίσημος Τούρκος Κρῆς ἐκ Κισάμου.

(6.) Μιγιανές=Ὡς παρ' ἡμῖν τὰ κῶλλυθα. (λεξ. Τουρκ.).

Σηκώνει* ὁ Ἀμέντ ἀγῶς κι' ἐπάθιε ἔς τὸν ἀέρα
τὸ πῶς ἐγένηκεν Πασσῶς ἐκείνην τὴν ἡμέρα
Λέει τοῖσι μιμιασάδες του ταχὺ νὰ τοιμαστοῦνε
νὰ ταμπουριάσουν τὸ στρατὸ καὶ ἔς τὸν κανγῶν νὰ μπουῦνε
Σὺν ἐταμπούριασ* ὁ στρατὸς ὁμὰ νὰ ξεκινήσῃ
γροῖζει πάει ἔς τοῦ Πασσῶ γιὰ νὰ ἀποχαιρετίσῃ

Κάνει του ἕνα ΤΕΜΕΝΑ⁽⁷⁾ καὶ πέρνει τὴν εἰκὴ του
καὶ τὸν ἐουναπόβγαγε σὰ νὰ ἴτορε παιδὶν του

— Ἀμέντ ἀγ' ἄμμε ἔς τὸ καλὸ γλίγορις νὰ περάσῃς
νὰ πεταχθῆς ἔς τὰ Ζυμπραγοῦ τὴν Κάντανο νὰ πιάσῃς
Ντελόγκως ἐξεκίνησε ταχὺ ἐπῆρε πέρα

μὲ τ' ἀποδιαφωτίσματα⁽⁸⁾ καὶ ὡς χαράσο ἢ ἡμέρα
Ἐκεῖα παρέκει κάθονται πέντ' ἔξε παλληκάρια
ποῦ δὲ φοβοῦνται θάνατο καὶ δὲ δειλιοῦν τὴ μιῶλα
Θωροῦν τορε κι' ἐπρόβαινε κι' ὁ γεῖς τ' ἄλλοῦ των λέει
λῶμπης μωρὸ νὰ Ἀμέντ ἀγῶς ἐκεῖνος ποῦ προβαίνει

Μὰ τὸν ἀκόμης σκοτεινὰ καὶ δὲν ξεκαθαρίζου
θωροῦν ξαναθωροῦν τορε καλὰ τογὲ γνωρίζου

Μιὰ μπαλωθιά τοῦ παίξανε δούδει του τοῖη κοντάλαις
κι' αἰζι* ἐκείνη ἢ μπαλωθιά⁽⁹⁾ ὡς ἑκατὸν χιλιάδες

Καὶ ξαναπαίζου τ' ἄλλη μιὰ καὶ πέφτει εἰς τὸ πλάι
Τοῦ Μπακαλάου ἴφωναζε νὰ πᾶ νὰ τότε πάρη

Ἄκουσε τὴ φωνὴ ὁ Χατζῆς καὶ λέει ἔς τὸ γαμπρόν του
εἶν' ἢ φωνὴ τ' Ἀμέντ ἀγῶ δείχνει τὸ θάνατόν του.

Ἐἶνε φωνὴ τ' Ἀμέντ ἀγῶ Σμαῆλ ἀγῶ Φαφάλη
καὶ πρέπει νὰ σκοιτώθηκε κρίμας τὸ παλληκάρι

Κ' Ἀμέντ Ἀγῶς ἔκυλοῦντορε⁽¹⁰⁾ τοῖη πάγκας του τὸ
| αἷμα

(7.) **Τεμενάς** = Χαιρετισμὸς διὰ τῆς χειρὸς ἀπὸ τοῦ στόματος
εἰς τὸ μέτωπον παρὰ Τούρκους.

(8.) **Ἀποδιαφωτίσματα** = Τὸ λυκαυγὲς (τὸ διαύγασμα), ὅταν
γλυκοχαράξῃ ἢ ἡμέρα.

(9.) **Μπαλωθιά** = Πυροβολισμὸς.

(10.) **Κυλοῦντορε** = Ἐκυλίετο.

καὶ σήμερις τὰ πλέρωσε ὅσα ἔχε κατωμένα

Κι' ὁ Τζαγκαράκης τοῦλιγε Ἀμέντ ἀγῶ νταβράντα⁽¹¹⁾
λόμπτης αἰταῖς ἢ μπαλαθιές οὐ σώσατε γιὰ πάντα

Ἐο' ἔκανες λογαριασμό τὰ Ζυμπραγοῦ νὰ κάμης
καὶ τ' ἀποδέλοιπα χωριά οὔλα νὰ τὰ ρημάξης

Ἦλεγες κ' ἐλογάριαζες πολλὰ κακὰ νὰ κάμης
γι' αὐτό 'τον' ὄρισμός Θεοῦ σήμερις ν' ἀποθάνης

Ἐοτ' ἔπαθες Ἀμέντ ἀγῶ ἔτοά 'τονε γραφτό σου
'ς τοῦ Δρομονέρου τὸν κανγῶ τὰ 'ναὶ τὸ ὕστερό σου

Ὡς ὑπλῶνε τὸ ἀχιτίνες του ὁ ἔλιος νὰ προβάλλῃ
ἦτονε κι' ὁ Ἀμέντ ἀγῶς 'ς τοῦ Νάδη τὸ κανάλι⁽¹²⁾

Ἐπῆγε 'ς τὰ Ἀβδουλλάχ Πασσῶ τὸ θλιβερό χαμπάρι
πῶς ἐσκοτώθ' Ἀμέντ ἀγῶς τ' ἄγετο⁽¹³⁾ παλληκάρι

Ὡς τ' ἄκουσ' Ἀβδουλλάχ Πασσῶς χτυπῆ τὰ γόνιτάν του
κι' ἐδάγκανε τ' ἀχείλιαν του μέσα πονεῖ ἢ καρδιάν του

Κι' ἐντὺς διατάσσει τὸ στρατὸς ὀγιά νὰ κάμουν μάρσι
κι' εἶχε μεγάλη ὄργιτα⁽¹⁴⁾ τὰ Ζυμπραγοῦ νὰ πιάσῃ
Ντελόγκως ἐμαρσάρανε μὰ οἱ Ρωμηοὶ δὲ φεύγουν
σκοιτώνουν Τούρκους 'ς τὸ σωρό, κ' ἢ μπάλαις τω δὲ πέφτουν.

Λίγ' ἦτονε εἰς τὴν ἀρχὴ οἱ Χριστιανοὶ 'ς τὴ μάχη
μὰ λίγη ὥρα κάμανε 'ς τὸ πόλεμο μονάχοι

Γιατ' ἀπὸ πίσω φτάζανε Ρουμαϊανοὶ καὶ ἄλλοι
καὶ τῶν ὀλίγω ἐδώσανε βοήθεια μεγάλη

Παίζον τῶνε δεξιὰ ζερβά κι' οἱ Τούρκοι ἐσασιστῖα⁽¹⁵⁾
δειλιοῦν' οἱ γαλονάδες τω μικροὶ μεγάλοι ὅσ' ἦσα

Τὸν σάρπιγκες ἐπαίζανε καὶ τοῦ Πασσῶ ἄπαντοῦνε
πῶς τσοὶ μπλοκάσαν' οἱ Ρωμηοὶ σιμὰ τσοὶ κινήγουνε
Ζητοῦν νὰ δώσῃ διαταγὴ ὀπίσω νὰ γυρίσῃ

(11.) **Νταβράντα** = Ὑπόμνε, βάπτα.

(12.) **Κανάλι** = Δρόμος, πορεία, δρομολόριον, διώρυξ.

(13.) **Ἄγετο** = Ἀρέννητον, ποῦ δὲν εἶχε γεννηθῆ ἄλλο τοιοῦτον.
Ἀθάνατον.

(14.) **Ὀργιτα** = Ὀργή, ἀγανάκτησις.

(15.) **Ἐδασυρντῖα** = Ἐταράχθησαν, ἐφοβήθησαν, τὰ ἔχασαν.

πρωῶν ἢ μπάλαις τῶ Ρωμηῶ μουδ³ ἕνα δὲν ἀφήσου
Ἀπὸ τοῦ τέσσερες μεριές πῶς το³ ἔχοντε ζωσιμένους
καὶ πῶς δὲν ἔχουν ποῦ σταθοῦν ἀποῦ τοὶ σκοτωμένους
Ἐτότες Ἀβουλλάχ Πασσῶς « Ἀλλάχ Ἀλλάχ » φωνιάζει
καὶ τὸ ντελγκ³ ἐδιάταξε τὸν πόλεμο σκολάζει

Κ³ εἰς τὰ ταμπούρι³ ἐδιάταξε ἐκειᾶ νὰ μαζωχοῦνε
νὰ κάμη σκέφι καὶ βουλή νὰ θὰ ν³ ἀπογεοῦνε

Κι³ ὁ πόλεμος ἐσκόλασε τοῦ δώδεκα ἀλά Τοῦρκα
καὶ σουβαρῆδες (16) ἔς τὰ Χανιά πᾶν τὰ μαντάια τοῦτα

Ἐσκοτωθῆκαν Χοισιανοὶ ἄντρες καὶ παλληκάρια
ὄσ³ ἐγιοργιάραν ἔς τὴ Τουρκιά σὺν ἄφοβα λιοντάρια

Τὰ δοξασιμένα Ρούματα Κακόπετρος καὶ ἄλλα
ἐτίμησέν τα τῶ Τουρκῶ τοῦ τουφεκιοῦ ἢ μπάλα

Τὰ Ζυμπραγοῦ καὶ Ρούματα διαλεχτοὶ (17) Σελινιώταις
Κακόπετρος κι³ ἄλλα χωριὰ κι³ ἀτίμητοι (18) Λακκιῶταις

Καὶ Κισαμίταις ἄφοβοὶ σὺν λόκοι ἐμαρσάραν
καὶ Ρουματοίτες τὰ θεριά τοὶ Τούρκους ἐμπλοκάραν

Γράμματα γράφ³ ὁ Ἀλδουλλάχ μέσα τοῦ Κουμαντάρου
πῶς ἐσκοτώθ³ ὁ Ἀμεντηγές τ³ ἄγερο παλληκάρια

Καὶ στρατέμμα Βασιλικὸ πολλοὶ νῆε σκοτωμένοι
γιατ³ ἦσαν μιὰ τρακοσαρὰ μόνο οἱ λαβωμένοι

— Κι³ ἐγὼ ποτέσ δὲν τῶρπιζα αὐτὸ πῶς θὰ μοῦ λάχη
πῶς ἦτον³ οἱ Γκισαούριδες ἐτέθοιοι πολεμάροχοι

Μ³ αὐτοὶ γιὰ νᾶχεν ἔχουν Γκρά ἀποῦ δὲν μπαταλέβγει (19)
καθένας τῶν ἐδύναντο πενήνητα νὰ παλαίβγη

Σὺν τὰ θεριά χυθίκανε οἱ κακοβαφτισμένοι (20)
κ³ ἐπέσαν πᾶνω ἔς τὸ στρατὸ σὺν σκύλλοι λησσιασιμένοι

(16.) Σουβαρῆς = Ἐφιππος χωροφύλαξ (λεξ. Τουρκ.).

(17.) Διαλεχτοὶ = Ἐκλεκτοὶ (ἕνας καὶ ἕνας).

(18.) Ἀτίμητοι = Ἀνεκτίμητοι, ἀξίας μεγάλης.

(19.) Μπαταλέβγω = Καθιστῶ ἢ κάμνω τὶ ἄχρηστον ἢ γίνεται
τι μόνον ἀχρησιμοποίητον.

(20.) Κακοβαφτισμένοι = Οἱ μὴ βαπτισμένοι μετ' ἡλίου τοῦς
κηνόνας τῆς ἐκκλησίας.

Νᾶχε μὴν κάμω σκέδιο ὁ πόλεμος γὰ πάγη
στρατὸς πολὺς θὲ γὰ χαθῆ πριχῶν γὰ σοστινιάση
Γιατ' εἶχανε οἱ Γκισαούριδες ἔς τὸ Σέλυνο γραμμένα
τοὶ Δάκκους κ' εἰς τὸ Θέρισσο τοὶ Κάμπους γᾶρθη πέρα

Καὶ ὅτι γὰ θε φτάζοννε κ' ἐκεῖν' οἱ Τουρκοφάδες
ἤθελε μᾶσε πνίζοννε σᾶν τοίχλες τῆ βροχάδες

Νὰ ζήσης Κουμαντᾶρ Πασσᾶ γὰ μὴν τὸ βοροπιώσης
μὰ γὰ ἄρες τύχει ἐκειδᾶ τὸ τοῦ σου θεὰ χάσης

Ὁ Κουμαντάρης τοῦ μὴνᾶ γλήγορις γὰ τοῦ γράμη
πόσαις χιλιάδες Χριστιανοὶ τοῦ κάμαν τέθοια πράξι

Κ' ἐκεῖνος τοῦ ἔμπερε γραφή πῶς μοναχὰ τρακόσοι
μὰ γὰ ὄσαν πλειὰ δὲν ἄφηναν κιανένα γὰ γλυτιώση

Ὡς ἔπιασεν ὁ Κουμαντᾶρ κ' ἐδιάβασε τὸ γράμμα
ὡς θάμασμα τὸ λόγιασε κ' ἕνα μεγάλον προᾶμμα

Κ' εὐτὺς ἐτελεγράφησε ἔς τὴν Πόλι ἔς τὸ Σουλτάνο
τὸ σκότωμ' ἀποῦ γείνηκε ἔς τὰ Ζυμπραγοῦ πὸ πάνω

Ἀφέντ' ἀποῦ τὰ χέργια σου ἢ παιντεμένη Κρήτη
ἔς τὸ κίντυνο γὰ χωριστῆ Ἀμὰν ! Σουλτὰν Χαμίτη.

Γιατ' εἶνε προᾶμμα φοβερὸ τρακόσοι ἀραγιάδες
πόλεμο γὰ γὰ κάμουννε σὲ δώδεκα χιλιάδες.

Καὶ γὰ νικήσουν τὸ στρατὸς γὰ τὸν πισωδρομήσουν
τοὶ Βεζυράδες κάλεσε γι' αὐτὸ ἰ' ἀποφασίσουν

Καὶ μπέπε μας, Ἀφέντη μου, Διαταγή, Φερμάνι,
ἴντα θὰ κάμω τοὶ Ρωμηοὺς πριχ' ὁ στρατὸς ἑκάμει

Κι' ὁ Βασιληᾶς ἐκάλεσεν εἰτὺς τὴ δωδεκάδα
κ' ἄλλο στρατὸ ἐδιάταξε γὰ μπῆ εἰς τὴν Ἀρμάδα

Λέει τῶ Βεζυράδων τον μὲ λογιασμό μεγάλο
ἢ Κρήτ' εἰρίχως ἄρματα ἀλήθεια δίχως ἄλλο

Ὁ Κουμαντάρης τῶ Χαλιῶ μου ἔμπερε τὸ μαντάτο
ποῦ τὸ στρατὸ μου τὸν πιστὸ σκοτῶσ' ἕνα φουσαίτο

(21.) Βαροπιάνω = Θεωρῶ ἢ λογαριάζω βαρέως πράξιν ἢ ὑπό-
θεσιν τινα. Μοῦ κακοφαινέται.

Κι' ἄλλο στρατὸ νὰ μπέρωμε τῆ Κρήτη νὰ παιδέωρον⁽²²⁾
νὰ κάρηη χῶρες καὶ χωριά σὺν δὲ θεληματέρωρον⁽²³⁾

Νὰ παραδώσουν τ' ἄρματα νὰ πᾶν νὰ προσκυνήσωρον
τὸ αἶμ' ἄς γείνη ποταμὸς γῆ οὐλοὶ νὰ μουντίσωρον⁽²⁴⁾

Τῆ γνώμη σας Βεζύριδες ἔς αὐτὴν τῆ θέλησί μου
νὰ πῆτε οὐλοὶ σας ἐπᾶ νὰ σιάξ' ἢ γι ὄρεξι μου

Καὶ οἱ Πασσάδες δὲν μποροῦν κιαένεας νὰ μιλήση
ἕνας τὸν ἄλλ' ἀνήμενε ἴντα θὰ ν' ὑπαντήση

— Ἀρέντη ὡς ἐδιάταξες ἔτοα πρόπει νὰ γείνη
κι' ἄς μποῦνε οὐλοὶ οἱ Ρωμηοὶ σὲ φλογερὸ καμίτι

Γῆ οὐλοὶ νὰ μουντίσωνε, Ἀρέντη μας, σὲ σένα
γῆ τὸ μαχαίρι τοῦ Πασσᾶ νὰ μὴν ἀφήση ἕνα

Καὶ ὁ Σουλτάνος ἔμπειρε κι' ἄλλο στρατὸ ἔς τὴν Κρήτη
διαταγὴ τῶν ἔδωκε νὰ μὴν ἀφίσουν σπῆτι

Μὰ οἱ Κρητικοὶ τὸν πολεμοῦν μὲ ὄπλα τὰ Γραδάκια
στραθιωτὲς τοῦ σκοτώνουνε πέρονου τω Μαρτινάκια

Τὴν ἔνωσι ζητήσανε κ' ὑψώσανε Σημαία
μὲ τὸ ἄδερφούς τω τὸ Ἑλληνας ἐκάνανε παρέα

Νύχτα καὶ ἔμερα πολεμοῦν γιὰ τὴν ἐλευθερία
καὶ γιὰ τὴ πίστι τοῦ Χριστοῦ τὴ πίστι τὴν ἁγία

Ἄλλους δυὸ χρόνους πολεμοῦν ἔπου τὰ ἔγενῆντα ἔξη
ὁ θάνατος γῆ Ἐνωσι μὰ μέρα γιὰ νὰ φέξη

Καὶ πολεμοῦν καὶ τὸ στρατὸ μαζὺ καὶ τοὶ μπουρμαῖδες
ποῦ δέρνον καὶ ἀτιμάζουνε καὶ σφάζουν τὸ ἄραγιάδες

Σὰ λεοντάρια πολεμοῦν οὐλοὶ οἱ Ρωμη' οἱ καυμένοι
ἔς τὴ σκέπη τῆ σημαίας των, ἔπισω κιαένεας δὲ μένει

Σκοτώνονται καὶ χάνονται οὐλοὶ μικροὶ μεγάλοι
γῆ ἔνωσι γῆ θάτατο νὰ πάψη τέθειο χάλι

Ἐντεκα ἐπανάστασες ἔχουνε καμωμένα
τὰ πάθη τω ν' ἀδίγητα ὅσα ἔχουν περασμένα

(22.) Παιδεύω—ψω=Βασανίζω τιμωρῶ, κολάζω.

(23.) Θεληματεύω=Θέλω, ὑπέκω ὑποχωρῶ.

(24.) Μουντίζω=Ἐποτάσσομαι καταθέτω τὰ ὄπλα (πρόσκυνῶ).

Μὰ τοῦτηγε ἢ γι' ὕστερη οὐλαίς· θὰ τοῖς πλερώσῃ
ἢ λευτεριᾷ κ' ἢ γ' ἔνωσι σιμὰ νὰ ξημερώσῃ
Νὰ πλερωθοῦν τὸ αἷμά μας τὰ βόσανα κ' οἱ πόνοι
νὰ ξεχαστοῦνε τὰ κακὰ κ' οἱ περασμένοι χρόνοι
Οὐβλές ἢ γι' ἀπαράστασες τῆ λευτεριᾷ ἔς τῆ Κρήτη
ἔφερανε κ' ἐξύγωξαν τὸ σκύλο τὸ Χαμίτη

* Ἄσμα τῶν Ἀρχηγῶν τοῦ Κρήτης

'Απίω' ἀπίνω ἔς τὰ κλαδιὰ ἀπάνω ἔς τὰ λουλούδια,
πουλάκ' ὄμορφο κελαῖδεῖ τῶν Ἀρχηγῶ τραγοῦδια.
Μὲ γλῶκ' ὄμορφοκελαῖδεῖ καὶ λέει ἀγάλι' ἀγάλι,
ἄμε καῦμένη Κόρακα καὶ οὐ Χατζῆ Μιχάλη.
Ποῦ τῆ μὴν ἄκραν εἶν' ὁ γεῖς κ' ἄλλος ἀπὸ τῆν ἄλλη,
τοῖς Κρήτης· μὰ ὡσὰν ἐοᾶς δέν ἐβρεθῆκαν ἄλλοι.
Μὰ γιὰ το' ἀντρειαῖς σας ἔπαινο δὲ λέω τὸ καῦμένο,
γιατ' εἶν' ἡ γλῶσσά μ' ἄρρωστη κ' ὀπίσω ἀπομένω.
Ἦρω Κριγιάρη, Σήγακα, Σκαλιδή καὶ Κορκιδή,
τοῖς Κρήτης εἶστε τὰ θεργιά τ' ἑλληρισμοῦ στολιδί.
Μαθιέ, καὶ γέρω Γογονῆ καὶ γέρω Κώστα κόμη
Μπασοῖα καὶ γέρω Μαλινέ ποῦ δὲ σὰς πλίνου φῶβου.
Μάντακα, ἀθάνατη γεννιά, καὶ οὐ Ἀνδρουλακάκη,
οὐσὰν ἀετοὶ τοῖς λευτεριᾷς σὲ ριζιμιῶ (1) χαράκι.
Ἔσοῖς τῆ πολεμήσετε τῆ βάρβαρη Τουρκία,
καὶ ἐθνοιαοτήσετε γιὰ τῆν ἐλευτεριά.
Ποῖος εἰμπορεῖ νὰ τ' ἀρηγῆ; καὶ σοῖς πῶς εἶσ' αἰτία,
κ' εἶδεν ἡ Κρήτη σήμερο τούτη τῆ λευτεριά ;
Ἔσοῖς μὲ παλληκάρια σας κ' ἄλλ' Ἀρχηγοὶ ἔς τῆ Κρήτη
Ἔσοῖς τὸν ἐξεβγάλετε (2) τὸ Βασιλεῖα Χαμίτη.
Ἔσοῖς ἐπολεμήσετε μὲ οὐλῆν τῆν ἀντρεία,

(1.) Ριζιμιῶ—Στερεόν, ριζωμένον (ριζοπαγές).

(2.) Ἐξεβγάλετε—Ἐξεδιώξατε ἐκ τῆς Κρήτης.

τὰ ἔχη (3) σας ἐχάσετε γιὰ τὴν ἐλευτερία.

Ἄχι παπᾶ Μαρουλιανὲ μὲ τὴν πολλὴν τιμὴ σου,
ποῦ 'σαι ἀρχηγὸς τοῖς πίστις σου καμᾶρι τοῖς πατρίς σου.

Ἐοᾶς ἡ Κρήτη συντηροῦ χαιρέται καὶ φωνιάζει
καὶ τὸν ἐχθρὸν τοῦ ἀπὸ μακρὰ τὸν κάνει καὶ τρομάζει.

Ἡ πληγωμὸς τοῦ Μαχμουτ Παῶ (1891-1892).

Ἀφρονγκασιῆτε γὰ οἰας πῶ ἕνα μεγάλο θᾶμμα
πράμμα ποῦ γέινει ἔς τὸν νιουνιᾶ (1) κι' ὅπ' ἄλλοι δὲν τὸ
[κάμα.

Μιὰν Κυριακὴν ξημέρωμα κι' ἕνα Σαββάτο βράδου,
τοῦ Λικητὴ ἐκάμανε τὴ κεφαλὴ σημάδι.

Τοῖς τρεῖς ἢ γι' ὥρα ἦτονε ποῦ τοῦθε τὸ μαντιάτο,
πῶς ἦταν τελεγράφημα(α) τοῦ δικητὴ μπεμπᾶτο. (2)

Κι' ἀπάνω τοῖς τρεῖς ἡμῶν τοῦ ἦρθεν ἄλλον ἕνα,
τοῦ κτύπησεν ἔς τὴ κεφαλὴ κι' ἔστρωσεν ἴσα πέρα.

Κι' ἀπίτης ἐσηκώθηκε κ' εἶδε τὸ λάβωμά (3) του,
Νιελόγκως ἐπαρούιτος τὸ τελεγράφημά του.

Καὶ παρεντὺς ἐδιάταξε καὶ τὴ Χαλέπα ζώνει,
γέροντες ἐκατὸ χρονῶ διατάσσει καὶ μαζώνει,

Μαζώνει νεῖους μαζώνει νεῖαῖς μαζώνει παλληκάκια
κ' εἰς τὴν φυλακὴ τῶν ἔβαλε οἰδερα ἔς τὰ ποδάκια
Πέρνει τουφέκια Σασελούς, τουφετέδες καὶ οὐσλιάντους

(3.) Τὰ ἔχη σας = Τὴν περιουσίαν σας, πᾶν ὅ,τι εἶχετε.

(α) Ἡ λέξις τελεγράφημα ἐν τῷ ἄσματι τοῦτο ἔχει καὶ ἀλλογραφικὴν σημασίαν. Σημαίνει ὀφλ. τὴν σφαῖραν (ἣτις εἶνε ταχισταῖ) ἣν ἐξαπέστειλαν, οἱ πυροβολήσαντες τρεῖς νέοι κατωτέρω κατὰ τοῦ Μαχμουτ πασσᾶ.

(1.) Νιουνιᾶς = Ὁ κόσμος (λεξ. Τουρκ.).

(2.) Μπεμπᾶτο = Στελμένο, εἶγε σταλῆ.

(3.) Λάβωμα Τραῦμα. Λαβωμὸς = τραυματισμὸς. Ἄλλᾳ καὶ λάβωμα = βεσκανία, μάτισμα.

κ' ἐπῆγεν τοσι ἔς τὸν Τοπανά⁽⁴⁾ καὶ κρέμονται ἄνω κάτω.
Τὸ Ρέθερνος καὶ τὰ Σφρακιά, Κάστρος καὶ Κυδανία,
Σέλινο κ' Ἀποκόρωνας κάνουνε συμφωνία.
Ἀναφορὰ ἐκάμανε τοῦ Λικητῆ τῆ στέλουν
ὅτι δὲ τότε θέλουνε καὶ Χριστιανὸν γυρεύουν.
Καὶ τοοὶ προξένους μπέμπουνε νὰ πᾶνε νὰ τοῦ ποῦνε
κ' ἐκεῖνος τοοὶ οἰχήρισε ⁽⁵⁾ κ' εἶπεν τῶνε νὰ χαθοῦνε.
Μὰ ὕστερ' ἢ γι' ἀναφορὰ τοῦ ἦρθεν ἔς τὸ κεράλι
καὶ λίγο λίγο ἔλειψε ὁ Χάρος νὰ τὸν πάρῃ.
Τοῦ Κουμαντάρη φώναξε δούδει του τὰ χαρδιὰν του
καὶ τοῦ διπλοπαράγγενε νὰ κἀνῃ τὸ νταβῶν ⁽⁶⁾ του.
Καὶ ἔς τὸ μενοῦτ' ἐδιάταξε καὶ τοοὶ μπισταγωνίζε, ⁽⁷⁾
μὲ μηλιγγίταις ⁽⁸⁾ δυνατοὺς πολλὰ τοοὶ βασανίζει
Ψωμὶ δὲν τῶν ἐδοῦδανε μονιδὲ νερὸ νὰ ποῦνε
πολλὰ ἀπορπισθήκανε πῶς θὰ θανατωθοῦνε.
Ἔνας καλὸς ντελικανῆς κ' εἶναι καὶ παινεμμένος,
Ἡλίας ὀνομάζεντο περίοσια⁽⁹⁾ ξακονοσμένος.
Ὁ παραδεντερότερος, Γιάννης ὁ Παπαδάκης.
Κι' ὁ παρατρίτος ἦτονε ὁ Γιάννης Γαλανάκης
τῆ νύχτα τὰ μεσάνυχτα τοοὶ φώναξε ὁ πορθηέρης ⁽¹⁰⁾
Πῶς θενὰ τοοὶ ξετάζουνε νὰ μάθου πχοιὸς των φταίει
Κ' ἐκεῖνοι φοβηθήκανε πῶς θενὰ τοοὶ κρεμάσουν

(4.) **Τοπανάς**—Πυροβολοστάσιον καὶ ἀποθήκη πολεμοφοδίων ἐν Χανίοις ἐξ οὗ καὶ ἡ συνοικία.

(5.) **Σιχητρίζω**—Ἐκδιώκω τινα κακῆν κακῶς διὰ τῆς λέξεως **Σικητῆ**—λέξις ἔχουσα αἰσχρὰν σημασίαν παρὰ Τούρκους. Ἡδὴ δὲ ἐκπέσασα σημαίνει—Χάσου ἀπὸ ἴδω.

(6.) **Νταβῶς**—Δίκη, κρίσις, ἐπίσκεψις καὶ ἀπόφασις (λεξ. Τουρκ.).

(7.) **Μπισταγωνίζω**—Δένω διὰ σχοινίου πρὸς τὰ ὀπίσω ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας ὁμοῦ.

(8.) **Μηλιγγίται**—Μηχανήμα διὰ τοῦ ὁποίου ἐπίεζον τοὺς μῆνιγγας ὡσάκις ἤθελον ν' ἀναγκάσωσι τινα νὰ ὁμολογήτῃ συμβῆν ἢ γεγονός τι. Μηχανὴ βασανιστήριος.

(9.) **Περίοσια**—Παραπολύ, παραπάνω, ὑπερβολικὰ.

(10.) **Πορθηέρης**—Θυρωρὴς, φύλαξ.

ὄμπρὸς ἐγιουρουντίζανε⁽¹¹⁾ καλλιὰ ἔχουν τὰ τοῖ σφάξουν.
Κι' «ἄσοι πιστοί» ἐπέοανε πίνω καὶ τῶν χτυποῦνε
καὶ ἀλυσίδες δυναταῖς ἔς τὰ χέργια τῶν κρεμνοῦνε
Μὰ τὸ πτελόγκω ἔτυχε ἕνας γραμματισμένος
κ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φυλακὴ οὐλλοὺς τοῖ φλακωμένους
Τὸ ἔφταξε ἡ κεφαλὴν τῶνε αὐτῶ ἀπὸ τὸ ἔκάμαν
καλὰ φτερά ἐκάμανε κ' ἦταν μεγάλο προῦμμα,
Αὐτοὶ φτερά ἐκάμανε καὶ ἔς τὰ βουνὰ πετοῦνε
προδόταις τοῖ προδώκανε ἔς τὴ βάρκα τοῖ θωροῦνε.
Μιὰν Κυριακὴ ξημέρωμα εἰς τὸ ἔντεκα τοῖ νύχτας,
εἰς τ' Ἀκρωτήρι ἔς τὸ Στανρὸ ἐκειδὰ προδοθῆκαν.
Ζμαῖλ παμπόρι τοῖ ἤπασε ἔς τὴ Τούζλαν τοῖ πηγαίνει
κι' ἀπὸ τὴν Τούζλα ἔς τὰ Χανὰ ἀνακριτῆς τοῖ πέρνει.
Ἀνακριτῆς ἐδιάταξε βάνει τοῖ ἔς τὴ μπουλίτσα⁽¹²⁾
τῶ καραβιῶ τὰ σίδερα ἔς τὰ πόδια τῶν τυλίξαν,
Μισὸ ἔς τὴ μπουλίτσα τοῖ βάλαν ἀπήτις τὸ ἀνακρίναν
κι' εἰς τὴν φλακίρ τοῖ βάλανε κ' ἔχουν μεγάλη πριζα.
Κ' ἡ πριζά ἔτορε πολλὴ πῶς θὰ θανατωθοῦνε
τὰ θάρρη τῶ ἔχουν ἔς τὸ Θεὸ πῶς θὰ λευτερωθοῦνε.
Τὰ ὅσα τῶν ἐκάμανε εἶνε μεγάλο προῦμμα,
μουδ' οἱ γι' Ὁβραῖοι τοῦ Χριστοῦ ἐτόσα δὲν τοῦ κάμαν.

(11.) Γιουρουντῶ καὶ γιουρουντίζω = Ἐφορῶ, ἐπιτίθεμαι,

(12.) Μπουλίτσα = Δωματίον ἐν ταῖς φυλακαῖς, ὑγρὸν, στενόν, χαμηλόν, θολωτόν, σκοτεινόν, ἐνθα πρὸς τιμωρίαν μείζοντα φυλακίζον τοὺς ἀτακτοῦντας καταδίκους ἢ ὑποδίκους.

ὁ Διάκος

Πᾶσα ταχὺν μὲ τῇ δροσιᾷ π' ἀνοίγει τὸ λουλουδι
 ἀρφουγκασιῆτε νὰ σᾶς πῶ τοῦ Διάκου τὸ τραγοῦδι.
 Ὁ Διάκος μέσα κάθεντο μὲ τὸ Μητροπολίτη,
 μὰ τέθειον Διάκον ὠμορφον δὲν ἔβγαλεν ἡ Κρήτη.
 Ἄς το πῶς ἦτον ὠμορφος μὰ τὸν καὶ σπουδασμένος,
 Ὡς τὸ Θεολογικὸ σκολειὸ μέσᾳ τὸν διαβασμένος. (1)
 Ὁ Διάκος τότες ἤθελε ὄξω γιὰ νὰ πορίσῃ,
 νὰ πᾶ νὰ βρῆ τὴ πιτροπή κι' ὀπίσω νὰ γυρίσῃ.
 Κάθισε Διάκο μετὰ μᾶς κι' ἄς τσοι νὰ πολεμοῦνε,
 μ' αὐτοὶ πολέμους κάνουνε κι' ἀθρῶποι θὰ χαθοῦνε.
 Μὰ νὰ πορίσω θέλω γὼ μὰ θὰ γαῖρω(2) πάλι,
 νὰ πᾶ νὰ βρῶ τὴ πιτροπή καὶ τὸ Χατζῆ Μιχάλη.
 Καὶ μέσα ἔς τὸ Ἡράκλειο δὲν ἀφηκ' ἄλλο ταῖρι,
 κ' ἐβάστα κ' εἰς τὴ μέσῃν του ἀσημητὸ μαχαιῖο.
 Καὶ θέτει κ' εἰς τὸν ὄμιόν του τ' ἀσημητὸ τουφέκι,
 κ' ἐπήγαν' εἰς τὰ χέριαν του ὅαν ὠμορφον τοιτόκι.
 Πορίζει πάει ἔς τὴ «Ροδιὰ» πάει ἔς τὸ Μοναστήρι,
 κι' ὁ νοῦς του μπλεῖο δὲν τοῦδονδε ὀπίσω νὰ γαῖρη.
 Ἄντρες ἐξῆντα δυὸ χωριῶ κι' ἀπὸν τὰ Μοναστήρια,
 κάτω ἔς τὴ πόρτα τ' Ἀρμυροῦ ἐστέσαν τὰ τσαντήρια.
 Κάτω ἔς τὸν πόρον τ' Ἀρμυροῦ τὴ ὀτέσαν τὴν κολῶνα.(3)
 καὶ τὴν ἐβλέπαν τὴ Τουρκιὰν κ' ἐκειᾶ ξωμέναν(4) κι' ἄλας.
 Ἀπάνω ἔς τὰ εἴκοσι δυὸ τσὴ τέσσερεις ἡ γι ὄρα.
 οὔλο τὸ Τούρκικο λαὸς πορίζ' ἀπὸν τὴ χώρα.
 Μιὰν ταχυνὴ σηκώνονται μὲ τόση δροσινάδα
 κι' ἀποξημερωθήκανε ἔς τοῦ Γάζη τὴ καμίρα.
 Κ' ἡ βάρδια τοῖ προτοθωρεῖ(5) καὶ δούδει τὸ χαμπερι

(1.) Διαβασμένος=Σπουδασμένος. Εἶχε σπουδάσει.

(2.) Γαῖρω=Ἐπανεέλθω, γυρίσω.

(3.) Κολῶνα=Στρατόπεδον.

(4.) Ξωμέναν=Διηνοκτέρευον. Ἐξώμεναν.

(5.) Προτοθωρεῖ=Βλέπω τινα πρῶτον.

πῶς ἢ τοῦρκιᾷ ἐπλάκωσε κι' ἀμέτρητο ἀσέρι.
Κι' ὁ Παντελῆς τῶν ἤλεγε ἀντέστε δὰ νὰ πᾶμε.
καὶ ὁ Σκουλῶς τῶν ἤλεγε κάτσετε ψῶματά 'νε.
Ἐκειᾷ 'τονε κι' ὁ 'ρούμενος ὁ Παντελεμοιούτης
καὶ 'σὺν αὐτὸ πολεμιστὴ δὲν ἔκαμεν ἢ Κρήτη.
Ἐκειᾷ 'τονε κι' ἀληθινὰ μὲ τὸ ' ἄλλους κ' ἐπολέμη
καὶ τὸ σπαθὶν του κόκκινο ἀπὸ τὸ τόσον αἷμα.
Ἐξήρτα πέντε χριστιανοὶ στέκουν 'ς τὸ μιτριζι
κ' ἑπτὰ χιλιάδες ἢ τοῦρκιᾷ καὶ ποιὸς τὴ νταγιατιτζίει.
Ἐμέν' ὁ Λάκος μοναχὸς καὶ σποῦνε τ' ἄρματιν του.
'ς τὸ κόλυμπο (6) τὰ πέταξε ἀπὸ τὴ μάντιν του.
Καὶ τὸ σπαθὶν του ἔσπασε κ' ἐντὺς πιάνει λιθάρια,
κ' ἐντὺς τὸν ἐπετρόσανε(7) σαράντα παλληκάρια
'Σ τὸ Κάστρο τοῦ τὰ πήγαρε τὰ ὄμορφάν του φρονῖα,
παῖδιᾷ! καὶ δὲν ἐκλάρανε 'κκλησιαῖς καὶ μοναστήρια;
Μ' ἀπήτης δὲν ἐστάθηκε 'ς τὴν ἐκκλησιᾶν νὰ γάλλη.
οὔλοι ἀπορπιοτήκαρε παπάδες καὶ δασκάλοι.
'Οσοι κι' ἂν ἦσθε χριστιανοὶ εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴ σκέπη
οὔλοι τοῦ σχωρέσετε καθὼς ἀπὸ τοῦ στέκει.

Μουσταφᾶ-Πασδᾶς

Κάθε ταχὺ καὶ καθ' ἄρᾳ π' ἀνοίγει τὸ λουλουδι
ἀφρονγκαστεῖτε νὰ σᾶς πῶ τῶ παλαιῶ τραγοῦδι.
Ἀγάδες πρεμαζόνονται μικροὶ μεγάλοι ὅλοι
νὰ γράβουνε ἀναφορὰ νὰ μπέρουνε 'ς τὴ Πόλι.
Ἀμάν! ἀφέντη Βασιλεῖᾷ, κάμε γιὰ τὸ εὐλογιάδες (1)
ἔκαμ' ὁ Μουσταφᾶ πασσᾶς τοῖς τούρκους ἀραγιάδες.

(6.) Κόλυμπος=Λάκος μικρὸς ἢ μέγας πλήρης ὕδατος. Λιμνάζον ὕδωρ.

(7.) Πετρόνω=Πλακῶνω, (ἐπιθλίβω, ἐπιπιέζω), καταπιέζω.

(1.) Εὐλογιάδες=Ὁ ἅγιος ἢ ἁγιασμένος παρὰ Τούρκους.

Συντέκνος (2) κάνει τοὶ Ρωμηοὺς καὶ τὰ παιδιὰ βαπτίζει,
ἄλλοῖσιμονο ὅς τῃ πίστι μας πῶς τήνε κριματίζει.(3)

"Αν ἔρθ' ὁ Μουσταφᾶ-πασᾶς βεζύρης ὡσὼν πρῶτα
θ' ἀφίσωμε τὰ σπιθια μας μὲ τὰ κλειδιὰ ὅς τὴν πόρτα.

« Χίλια καλῶς ἐκόπιασε τὸ χάσιχο κουλοῦρι
κα' ἀπόμεινε καὶ τῷ Τουρκῶ ἢ μουζουδιὰ (4) ὅς τῇ μούρη.
Τὸ ἄγάδες ἐπροεμάζωνε κάτω ὅς τὸ Σαντριβάνι
γιὰ νὰ διαβάσουν τὴ γραφὴ τ' ἀφέντη τὸ φερμάνι.

"Ἐπιασε τὸ Χατζῆν ἀγᾶ ἀποῦ τογε μουχτάρης,(5)
— ἄτζεμπις(6) δὲν ἐτρούπηκες τὴ βουλά(7) σου νὰ βάλῃς;

"Ἐπιασε τὸ Σακῆν ἀγᾶ μαζὺ μὲ τὸν Καρβούνη,
ἀποῦ τὸν μέσα ὅς τὰ Χατζὰ τοῖ χῶρας τὸ καντοῦνι.(8)

Ἄπῃς καὶ τοὶ κατέβασε καὶ εἶδαν τὸ καϊκι
ἐτοτεσᾶς τὸ κοιώσανε πῶς θὲ γὰ τοὶ ἔσοριση.

"Αφῆς μας Μουσταφᾶ πασᾶ νὰ ἰδοῦμε τὰ παιδιὰ μας
νὰ τῶνε παραγγείνωμε γιὰ τὰ στεκάμενά(9) μας.

Ἐσεῖς ἂν εἶχε θέλετε νὰ ἔχετε τὰ μετόχια
δὲν ἐξαναξανοίγετε(10) νὰ κάνετε τὰ πρῶτα.

Μὰ τὸ Μεγαλοδύναμο ποῦ πήσει(11) τὸ γιγοῦρι,
ὄσαν τοὶ Ρωμηοὺς εἰς ταῖ Μουρηές τὸ πᾶθανε κ' οἱ
[Τουρκοὶ

(2.) Σύντεκνος=Ἀνάδοχος (κουμπάρος).

(3.) Κριματίζω=Βάζω τινὰ εἰς τὸ κρίμα=ἀμάρτημα. Κριμα-
τιζομαι=Ἀμαρτάνω.

(4.) Μουζουδιὰ καὶ ἀμουζουδιὰ. Ἐνταῦθα μεταφορικῶς=
Ἐντροπή, ἀτιμία. Κυρίως=Τὸ ἐκ διαφόρου αἰτίας μαύρισμα τοῦ
προσώπου.

(5.) Μουχτάρης=Δημογέρον. Εἶδος τίτλου (λέξις Τουρκ.)

(6.) Ἀτζεμπις καὶ Ἀτζεμπι=Ἄραγε; Ἄρα;

(7.) Βουλά=Ἡ σφραγίς.

(8.) Καντοῦνι=Ἡ γωνία. Μεταφορικῶς ἐνταῦθα=Εἰς τῶν
μεγάλων, σπουδαίων καὶ ἰσχυρῶν τῆς πόλεως.

(9.) Στεκάμενα=Ἀκίνητος ἰδιοκτησία, περιουσία.

(10.) Ξαναξανοίγω=Ἐπαναθλέπω.

(11.) Πήσω=Πήγνυμι, πήσω τὸ γάλα,

Ὁ θάνατος τοῦ Ἰω. Μάντακα ἢ Κολύμπριου.

Μὲ τὸ προσεπωνύμιον τοῦτο ὠνομάζετο ἐν ἀπὸ τὰ ἀθάνατα παλληκάρια τοῦ καλουμένου «**Ἐξάρι**» τῶν Λάκκων τοῦ 1866, ὁ **Ἰωάννης Μιχ. Μάντακας ἢ Κολύμπριος**, ὅστις γενναίως μαχόμενος ἐν τῇ μάχῃ «**Σεμπρώνου**» κατὰ τὸ 1896 ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἐντοπίων Τούρκων.

Ἀκούσετε νὰ σᾶσε ἰῶ νὰ θλιβερὸ τραγοῦδι
τὰ δέντρον ἔξαυθῆκανε δὲ στέκει μπλεῖο λουλουδι
Τραγοῦδι νὰ τὸ μάθετε τραγοῦδι νὰ τὸ λέτε
τὸ Γιάννη τὸν Κολύμπριο νὰ κάθεστε νὰ κλαῖτε.

Ἦσαν ἀθάνατη γεννιά !⁽¹⁾ θεριὸ καὶ παλληκᾶρι
τῷ Τούρκῳ μπάλα δὲ ψηφᾶ τῇ λεβεδιάς κλωνάρι
Ἐχύνουντόνε ⁽²⁾ τῷ σκυλιῷ κ' εἶχε καρδιά μεγάλη
καὶ τοσοῖ ὄφαζε ἔς τὸ πόλεμο δὲν ἤθελε ἀρτζιχάλι ⁽³⁾
Κι' ὁ Χάρος τὸν ἠφοβήθηκε εἰς τὰ ἐξήντα ἔξη
γιατὶ μὲ τοιοῖ σοντροφόους του ἐκάτεχε νὰ παίξη ⁽⁴⁾
Ἐς τὸ πόλεμο ἔς τὸ Σέμπρωνα φωθιά⁽⁵⁾ βάνει τῷ σκύλῳ⁽⁶⁾
κάνει γιουροῦσ' ἀπάνων τῷ μαζὸν μ' ἕναν του φίλο
Μιὰ μπάλα ἔτον φαρμακερὴ ἔς τὸ στόμαν του τοῦ μπαίνει
καὶ ἡ ψυχὴ του μάλαμμα ἔς τὸ Νάδη κατεβαίνει.
Μάντακας Γιάννης ἦτονε Κολύμπριος γροικᾶται
καὶ τὸ χοριὸ του ἠλίφτηκε καὶ πάντα τὸν θυμᾶται.

(1.) **Γεννιά**—Γεννεά, ἀθάνατος, ἱστορικὴ, ἕξκουσμένη. (ὡς εἶνε καὶ ἡ γεννεά τῶν Μαντάκων).

(2.) **Ἐχύνουντόνε**—Ἐχύνετο, ὄρμα κατ' αὐτῶν.

(3.) **Ἀρτζιχάλι**—Ἀναφορά, παράκλησις. (λεξ. Τουρκ.).

(4.) **Ἐκάτεχε νὰ παίξη**—Εἰζέυρε νὰ σκοπεύη πυροβολῶν.

(5.) **Φωθιά**—Ἐμπρησμός, πυρκαϊά.

(6.) **Σκύλω**—Σκύλων. Ἐνταῦθα ἐννοεῖ τοὺς Τούρκους.

ΑΣΜΑΤΑ

Ἀλληγορικά, πλαστά, ἀληθινά, Ἐρωτικά τοῦ
Γάμου, τῆς Τάβλας κλπ.

ΣΗΜ. Ἐκαστὸν τῶν ἀλληγορικῶν κλπ. τούτων ἀσμάτων ἔχει
ἰδίαν σημασίαν καὶ ἔννοιαν εἶνε δὲ τονισμένον εἰς ἐξαιρετὸν μου-
σικὴν μελωδίαν καὶ ᾄδεται καθ' ὁμάδας ὑπὸ τραγουδιστῶν ἐν τῇ
τραπέζῃ (Τάβλα) ἣτις στρώνεται πρὸς τοὺς προσκεκλημένους μετὰ
τὴν στέψιν τῶν νεονύμφων ἢ μετὰ μνηστείαν ἢ μετὰ βάπτισιν τέ-
κνου τινός. Τινὰ τούτων ᾄδονται ὅταν οἱ **γαμπλιῶται** ἀπέρχων-
ται ὡς παραλάβωσι τὴν νύμφην ἐξ ἐτέρου χωρίου.

Τὰ δύσκολα προβλήματα

Ἄ Κύριος ἔκαμε τὴ γῆ κ' ἐστόλισε τὸ κόσμον
μὰ ὁ Κύριος τρία πράγματα δὲν ἔκαμε ᾗ τὸ κόσμον
γεφύρια εἰς τὴ θάλασσα καὶ **γαερμὸ** (1) π τὸ Νάδι
καὶ **σκάλαις** εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ παίηου νὰ γιαγερῶου

Τὸ παράπονον τοῦ ἔραστοῦ

(Ἐν ἤχῳ μελωδικῷ ποικίλῳ)

Ἔοιγανέφαν οἱ καιροὶ κ' ἐπάφαν κ' οἱ γι ἀνέμοι
ἴφαν κ' ἐμένα ἢ στραταῖς μου κόρ' ἀπὸ τὴν ἀλλή σου,
μιλιό μου το' ἀγαῖς δὲν πορλατῶ τοῖ νύχταις δὲ γυρίζω
παρ' ὄντεν εἶμαι μοναχὸς καὶ θυμηθῶ το' ἀγάπης
Τὸ πάπλωμ' ἀγκαλιζομαι.

(1.) **Γαερμὸς** καὶ **γαερμὸς** καὶ **γιαερμὸς** = Ἐπάνοδος ἐπι-
στροφή (ἀπονόστησις).

Ὁ προδότης καὶ ἀρνησὶθρησκός Διάκος

(Ἱστορικὸν συμβῆν πρό τοῦ 1821)

Διάκος ἀπὸν τῆ Πισκοπῆ ψηλογραμματισμένος
τὸ καλαμάριον του πονλεῖ γυρεύγει νὰ Τουρκέψη
«Μ' ἀπὸν βρεθῆ καὶ πιάση τον τοῖ Πισκοπῆς τὸ Διάκο
θᾶχ' ἀργαστῆρι⁽¹⁾ ἔς τὰ Χανιά καὶ κατηλειὸ ἔς τὸ Κίστορο
Καὶ τουρναργιὸ⁽²⁾ ἔς τὸ Ρέθεμνο».

Ἡ μαθήτρια ἐρωτευμένη

(Ἑπόδειξις κινδύνου εἰς τὴν μητέρα)

Μάνα λοῦγέ με, μάνα μου χτένιζέ με,
μάνα ἔς τὸ σκολειὸ μάνα μου μὴ μὲ μπέμπης.
κα' ἄρχοντες περοῦν πεζοὶ καὶ καβαλάροι·
μὰ ἕνας ρεῖος καλός, καλὸς καὶ διωμμάτης,⁽¹⁾
μοῦ παιζογελᾶ⁽²⁾ καὶ κάνει μου τὸ νάτος,⁽³⁾
Μάν' ἂ τότε ὄῃς νὰ τοῦ ζηλέψη θέλεις.

Ὁ ἐπαναστάτης.— Ἡ ἄνοιξις—Τὸ πρωτο- παλληκάρου

(Μουσοῦροι Ἱστορικὴ οἰκογένεια μεγάλῃ)

Πότες θὰ κάμη ξειστεργιὰ πότες θὰ φλεβαρίση
νὰ πιάρω τὸ τουφέκι μου τὴν ὄμορφη πατρῶνα,⁽¹⁾
Καὶ ν' ἀνεβῶ ἔς τὸν Ὀμαλὸ ἔς τὴ στράτα τῷ Μουσοῦρω

(1.) Ἀργαστῆρι. Ἐνταῦθα=Κατάστημα ἐμπορικόν, μαγαζεῖον.
Καὶ ἀργαστῆρι=Αργαλειὸ ἐν ᾧ ὑφαίνουσι αἱ γυναῖκες (Ἱσπῆς).

(2.) Τουρναργιὸ=Κατάστημα, ἔνθα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γε-
νιτσαρισμοῦ κατασκευάζοντο κοντάκια τῶν ὄπλων· ὄπλοποι-
εῖον. (Τουνοῦς=κοντάκι ὄπλου).

(1.) Διωμμάτης=Ἀξιόθεατος, μεγαλοπροπέης περίβλεπτος.

(2.) Παίζογελῶ=Παίζωκαίγελῶμόυ, χαριεντίζομαι, ἐρωτοτροπῶ.

(3.) Νάτος ἢ νάτο=Νεῦμα, ἐρωτικὸν σημεῖον.

(1.) Πατρῶνα=Εἶδος πιστολίου μεγάλου.

νά κάμω μίνας δίχως γυιούς γυνῆκες δίχως ἄντρος
νά κάμω καὶ μουρά παιδιὰ νά 'νε δίχως μαράδες
νά κλαῖν τὴ νύχτα γιὰ βυζὶ καὶ τὴν ἀγγὴ γιὰ γάλα
καὶ τ' ἀποδιαφωτίσματα (2) γιὰ τὴν καϊμένη μάνα

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ υἱοῦ. Ὁ πόνος τῆς μάνας.

Μιά μάνη μάνα ζύμωνε τοῦ γυιοῦ τὴ παξιμάδια
καὶ μὲ τὰ δάκρυα ζύμωνε καὶ μὲ τὰ μ'ρολόγια
καὶ μὲ τοὺ ἀναστεραγμοὺς ἐπύρωνε (1) τὸ φουθρο
«μισεῖγεις γυιέ μου 'ς τὰ μακρονὰ κ' εἰς τὸν ἀλλότριον κόσμο
κι' ἄτζεμπα (2) νά σὲ ξαναἰδῶ ;

Εἰς παπᾶς ληστής—καὶ—ὁ Γούμενος

Ἀφρουγκασιῆτε νά οὔς 'πῶ γιὰ τὸ παπῆ Γιωργάκη
'ποῦ 'τον μικρός 'ς τὰ γράμματα κι' ἐβγήκε μπάσης (1) κλεφτικῆς
Ὀύλον τὸ κόσμο κρούσεινε (2) τζαμιὰ καὶ μορασιῆτρα
Μὰ 'ς τοῦ Γουμένου τὸ κελὶ δὲν εἰμπορεῖ ν' ἀνέβη
γιατ' ἦτον μαρμαρόχτιστο καὶ σιδεροδεμένο
γύρον τριγύρον 'γύριζε τοῦ Γούμενου φωνιάζει
— Κατέβα κάτω Γούμενε νά μὲ ξεμολογήσης (3)
« Ἄμε, παιδί μου 'ς τὸ καλὸ συχωρεμένοσ νῆσαι. »

(2.) Ἀποδιαφωτίσματα=Τὸ λυκαυγές, τὰ γλυκοχαράγματα
(τὸ διαύγασμα).

(1.) Πυρώνω=Θέτω πῦρ ἢ πυρὰν φωτιάν, ἀνάπτω.

(2.) Ἀτζεμπα=Ἄραγε, Ἄρα;

(1.) Μπάσης=Πρῶτος, πρώτης τάξεως, (ἀγός, ἀρχικλέπτης)
(λεξ. Τουρκ.).

(2.) Κρούσεινω=Ληστεύω, ἐξασκῶ τὸ πειρατικὸν ἐπάγγελμα
(λεξ. Ἰταλ.).

(3.) Ξεμολογῶ καὶ ξεμολοῶ=Ἐξομολογῶ. Ἐξετάζω ἐρωτῶν
τὰς πράξεις καὶ ἡμαρτήματα. (Καθῆκον ἀνατεθειμένον εἰς τοὺς
ἱερεῖς.)

— Κατέβα κάτω, Γούμενε, γὰ μὲ ξεμολόγησ
βαστῶ καὶ δῶρα ἄγια γὰ γὰ μὲ κοιωνήσῃς

« Ἄμε, παιδί μου ἔς τὸ καλὸ, συγχωρεμένος γᾶσαι ».

— Κατέβα κάτω, τραβαμπᾶ, γῆ ἄνω γὰ ἀνέβ᾽ ἄπάνω

« Ἄμε, κρουσάρη, ⁽⁴⁾ ἔς τὴν ὄργη, κι ἄφωρεσμένος γᾶσαι

Ἄπο Δεσπότη καὶ Παπᾶ ».

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα

Ἡ Ἁγία Σοφία.— Ὁ μέγας ναὸς ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει.— Ἡ ἄλωσις τῆς Κων(σταντι)πόλεως.— Ἡ παρά-
δοσις ὅτι κατὰ τὴν ἄλωσιν ἢ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας
Σοφίας εἰκὼν ἐδάκρυσεν.

Οὔλαις ἢ μέραις τοῦ Θεοῦ καλαῖς κ' εὐλοημέναις
ἂν τὴν ἡμέρα τοῦ Λαμπρῆς ἄλλη κιαμμὴ δὲν εἶναι
ἀποῦ σημαίνουν ἢ γι ἐκκλησιαῖς τὰ μέγα μοναστήρια
σημαίνει κ' ἢ Ἁγία Σοφία τὸ μέγα Μοναστήρι

μὲ 400 σήμαντρα μὲ 18 καμπάναις

μ' ἐξῆντα πέντε ἀρχιερεῖς καὶ διάκους 400

ψαλτάδες 24 παπάδες 90.

μ' ἑκατοδὺν πνευματικὸς μὲ τὸ χαρτὶ ἔς τὸ χέρι

ψάλλει ζερβὰ ὁ βασιλεὺς δεξιὰ ὁ Πατριάρχης

ψάλλουνε τὸ χερουβικὸ καὶ χαμηλώνουν τ' ἄγια

καὶ μὰ φωνὴ ἀκούσθηκε ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα

ε Πάτερ τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἄγια

καὶ δότε λόγο ἔς τὴ Φραγκιὰ πῶς τὴν ἐπῆρ' ὁ Τοῦρκος,

γὰ ῥθουν γὰ τὴν ἀδιάσουνε προῦμμα γὰ μὴν ἀφήσουν

γὰ πάρον τὴν Ἁγία Σοφία μὲ τὰ χερουσᾶ τοῦ τέμπλα

(4.) Κρουσάρης καὶ κρουσάρης = ληστὴς πειρατῆς.

νά πάρουν τὸ ἄγγελλιο, Τράπεζα τῶν ἁγίων
Κ' ἢ Λέσποινα ὡς τ' ἄκουσε τ' ἀμμάδιαν το' ἑδαχρούαν
κι' ὁ Μιχαὴλ κι' ὁ Γαβριὴλ τὴν ἐπαρηγορήσαν
«Σώπασ' Ἀφέντρο καὶ Κερά.»

**Ἡ αὐτοκτονία τοῦ ἐρωτευμένου νιοῦ.—Ὁ
θρῆνος τῆς μάννας του.**

Φωνὴν καὶ κλαῖμα(1) ἄκουσα ἔς τῆς Μεσσαράς τὴ μιλάνια
ἔς ποιά μεριά τῆς Μεσσαράς; ἔς ποιά μεριά τοῦ κάμπου;
εἰς τὸ Τυμπάκι τό ἄλεγε μιὰ Σφακιανὴ κοπέλα
κι' ἔκλαιγε τὸν ὕγνιοῦκά(2) τῆς κι' ἔκλαιγε τὸν ὕγνιον τῆς
» γνιέ μου ποῦ σ' ἦρθ' ὁ χάροντας καὶ ἔμαχαιρόφαξέ σε(3);
Κι' ἂ σ' ἦρθε ἔς τὸ ζευγάρι μας νὰ τὸ ξεζευγαρώσω
Κι' ἂ σ' ἦρθε ἔς τὸ κορθάδι μας νὰ τὸ ξετσαφαρώσω (4)
Κι' ἂ σ' ἦρθε ἔς τὸ περβόλι μας νερό νὰ μὴν τοῦ δάσω
Κι' ἂ σ' ἦρθε εἰς τὴν ἐκκλησιά νὰ μὴν τὴ λουτρονήσω.
Κι' ἂ σ' ἦρθε εἰς τὴν γειτονειὰ νὰ μὴν τὴ χαιρετήσω
«Μάνα λουτρούγα το' ἐκκλησιαίς, χαιρέτα τοὶ γειτόνους
μὰ μένα μ' ἦρθ' ὁ χάροντας ἔς τὸ ἀγάπης μου τὴ πόστα

Ὁ πόθος καὶ ἡ προσευχὴ ἑνὸς Χριστιανοῦ

Ἄγιε Παντελεήμονα κι' ἄγχε μ' Ἀσπράτηγέ μου
ἄιδάρετέ (1) με τ' ὄρφανὸ νὰ χτίσω μοναστήρι,
νὰ λουτρογοῦντ' οἱ Χριστιανοὶ καὶ νὰ μεταλαβαίουν
καὶ νὰ βαπτίζουνε παιδιὰ.

(1.) Κλαῖμα=Κλάψιμον, (κλαῦμα, κλαυθμός).

(2.) Ὑγνιοῦκά τῆς=Τὸν υἱὸν τῆς.

(3.) Ἐμαχαιρόφαξέ σε=Σὲ ἔσφαξε μὲ τὸ μαχαίρι.

(4.) Ξετσαφαρώσω=Ἀφαιρῶ τοὺς κώδωνας καὶ κωδωνίσκους
ἀπὸ τοῦ λαίμου τῶν προβάτων ἢ αἰγῶν.

(1) Ἀἰδάρετε=Βοηθήσετε, συνδράμετέ με.

•Ο σκοτωμὸς τοῦ Θεριοῦ (Ἀλληγορικόν).

Μαῦρο καπνὸ ἴδα κ' ἔβγαίνεν ἀπὸ ἴναν καλαμιῶνα
κι' ὁ καλαμιῶνας εἶν' πολὺς κ' ἕνα θεοργιὸ χεῖ μέσα
τρεῖς κνηγοὶ παρθίκατε γὰ πᾶν γὰ τὸ σκοτώσουν
ἔς τὴ σιράτα ἄπον παίριανε ἐπερριζοζονάραν. (1)
Σὰ τὸ σκοτώσωμι' τὸ θεοργιὸ ποῦνε ἔς τὸν καλαμιῶνα
γὰ πᾶμε εἰς τοῦ βασιλειᾶ μιστὸ γὰ μῖσε δόση.
γιατὶ τὸν ἐγλυτώσαμε.

•Η ἔξοθία.— Ερημία. (Ἀλληγορικόν).

Ἐξώρισέ μ' ἢ μοῖρά μου ἔς δάση δασωμένα
κάτω ἔς τὸ μαῦρο ποταμὸ ἔς τὸ μαῦρον καλαμιῶνα
Ἐκεῖ ἀποῦ διᾶνε (1) τὰ θεοργιὰ κ' εἶνε κατοικημένα
κ' εἶνε τ' ἀρκούδια μαλλιαρὰ τὰ γίδια φώλεμμένα
Κι εἶδά ἴνα μαῦρο κι' ἄσκημο πολλὰ ξαγκοιγεμένο
κ' εἶχε τ' ἀμμάθιαν τ' ἀνοιχτὰ καὶ τὴ θωοργιὰ μεγάλη
κ' εἶχε τοῖ κεφαλαῖς διπλαῖς τ' ἀμμάθια δαὸ ζευγάρια
τ' ἀνόδια πικροφύτευτα καὶ πικροφυτεμμένα
κ' ἐαφύριζε κ' ἐφώνιαζε.

•Ο Ἀριότος Κολυμβητὴς Ἀρμένιος.

Ἀρμένιον γυλὸς κανχίσηθηκε ὀμπρὸς τῶν ἀφεντάδω
— Ἀφέντ' ἐγὼ τὴ θάλασσα τήνε περὸν πλεόντας
« Ἄν τὴ περάσης Ἀρμένιον γυλὸ τὴ θάλασσα πλεόντας
γαμπρὸ θὲ γὰ σὲ κάμω ἴω γῆ σὺ ἐμὲ κουνιάδο,
θέλεις τὴ πρώτη μ' ἀδερφή θέλεις τὴ δευτερὴ μου.
θέλεις τὴν ἀξადέρφη μου ».

(1.) Περριζοζονάρω=Συνδιαλέγομαι, συνομιλῶ.

(1.) Διᾶνω=Κατοικῶ (διᾶνω). Διᾶνε=Κατοικοῦσιν,

“Ο πλούσιος Μυρμιολῆς

Τὸ ἀργίμι στέκει ἔς τὸ τζουγκρὶ (1) κ' οἱ σκόλοι ἔς τὰ
| ἄλυσσίδες

Κι' ὁ Μυρμιολῆς χαροκοπῶ (2) ἔς δίπορτη ταβέρα
ἔς δίπορτη ἔς τρίπορτη ἔς ἀσημοκονκλωμένη.

Βάλε ταβεραραῖ κρασί νὰ πρὸν τὰ διασπόμενα
νὰ πιῶ κ' ἐγὼ κι' ὁ μαῦρός (3) μου καὶ τὰ λεγωνικά μου.

Κι' ἄ δὲ μὲ φτάξουν τὰ βαστῶ πουλῶ τὸ χαλινάρι,
ἀποῦ ἤνε χρυσοκέντητο μ' ὀλόχρονη βελόνα,
κι' ἄ δὲ μὲ φτάξουν τὰ βαστῶ τῆ σίλα σῶσε δοῖδου.
πάρτε καὶ τὸ μαῦρό μου.

“Ο τρόμος τῶν Σαρακηνῶν (Ἀράβων) καὶ Μῶρων (Μαύρων) “Ο ἦρωες Διγενής.

Οἱ Σέρβοι κ' οἱ Σαρακηνοὶ κ' οἱ Μῶροι γάμο κάνουν
κι' οὔλον τὸ κόσμο τὸν καλοῦν κι' οὔλον τὸν προμαζώνουν
Τὸ Διγενῆ δὲ τὸν καλοῦν γιὰ τοῦ κακαῖς του χίμαις
γιατὶ σκοτώνει τοὺς γαμπροὺς καὶ παίρνει τοῦ νυφάδες.

Κι' ὁ Διγενής εἶχε φιλιὰ καὶ πᾶν καὶ λέων τοῦ τῶ.

«Μωρὲ σεῖς λουβοσαρακηνοὶ (1) κ' εἰσεῖς οἱ Μανροσέρβοι
Καὶ ποτὸ γαμπρὸν ἐσκότωσα καὶ ποτὴν σας γύφη πῆρα
καὶ ποτὴς τὸν ἄντρου ἀκότωσα» ;

(1.) Τζουγκρὶ=Προεξοχή, ἡ ἄκρα ἄκρα, (ἕλρις).

(2.) Χαροκοπῶ=ἰθύμω, εὐωχοῦμαι, διασκεδάζω.

(3.) Μαῦρος.=Ἴππος ὠραῖος, πρώτης τάξεως.

(4.) Λουβοσαρακηνοὶ=Οἱ Σαρακηνοὶ (Τουρκοὶ) καθὼς ἦται
λεπροὶ (ἐλεφαντιῶντες). “Υβρις. (λεπροί, κόμμενοι).

Ἡ φιλοξενία τῆς κόρης.— Αἴσθημα ἔρωτι-
κόν. Ὁ Ἀγαπητικὸς τῆς.

Μόνα χιονίζει 'ς τὰ βουνὰ καὶ βρέχει 'ς τὰ λαγκάδια
ξένο περῆ 'ς τὴν πόρτα μας ὄγρό (1) καὶ χιονισμένο
— Μάνα καὶ ἄς τ' ἀνοίξωμε τοῦ ξένου νᾶμπη μέσα
« Μωρὴ ψωμί δὲν ἔχομε τὸ ξένο τί τὸ θέλεις » ;
— Μάνα 'ς τὸ φουῆρο τὸ πουλοῦν, καὶ μπέψε με νὰ πᾶρω
« Κόρη κρασί δὲν ἔχομε τὸ ξένο τί τὸ θέλεις » ;
— Μά 'ς τὴν ταβέρνα τὸ πουλοῦν καὶ μπέψε με νὰ πᾶρω
« Κόρη ζούχα δὲν ἔχομε, τὸ ξένο τί τὸ θέλεις » ;
— Μάνα τὸ φουοτανάκι μου σκεπάζει καὶ τὰ δαῖτά μας.

Ἡ πεντάμορφη καὶ τὸ πλῆθος τῶν μνη-
στήρων.

Ἐκατοδὶ ἄρχοντόπουλα μὴν κόρην ἀγαποῦσαν τὰ ἑκατὸ
[καὶ δαῖτό (δίς).
Ἐπιούσ ἐπιούσ ἐτάσσαντο (1) μὴν νύχτα μὴν ἡμέραν ἢ
[βεργολογεροῦ (2) (δίς).
Κ' ἐκεῖνα παρακούσανε κ' ἐπῆγαν οὐλ' ἀντάμα τὰ ἑκατὸ
[καὶ δαῖτό (δίς)
Γεμίζουσι οἱ σταῦλοι ἄλογα τὰ παραθύρια σέλαις τῶν ἀρ-
[χοντόπουλων (δίς)
Καὶ τὰ πορτοπαράθυρα σκάλαις καὶ χαλινάρια τῶν ἀρ-
[χοντόπουλων
Τῶν ἑκατὸ σκαμνὰ ἴσως καὶ τῶν δυνὸ καθέκλαις τῶν
[ἑκατὸ καὶ δαῖτό (δίς).

(1.) Ὁ γρός = Ὑγρός, θρεψιμένος.

(1.) Τά δδω = Ὑπόσχομαι Ἐτάδδεντο = Ὑπέσχετο.

(2.) Βεργολογεροῦ = Εὐκίνητος (νεῖνις) εὐστροφος.

Τῶν ἑκατὸ ψωμί ἴδωκε καὶ τῶνι δυὸ κουλῶρι τῶν ἀρ-
 [χοντόπουλω (δὶς)
 Τῶν ἑκατὸ πετοαῖς ἴδωκε καὶ τῶνι δεῦδὸ πεσοῦρια (3) τῶν
 ἀρχοντόπουλω (δὶς)

**•Ο ἀντρειωμένος υἱὸς τοῦ Ἄρχοντος Θεο-
 σαλονίκης.**

Ἄρχοντες τοῦ Σαλονικιοῦ οὔλοι μικροὶ μεγάλοι,
 ὁ γυῖός μου ἁβαλίκευε ἔς τὸν πόλεμον γὰ πάη,
 βιοσιτᾶ λαγοῦτα (1) καὶ ἄργατα (2) πολλῶν λογῶν παιγνίδια.
 Κι ὄντεν σταθῆ καὶ παίξῃ τα ὁ γυῖός μου τὰ παιγνίδια
 βροσιτᾶ οὐρανός καὶ σσιέτ ἢ γῆς καὶ οὔλος ὁ κόσμος τρέμει.

•Η συμβουλὴ πατρὸς πρὸς υἱόν.

Γροικᾶτ ἴντα παράγγεγε γεῖς φρόνιμος τοῦ γυιοῦν του
 «Γυτέ μου καὶ ἄ πᾶς ἔς τὸ κατηλεῖδὸ καὶ βρῆς τοῖς χα-
 [ροκόπους (1)
 ἴτηρα (2) διαντήρα (3) τὸ σακνὶ τῆ τάβλα γὰ καθίξῃς
 μὲ τὸν καλλιάν (4) σου κἀθίξε καὶ νηστικός σηκώνου.
 τὸ φρόνιμο ἀτίμαζε (5) τὸ κουζουλό (6) χαῖρετα
 γὰ σ ἔπαινοῦν οἱ γι ἄρχοντες.»

(3.) **Πεσοῦρια**—Εἶδος πέτσας τοῦ προσώπου. Μικρον.

(1.) **Λαγοῦτον**—Εἶδος ὄργανου (Βάρβιτον).

(2.) Ἄργατα—Ὀργατα.

(1.) **Χαροκόπος**—Ὁ ἀγαπῶν τὰς διασκεδάσεις, φιλέοργος, φι-
 λοτεοπής.

(2.) **Ντήρα**—Κύτταζε, βλέπε.

(3.) **Διαντήρα**—Ἐκλεγε, διάλεγε, προτίμα.

(4.) **Καλλιάν σου**—Καλύτερός σου.

(5.) **Ἀτιμάζω**—Τιμῶ, ἐκτιμῶ πολύ, σέβομαι.

(6.) **Κουζουλό**—Τρελλός, φρενοβλαβής.

•) κακός κυνηγός.—Τὸ μανιάκι.

Πάνω ἔς τὴν πάχνη (1) τοῦ χιοιοῦ σκύλα λαγὸ ζιγώνει.
Κ' ἦτον ἡ σκύλα γλήγορη μονοχροτῆ(2) ἔς τὸ χιόνι,
κ' ἐλόξευε τοῦ κυνηγοῦ σκοπιῶν³ ὁ νιὸς τὴν σκύλα.
δὲν κλαί⁴ ὁ νιὸς τὴν σκύλαν του ὡς κλαίει τὸ μανιάκι (3)
«μανιάκι μ' ὠρησιλούμιστο.»(4)

Οἱ πλούσιοι βοσκοὶ (βαροκουραδάροι)

Ἐς τὸν Ἄϊ Γιώργη ἔς τὰ σελιῖ παρίνω παρακάτω
κιάθονται δυὸ βοσκοὶ δυὸ βαροκουραδάροι (1)
κι' ὁ γεις τὸν ἄλλ' ἀναρωτῆ πόσα ἔνε τὰ σφαχτιῶν του
—μὰ τὴν ἀλήθεια σύντεκεν δὲ τό' χω νὰ κανκοῦμαι
ὄφες ἀργὰς τὰ μέτρησε ὁ γυιὸς μου κι' ἀπατὸς μου
καὶ παρὰ τρία πρόβατα ἦσαν ἔννια χιλιάδες
χωρὶς τὰ κερολίβανα. (2)

Ὁ πόθος τοῦ ἀρχαίου ζωοκλέπτου

Πιάστε με δυὸ νὰ σηκωθῶ καὶ τέσσερεις νὰ κάτσω
νὰ παραγγείνω τῷ βοσκῶ νὰ πῶ τῷ τυροκόμῳ. (1)
νὰ κατεβάσουν τὰ ὄζα ἔς τῆν νερατζιῶς τὸν πόθο

(1). Πάχνη.—Ἡ παχυνμένη ὄρσας.

(2). Μονοχροτῆ.—Ἐφφρωῶ, ἐπιπίπτω (μόνος—χρῶτα).

(3). Μανιάκι.—Περιδέραιον, περιλαίμιον (μαννίκιον κλοῖος).

(4). Ὄρησιλούμιστον.—Ὀραῖον καὶ πεποικιλμένον (ποικιλτόν).

(1) Βαροκουραδάροι.—Οἱ ἔχοντες μεγάλα ποιμνία ἐκ προβάτων ἢ αἰγῶν. Πλούσιοι ποιμένες.

(2) Κερολίβανα.—Μὲ κέρατα κίτρινωπά καὶ λαμπύλα.

(1.) Τυροκόμος.—Ὁ κατασκευάζων καὶ περιποιούμενος τὸν τυρόν.

μήν τὰ λαλοῦν με τὸ ψοφί⁽²⁾ μουῖδε καὶ με τὸ διῶμα⁽³⁾
Μ' ἄς τὰ λαλοῦν θλιφτά θλιφτά⁽⁴⁾ καὶ παραπονεμένα,
Ἄς κάμουν οιδερόκουρα⁽⁵⁾ τὰ τὰ ξεσσαφρώσουν⁽⁶⁾
τὸ λέρι⁽⁷⁾ τὸ κλαριάριχο⁽⁸⁾ ἐκεῖνο δὰ ν' ἀφήσουν.

Τὸ μερίδιον τοῦ ὄβερου κλέπτου.

— Ποῦσουν, ὄγνιέ μου ποῦσουνε κι' εἰς τὴ κλεψιά ο' ἔλεξαν;
«Μάνα κι' ἀνὲ μ' ἔλεξανε⁽¹⁾ εἰς τὴ κλεψιά ἴμουν κιάλας
Ἦ τὴ μοιρασιά δὲν ἔτυχα κι' ἀζυγαρέρασι⁽²⁾ με
κι' ἐβγάλανέ μου μερικὸ 8 στειροματζιέταις⁽³⁾
καὶ 14 ταυριά κι' ἐξῆντα μερωμένα⁽⁴⁾
60 στειροπρόβατα καὶ 18 μπροστάρους⁽⁵⁾
καὶ 18 σακκιά φλουριά καὶ 15 τράους.⁽⁶⁾»

(2.) **Ψοφί**—Σιωπή, σιγή (ψόφος). **Μὲ τὸ ψοφί**—Σιγανὰ σι-
γανά.

(3.) **Διῶμα**—Βλέμμα, κύταγμα. **Μὲ τὸ διῶμα**—Μὲ ὑπερή-
φανον βλέμμα.

(4.) **Θλιφτά**—Περίλυπα, με χωρὶς ὄρεξιν, (ἀθύμως). **Λαλοῦν**
—ὀδηγοῦν.

(5.) **Σιδερόκουρα**—Σιδηρὰ μάνδρα (ἔπαυλις) ποιμνιοστάσιον.

(6.) **Ξεσσαφρώνω**—Ἐκβάλλω τοὺς κώδωνας ἀπὸ τὰ πρόβατα.

(7.) **Λέρι**—Κώδων ἢ κωδονίσκος.

(8.) **Κλαριάριχο**—Τὸ ὅποιον ἡ χεὶρ θρηνοῦδες με φωνὴν βρα-
χνὴν καὶ θρηνοῦδη.

(1.) **Ἐλέξανε**—Μὲ εἶπον, μεε κατήγγειλαν, μεε κατηγόρησαν.

(2.) **Ἀζυγαρέβρω**—Ἀδικῶ, ἀπατῶ, μεροληπτῶ.

(3.) **Στειροματζιέταις**—Στεῖρα δάμαλις.

(4.) **Μερωμένα**—Ἡμερωμένα. ἡμερα

(5.) **Μπροστάρους**—Ὁ προπορευόμενος κρῖς ἢ τράγος τῶν
προβάτων ἢ αἰγῶν. Ἠγερών. Ὀδηγός.

(6.) **Τράους**—Τράγους.

**• Η διάκρισις τοῦ χάρωνος καὶ ὁ μικρὸς κυ-
νηγός.**

Ὁ χάροντας μ' ἀπάντηξε ἕς τὰ τρα σκαλιά⁽¹⁾ τοῦ Νάδη
κ' ἔσπερε το' ἄρχοντες λυτοὺς καὶ τοὺς φτωχοὺς δεμένους
κ' ἕνα μιτῶ ἠτωχόπουλο ἕκατοε κ' ἔτραγούδιε
« Χριστέ, καὶ νᾶμονε λυτὸ νᾶβγαῖνα ἕς τὸ κνήγι
νά 'πινα 10 πέρδικες καὶ 10 περιστέρια
καὶ 18 ἀγριόδιανους.

• Ὁ στολισμὸς τῆς Νύμφης

Τρέχουνε τὰ νερά θολὰ κ' οἴλαις ἢ βρύσαις τρέχουν
τρέχουν κ' οἱ γι ἄρχοντες καὶ πᾶν νὰ ἰδοῦν τὸν ὄρηο ⁽¹⁾
[γάμο
τρέχουνε κ' ἢ γ' ἀρχόντισες νὰ πᾶν νὰ ἰδοῦν τὴ νύφη,
τὴ νύφη πῶς τὴ σιάζουνε καὶ πῶς τὴνέ στολίζουν
Μὰ οὐ 'σαι νύφ' ὀλόχρουσι κ' ἀσημοκουκλωμένη,

**• Ὁ πλούσιος βοσκός. — • Η ἀπώλεια τῶν
προβάτων του**

Τὸν πλούσιο Γιώργη εὔρηκα ἕς τὰ ὄρη κ' ἐκοιμᾶτο
κ' εἶχε τ' ἀέρι σκέπασμα καὶ τὰ χαλίκια στρώμα
καὶ τ' ἀγγυρὸν του τὸ σπαθὶ ὄρηο προσκεφαλάδι,
Σιρόνω καὶ ξυπνῶ τονε λέω τ' ἀδέρφι γιὰ σου.
« Ἔντα γυρενεὶς Γιώργ' ἐπᾶ εἰς τὴ ξερομαδάρα⁽¹⁾; »
— Τὰ στείρά μας ἐχάσαμε κ' ἦρθα νὰ τὰ γυρεύγω

(1.) Σκαλιά=Βαθμίδες τῆς σκάλας. Σκαλοπάτια.

(1.) Ὄρηος=Ὀρειος, εὐμορφος.

(1.) Ξερομαδάρα=Βουνὸν ἢ ὄρος γυμνὸν δένδρων.

κ' ἐγύρεψά τα νοτικά καὶ βορεινὰ δὲ τὰ ἄβρα.
κ' ἔπιασ' ἀντάρα ἔς τὰ βουνὰ καὶ καταχνιὰ ἔς τοῖν ὄϊζαις
καὶ περπατῶ θλιφτὰ θλιφτὰ καὶ παραπονεμμένα.

Ἡ λυγερὴ κλέφτης.

Ποῖος εἶδε τέθιοια λυγερή, τέθιοια πανώρηα⁽¹⁾ κόρη,
Νάχη ἀσημένιον ἀργαλειό⁽²⁾ καὶ φιλιτισιένιο⁽³⁾ χτένι
Νὰ φαίνη τὰ μεταξωτά, νὰ φαίνη τὰ βελουῖδα,
Ν' ἀφήση τὰ μεταξωτά, ν' ἀφήση τὰ βελουῖδα,
Νὰ πάη κλέφτης ἔς τὰ βουνά, ἔς τοὺς κλέφτας καπετάνιος,
Λώδεκα χρόνους ἔκαμε καὶ δὲν τὴν ἐγνωρίσαν,
Μὰ μιὰ Λιμπρή, μιὰν Κυριακή, μιὰν ὁμορφην ἡμέρα,
Βγαίνουν νὰ παίξουν τὸ σπαθί, νὰ παίξουν τὸ λιθάρι,
Κ' ἡ κόρη ἀπὸν τὴ σφίξιν⁽⁴⁾ τοῖν ἔοπασε τὸ θελύν⁽⁵⁾ τοῖν
Ἐσπασε τὸ θελύκιν τοῖν κ' ἐφάνη τὸ βυζίν τοῖν.
Ὁ γεῖς τὴ λέει μάλαμμα κ' ἄλλος τὴ λέ' ἀοῆμ
Κ' ἓνα μικρὸ κλεφτόποπουλο, πανώρηας κόρης γέννα
— Παιδιά! δὲν εἶνε μάλαμμα· παιδιά! δὲν εἶν' ἀοῆμ,
Μόνο ἂν τὸν κόρης τὸ βυζί, ποῦ ἔχομε καπετάνιο.
— Ἐμεῖς λεβένταις ἡμεστὰ κ' οἱ κέρσι μας κροσουόροι,⁽⁶⁾
Μιὰ Μπαρμπαριά κροουσέγαμε κ' ἡ Κρήτη μᾶς τρομάσσει
Κ' ἰδὲ μιὰν κόρη ὁμορφη ποῦ ὄθε νὰ μᾶς γελᾷση.

(1) Πανώρηα.—Ἐρασιότατη, πᾶγκαλος.

(2) Ἀργαλειός.—Ἐύλιον μηχανήμα ἐν τῷ ᾧ ποῖον καθήμεναί
ὕφαινον αἱ γυναῖκες. Ἰστός.

(3) Φιλιτισιένιος.—Ἐλεφάντινος. Ἐξ ὅστου ἔλεφαντος.

(4) Σφίξις.—Στενοχωρία, βία. Ἄλλως—Ζῶρες ἢ ζῶρι.

(5) Θελύ.—Ἡ θηλειὰ ἢ κόμπιτσα τοῦ φορέματός της κατὰ τὸ
στῆθος.

(6) Κροσουόρος.—Πειρατής, ληστής.

•Θ Καταχανᾶς

Ἄσμα ἀδόμενον εἰς τὴν στράταν (δόδον) ἦτοι κατὰ τὴν πορείαν ὅταν μεταβαίνουν οἱ γαιμηλιῶται νὰ πάρουν τὴν νύμφην.

Μιά μιάνα εἶχ' ἐννιά τσσι γούς καὶ μιά τοη θυγατέρα,
Ἵ τὰ σοκτεινά τὴν ἔλουγε ἕ τὸ φέγγος τὴ χτενίζει,
Ἵ τὸ φεγγαράκι τ' ἀργυρὸ τήνε σουραδοπλέκει.⁽¹⁾
Κ' ἡ γειτονειά δὲν τὸ ἔξερε πῶς εἶχε θυγατέρα
Καὶ προξενειά, τσῆ μπέψανε ἀπὸ τὸ Σαλονία
Οἱ ὄχτ' ἀδερφοὶ δὲ θέλανε κι' ὁ Κωσταντίνος θέλει
— Δὸς τήνε, μάνα, δὸς τήνε τὴν Ἀρετὴ ἕ τὰ ξένα
Νά ἔχω κι' ἐγὼ παρηγοριά ἕ τὰ ξένα νὰ γυρίζω.
— Κι' ἂν τύχη ὁ χρόνος βίσεχτος ποιὸς πᾶ νὰ τήνε φέρῃ;
— Δὸς τήνε, μάνα, δὸς τήνε τὴν Ἀρετὴ ἕ τὰ ξένα,
Κι' ἂν τύχη ὁ χρόνος βίσεχτος ἐγὼ πᾶ νὰ τὴ φέρω.
— Δὲν τήνε, δούδια, Κωσταντὴ, τὴν Ἀρετὴ ἕ τὰ ξένα,
Κι' ἂν τύχη ὁ χρόνος βίσεχτος ποιὸς πᾶ νὰ μοῦ τὴ φέρῃ;
— Δὸς τήνε, μάνα, δὸς τήνε τὴν Ἀρετὴ ἕ τὰ ξένα
Μ' ἂν τύχη ὁ χρόνος βίσεχτος ἐγὼ πᾶ νὰ τὴ φέρω. —
Καὶ δούδει τὴν ἡ μάναν τοη τὴν Ἀρετὴ ἕ τὰ ξένα.
Τυχαίν' ὁ χρόνος βίσεχτος οἱ ἐννι' ἀδερφοὶ ποθαίνονν.
Κ' εἰς τῶν ὄχτῶ τὰ μηνήματα βιόλαις καὶ μαντζιοράναις
Κ' εἰς τοῦ καυμένου Κωσταντὴ στράταις καὶ μονοπάθια.
Κ' ἐπέρουσε κι' ἡ μάναν του κι' ἀναθεματισέν τον.
,, Ἀνάθεμά σε Κωσταντὴ κι' ἐσὲ καὶ τὸ καλό σου,
Ἀπὸ μου τὴν ἐξώριζες τὴν Ἀρετὴ ἕ τὰ ξένα.“
Καὶ πάλι ξαναπέρασε κι' ἀναθεματίσεν τον.
,, Ἀνάθεμά σε Κωσταντὴ κι' ἐσὲ καὶ τὸ καλό σου,
Ἀπὸ μου τὴν ἐξώριζες τὴν Ἀρετὴ ἕ τὰ ξένα.“

(1) Σουραδοπλέκω. = Πλέκω πλοκάμους ἢ βύσσινους μαλλιῶν.
Σουράδι = πλόκαμος.

Τὸ τόσο μυριανάθεμα⁽²⁾ ὁ Κωσταντῆς βαρέθη.
Κάνει τὰ μνημῖν τ' ἄλογο καὶ τὸ λαζάρι⁽³⁾ οἶλα
Καὶ τὰ κυβουροχάλικα⁽⁴⁾ σκάλαις καὶ χαλινάρια.
Παίζει τοῦ μαύρου τοῦ βιτσιά⁽⁵⁾ ἔς τὸ Σαλονίκι φτάνει,
Βρίσκει τὴν κόρη ἔς τὸ χορὸ μὲ τρεῖς παπαδοπούλαις.
— Καλῶς τοτε τὸν Κωσταντῆ ποῦ φέρνει τὸ μαντάτο
Ἄν εἶνε θλίψι νὰ θλιφτῶ κι' ἂν εἶν' χαρὰ ν' ἀλλάξω
Κι' ἂν εἶνε γιὰ τὸ γάμο σου δλόχροουσα νὰ βάλω.
— Δὲν εἶνε θλίψι νὰ θλιφτῆς, μηδὲ χαρὰ ν' ἀλλάξης,
Μηδὲ καὶ γιὰ τὸ γάμο μου δλόχροουσα νὰ βάλῃς.
Ἡ μάνα σου σ' ἐζήτηξε καὶ θέλει σε νὰ πάῃς.
Ἄποὺν τῆ χέρα τῆ ἀρπῆ ἔς τὸ μαῦρο τὴν καθίζει,
Παίζει βιτσιά τ' ἄλογον του, σάν τὸν ἄερα πάει.
Καὶ ὄντεν ἐπερονούσανε κοντὰ ἔς τὸν αἰ Γιώργη
Γροικῆ ἢ κόρη μιὰ μιλιὰ παραξένη καὶ λέει.
,,Γιὰ ἰδέ κοράσιον ὁμορφον τὸ σὲρν' ἀποθαμμένον.“
— Γροικῆς το, Κωσταντῖνο μου, τ' ἀηδόνι ἔντα λέει;
— Γροικῶ το, Ἀρετοῦσά μου, καὶ τὸ γνωρίζω κιόλας.—
Καὶ ὄντεν ἐπερονούσανε ἔς τὰ μνημῖα ἀποπάνω.
— Κατές⁽⁶⁾ τῶρ', Ἀρετοῦσά μου, ἔς τὸ σπιτι μας νὰ πάῃς.
Γιατὶ χρωσιτῶ τ' Ἀγιοῦ κερὶ, τοῦ μίκρους⁷ μου λαμπίδα.
— Κατέχω, Κωσταντῖνό μου, ἔς τὸ σπιτι μὲς νὰ πάω,
Μὰ γιάντια, ἀδερφάκι μου, μ' ἀρίνεις εἰς τὸ δρόμο;—
Ἡ κόρη δὲν ἐπρόφταξε νὰ πῆ ἄν' ἄλλο λόγο,
Κι' ὁ Κωσταντῆς ἐχάθηκε ἔς τὴ μέση δῶ μνημῖατω,

(2) **Μυριανάθεμα.** = Ἡ μυριακὴς κατάρα. Ἀνάθεμά σε. = Ἐσο ἐπικατάρατος.

(3) **Λαζάρι.** = Τὸ λευκὸν ὕφασμα (χατῆς ἢ πανί) δι' οὗ καλύπτεται ὁ νεκρός.

(4) **Κυβουροχάλικα.** = Οἱ πέριξ τοῦ τάφου ἢ μνημῆματος λίθοι ἢ λιθάρια. **Κυβούρι** = Τάφος, τύμβος, μνημα.

(5) **Βιτσιά.** = Τὸ διὰ βίτσα; = θέρας κτόπημα.

(6) **Κατές.** = Κατέχεις = ἐπιξεύρεις.

(7) **Τοῦ μίκρους μου.** = Ἴσῃν πρὸς τὸ μήκος ἢ πρὸς τὸ ἀνῆσσημά μου.

Παίρνει την παραλόνοι 'ς τὸ σπίτιν τῆ καὶ πάει,
Βρίσκει τῆ πόρτες σφαλιχταὶς καὶ τὰ κλειδιά παρμένυ
Καὶ τὰ πορτοπαράθυρα σφιχτὰ περατωμένα. (8)

Φωνιάζει τῆ μαρούλας τῆ ὀγιά νὰ τῆς ἀνοίξη.

— "Ἄν εἶσ' ἀέρας πῆγαινε κ' ἂν εἶσ' ὁ Χάρος διάβα,

"Ἄν εἶσ' ὁ προκοχάροντας (9) δὲν ἔχω μπλιὸ παιδάκι

"Ὄξω τῆν Ἀρετοῦσά μου κ' εἶνε μακρονὰ 'ς τὰ ξένα

— "Ἄνοιξε, μάνα μ', ἄνοιξε, μὰ ἢ Ἀρετοῦσά σου 'μαι.

— "Ἄν εἶσ' ἀέρας πῆγαινε κ' ἂν εἶσ' ὁ Χάρος διάβα,

"Ἄν εἶσ' ὁ προκοχάροντας δὲν ἔχω μπλιὸ παιδάκια,

"Ὄξω τῆν Ἀρετοῦσά μου κ' εἶνε μακρονὰ 'ς τὰ ξένα.

— "Ἄνοιξε, μάνα μ', ἄνοιξε, μὰ ἢ γι Ἀρετοῦσά σου 'μαι

— "Ἄν εἶσ' ἀέρας πῆγαινε κ' ἂν εἶσ' ὁ Χάρος διάβα,

"Ἄν εἶσ' ὁ προκοχάροντας δὲν ἔχω μπλιὸ παιδάκια

"Ὄξω τῆν Ἀρετοῦσά μου κ' εἶνε μακρονὰ 'ς τὰ ξένα

— "Ἄνοιξε μάνα μ', ἄνοιξε, μὰ γὰρ 'μ' ἢ γι Ἀρετοῦσα,

— Δεῖξε τὸ ἀραβῶνάν σου ἀπὸ τῆν κλειδωνιάστρα, (10)

Κι' ἂν εἶσ' ἢ γι Ἀρετοῦσά μου ἐγὼ θὰ σὲ γνωρίσω. —

Δείχνει τὸν ἀραβῶνάν τῆ ἀπὸ τῆν κλειδωνιάστρα

Κι' ἢ μάνα τὸ ὥστε νὰ τὸ ἰδῆ ἄνοιξ' εὐτὺς τῆν πόρτα

Κι' ἐσφιχταγγαλιαστήκανε κ' εὐτὺς ἐξεφυρχῆσαν.

Οἱ ἰσχυροὶ καὶ πλούσιοι ἐννιὰ ἀδελφοὶ

Εἰς τοῦ βασιάρμου (1) τὸ νερὸ χροσὸ δεντρον ἐβγήκε

κ' εἰς τῆ σκιανιάδα (2) τοῦ δεντροῦ ὀζῶσαν σταλιομένα

Καὶ Σφακιανοὶ περνούσανε στέκουν καὶ τὰ θωροῦνε

«Γιὰ ἰδὲ σφαχτὰ γιὰ ἰδὲ κοιγῶνες, γιὰ ἰδ' ὄμορφους μπρο-

[στάρους

(8) Περαιτωμένα.—Κεκλεισμένα στερειῶς τιθεμένου τοῦ μοχλοῦ.

(9) Προκοχάροντας.—Ὁ Χάρον(θάνατος) ὅστις φέρει τὰς πικρίας.

(10) Κλειδωνιάστρα.—Κλειδωνιά (κλειθρία).

(1.) Βάροαμος=Βάλσαμος. Εὐώδες φυτόν.

(2.) Σκιανιάδα καὶ σκενιάδα καὶ σκιανιός=Τόπος ἐνθα εὐρίσκει τις σκιάν. Σκιός.

Γιὰ ἰδὲ κουδοῖνια τὰ φοροῦν, ἀσημογανωμένα⁽³⁾
Γιὰ ἰδὲ βοσκοὶ τὰ βόσκουνε ἀσημαρματωμένοι⁽⁴⁾
Δὲν εἶνι ἐντὰ τῷ Σφακιανῷ μονιδὲ καὶ τῷ Μουσοῦρω
Μοῦ ἴναι τῶν ἐννι ἄδερφῶ τῶν ἀναγυρισμένων.⁽⁵⁾

•Ο Ἄριστος κυνηγός

Σὰ δροσινιάσουν τὰ λαγκὰ καὶ βασιλέψ' ὁ ἥλιος
βόσκειτ' ἀγρίμια ⁽¹⁾ βόσκετε λαγοὶ δροσολογᾶτε⁽²⁾
μ' ἀπόθανεν ὁ κυνηγός ἀποῦ σᾶς ἐκνηγήγα
Κι' ἄφηκε καὶ παραγγελιὰ τῶν ἄλλω κυνηγᾶροι⁽³⁾
«μωρὲ κι' ἄ πᾶτε ἔς τοὶ λαγοὺς καὶ πᾶτε κ' εἰς τ' ἀγρίμια
περάστ' ἀποῦ τὸ μνημά μου καὶ πάρετε κ' ἐμένα
Τρεῖς πόρους ἔχουν τὰ λαγκὰ κι' ἀφήστε μου τὸν ἔνα
Κι' ἂν ἔρθ' ἀγρίμι παίζω του, λαγὸς βαρῶ του θέλω
Κι' ἂν ἔρθῃ πετροπέροδικα νὰ τήνε πιάσω θέλω.

Οἱ δέκα ἀνδρειωμένοι (Σεισοὶ)

Κατέχετε ἔς τὸ πέραμα πέρα ἔς τοῦ Βασιλίκῃ;
ἀποῦν' ὁ δροῦς κι' ὁ πλάτανος κ' ἡ πλάκα ἔς τὴν αὐλὴν του;
ἐκεῖα ἔχουν κ' ἔνα ἄκοισμα ἔς τοῦ μέγα δροῦ τῆ ὄϊζα
ἐννιά **Σεισοὶ** περάσανε καὶ μὲ τὸν **Ἄρχο** δέκα
Κ' οἱ τρεῖς πᾶνε ἔς τ' ἀμπέλιν του κ' οἱ δύο εἰς τὰ σφαχτᾶν του
κ' οἱ γι ἄλλοι πᾶν καὶ κουρταλοῦν⁽¹⁾ τὴν πόρτα τοῦ
[Βασιλῆ

(3.) Ἀσημογανωμένα=Ἐπαργυρωμένα.

(4.) Ἀσημαρματωμένοι=Ἐπλισμένοι μὲ ὄπλα ἐπάργυρα.

(5.) Ἀναγυρισμένος=Κοσμογυρισμένος (πολυπλάνης).

(1.) Ἀγρίμια=Ἀγρία ὄρεινὴ αἶξ. Λίγαγρος. Εἶδος ἐλάφου.

(2.) Δροσολογῶ=Βγαίνω πρῶτ' μὲ τὴν δρόσον δηλ. μὲ τὸ
ψῦχος.

(3.) Κυνηγᾶροι=Κυνηγοί.

(1.) Κουρταλῶ=Κάμνω κρότον, κρούω ὡς κρόταλον. Κροταλίζω.

— Ξύπνα Βασίλη, σύντεκνε, ξύπνα νὰ μᾶς ἀνοίξης
— Ἄν εἶστε φίλοι παίνεστε, κ' ἂν εἶσ' ὀθροὶ⁽²⁾ διαβῆτε
Κι' ἂν εἶστε κοντοχωριανοὶ ἄμειτε 'ς τὴ δουλειά σας —
— Σήκω, Βασίλη, σύντεκνε, σήκω νὰ μᾶς ἀνοίξης.
'Εννιά κανάταις⁽³⁾ ἔβγαλε ὄγιά νὰ τοὺ κεράση
'Εννιά σιτζίμια⁽⁴⁾ βγάλανε κ' ἐδέσαν τὸν Βασίλη.

«Ο ἄδικος ὄρκος

'Σ ἐκκλησιδάκ' δλόχρονσο μολυβοσχεπασμένο
'Εκεῖ μ' ἔβάλαν κ' ἔμνωξα⁽¹⁾ ἄδικα τὸν καῦμένο
Κι' ἀπὸ τὸν ὄρκο τὸν πολὺ ἀποῦ ὄδικα τὸ ξένο
ἐγύραν τὰ ῥονίσματα κ' ἐσβύσαν τὰ καντήλια
Κ' ἐροάσεν ἡ γι ἐκκλησιά.

Τὸ παράπονον καὶ ἡ ζηλοτυπία ἐγκαταλει- φθείσης κόρης.

Ἀγγερός θενὰ γενῶ γάρθω 'ς τὴν κάμερή σου
νὰ ἰδῶ τὴν τάβλ' ἀποῦ δειπνῆς, τὴν κλίν' ἀποῦ κοιμᾶσαι
τὴν κόρ' ἀπ' ἀγκαλιάζεσαι ἂν εἶν' καλλι' ἀπὸ μένα
ἂν εἶναι γαῖτανόφρουδη⁽¹⁾ κ' ἄλυσιδοπλεμμένη
κ' ἂν ἔχη τὰ μαλλίσιᾶ τῆ Πολίτικα πλεμμένα.

Κι' ἂν ἔχ' ἀχειλί κόκκινο.

(2.) Ὀθρός = Ἐγθρός.

(3.) Κανάται = Ἰδὸς ὕδροφόρου ἢ αἰνοφόρου δοχείου. Ἀμφορεύς.
Πρόγους.

(4.) Σιτζίμι = Σχοινίον. (σπάστον) (λεξ. Τουρκ.).

(1.) Γαῖτανόφρουδη = Ἡ ἔχουσα ὄραϊας πικνάς ὄφρους
(φοῦδια). σὰν γαῖτάνι πλεκτάς καὶ πικνάς.

(2.) Ἀλυσίδοπλεμμένη = Ἡ ἔχουσα πλοκάμους (μαλλίων)
μακροῦς καὶ πεπλεγμένους ὡς ἄλυσιδα.

«Ο έραστήης υπό τήν άγκάλην τῆς έρω-
μένης του.

Γιά ιδές περβόλιν ὁμορφο γιά ιδές κατάκρονα βρούοι
κι' ὄσα δεντροά 'μπειφεν ὁ θιός μεσά 'νε φτεμμένα
κι' ὄσα πουλιά πετούμενα μεσά 'νε φωλεμένα
μέσα 'ς εκείναν τά πουλιά εύρέθ' ένα παρόνι
καί χιτίζει τή φωλίτοαν του 'ςέ μιᾶς μηλιάς κλωνιάρι.

«Ο πόθος τῶν κοριτσιῶν

Δώδεκα βεργολυγροῖς⁽¹⁾ ξαθαῖς καί μαυρομμάταις,
βασιλικούς ποτίζανε καί τοσοί βαγιοκλαδίξαν⁽²⁾
κ' ἐκειᾶ ποῦ τοσοί ποτίζανε ἐπερριροζονάραν,
«Χριστέ καί γὰ προβαίνανε 12 καβαλάροι
γὰ 'παιον' ὁ καθενεῖς τή μιᾶ κι' ἡ κάθε μιᾶ τὸν ένα»

Διάκρισις τοῦ πλούτου καί τῆς πενίας. Ἡ Πα-
ναγία καί ὁ Χριστός φίλος τῶν πτωχῶν.

Πέρα 'ς τήν πέρα γειτονιά πέρα 'ς τήν πέρα ὁῦγα⁽¹⁾
κοιλιοπονοῦν⁽²⁾ δυὸ λυγροῖς μιᾶ πλούσια καί μιᾶ φτώχεια
'Σ τοῖ πλούσιος μπεροβγαίνοντε ἑκατοδὶο μαμῆδες
κ' εἰς τοῖ καῦμένης τοῖ φτωχιάς ἡ Παναγιά κι' ὁ Γυιός
|τοῖ

(1) Ἐμνωξα. = Ὁρκίστην. Ὁμοσα.

(1.) Βεργολυγροῖ = Εὐκίνητος, εὐτροφος.

(2.) Βαγιοκλαδίξω = Κόπτω τούς (ἐφαρμένους) κλάδους Περι-
ποιούμαι.

(1.) Ροῦγα = Δρόμος, ἀγριά, ρύμη.

(2.) Κοιλιοπονῶ = Εγκυμονῶ, ἔχω πόνους τῆς γέννας. Ὁδίνω.

καὶ κἀν ἢ φτώχεια ἴνα παιδί κ' ἢ πλούσια ἕνα φεῖδι
παίρονον τοῦ φτώχειας τὸ παιδί καὶ πάνε το τοῦ πλούσιας
καὶ τὸ παιδί ἐμίλησε πάνω τοῦ τρεῖς ἡμέραις
ἀμέτε με τοῦ μάγας μου γὰ μὲ γλυκοβυζάξη
γιατί ἴνε τουτησοῦς προικὸ(3) φαρμακογαλισμένο(4)
καὶ μὲ φαρμάκεψε κ' ἐμέ.

Ἑρωτικὴ συνέντευξις

Ἄητός περδίκαν ἐπίασε κ' ἴσπερις τ' ἀναρώτα,
Πέ μου γὰ ζήσης πέρδικα ποῦ χιτίζεις τὴ φωλιά σου
(Καὶ κάνεις καὶ τ' ἀγά σου
καὶ βγάνεις τὰ πουλιά σου ;)

Μὰ ξεπουλιάσανε (1) τ' ἀγά κ' ἐξεπετάξαν κιόλας
Εἶπά σου γὰ πέ μου κ' ἐσὺ
(εἶπεν ἡ πέρδικα τ' ἄητοῦ)

Ἀγαμνοπιᾶσ(2) με, σταυραητέ, γὰ σοῦ τὴ ἴμολήσω
Θωρεῖς ἐκεῖνο τὸ βοννὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ παρέκει ;
ἀνάμεσα ἴ-τὰ δυὸ βοννὰ εἶν' ἕνα χαρακάκι
ἴ-τὴ ρίζα τοῦ χαρακακιῶ εἶν' ἕνα χορταράκι
ἴ-τὴ ρίζα τοῦ χορταρακιῶ τὴ χιτίζω τὴ φωλιά μου.
(Καὶ κάνω καὶ τ' ἀγά μου
καὶ βγάνω τὰ πουλιά μου)

(3.) Προικὸ=Πικρόν.

(4.) Φαρμακογαλισμένο=Φαρμακευμένον. Πικρόν. Ἐμπρο-
τισημένον μὲ φαρμάκι.

(1.) Ξεπουλιάζω=Βγάζω τὰ πουλιά.(Ἐκκολάπτω) ξεκλωσσῶ.

(2.) Ἀγαμνοπιᾶνω=Πιάνω τινὰ ἀγαμνά, μαλακά. Καλοσιπῶν
Κολακεύω, περιποιούμαι.

Κάθε πετεινός 'ς τὴ γειτονειάν του κράζει.

Ἐνα πουλι θαλασσινὸ κ' ἕνα πουλι βουνήσιον
τὰ δυὸ πουλιά μαλώνανε 'ς τοῦ σταυραγιτοῦ τὸν τόπο
Γυρίζει τὸ θαλασσινὸ πουλι κ' ἤλεγε τοῦ βουνήσιου
Μὴ μὲ μαλώνης σταυραγιτὲ 'ς τὸν ἑδικό σου τόπο
κ' ἔλα κ' εἶδ' 'ς τὸν τόπο μου.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ κλέφτου (Ἐπαναστάτου)

Ἀγιτὲ ποῦ κἀθεσαι ψηλὰ 'ς τ' ἄρος τὸ χιονισμένο
τρώεις τὸ δρόσος τοῦ χιονιοῦ, πίνεις νερὸ κατάκρηνο
λαγόν κ' ἄν πιάσης γεύγεσαι⁽¹⁾ περδία καὶ δειανά: τὸ
φιλεῖς καὶ κόρηρ ὁμορφη

**Ὁ Χάρων καὶ ὁ Νέος. — Ἡ ζωὴ παλαιούδα
μὲ τὸν θάνατον.**

Ὅμορφονιδὸν ἐζίγωνε ὁ Χάρος 'ς τὴ Μαδάρα,
Κ' ἐλάμπανε τὰ ῥοῦχάν του κ' ἐφέγγαν τ' ἄρματάν του
— βγάλε, λιγνέ, τὰ ῥοῦχά σου καὶ θέσε τ' ἄρματά σου
κάμε τὰ χέρια σου σταυρὸ νὰ πάρω τὴ ψυχὴ σου.
— Δὲ βγάνω 'γὼ τὰ ῥοῦχά μου δὲ θέτω τ' ἄρματά μου
μονῆδὲ τὰ χέρια μου σταυρὸ νὰ πάρω τὴ ψυχὴ μου.
μ' ἄντρας εἶδ', ἄντρας κ' ἐγὼ κ' ἀποῦ νικίω ' ἄς πάρη—
καὶ πᾶνε κ' ἀπαλέβγανε⁽¹⁾ σὲ σιδερέν' ἄλωνι
Κ' ἐφτά φοραῖς τὸν ἔβαλεν ὁ νεῖδς τὸ Χάρο κάτω
Μ' ἀπάνω εἰς τὸ ἐννιά φοραῖς τοῦ Χάρο βαροφάνη
πᾶνει τὸ νεῖδ' ποῦ τὰ μαλλιά καὶ κάτω τότε βάνει
— Ἀγης μου, Χάρο, τὴ μαλλιά καὶ πιά' μ' ἀποῦ τὴ
[μύση]

(1.) Γεύγεσαι = Γεύεσαι, τρώγεις.

(1.) Ἀπαλέβγανε = Ἐπάλατον.

καὶ τότεσῶς σοῦ διόχου γὼ πῶς εἶν' τὰ παλληκάρια
— Ἀπὸ κειδῶ τὸ πηλῖνω γὼ οὔλα τὰ παλληκάρια
πηλῖνω κοπέλλαις ὁμορφαῖς ἄντρος πολεμιστάδες
καὶ πηλῖνω καὶ μωρὰ παιδιὰ μαζὺ μὲ τοῦ μανάδες. —

• Η ἄπιστος σύζυγος

Κόρη γαϊτάνιν ἔπλεκε χρόνους καὶ πέντε μῆνες,
καὶ δεκαπέντε Σάββατα καὶ δεκοχτὼ Δευτέραις
μίσσ' ἔπλεκε τὸν οὐρανὸ τᾶστρον καὶ τὸ φεγγάρι
μίσσ' ἔπλεκε τὴ θάλασσα κάτεργα⁽¹⁾ καὶ καράβια
μίσσ' ἔπλεκε τὴ μαύρη γῆ δέντρον ξεκλωνισμένα⁽²⁾
Μίσσ' ἔπλεκε ἀνατολὴ μαζὺ μὲ τὰ σεράγια.⁽³⁾
μίσσ' ἔπλεκε τὸν ἄντρα τῆ σ' τὴ φοῦρκα⁽⁴⁾ φουρκασιμένο⁽⁵⁾
μίσσ' ἔπλεκε τὸν μπέλλον⁽⁶⁾ τῆ σ' τ' ἄλογο καρβαλάρη
πλέκει το κ' ἀποπλέκει το τοῦ μπέλλον τῆ τὸ δούδει
κ' ὁ καῦκος⁽⁷⁾ τῆ τὸ ζώσιηκε κ' εἰς τὸ χορὸν ἐπήγε,
κα' ἄντρος τοῦ λυγερεῖς ἐκειᾶ γνωρίζει τὸ γαϊτάνιν,
— Νὰ σὲ ὄωτήξω, ἄγγορε⁽⁸⁾ ποῦ τὸ βρες τὸ γαϊτάνιν;
— ψαρὺς ἤμουσιν κ' ἐψάειενγα κ' ἔπιασα δυὸ ψαράκια
κ' ἐλέγαν τὸ ἴα Μισοριτζῆ καὶ τᾶλλο Μισοριτζίνα
κ' εἰς τὴν καρδιὰ τοῦ Μισοριτζῆ τὸ βρηκα τὸ γαϊτάνιν
πάει ὄωτᾶ καὶ τὴν κερὰ «τί κ' αμας τὸ γαϊτάνιν;»

(1.) Κάτεργον—Εἶδος πλοίου με τρία κατάρτια. (Ταίρησις).

(2.) Ξεκλωνισμένα— Ὃν οἱ κλώνοι ἐθραύσθησαν ἢ ἐκόπησαν.

(3.) Σεράγι καὶ Σεράϊ— Ἀνάκτορον, Διοικητήριον. (Τὰ βασίλεια).

(4.) Φοῦρκα— Ἡ ἀγρόνη, ὁ ἑσόχος. Ἄλλως δερταρέ.— πνίξιμον.

(5.) Φουρκίω—ομαι— Ἀπαγγονίζω—ομαι. Πνίγω τινὰ ἢ πνίγομαι.

(6.) Μπέλλος— Ὁ ἐραστής. (Ὁραϊός).

(7.) Καῦκος— Ὁ ἐραστής. Ὁ ἀγαπητικός.

(8.) Ἄγγορος— Νεανίας, ἄωρος, ἄπειρος.

Σὰ γαργερό⁽⁹⁾ μού φάνηκε κ' ἐπῆγα τὰ τὸ πλύνω
κ' ἐφουόκωσεν ἡ θάλασσα κ' ἐπῆσεν τὸ τὸ κῆμα

Πόδον τιμᾶται ὁ φρόνιμος.

Μυρίζουν οἱ βασιλικοὶ μυρίζουν κ' οἱ βασιῶμοι
μὰ ὅα μυρίζ' ὁ φρόνιμος βασιῶμα δὲ μυρίζουν,
βασιῶμα σὺδὲ βασιλικοὶ μινιδὲ καρσηνλάτα⁽¹⁾
μυρίζ' ἐκεῖα ποῦ πορπαιεὶ μυρίζ' ἐκεῖα ποῦ στίκει
μυρίζ' ἐκεῖα ποῦ κἀθῆται.

Ὁ μὴ ἀνταγαπώμενος. — Περιφρόνησις.

Τρεῖς χρόνοι πᾶνε σήμερο τέσσαρες πορπαιοῦνε
καλὴν καρδιὰ δὲν ἔκαμα μινδὲ καὶ θέλω κάμει
γιὰ μιὰ ξαθὴ ὅπ' ἀγαπῶ ἐξέλλ' ἀρνειοτοποῖλα
χαρδιὰ τοῦ μπέμπω σκίζει τα δῶρα γάεσσει μού τα
μπέμπω τοῦ καὶ τῆ βίαγα μου⁽¹⁾

Τὰ φυλακισμένα παλληκάρια. — Ἡ ἀπόδοσις.

Ἀρχόντους ἔχουν κ' τὴ φλακὴ ὡς χίλιους πεντακόσιους
κ' ἔχουν τὸ Ρούσοιο τῷ Σφακιῶ καὶ τὸν Πολογιωργάκη
ἔχουν καὶ τὸ Προτόπιαπα τὸ Δράκο ποῦ τοῖ Λάκκους.
Δράκοντ' ἀποῦ ἄσιν ἔξακουσὸς κ' εἶσαι ἀποῦ τοῖ Λακ-
| κιώται,

ἀπόψε νὰ τρονπήσωμε τοῦ φυλακῆς τὸ τοῖχο
νὰ πᾶμε νὰ χτυπήσωμε κάτ' ἀποῦ τὸ μινετίει
μὰ μᾶς δὲν μᾶσε πιάουνε...

(9.) Γαργερός = Ἀκάθαρτος, ρυπαρός.

(1) Καρσηνλάτα = Εἶδος φυλλώδους μυροβόλου ἄνθους.

(1) Βίαγα = Τροφός, θεραπεία, ὑπηρέτρια.

***Ἐπιδημικὴ νόσος.—*Ἀπολύτρωσις**

Ἀλεξινὸς τὸ σκότωσε τὸ φεῖδι ἔς τὸ λιβάδι
μ' ἀπήτης καὶ τὸ σκότωσε δὲν τᾶφηκε γὰ φύγη
ἕκατοε κ' ἐξεμέτραν το κ' ἐσπιθαμολογᾷ⁽¹⁾ το,
κ' εἶχε διπλαῖς τοῦ κεφαλαῖς καὶ τὴ θωρογὰ μεγάλη
κ' εἶχε κ' ὄρα κ' ἀπανορά⁽²⁾

***Ὁ βοσκὸς καὶ ἡ ἀγάπη του.**

Ἐ τὸ σμερουλάκι ἄθουμον κ' ἤλεγ' ἕναν τραγοῦδι
τραγοῦδι τοῦ πολυαγαπῶς καὶ τοῦ γλυκίᾳς μ' ἀγάπης,
κ' ἦ γι ἀγαπῶ τον ἔς τ' ὄβγορο⁽¹⁾ κ' ἄκουσέ με,
« παιδιά! ποῖος εἶν' ποῦ τραγοῦδεῖ ἔς τὸ σμερουλάκι⁽²⁾ ἀπίνω
καὶ μοιάζει τοῦ πολυαγαπῶ εἰς τ' ὄρηον του τραγοῦδι;
Χριστὲ γὰ τὸ ἔλεγε ἄλλη μιά.

Τὸ παράπονον τοῦ υἱοῦ πρὸς τὴν μητέρα.

Μάνα παραπονοῦμαι σου γιάντα δὲ μὲ παντρεύεις
— Γινέ μου καὶ ποτὴν ἀμπόλιασες⁽¹⁾ κ' ἐγὼ θὰ σοῦ τὴν πύρω
— Πάρε μου, μάνα, τὴ ξαθή, μάνα, τὴ μαρομμιάτα,
μάνα, τὴ γαϊτανόφρονδη τὴν ἄλυσσοπλεμμένη,
τὴν εἶδ' ὄψες ἔς τὸν ποταμὸ τὴν εἶδ' ὄψες ἔς τὴ βρούι,
κ' ἐλάμπαν τὰ δαχτύλιαν τοῦ κ' ἀστράφτανε τ' ἀμμάλια.
Κ' εἶδα τὸν ἄσπρον τῆ λαιμό.

(1) **Σπιθαμολογῶ.**—Μετρῶ μὲ τὴν σπιθαμὴν.

(2) ***Ἀπανορά.**—Ἐπὶ τῆς οὐρῆς ἕτερα οὐρά. Διπλῆ οὐρά.

(1) ***Ὀβγορο.**—Μέρος ὑψηλόν, καταφανές, φανερόν (σκοπιά, περιωπή).

(2) **Σμερουλάκι.**—Τὸ ἄκρον δώματος οἰκίας. Ἄλλως= **μα-
τοῦπέτι.**

(1) ***Ἀμπολιάζω.**—Ἐκλέγω, διαλέγω.

• Η ἐγκυμονοῦσα καλογοραῖα.

Καλογορηποῦλα καλογορηῖα μικρὴ καλογορηποῦλα,
ἴντα ἔρωγες ἔς τὸ γάστρι σου⁽¹⁾ κ' ἐμύριζεν ὁ γυῖός σου;
«κυνδῶνί ἔρωγα τὸ ταχὺ μῆλο τὸ μεσημέρι
κι' ἀργά μουν ἔς τὸ κλιματσουργιῶ⁽²⁾ (ἢ ἀργά πινα γλυκὸ
[κροσί].

• Η γλυκύφωνος καὶ ἐγκαταλειφθεῖσα οὐζυγος ἄδουσα, καὶ οἱ ναῦται.

Κροσίω ἔς τὴν ἀνατολὴν ἔφαινε⁽¹⁾ κ' ἐτραγοῦδιε,
κι' ὁ συρισμὸς τοῦ μασουργιοῦ⁽²⁾ κ' ὁ χτύπος τοῦ πιτύλου,⁽³⁾
κι' ἀηδοισμὸς⁽⁴⁾ τῇ λυγερῆς εἰς τὸ οὐρανοῦς διαβαίτων
καρaboκῆρης τὸ γροικῆ ἔς ἀνάμεσα πελάγους,
— σιέσετε ναύταις τὰ κουπιὰ ναύτεροι⁽⁵⁾ τὸ τιμῶνι
ν' ἀκούσωμε τὴ λυγερὴ ἴντα τραγοῦδι λέει,
ἔς ἴντα σκοπὸ τὸ κελαῖδεῖ ἔς ἴντα σκοπὸ τὸ λέει —
Κ' ἡ κόρη ὡς ἦτον φρόνημη φρόνημ' ἀπηλοήθη
κάμετε ναύταις τὰ κουπιὰ νεφέρια⁽⁶⁾ τὸ τιμῶνι,
κ' ἐγὼ κι' ἂν ἐτραγοῦδηξα, μπρὸς μυρολόι⁽⁷⁾ τὸ πα
μίνα καὶ κύρι⁽⁸⁾ ἔθαφα κι' ἀδέρηφα κι' ἀξαδέρηφα

(1) Γάστρι = Γαστήρ.

(2) Κλιματσουργιῶ = Μέρους ἔνθα παράγονται σταφυλαί. "Δμπελος, ἢ κλιματίδες (κλιματάρια) πλήρεις σταφυλῶν.

(3) Φαῖνω = Ὑφαίνω.

(4) Μασοῦρι. = Μικρὸν καλάμιον ἔνθα τυλίσσεται τὸ νῆμα.

(5) Πέταλον. = Ξύλον προσόμοιον μὲ πέταλον ἐπὶ τοῦ ἀργαλειοῦ (ἴστυ), κάτωθι τοῦ ὁποίου εἰσὶ τὰ χτένια τοῦ ἴστυ.

(6) Ἀηδοισμὸς = Τὸ κελαῖδημα ὡς τῆς ἀηδόνος. Τὸ ασμα.

(7) Ναύτεροι = Ναῦται πηδαλιούχοι.

(8) Νεφέρια = Σπρατιῶται, ναῦται, ἀκόλουθοι.

(7) Μυρολόι = Θρηνηδία. Μπρὸς μυρολόι = ὡσάν θρηνηδίαν.

(8) Κύρις = Πατήρ.

κ' ἔχω κ' ἄντρα βαργγάρωστο καὶ βαργγαρρωστημένο
 ξερωστικὸ⁽⁹⁾ μου γύρευε ἀποῦ δὲ τῶχει ὁ τόπος
 μῆλ' ἀποῦ τὴν ἀνατολὴ κυδῶν' ἀποῦ τὴ Δύσι
 το' ἄβριας⁽¹⁰⁾ λαφίτσας⁽¹¹⁾ τὸ τυρὶ καὶ τοῦ λαγοῦ τὸ γάλα
 κ' ὥστε νὰ πιάσω τὸ λαγὸ ν' ἀρμέξω τὴ λαφίτσα
 ν' ἀνέβω 'ς τὴν ἀνατολὴ νὰ κατεβῶ 'ς τὴ δύσι
 ἀρρώστικε κ' ἐξαρωώσθησε κ' ἄλλη γυναῖκα 'πῆρε.

Ἡ ἀνόητος κόρη καὶ ἐν τῷ "Αἰθῆ.

Μία λυγερὴ μ' ἀπάντηξε 'ς τὰ τρα⁽¹⁾ σκαλιὰ τοῦ Νήδη
 κ' ἤλεγε πὼς θὰ μ' ἐρωτῆ γιὰ μάνα καὶ γιὰ κύρι
 γῆ γι' ἀδερφοῦ γῆ γι' ἀδερφή γῆ προῖτάν το' ἀξαδέρφια
 μὰ κατσε κ' ἀναρώτα με γιὰ τὸν ἀπάνω κόσμο
 —παιδιὰ καὶ νὰ κρατῆ οὐρανός, νὰ στέκ' ἀπάνων κόσμος!
 κ' ἀνὲ βαφιζοῦνε παιδιὰ, καὶ χιζοῦν μοναστήρια!
 παιδιὰ καὶ νὰ παντρεύονται παλληκαριῶ γυναῖκες;!

**Ἡ κόρη ἀναμένουσα τὸν ἐραστὴν της
 ἀποδημοῦντα.**

Πουλάκι ἐκηλαῖδησε 'ς τοῦ Γαλατὰ τὸ πύργο
 τοῦ ματζιοράνας τὴ κορφή 'ς τοῦ ροσμαριου⁽¹⁾ τὴ φοῦντα
 δὲν ἐκηλαῖδε 'σάν πουλι γι' ὡς κηλαῖδοῦν τ' ἀηδόνια
 μόν' ἐκηλαῖδε κ' ἤλεγε γιὰ τὰ ξενητεμμένα

(9) **Ξαρρωστικόν**—Τροφή ἀναρρωτικῆς φάρμακον.

(10) **"Αἰθρια**—Ἡ μὴ ἐγκυμονοῦσα. Στεῖρα.

(11) **Λαφίτσα**—Μικρὰ ἔλαφος.

(1) **Τρα**—Τρία.

(1) **Ροσμαρί**—Δενδρὸλιθάνον (λιθανωτή). Εἶδος εὐώδους δένδρου.

Ξηνητεμένο μου πουλί κι' αλλεργό μου γεράκι
ἢ Ξενιθειά σέ χιούεται κ' ἐγὼ πίνω φαρμάκι
Ξενιτεντῶ θέλω κ' ἐγὼ γῆ μνήμα θά μὲ βάλῃ.

“Ο ἑπαναστάτης Κρής δεινῶς πάσχων ἀνά τὰ
τὰ ὄρη παρακαλεῖ ἵνα λυθῶσι τὰ δεσμά
καὶ ὁ βαρὺς ζυγὸς καὶ ἔλθῃ ἡ ἐλευθερία
εἰς τὴν Πατρίδα του — Τὸ ᾄσμα τοῦτο
εἶνε εἶδος «Ἐθνικοῦ ὕμνου ἢ
ᾄσματος τῶν Κρητῶν”.

Ἐν ἡγλὸ βουνῷ ἔξὲ υἱεμιῶ χαράκι
κάθεται ἀητὸς βρεμμένος χιονισμένος
καὶ περικαλεῖ τὸν Ἥλιο ν' ἀνατείλῃ
«ἦλλε ἀνάτειλε, ἦλλε λάμπε καὶ δόσ' μου
γὰ τὰ λύσοντε χιόν' ἀπὸν τὰ φτερά μου
καὶ τὰ κροῦσταλλα⁽¹⁾ ἀπὸν τ' ἀκράνυχα⁽²⁾ μου.

Τὸ τραγοῦδι τῆς τάβλας. — Μετὰ τὸν γάμον

(Ἄδεται ὑπὸ τῶν δαιτυμόνων).

Μὰ γὼ θωροῦ τὴν τάβλα' μας κ' εἶναι καλὰ στρωμένη
μὲ μῦσους καὶ μὲ ζάχαρες καὶ μὲ τὰ κηπαρίσια,
κ' ἡ ζάχαρι 'γαί τὸ ψωμί καὶ τὸ κρασ' εἶν' ὁ μῦσος
τὰ κηπαρίσια τοῦ σκαμνιοῦ εἶναι τὰ παλληκάρια.

(1) Κρούσταλλα = Κρύσταλλα.

(2) Ἀκράνυχα = Τὰ ἄκρα τῶν ὄνυχων. Ἐσταθε τὰ ἄκρα τῶν
δακτύλων.

•Ο καυχώμενος Κωνσταντής.

•Ο Κωνσταντής ἐγρεύγντο ἕς μιὰ μηλιὰ ἴσοκάτω
κ' ἐκεῖα ποῦ τρώ κ' ἐγρεύγντο ἐπερισσοκαυκάτο⁽¹⁾
πῶς ἔχ' ἀγάπη ἕς τὰ μακρὰ κ' εἰς τὸν ἀλίεργο κόσμο
κ' ἔχει καιρὸ γὰ τῆ ἐδῆ χρόνους γὰ τῆ ἴταμῶση
τῆ ταχυρὴ θὰ τῆνε βροῆ γὰ γλυκοσίληθουνε.

•Η εὐμορφὴ Βασιλοπούλα καὶ τὸ Ρηγόπουλον

Βασιλοπούλ' ἀρμάτωσε δλόχρονη φριγάδα,
βάνει κατάρθια μπρόντζινα κ' ἀντέναις ἀτσαλέναις
καὶ τὰ κουπιὰν τοῦ δαμασκί⁽¹⁾ καὶ τὰ παρὰ βελουδο
βάνει καὶ ναῦταις ἑκατὸ ἀπάρθενα⁽²⁾ κοράσια,
μπαίνουν κ' ἐλάμναν τὰ κουπιὰ δεξιὰ ἕς τῆ Μυτιλήνη.
•Ρηγόπουλο τῆνε θωρεῖ ἀπὸ ψηλὸ πελάτι
χροσοῆ φριγάδ' ἀρμάτωσε χροσοῦ παρὰ τοῦ βάνει,
βάνει καὶ ναῦταις ἑκατὸ ὄμορφα παλληκάρια
Μπαίνουν κ' ἐλάμναν τὰ κουπιὰ ζερβὰ ἕς τῆ Μυτιλήνη
— Στάσου καρῆφι ξαχουστό, γὰ θὰ σὲ πολεμήσω
γὰ θὰ σοῦ παίξω κανονιὰ γὰ σὲ παραλαντίσω⁽³⁾
— Πάτζης⁽⁴⁾ πῶς εἶμαι ὀήγισσα καὶ θὰ μὲ πολεμήσης ;
Ρήγας ἐσὺ, ὀήγας κ' ἐγὼ κ' οἱ δύο ἄμεστα ὀηγάδες
Κ' εἶλα γὰ πολεμήσωμε κ' ἀποῦ νικήσ' ἄς πάρη.—
Μπαίνουν κ' ἐπολεμούσανε ποῦ τὸ ταχὲ ὡς τὸ βράδυ,
Καὶ θέλ' ὁ Θεὸς κ' ἡ μοῖράν τοῦ καὶ σκλάζω τότε πιάνει
'Σ τὸ μεγαλότερο κουπιὲ γὰ λάμνη τότε βάνει
•Δὸ μού το κόρη τὸ φιλί, δὸ μού το, τοῦ καυμένου
καὶ τάξε πῶς ἐχάρισε, ζωὴ τ' ἀποθαμμένου.

(1) Περὶδοκαυκῶναι.—Καυχῶμαι ὑπερβολικῶς, παραπάνω.

(1) Δαμασκί.—Δαμάσκο (ὑφασμα).

(2) Ἀπάρθενος.—Παρθένος. (νεάνις).

(3) Παραλαντίω.—Ζαλίζω, σαστίζω. Καὶ—Σχίζω, σπῶ εἰς
δύο τινά.

(4) Πάτζης.—Μήπως; (Μῶν ;

• Η κατάρα τῆς ἀπατηθείσης κόρης.

Πέρα 'ς τὴ πέρα γειτονιά πέρα 'ς τὴ πέρα ροῦγα⁽¹⁾
 κἀθεταί μὰ γερόντισσα κ' ἔχει καὶ γέρον ἄντρα
 κ' ἔχει κ' ἓνα κακὸ σκυλλὶ 'νὰ ξέμορφο κορίτσι
 κοράσιο κυρφοφίλητο⁽²⁾ καὶ κυρφογαστρομμένο⁽³⁾
 τοὶ μῆνες ἔλογάριαζε ποῖο μῆνα εὐὰ γεννήση
 'ς τὸ παρεθύρ' ἐκάθετο τὰ μάγουλάν το' ἐκράθη.
 Σετέμιοι, 'Οχτώβρη δροσερέ, Νοέμιοι καὶ Δικέμιοι
 Γενάρη, γέννα τοῦ Χριστοῦ κ' ἀρχημενὰ τοῦ χρόνου
 Φλεβάρη, φλέγαις μ' ἄνοιξε τοῖν ῥῶγες τῶ βυζιῶ μου
 γὰρ νὰ βυζάξω τὸ παιδί νὰ γοργομεγαλώσῃ⁽⁴⁾
 καὶ νὰ τὸ βάλω 'ς τὸ σκολειὸ γράμματα νὰ τὸ μίθω
 Μάρτη μου μὲ τὰ λούλουδα κ' Ἀπρίλι μὲ τὰ ῥόδα,
 Μῆ μου μάγεπέ τοιε τὸν νεῖο ἀποῦ μ' ἀγάπα
 ἀποῦ μ' ἐφίλιε κ' ἤλεγε, ποτέν του δὲ μ' ἀγαῖται
 κ' ἐδὰ 'γκαψε καὶ μ' ἄφηκε σὰν καλαμιὰ⁽⁵⁾ 'ς τὸ κάμιο
 Ὡς τὸ θερίζουν τὸν καρπὸ κ' ἀφίνουνε τὴ ράπη⁽⁶⁾
 δοῦδουν τοῖν καλαμιᾶς φωθιὰ μαυρίζει τὸ χωράφι,
 'Ἐτοῦ ν' κ' ἐμ' ἢ καρδοῦλα μου μαύρη κ' ἀραχιασμένη
 κἀνω νὰ τοῦ καταραστῶ, μὰ πάλι τὸν λυποῦμαι,
 μὰ πάλ' ἄς τοῦ καταραστῶ κ' ὅτι τοῦ μέλλ' ἄς πάθη
 Ἀπὸ ψηλὰ νὰ γεμιστῇ 'ς τὰ χαμηλὰ νὰ δώση
 κ' ἐκεῖα ξυράφια καὶ σπαθιά ἀπάνων του νὰ κάτσουν

(1) Ροῦγα=Ρύμη, Ἁγιά, δρόμος.

(2) Κυρφοφίλητο=Ὅπερ ἔχει φιληθῆ κρυφά.

(3) Κυρφογαστρομμένο. = Γαστρομμένον κρυφίως (ἄνευ γάμου νομίμου).

(4) Γοργομεγαλώνω.=Αὐξάνω τὴν ἡλικίαν τυχῶς. (ιδίως τὸ ἀνάστημι).

(5) Καλαμιὰ.= Τὰ μετὰ θέρισμα λείψανα (ἀπομεινάρια) τῶν στάχτων.

(6) Ράπη.=Τὸ ἀπομεινάρει, λείψανον ἐκάστου στάχτου=(καλαμιὰ).

ὄχιω γυαροὶ γὰ τὸν κρατοῦν καὶ δέκα μῆθητάδες
καὶ δεκοχτὼ γραμματικοὶ γὰ γράφουν τοὶ γυαράδες
κ' ἐγὼ περάτης γὰ περῶ κ' ἀπὸ κεῖα γὰ περάσω,
γὰ πῶ—καλῶς τὰ κάνετε, καλῶς τὰ πολεμῶτε,
Κι' ἄς κόβγουν τὰ ξυράφια σας κρέτα καὶ μὴ λυπῶστε
Μά' χω κ' ἐγὼ πλατὸν παρὶ ἐξήρητα πέντε πῆχες
Τοῦ πέντε δούδω γὰ ξαντὸ τοῦ τέσσερεις γὰ φτίλια
καὶ τ' ἄλλο τ' ἀποδέλωπο λαζάρι⁽⁷⁾ κ' ἀναβόλι⁽⁸⁾

***Ο λυπημένος—Πόθος γὰ μεταβῆ εἰς
τὸν "Αθην.**

'Σ τὸν οὐρανὸ χορεύγουντε 'ς τὸ Νάδη γάμο κάνον
Καὶ μῆεναν κ' ἐκαλῶσανε οἴλους τοὶ πρκαμμένους
Χριστέ, γὰ μὲ καλῶσανε κ' ἐμὲ τὸ πρκαμμένο.
γὰ κάμω πράσινα κερὰ κ' ἀλεξιναιῖς λαμπάδες
γὰ τὸ ἄσπτα γὰ τὸν γύριζα τὸν Νάδη γύρον γύρον
γὰ ἰδῶ τοὶ νεῖους πῶς κείτουνται τὸ ἄγγουρους πῶς κοι-
[μοῦνται
γὰ ἰδῶ καὶ τὰ μωρὰ παιδιὰ πῶς κάνον δίχως μίνα
ἂν κλαῖν τῆ νύχτα γὰ βυζὶ καὶ τὴν αἰγὴ γὰ γάλα
καὶ τ' ἀποδιφωτισματα γὰ τὴν καῖμένη μίνα.

(7) **Λαζάρι**.—Στρώμα ἐντάφιον, (τὸ ἀπὸ χασέν ἢ λινόν περιτύλιγμα τοῦ νεκροῦ).

(8) **Ἀναβόλι**.—Πρόχειρον μικρὸν προσκεφάλαιον ὅπερ πληροῦται χύματος ἢ ἀνθέων καὶ ἐφ' οὗ τίθεται ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ.

(1) **Ἀποδιαφωτισματα**.—Χλωκοχράγματα. Λυκάυγες.

Τὸ Νεκροταφεῖον καὶ ὁ ἀνδρειωμένος.

Ὅφες ἀργὰς ἐπέροννα
(Ἄλφα δυὸ κι' ἄλλα δυὸ)
ἀπὸ τὸν αἶ Γιώργη
σίγμα κάπα ρῶ καὶ πῖ
δέλτα γιώτα μοναχῆ).

δὲ μ' ἄρρεσε νὰ πορπατῶ,⁽¹⁾ δὲ μ' ἄρρεσε νὰ πχαιῶ.
Κ' ἕκατου κ' ἔλογαριζα τὰ μνήματα πόσα ντε
καὶ παρὰ τρία μνήματα ἦσαν ἐννιά χιλιάδες
κι' ὁ μαιῦρός⁽²⁾ μου παραπατεῖ νιοῦς ἀνθρωμένον μνήμα
Δροικῶ τὴν πλάκα καὶ βουρκῶ⁽³⁾ τὸ νειὸ κι' ἀναστενάζει
«ποῖός εἰς' εἰς' ἀποῦ μὲ πατεῖς κι' ἀποῦ μὲ λογαριάζεις
«Ἀποῦμονν βουσιλιᾶ παιδί, μέγανον Ρήγγα γέννα,
πεζὸς δὲν ἐμπεγντιζῶ⁽⁴⁾ τὴ γῆ νὰ τὴν πατήσω
κ' ἐδᾶ τὴν ἔχω σκέπασμα οετῶνι καὶ κοιμοῦμαι».

Πόθος τοῦ ἀνδρειωμένου χάριν τῆς ἀγάπης του.

Νάχεν ἡ γῆς πατήματα κι' ὁ οὐρανὸς κερκέλια⁽¹⁾
νὰ πάθουν τὰ πατήματα νὰ 'πλανα τὰ κερκέλια,
ν' ἀνέβαινα εἰς τὸν οὐρανὸ νὰ διπλωθῶ νὰ κάτσω
νὰ δώσω σεῖσμα τ' οὐρανοῦ νὰ βγάλῃ μαῦρα νέφη

1. Σημ. Μετὰ τὴν λέξιν πορπατῶ ἦτοι μεθ' ἕκαστον ἡμιότι-
χιον ἐπαναλαμβάνεται ὁ στίχος «Ἄλφα δυὸ κι' ἄλλα δυὸ».
Ἔως τὸ τέλος ὁ ἕκαστος στίχος ἐπαναλαμβάνεται ὡσαύτως ὁ στίχος
«Σίγμα ἢ σίγμα, κάπα, ρῶ καὶ πῖ.—δέλτα, γιώτα, μοναχῆ».

Καὶ ταῦτα εἶνε στροφή ἦτοι τσάκισμα τοῦ ἄσματος.

(2) Μαιῦρος.—Ὡραῖος καὶ εὐγενὴς ἵππος.

(3) Βουρκῶ καὶ βουρκόνω.—Δακρῶ, κλαίω.

(4) Μπεγντιζῶ.—Τιμῶ, ὑπολήπτουμαι τινᾶ (λέξις Τουρκικῆ).

(1) Κερκέλια.—Κρίκοι, χαλκίδες (Κρικέλλια).

νά βρέξη χιόνι καὶ νερὸ καὶ ἀμάλαγο⁽²⁾ χρουσάφι
τὸ χιόν' νά ρίξη 'ς τὰ βουνά καὶ τὸ νερὸ 'ς τοὺς κάμπους
'Σ τὴν πόρτα τοῦ πολυγαπιῶς τ' ἀμάλαγο χρουσάφι.

• **Ἡ καλὴ δύζυγος παραγγέλλουσα**
ἐκ τοῦ "Ἄδου.

Ἄν' ἄγγουροι ἐβουλεύονταν,⁽¹⁾ κάτω 'ς τὸ κάτω κόσμον,
κλέβουν τοῦ Νάδη τὰ κλειδιά νά βροῦντε 'ς τὸν ἄπῃνο
κοσάσιο τοὺς παρακρατεῖ⁽²⁾ καὶ τοὺς παραγαδεύει⁽³⁾
δὺ' ἄγγουροι, πάρετε καὶ ἐμέ, εἰς τὸν ἄπῃνων κόσμον.

— Κόρη, βρονοῦν τὰ ζουχά σου, σιρίζουν τὰ μαλλιά σου,
χιτυπᾷ τὸ φελλοκάλικο,⁽⁴⁾ καὶ θὰ μᾶσε γροικήξουν

— Θέλω ψηλ' ἀναμπουκωθῶ⁽⁵⁾ καὶ δέσω τὰ μαλλιά μου
καὶ βάλω τὰ καλίκια⁽⁶⁾ μου εἰς τ' ἀναμπουκωμά⁽⁷⁾ μου
πάλι καὶ δὲ μὲ πάρετε νά σᾶσε παραγγεῖνω
νά πῆτε τοῦ μαρούλας μου, τοῦ γλυκοπεθερᾶς μου
νά πολεμῆ τὸν ἄντρα μου νά λούη τὰ παιδιά μου
νά βάνη τῶ βοσκῶ ψωμί καὶ τῶ ζευγάδω⁽⁸⁾ σῆτρι.

(2) Ἄμαλαγο. Ἐνταῦθα = Καθαρόν, καθαρισμένον (ἄπεφθος)
Κυρίως = Δροσερός, χλωρός.

(1) Ἐβουλεύονταν. = Ἐσκέπτοντο, ἐβουλεύοντο.

(2) Παρακρατεῖ. = Κρατῶ πλησίον τινά, κάμνω φιλοφρονήσεις
πρὸς τινά.

(3) Παραγαδεύω. = Παραμονεύω τινά. Καιροφυλακτῶ.

(4) Φελλοκάλικο. = Σανδάλιον μετὰ φελλοῦ κάτωθι.

(5) Ἀναμπουκῶμαι. = Ἀνασύρω ἢ ἀνασηκώνω πρὸς τὰ ἄνω
τὴν βράκαν μου ἢν δένω διὰ τῆς ζώνης μου. Ἡ τὰς χειρῶν τοῦ
ὑποκαμίσου μου δηλ. ταῖς μανίκαις.

(6) Καλίκια. = Σανδάλια (ἄνευ φελλοῦ).

(7) Ἀναμπουκῶμα. = Ἀνασήκωμα.

(8) Ζευγάς-ἄδες. = Ζευγηλάται, οἱ ὀδηγοῦντες τοῦ, ζευγηλά-
τας βοῦς καὶ τὸ ἄροτρον.

Πρὸς τοὺς περιλύπους συνδαιτυμόνας παρόντρυνδεις.

Ἰντά ἔχετε γύρον γυροῦ κ' εἶναι βαρὰ ἢ καρδιά σας;
θε τοῶτε καὶ νὰ πίνετε καὶ νὰ χαροκοπάτε,
πρὶν νᾶρθ' ὁ Χάρος νὰ μᾶς βρῆ νὰ μᾶσε διαγονμίση⁽¹⁾
νὰ διαγονμίση τοῖ γενναῖς καὶ νὰ διαλέξη το' ἄντρες
νὰ πάρη το' ἄντρες τοὶ καλοὺς τοὶ καστοροπολεμάρχους
ἀποῦ τὰ κάστηρ πολεμῶν.

Ἡ ἀπαντῶσα δύζυγος πρὸς τὸν παρακούοντα ἐραστὴν της.

Δὲ σοῦ ἴπα μὰ δὲ σοῦ ἴπα δνὸ δὲ σοῦ ἴπα τρεῖς καὶ πέντε,
νὰ μὴν περναῖς ἀπὸ δεπὰ κ' ἄντρα ζηλιάρην ἔχω;
τὸ ζάλο σου⁽¹⁾ ἴραι γνωριστὸ κ' ἄντρας μου τὸ γνωρίζει,
δέρνει καὶ μαγκλαβίζει⁽²⁾ με κ' ἀδικοτυρανῶ με
«μωρὴ σκύλλα μωρ' ἄνομη μωρὴ μαγαρισμένη.»⁽³⁾

Πάλιν Ζωῆς καὶ Θανάτου.

Ἵμορφονίον ἐξίγονεν ὁ Χάρος ἔς τὴν μαδάρα
Μάτον ὁ νιὸς ὀγλήγορος κ' ὁ Χάρος κουρασμένος
καὶ παῖρον ὁ νιὸς τὸ ῥίζωμα⁽¹⁾ κ' ὁ Χάρος τὴν πλαγιάδα
πάνω σὲ πλάκαν ἔκατσεν ὁ Χάρος διπλοπόδης
κ' ἐσφύριξε κ' ἐφώριαζεν ὁ Χάρος τοῦ στραθιώτη
— Στραθιώτ' ἀνήμενε κ' ἐμὲ ποῦ θὰ σοῦ παραγγείνω.

(1) **Διαγονμίζω.**—Διαρπάζω, διασκορπίζω. (λέξις Τουρκικὴ).

(1) **Ζάλο.**—Βάδισμα, ἔχνος, βῆμα.

(2) **Μαγκλαβίζω.**—Βασανίζω, τυραννῶ τινά.

(3) **Μαγαρισμένη.**—Μεμολυσμένη, πορνευμένη, ἄτιμος.

(1) **Ρίζωμα.**—Ὁ ἀνήφορος, ἀνηφορικὴ ὁδός, (τὸ ἄφαντες).

— Χάροντα, κ' ἔντα μοῦν βασιῆς κ' ἐγὼ θὰ σ' ἀρημένω;
— Βασίῳ σου ντίργα⁽²⁾ καὶ σπαθὶ καὶ κόκκινο λουρίοκο⁽³⁾
βασιῳ καὶ τοῦ γυναικῆς σου δόλουρα νὰ βάλῃ.—

**• Η Βασιλοπούλα ποθοῦσα τὴν ἀνάκτιδιν
τῆς Κρήτης.**

Βασιλοπούλα κάθεντο εἰς ἐρηλὸ πηλάτι
τοῦ Κρήτης ἐθυμήθηκε πῶς ἦτον τοῦ κυροῦν τοῦ
Ἐννιά πασάδες ἔκραξε κ' ἐκουσουλτάριζέν τοῖσι⁽¹⁾
Πασάδες κ' ἂν τὴν πάρετε τῇ ξακουσμένη Κρήτη
θὰ σᾶσε ἔντω δλόχρονα κ' ὄλο μαλαμματένια
τοῦ γούνας ἀποῦ βάνετε χροναῖς θὰ σᾶς τοῦ κάμω.

• Ὀνειρον φρικῶδες. — Νεόνυμφος πνιγμένος.

Τ' ἀμμάθια μ' ἀναντρανίσια⁽¹⁾ κάτω ἔς το ἀνύδρους κίμπους,
Θωροῦ ἔναν ποταμὸ θολὸ θολὸ καὶ βουρκομένο·
Κι' ἀποῦ τὸν ἔδη τρεχάμενο λείει τον καὶ κοιμᾶται,
Κ' ἐκεῖνος σέρνει μέσαν του δένδρα ξεροζωμένα
Καὶ σέρνει κ' ἔναν γιὸν καλό, συνωροπαντρεμμένο,⁽²⁾
Κι' ἀκόμ' ὁ γάμος του βασιῆ κ' ἡ τάβλαις τοῦ ἔν' οἰσωμένας
Κι' ἀκόμης τὰ στεφάνιαν του τοῦ λιβανιοῦ μοριζον
Τοῦ λιβανιοῦ καὶ τοῦ κερσοῦ καὶ τ' ἄγιον Ἐθαγγέλι
Κι' ἀνάμεσα ἔς τὸν ποταμὸ θωροῦ ἔναν καβαλάρη
ἄσπρος ὁ νιὸς ἄσπρα φορεῖ μαῦσο ἔχει καβαλάρη.

(2) **Ντίργα.**— Ἀσπίς, πέλιτη.

(3) **Λουρίοκος.**— Μικρὸν λωρίον, ἱμάς.

(1) **Ἐκουσουλτάριζέ τοῖσι.**— Τοὺς συνεβουλεύετο.

(1) **Ἀναντρανίσω.**— Ὑψῶ, ἐπαίρω τὰ μάτια μου πρὸς τὰ ἄνω
ἀναβλέπω (ὑπεράνω).

(2) **Συνωροπαντρεμμένος.**— Νεόνυμφος, νεόγαμος.

Ἔτερον τραγοῦδι τῆς τάβλας.—Ἑπαινοὶ
πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην.

Μὰ γὼ θωρῶ τὴν τάβλα μας κ' εἶναι καλὰ στρωμένη
μὲ μόσκους καὶ μὲ ζάχαρες περιτριγυρισμένη,
"Ἄς ἦν' καλὰ ἀπὸν ἄστρον κ' ἀπὸν ἄβανε μαντύλι
κ' ἐκάτταν γύρω τρίγυρον οἱ γι ἔδικοι κ' οἱ φίλοι
κ' ἀπὸν τὴν ἔμαργέλλονε⁽¹⁾ τρεῖς γύρους μὲ τὰ πιάτα
καὶ μὲ κανάταις δεκοχτῶ καὶ μὲ ψωμί πιτήδιο
'Σ τὴ μέσῃ βάλε βάσαρμον ἔς τοὺς γύρους βάλε μόσκο
Μὰ τὸ φαγί 'ν' ἡ ζάχαρι καὶ τὸ κρασί 'ν' ὁ μόσκο
νὰ τρωῶμε καὶ νὰ πίνωμε καὶ νὰ χαροζοποῦμε.

Συνέντευξις ἐραστῶν ἐπιτηδεῖα.

Ἦν τραγουδῆσαν ἄκουσα ὄξω καὶ νὰ παράκουσα,
πρόβαλε, μάνα μου, νὰ ἰδῆς νὰ πᾶς καὶ νᾶρθης νὰ μοῦ πῆς.
Νὰ κάμω πέτσα γαζωτή⁽¹⁾ νὰ μπέρω τοῦ τραγουδιστή.
Νὰ κάμω κ' ἄλλη νᾶχ' ἀπὸ νὰ μπέρω τοῦ πολυγαπῶ.
Προβαίν' ἡ μάγαν τοῦ νὰ ἰδῆ νὰ πᾶ καὶ νᾶρθῆ νὰ τοῦ πῆ.
Κι' ὡς βγῆμι ἀπὸν τὴ πόρταν τοῦ, ἔς τὰ δυὸ ὅσπασε τὸ
| πόδαν τοῦ.
Κι' ἡ κόρη τρέχει νὰ τὴ δῆ καὶ βλέπει τὸν τραγουδιστή
καλῶς τοῦ τὸν πολυγαπῶ κ' ἔλα μου μέσα νὰ σοῦ πῶ.

Πῶς ἐκτίσθη ἡ Κωνσταντινούπολις.

Ὅντεν τὴν θεμελιώσανε οἱ γι ἄγγελοι τὴ Πόλι
ἔπυ τ' Ἅγιον Ὅρος τὸ νερὸ κ' ἀπὸν τὴ Χιὸ τὸ χῶμα
κ' ἀπὸν τὴν Ἀντιοιανόπολι παίρνουν τὰ κεραμίδια

(1) Μαργέλλονω. = Κοσμῶ, στολίζω ὡς μαργαριτάρι τὴν τρά-
πεζαν (ἐν τάξει καὶ σεῖφά).

(1) Πέτσα γαζωτή. = Μίχτρον τοῦ προσώπου μὲ κεντήματα

κι' ἀπῆς τὴν ἀποχτίσασε οἱ γι' ἄγγελοι τῆ Πόλι
στέκου καὶ συντήροῦν τήνε κι' ἀπόθανυμάζοντά την
— Καὶ πῶς νὰ τήνε βγάλῶμε καὶ πῶς νὰ τήνε λέμε;
— Πόλι· Κωνσταντινόπολι, τοῦ Κωνσταντίνου Πόλι.

**Ὁ λεβέντης Κωνσταντῆς ἐνδεδυμένος
καλογηρικὰ ἀναγνωρίζεται ὑπὸ
τῆς Βασιλοπούλας.**

Ὅτεν ἐδικονίζεντο⁽¹⁾ ὁ Κωσιαντῆς ἔς τὰ ξένα
ἔς τὴν ὀύγαις ὀύγαις πορπατεῖ κ' εἰς τὰ στενὰ γυρίζει
βάνει τὰ ῥάσα⁽²⁾ κούντουρα⁽³⁾ κ' ἐφάνη τὸ σπαθὶν του
Κ' ἐφάνη τ' ἀλαφρὸ σπαθὶ μὲ τ' ἀθρυρὸ φουκάρι⁽⁴⁾
Βασιλοπούλα τὸ θωρεῖ ἀπὸ ἡγλὸ πελάτι
— Δὲν εἶν' εὐτός καλόγερος, μηδὲ καὶ διακονιάρης⁽⁵⁾
Μόνό ἔνε βασιλιόπουλο μεγάλης ῥήγας γέννα.

Ἡ κακότηχη κόρη παραπονουμένη,

Ὅτε μ' ἐγέννα ἡ μάνα μου κι' ὅτε μ' ἐκοιλιπόνα
ἦτον ἀνιόρα καὶ βροχὴ καὶ κάταχρῖα μεγάλη
ἦσαν πηλὰ ἔς τὴν πόρτα μας καὶ βοῦρα ἔς τὴν αἰλὴ μου
κι' ἦρθεν ἡ μοῖρά μου νὰ μῆν νὰ μὲ χροουσομοιοῶνῃ
κ' ἐγλύτοριξεν εἰς τὰ πηλὰ⁽¹⁾ κ' ἔπεσεν εἰς τὰ βοῦρα

(1) **Δικονίζομαι.**—Περίερχομαι ἐπαιτιῶν, καὶ **διακονίζομαι**—
Ἐπαιτιῶ, ζητῶ ἐλεημοσύνην.

(2) **Ῥάσα.**—Τὸ κακότο (ὁ τρίβων, ἡ γλαῖνα) ἐκ λευκοῦ ἢ μαύ-
ρου μαλλίνου ὑφάσματος.

(3) **Κούντουρος.**—Βραχὺς, κοντός.

(4) **Φουκάρι.**—Ἡ θήκη τοῦ ξίφους ἢ μαχαίρας. Θηκάρι.

(5) **Διακονιάρης.**—Ἐπαίτης, πτωχὸς ζητῶν ἐλεημοσύνην.

(1) **Πηλὰ.**—Λάσπες, Πηλός.

κι' ὠργίστηκέ μου ἢ μοῖρά μου κι' ἑκαταρίστηκέ (2) μου
νά πορπατῶ 'ς τὴ ξενιτιά κ' εἰς τὸν ἀλάργον(3) κόσμο
ξένοι νά πλύνουν ζουζά μου ξένοι νά μ' ἀναρράφουν.(4)

Ὁ πόθος ἐνὸς Βασιλέως. Ἡ χαρὰ ἐν τῷ λαῷ.

Ἀπὸ τὴν ἄκρη τῶν ἀκρῶ ὥστε νά πᾶ 'ς τὴν ἄλλη
ἔχουσι τάβλαις ἀργυραῖς στρωμινά(1) μαλαματιένα
ποιήτρια με τῆς ἐρωθιαῖς(2) κι' ἀπὸ τὰ ἰδιῆ πλανῆται
κι' ἐπέρασ' ἕνας Βασιλεὺς κι' εἶδέν τα κι' ἐπλανέθη.
Χριστέ, μὴν ἤμουν Βασιλεὺς, Χριστέ, μὴν ἤμουν Πίργας
νά πέζεφνα νά χίρευγα με τὴ παλαδοπούλα.
Νᾶγγιζα τὸ μουστάκι μου 'ς τὴ μαύρην τση χωρίστρα.

Μετὰ τὴν βάπτισιν. Εὐχὴ συνδαιτυμόνων.

Ἀποβαφτίστη τὸ παιδί νά ποῦμ' ἕναν τραγοῦδι
νά τὸ χαροῦν οἱ γονεῖν του κι' ἡ συντροφιά μας δλη
νά τὸ χαρῆ κι' ὁ σάντουλος(1) καὶ νά τοῦ μεγαλώσῃ
καὶ νά τὸ μπέψη 'ς τὸ σκολεῖο γράμματα νά τοῦ μάθῃ
νά τοῦ βαφτίσῃ καὶ παιδί.

Πόθος ἐρῶντος. Παρομοίωσις.

Γιὰ ἰδὲς νεράτζι κόκκινο τὸ παιζ' ἢ μαντζουρίνα
παίζει το ξεφαντώνει το σιγχομυρίζεται το.
«Χριστέ, νά μύριζα κ' ἐγώ, νεράτζι, σὰν κ' ἐοένα
νάχα τση κοκκινάδαις σου νά με μυρίζ' ἢ γι ἀγάπη.

(2) Ἐκαταρίστηκέ μου.—Με κατηράστη.

(3) Ἀλάργο.—Μακράν.

(4) Ἀναρράφτω.—Ράπτω τὰ σχισμέ.α ἢ ἐφαρμομένα ρούχα.
Ἐμβαλόνο.

(1) Στρωμινά.—Μικραὶ τράπεζαι. Εἶδος καθισμάτων χρησίμων
καὶ ὡς τράπεζαι. Ἄλλως—Στρωμινή, στρώμα, κρεβάτι.

(2) Ἐρωθιαῖς.—Ἐχοντα ἐρωτικὰς εἰκόνας ἐπ' αὐτῶν.

(1) Σάντουλος.—Νόνος, ἀνάδοχος.

• Η πικραμμένη μάνα.

ἤλεγα ἢ πρίκαις δὲ γεροῦ τὰ δάκρυα δὲν τυφλαίνουν,
ἤλεγα οἱ γι ἀναστεναμμοὶ πῶς δὲν κατηγοροῦνε,
θωροῦ τὴ πρίκαις καὶ γεροῦν τὰ δάκρυα καὶ τυφλαίνουν
θωροῦ καὶ τὸ ἀναστεναμμοὺς πολλὰ κατηγοροῦνε
Γιὰτ' εἶχα ἢ μάρη τρεῖς ὄγκιους κ' οἱ τρεῖς καλ' ὠτρωμένοι
τὸ Γιάννη καὶ τὸν Κωσταντῆ καὶ τὸν καϊμένο Μῆτρο·
τὸ Γιάννη πιάσαν 'ς τὰ βονὰ τὸ Μῆτρο 'ς τὰ λαγκάδια
καὶ τὸν καϊμένο Κωσταντῆ 'ς τὴ Τουρκοπούλας πόρτα,
Πιάνον μπισταγκωρίζουν τὸν νὰ τότε κατάλυσον
«Τούρκερε, σέλε Κωσταντῆ, νὰ γείνης Μουσουλιμάνος
νὰ προσκυνῆς εἰς τὸ τζαμί, νὰ μωής⁽¹⁾ 'ς τὸ κιτάπι⁽²⁾
κ' ἢ Τουρκοπούλα τὸ γροικῆ μεγάλα τοῦ φωνιάζει
' βλέπον σε Κωσταντινό μου, μὴν ἀλλαξοπιστήσης⁽³⁾
νὰ μαγαρίσης⁽⁴⁾ τὸ σταυρό, ν' ἀλλάξης τ' ὄνομά σου,
κ' ἂν εἶνε γι' ἄσπρα δοῦδώ τα, ὡς ἑκατὸ χιλιάδες,
κ' ἂ δὲ προφτάξουν⁽⁵⁾ τ' ἄσπρα μου ἄς πᾶν καὶ τὰ προ-
κιά⁽⁶⁾ μου
ἀποῦ μοῦ τὰ στιμάρανε⁽¹⁾ ἐξήντα τρεῖς χιλιάδες.
Κι' ἂ δὲν προφτάξουν τὰ προκιά ἄς μᾶσε θανατώσουν,
κ' ἄς πᾶ νὰ μᾶσε θάγουνε τὰ δυό μας 'ς ἕνα μνήμα,
εἰς ἕνα μνήμα καὶ τὰ δυό, 'ς τὸν ἅγιον Κωσταντινο,
νᾶνε κοτὰ ἢ μίνα σου νῦαχεται νὰ θυμιάξῃ.»

(1) Μωόγω. = Ὀμνύω, ὀρκίζομαι. Νὰ μωής = Νὰ ὀμνύης.

(2) Κιτάπι. Ἐν γένει = βιβλίον. Ἐνταῦθα = Κοράνιον (λέξι. τουρκ.)

(3) Ἀλλαξοπιστίω καὶ ἀλλαξοπιστώ. = Ἀλάστω θρησκείαν, πείσιν. Μεταβάλλω θρησκεία.

(4) Μαγαρίσης τὸ σταυρό. Ἐνταῦθα = Νὰ προσβάλλης, νὰ μιάνης, νὰ ἀσεβήσης. Μαγαρίζω. = Μιάνω, μολύνω, λερόνω, (λέξις Ἰταλικῆ).

(5) Δὲν προφτάξουν. = Δὲν ἐπαρκέσουν, δὲν φθάσουν.

(6) Προκιά καὶ Προῦκα. = Ἡ προίξ.

(7) Στιμάρω καὶ στιμέρω. = Ἐκτιμῶ, ὀρίζω τὴν ἀξίαν. (λέξι. Ἰταλ.)

•Ο πνέων Βορράς κώλυμα τῆς συνεντεύξεως.

Ὅπως ἀργὰς ἐφύσηξε βαρὺς βορρῆς καὶ νότος
κ' ἀνεμοκύκλωσε⁽¹⁾ τὸ ἀύλαις κ' ἐσφάλιξε τῇ πόρταις
κ' ἐσφάλιξε τὴν ἀγαπῶ ἔς τὴν ἐδικὴν τοῦ πόρτα
βάνει βαροάμους μάνταλο⁽²⁾ βασιλικὸν περάταις⁽³⁾
καὶ βάνει κ' ἀντιπέρατο⁽⁴⁾ βιόλαις καὶ καντιφέδαις.⁽⁵⁾

Τραγοῦδι τῆς Τάβλας ἄνευ σημασίας.

Μὲ συντροφιὰν ἐκάθουμον ἄξια καὶ τιμημένη
κ' ἡ συντροφι' ἀγκανάρει με γὰ πῶ 'ραν τραγονδάκι
μὰ γὼ δὲ θέλω γὰ τὸ πῶ γιατί δὲ τὸ κατέω
μὰ πάλι γὰ τὴ συντροφιὰ θὰ πῶ 'ρα τραγονδάκι
θὰ πῶ τραγοῦδι τοῦ σκαρμινοῦ τὴ τάβλα γὰ προπίσω
τὴν τάβλα καὶ τὴ συντροφιὰ.

•II Ξανθή.

Πέτε μου πῶς γὰ διανεφτῶ πέτε μου πῶς γὰ κάμω,
Γιὰ μιὰ ξαθή, τὴν ἀγαπῶ, κ' ἐκεῖνη δὲ μὲ θέλει
λέοι μου "Πιάσε ἔς τὸ χορὸ καὶ χόρευγε γεμάτα
Κ' ἡ κόρη θέλει σὲ ὀρεχτή",⁽¹⁾

Εἰδύλλιον.—Τὸ σφιχταγγάλιασμα.

Θρόφει ὁ πεινκὸς ἔς τὸ βοννὸ κ' ὁ ἔλατος ἔς τὸ χιόνι,
Θρόφεται κ' ἕνας νιδὸς καλὸς ἔς μιὰς ξαθῆς ἀγκάλῃ,
Σέρνει σφιχταγγαλιάζει τὴν, τὰ δυὸ βυζιάν τοῦ πιάνει.
Τὰ δυὸν τοῦ μάγουλα φιλεῖ.

- (1) Ἀνεμοκύκλωνο.—Ἐγείρω εἶδος σίφωνος ἢ κυκλῶνος.
(2) Μάνταλος.—Εἶδος μογλοῦ. Ἄλλως=περάταις.
(3) Περάταις.—Εἶδος μογλοῦ δι' οὗ κλείεται ἔσωθεν ἡ θύρα.
(4) Ἀντιπέρατο.—Ἀντιμόχλιον, δι' οὗ διέρχεται ὁ μογλός.
(5) Καντιφές.—Εἶδος ἀνθους, ὁ ἀμάραντος (λέξ. Τουρκ.).
(1) Σὲ ὀρεχτή.—Σὲ ἐπιθυμήσει, σὲ ἀγαπήσει (ὀρεχθῆ).

Εἰδύλλιον. Ἔρωσ διακαῆς

Ἄποψε κρούσας ἐπύκασε καὶ τὰ πουλόκι' ἐργάσαν⁽¹⁾
Κ' ἐγὼ ἄμεινα περιγιαλιᾶς⁽²⁾ γυμνὸς καὶ δένε ἤρογον⁽³⁾
Καὶ γιάντια δένε ἤρογασα καὶ γιάντια δένε ἤρογου;
Λιγνὸν κορμάκι ἀγκάλιαζε καὶ ἄσπρα βυζάκια κρούτου,
Κόκκινα χεῖλη ἐφίλοννα.
Γιὰ κείνο δένε ἤρογασα, γιὰ κείνο δένε ἤρογου.

Ἢ καλὴ μάνα.

Ἢ μάνα μου ἔρθε κ' ἠῦρέ με ἕς ἐλυγερῆς ἀγκάλῃ
Μηδ' ἔδειρέ μ' ἢ μάνα μου μηδὲ κ' ἐμάλωσέ με,
Μὰ εἶπε· «Καλῶς τὰ κάνετε, πάνωροιο ζευγαράκι,
Πανώροιο κ' ἐλεφαντινόν». ⁽¹⁾

Ἢ ἔρευνα διὰ τὴν ἐρωμένην του.

Ἄστροι μου, ἀστρίτοι μου
Κι' ἀσπερινὲ καὶ ἀγερινὲ
Κι' ἀγερινὲ τῆς ἐρωθιάς⁽¹⁾
Ἦρθε τὸ ξημέρωμα
Κ' ἠῦρέ μ' ἐπὰ ἕς τὴν γειτονιά
Ἐς τὴν γειτονιά, ἕς τὴν ἐρωθιά.
— Κάποιαν κόρην ἀγαπῶ
Κ' ἤρθα γὰ ἰδῶ
Νὰ τοῦ τὸ πῶ
Τοῦ κόρης πῶς τὴν ἀγαπῶ.
— Πέ μας τὰ σοσσοῦμια⁽²⁾ τοῦ
Μπορέτως καὶ τὴν εἶδαμε

(1) Ἔρωθ. Ἔργασα καὶ ἤρογασα = Κρούνω, ριγῶ.
(2) Περιγιαλιά. = Αἰγιαλός, περιγιάλι. Ἐνταῦθα = Ἐπί τοῦ αἰγιαλοῦ (ἕς τὴν ἀκροθαλασσιά).
(3) Δένε ἤρογον = Δέν ἐκρούωνα.
(1) Ἐρωθιά. = Ἢ ὥρα τῶν ἐρώντων. Τὰ ἐρωτικά.
(2) Σοσσοῦμια. = Τὰ χαρακτηριστικά, τὸ γινώρισμα (σύσσημον).

Καὶ νὰ τὴν ἐγνωρίσαμε.
— Μαῦρά 'ν' τ' ἀμματάκιαν τοῦ
Μαῦρα καὶ τ' ἀφρονδάκιαν τοῦ
Κι' ὁ κρουσταλλένιος⁽³⁾ τοῦ λαμῶς
Τ' ἀνθρώπου 'γε κουζουλαμῶς.⁽⁴⁾

• Π ἀπαρνηθεῖσα κόρη.

Τρεῖς χρόνοι πᾶνε σήμερο, τέσσερεις πορπατοῦνε
Καλὴν καρδιά δὲν ἔκαμα μηδὲ καὶ θέλω κάμει,
Γιατὶ ξένο μ' ἐφίλησε κ' ἐδιάβη κι' ἄφηκέ με,
Εἶπε· «τὸ Μάρτη θάρθω 'γὼ μὲ τὰ χελιδονάκια.»
Θωρῶ τὸ Μάρτη καὶ περνᾷ Ἀπρίλη καὶ διαβαίνει.

• Τραγοῦδι τῆς Τάβλας ἄνευ σημασίας.

Μέ συντροφιάν ἐκάθουμον ἄξια καὶ τιμημένη.
κ' ἡ συντροφί' ἀγκανάρει⁽¹⁾ με νὰ πῶ 'να τραγουδάκι
μὰ 'γὼ δὲ θέλω νὰ τὸ πῶ γιατί δὲν τὸ κατέω
μὰ πάλι γιὰ τὴ συντροφιά θὰ πῶ 'να τραγουδάκι
μὲ τ' ἀγριμάκια 'βόσκον μου μὲ τοσοὶ λαγούς ὄρχιοῦ μου⁽²⁾
καὶ μὲ τὰ στεירוσάναδα⁽³⁾ ἔκανα κουλουμούντριά.⁽⁴⁾

• Ο φυλακισμένος. Ὁ τιμωρήθη ὑπὸ τῶν συγγενῶν του.

Φίλοι μ' ὄθροὶ γεινήκανε κ' οἱ γι' ἐδικοί μου ξένοι
τ' ἀδέρφια μου τὰ γκαρδιακά⁽¹⁾ εἰς τὴ φλακὴ μ' ἐβίβαν
μὰ 'λεγα 'γὼ εἰς τὴ φλακὴ δὲν κάνω τρεῖς ἡμέρας'

(3) Κρουσταλλένιος. — Κρουστάλλινος. Λευκότατος.

(4) Κουζουλαμῶς. — Τρέλλα, τρελλαμῶς.

(1) Ἀγκανάρω. — Αναγκάζω.

(2) Ὀρχιοῦμαι. — Χορεύω, (ὄρχομαι) χοροπηδῶ.

(3) Στεירוσάναδα. — Αἰξ ἀγρία στείρα ἀκμαία ἀγροίφος.

(4) Κουλουμούντριά. — Τούμπες.

(1) Γκαρδιακός. — Θαρραλέος, εὐθαρσής, γενναίος.

μά παραλέσαν τὰ κλειδιά κ' ἕκαμα τράντα χρόνους
δνὸ καρδάκια ἴφυτεψα εἰς τοῦ φλακῆς τὴν πόρτα
κι' ἀπὸ τὰ δνὸ καρπὸ ἴφαγα.

Τραγοῦδι τῆς Τάβλας χάριν τοῦ οἰ- κοδεσπότης.

Τὸν ἀντρωμένο μὴν τὸν κλαῖς ὄντε κι' ἂν ἀστοχήση
μ' ἂν ἀστοχήση μὰ καὶ δνὸ πάλ' ἀντρωμένος εἶνε
πάντ' ἴ' ἢ πόρταν τ' ἀνοιχτή κ' ἢ τάβλαν του στρωμένη
καὶ τ' ἀργυρόν του τὸ σκαμνὶ ὁμορφα στολισμένο,
χαροκοποῦν οἱ φίλοιν του χαρὰ ἴς τὸν ἀντρωμένο.

Παράπονα νέου πρὸς νέαν.

Κόρη βερυκοκόκινη συρικομανρομιμάτα
δέσε τὰ περιστέφια σου ἀποῦ ἴχονται ἴς το' αὐλαῖς μου
κι' ἂν ρίξω στᾶρι τρωσὶν το νερὸ καὶ πίνουσιν το
καὶ μὲ τὰ ποδαράκιαν των τὸ χῶμα πέρνουσι το
κι' ἐγὼ τὸ χῶμα θέλω το καὶ πύργο θεὰ χτίσω
καὶ πύργο κι' ἀλητριβειδιό⁽¹⁾ κι' ἀνώγια καὶ κατώγια
γιὰ νὰ προβαίνω νὰ θωρῶ τοῦ Φράγκου τὴν ἄρμάδα
εἰτήγη ἀποῦ πρόβαλε μὲ δεκοχτὼ καράβια
ὁμπρὸς πηγαῖνον τὰ μυτὰ κι' ὀπίσω τὰ μεγάλα.

Ἐπιστολὴ πρὸς ἀποδημοῦντα ἐραστήν.

Τούταις ἢ μέραις τό ἴχουνε τούταις ἢ γ' ἐβδομάδες,
κι' ἀποῦ ἴχει φίλο τὸν καλεῖ δικὸν τὸν πρεμαζῶνει
κι' ἀποῦ ἴχει ἀγάπη ἴς τὰ μακρὰ γράφει γραφὴ καὶ μπέμπει
καὶ γράφει κ' εἰς τ' ἀπόγραμμα τρά λόγια καὶ τοῦ λέει.

(1) Ἀλητριβειδιό. = Ἐλαιοτριβεῖον.

« Ξένο, δὲ τὰ βαρέθηκες τὰ ξένα γὰ γυρίζης;
τὰ χαμηλὰ προσκέφαλα τ' ἀνύπλυτα⁽¹⁾ σεπτόνια
καὶ τ' ἀκοσκίνιο⁽²⁾ ψωμί; τὸ ἀγκάλης δὲ θυμῶσαι »

Τὰ ἐν Φραγκοκαστέλλῳ παλληκάρια.

Ποῦ θὲ γὰ ἰδῆ καὶ γὰ χαρῆ ὄμορφα παλληκάρια
ἄς πᾶ ἔς τῆ Χώρα τῶ Σφακιῶ νᾶναι τ' ἁγιοῦ Νικηταί,
γὰ κατεβῶν τὰ δνὸ χωριά, Νίμπρος καὶ Καλλικράτης,
γὰ ἰδῆς μακροὺς γὰ τὸ σπαθί, κορτοὺς γὰ τὸ λιθάρι,
γὰ ἰδῆς καὶ κόρας ὄμορφαις σὰ τὸ μαργαριτάρι
γὰ ἰδῆς καὶ γαϊτανόφρονδαις κ' ἄλλοσοιδοπλεμμένας.

Ἡ ἕξαπατῶδα κόρη.

Ὅπως ἀργὰς ἐπέφρονσα ἀπὸν τῆ γειτονίτσα
κ' ἀγροίκον κ' ἐδικάζετο μίνα καὶ θυγατέρα
— Μωρὴ σκύλα, μωρ' ἄνομη,⁽¹⁾ σκύλα μαγαρισμένη,⁽²⁾
παιδὶ δὲν εὐαγγέλιος,⁽³⁾ τὰ κάλλ' ἀπούχες ποῦν' τα;
— Λόμπως θαρρεῖς, μανίτσα μου, κ' ἀπάθθεν' εἰμ' ἀκόμη;
θωρεῖς τὸ νιὸ ἀπὸν περὶν ἄργα ταχρά ἔς το' αἰλαῖς μεις;
τρίη παιδιά ἄχο μετ' αὐτὸ κ' εἶμαι καὶ γαστρομένη.

Ὁ ὑποπτος υἱὸς καὶ ὁ πατήρ.

Γινέ μου καὶ ποῦ ἔσων ὄψαργὰς ὄντε σ' ἐδιαλαλοῦσαν;⁽¹⁾
ὄντε σ' ἐτρομπετάραν⁽²⁾ ποῦ ἔσων καὶ δὲν ἐφάνης;

(1) Ἀνύπλυτα. = Ἀπλυτα.

(2) Ἀκοσκίνιο ψωμί. = Ψωμί καμωμένον ἀπὸ ἀλεύρι μὴ κοσκινισμένον.

(1) Ἄνομη. = Παρανομόσα. Ἡ μὴ ὄπακούουσα εἰς τοὺς νόμους.

(2) Μαγαρισμένη. = Μεμολυσμένη, ἐντροπισμένη.

(3) Παιδὶ δὲν εὐαγγέλιος. = Δὲν ἔτεκες, δὲν ἔφερες εἰς φῶς, δὲν ἐγέννησες.

(1) Διαλαλῶ. = Διακηρύττω, κηρύττω.

(2) Τρομπετάρω. = Σαλπίζω. Παίζω τὴν τρομπεταν = σάλπιγγα.

ποῦ κλεφτες καὶ ποῦ ὀκότῳνες; ποῦ μοιπαθὶ ἐκράθεις;
— Ἀφέντη⁽³⁾ μου δὲν ἤμουν πα̃, μὰ στρατεμμένος⁽⁴⁾ ἤμουν
᾿ς τὸ Τήθη ἐκατέβηκα ᾿ς τὰ ῥημοκούραδά⁽⁵⁾ μας,
κ' ἐμέτρουν κ' ἐλογάριαζα πόσους βοσκοὺς θὰ βάλω.
δώδεκα θέλουν τὰ σφαχτὰ καὶ δεκαπέντ' ἢ γι αἴγες.

•Ο πλούσιος γάμος μιᾶς ὄρφανῆς.

Θωρεῖς ἐκείνην τὴ κορφή, τὴν ἄλλη τὴν παρέχει;
Ἐκεῖ ἀπὸ πίσω κάνουνε μιᾶς ὄρφανούλας γάμο,
σκαθῶς ἀποῦ τὸν ὄρφανή, πλήσιό τονε τ' ἀσκέρι⁽¹⁾
πέντε χιλιάδες πᾶν ὄμπρὸς καὶ τέσσερεις ὀπίσω
᾿ς τὴ μέση πᾶ ἢ λυγερὴ ᾿ς τ' ἀσῆμι κοκκλωμένη
᾿ς ἀσῆμι κ' εἰσὲ μάλαμμα κ' εἰς τὰ μαργαριτάρια.

•Ο νέος παλαιῶν μὲ τὴν νόσον.

Σιγά-σιγά βροχεν ὁ Θεὸς κ' ὁ Γιάννης ἐτραγοῦδιε
καὶ παίρν' ἀέρας τὴ λαλιὰ τοῦ δράκοντα⁽¹⁾ τὴν πάει.
Ξυπᾶ τοι τὴ δρακόντισσα μὲ τὰ δρακόπουλάν τοη.
Γέρνει ὁ Δράκος, τὸ θεργιό, τὸ Γιάννη γιὰ νὰ φάη.
νὰ φά' ἐμὲ τὸ μοναχὸ τοῦ μάνας τὸ καμάρι
«μὰ ἐσκοτώθη τὸ θεργιό».

(3) Ἀφέντης. Ἐνταῦθα = Πατήρ.

(4) Στρατεμμένος. = Ἦμην εἰς ἐκστρατείαν, εἰς πορείαν.

(5) Ρημοκούραδο. = Ἐρῆμα κουράδια (κοπάδια).

(1) Πλήσιο ἀσκέρι. Ἐνταῦθα = πολὺς λάσος. Πολλοὶ γαμη-
λιῶται.

(1) Δράκοντας. = Πρόσωπον μυθιστορικόν, ἥρωικόν, ἄγριον, καὶ
ἐνίοτε ἀνθρωποφάγον.

•Ο ξαρματωμένος πολεμιστής.

Ἄντρες γιάντα μὲ διόχνετε γιάντα μὲ πολεμάτε
γιατὶ μ' ἤρθετε μοναχὸ κ' εἶμαι ξαρματωμένος,
ἀφίστε με ν' ἀρματοθῶ νὰ βάλω τ' ἄρματά μου
τότες νὰ δῆτε πόλεμο τὸν κίον οἱ γι' ἀντρομένοι
τὸν κίον οἱ γι' ἄντρες οἱ καλοὶ οἱ κασιτροπολεμάρχου.

Παράκλησις ἐραστοῦ πρὸς τὸν θάνατον

Ἐμήνησέ μ' ὁ Θάνατος μαντάτο μὲ τὸ Χάρο
ν' ἀφήσω τὴν ἀγάπη μου νὰ τήρε πάρον αἴλλο
Κ' ἐμήνησά του το κ' ἐγὼ μὲ τὸν ἀμπασιαδόρο (1)
— Παρακαλῶ σε, Θάνατε, καὶ προσκυνῶ σε Χάρε
γὰ νὰ μ' ἀφήσῃς νὰ χαρῶ κ' ἐγὼ δυὸ τρεῖς ἡμέραις.

Τὸ μῆνυμα τῶν ἀγδρειωμένων ἐκ τοῦ ἤδου.

Ἀκοῦσι² ἴτα μὴνύσατε τοῦ Νάδη οἱ γι' ἀντρομένοι
νὰ τῶνε πᾶσιν ἄρματα μολύβια καὶ μαρούδια
Καὶ πόλεμο θὰ κάμοννε τοῦ Χάρο δίχως αἴλλο
γὰ δὲ τότε βαστοῦνε μπλεῖο νὰ ξεδιαλέη το' ἄντρες
νὰ παίρῃη το' ἄντρες τοὺ καλοὺς τοὺ κασιτροπολεμάρχους.
Ἄποῦ τὰ κάστηρ πολεμοῦν.

Ἄπουσία τοῦ ἐραστοῦ. Τὰ δάκρυα τῆς νέας.

Μὰ γὼ μ'νωξα το' ἀγάπης μου βραδυὰ νὰ μὴν τοῦ λειψο
καὶ μὴν βραδυὰ τοῦ ξώμεινα μὴ νύχτα μὴν ἐσπέρα,

(1. Ἀμπασιαδόρος = Ἀπεσταλμένος, ἀπόστολος, ἄγγελος.

Γεμίζον τὰ βουρὰ φωναῖς καὶ τὰ μουράαα δάκρυα
καὶ τὰ λαγκοπεράμματα⁽¹⁾ ἀξέπλεχταις πλεξούδες.

Κ' ἐγὼ κοιμούμουν μοναχός.

Αἱ ἀρχηγεύουσαι οἰκογένειαι ἐν Λάκκοις

Γενναῖς γενναῖς τὸ παίρονουνε τὸ καπετανιλῆκι ⁽¹⁾
τοῖσι Λάκκοις οἱ Γιαννάριδες Πρωῖμοι καὶ Μπολάνοι
Σαρηδες καὶ Παρασκίανοι Μαντάκοι καὶ Σκουλάδες.

Τὸ ὄνειρον ἑνὸς νέου

Ὅνειρο τὸ εἶδα, λυγερὴ γὰρ μοῦ τὸ ξεδηλιάνης⁽¹⁾
ἀπόρνε χώραις ὄριζα καὶ πράσινα ἐφόρου
καὶ λεφτοκάρια τοῦκίζα κι' ἀνθοὺς ἐκορφολόγου⁽²⁾
« Δὲ τὸ θωρεῖς, βαρνόμοιρε, μόνος καὶ μοναχός σου.
— Ἡ χώραις εἶνε χωρισμοὶ, τὰ πράσινά 'ναι πρίζες
τὰ λεφτοκάρια μπαλωθιῆς ξεχωρισμός γιὰ πάντα.

Ὁ γάμος'σταῖς Σφακίαναῖς Μαδάραῖς.

Παιδιά; κ' ἴντά 'ν' ἡ μπαλωταῖς 'ς τὴ Σφακίαναῖς μιδαράς;
παιδιά; λαγὸ ζιγώνουνε γι' ἀγρίμι κνηνηοῦνε;
μουδὲ λαγὸ ζιγώνουνε γι' ἀγρίμι κνηνηοῦνε
μὰ κάνουν γάμο 'ς τὰ Σελιὰ καὶ περιξεφμαντώνουν,⁽¹⁾

(1). **Λαγκοπέραμα** = Ἡ διὰ φάραγγος διάβασις.

(1.) **Καπετανιλῆκι** = Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχηγοῦ ἢ ὀπλαρχηγοῦ.

(1). **Ξεδηλιαίνω** = Φανερώνω, ἐρμηνεύω, ἐπαληθεύω, ἐκδηλώ.

(2). **Κορφολογῶ** = Κόπτω ἢ ἐκλέγω κόπτων τὰς κορυφὰς τῶν
βοτάνων ἢ χορταρικῶν.

(1) **Περιξεφμαντώνω**. = Διασκεδάζω καλὰ καὶ πολὺ εἰς γάμον.

Αἰτησίς πρὸς Ἰάμον ὄραιας κόρης.

Ἐμήνησεν ὁ Σηφαλιὸς τοῦ καπετάνι Πῶλο
ἂν ἔχῃν κόρην ὁμορφήν γὰρ τοῦ τίγερ φυλάξῃ
κ' ἐκεῖνος πάλι τοῦ μηνῆ μετὸν ἀμπασιαδόρο (1)
— Ἄμε χαρέετα μού τότε τὸν φρέυτη τὸν μαριόλο (2)
Τὰ μάρωπα (3) ποῦ μου ἔκλεψε γὰρ ἰδῆ γὰρ μου πλερώσῃ,
κί ἂν ἔχω κόρην ὁμορφήν ζητοῦσί μου τὴν κί ἄλλοι,
Δυσκίλοι καὶ γραμματικοὶ καὶ πρῶτοι καπετάνιοι.

Ὁ υἱὸς τῆς χήρας

Χήρας υἱοὺς ἐγένεοντο ἕξ μαρμαρένια τάβλα,
Χροισῶ ἔταν τὰ πηροῦνιαν του κί ὀλάργουρα τὰ πιάτα
Κ' ἡ κόρ' ἀποῦ τότε κερνῆ ἀσημοκουκλωμένη
Μ' ἡ μάναν του ἕξ μὰ μεριά φτάνει ξαγγοιγεμένη. (1)
— Γεύεσαι, γνιέ μου, γεύεσαι κ' οἱ Φράγκοι σ' ἐπλαζῶσαν;
— Πρόβαλε μάνα μου γὰρ ἰδῆς πόσαις χιλιάδες εἶνε.
Κί ἂν εἶνε δυὸ γὰρ χαίρωμαι κί ἂν εἶνε τρεῖς γὰρ πίνω
Κί ἂν εἶνε περισσότεροι σελώσετε τὸ μαῦρο.
— Εἴγῃκα, γνιέ μου, κ' εἶδά τοσι μὰ μετρημὸ δὲν ἔχουν.
— Σελώσετε τὸ μαῦρό μου, καλογιγλώσετέ (2) τον
Καὶ δός μου μάνα τὸ σπαθί, τ' ἁγιοκωσταντινάτο, (3)
Νὰ βγῶ γὰρ ἰδῶ τὸν πόλεμο ποῦ κάνουνε οἱ Φράγκοι.

(1) Ἄμπασιαδόρος.— Ἀπεσταλμένος, ἄγγελος,

(2) Μαριόλος.— Πανούργος, κατεργάρης, (λεξ. Ἰταλ.)

(3) Μάρωπον.— Ἀρνάδα (θῆλυ πρόβατον) στείρον. ἁμνάς.

(1.) Ξαγγοιγεμένη.— Ἐξαριωμένη.

(2.) Καλογιγλώσω.— Διορθῶνω καλῶς τὴν γίγλαν.— κοιλιό-
δεσμον τῶν ἔππων. (τὸ ἔποχον).

(3.) Ἄγιοκωσταντινάτο.— Νόμισμα χρυσοῦν κοπὲν ὑπὸ Κων-
σταντίνου τοῦ Μεγάλου φερόμενον ὡς ὄψιλακτόν.

„Μαῦρέ μου γοργόνατε⁽⁴⁾κι² ἀνεμοκυκλοπόδη,⁽⁵⁾
Πολλαῖς φοραῖς μ² ἐγλύτωσες ἀπὸ βαριαῖς φουρτίαις·
Κι' ἄ μὲ γλυτώσης κι' ἀπ' εὐτή θὰ σὲ μαλαμματώσω,
Τὰ τέσσερά σου πέταλα χρονοῦ θὰ σοῦ τὰ κάμω,
Τὰ δαχτυλίδια τοῦ ξαθῆς σκάλαις καὶ χαλινάρια.“
Ἦ τὸ ἔμπα χίλιους ἔκοψε ἔς τὸ ἔβγα δυὸ χιλιάδες
Κ' εἰς τ' ἄλλο στριφογύρισμα⁽⁶⁾ δὲν ἤβρηκε νὰ κόψῃ
Παρὰ τὸ Πολυτρίχηλο εἰς τὸ σκαμνὶ ἔπὸ κάτω.
Καὶ βάνει τὸ χεράκιν του τὴν κεφαλὴν του πιάνει.
Κι' ὁ οὐρανὸς ἐσειστήκε κ' ἡ θάλασσα μονγκήστη⁽⁷⁾
Κι' ἄγγελος ἀπὸν τοῦ οὐρανοῦ σέρνει φωνὴ μεγάλη.
„Σώνισε⁽⁸⁾ μπλιό, χήρας ἔγνιός,κι² ὁ κόσμος θὰ βουλήσῃ,
Κι' ὁ οὐρανὸς ἐσειστήκε κι' ἡ θάλασσα μονγκήστη.“

•Ο σκλάβος.

(Μετὰ τὸν γάμον. Ὅταν μεταφέρουν τὴν νύμφην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γαμβροῦ.)

« Ἐπῆραμε τὴν ὁμορφή τὴν ὄρησπλουμισμένη⁽¹⁾
Κι' ἀφήκαμε τὴ γειτονεῖα σὰν παραπονεμένη. »
Τρεῖς ἀντρεωμένοι γεύγονται ἔς τὴν πρῶμην τοῦ κατέργου
Κ' ἔχουν καὶ σκλάβον ὁμορφο ἔς τὰ σίδερα δεμένο.
Μά ὅσαν τὰ σίδερα βαρειά, βαρειά καὶ σκουριασμένα,
Κι' ὁ σκλάβος ἀναστέναξε κ' ἐσιτάθῃ τὸ καράβι.
— Ποιὸς εἶν' ἀπ' ἀναστέναξε κ' ἐσιτάθῃ τὸ καράβι;
Ἄν εἶν' ἀπὸν τοιοῦ νάταις μου νὰ τότε ξεπλερώσω.
Κι' ἂν εἶν' ἀπὸν τοιοῦ σκλάβους μου νὰ τότε λευτερώσω.

(4.) Γοργόνατος = Ταχύπους, ὠκύπους. (ἄεχων στεροράταγόνατα).

(5.) Ἀνεμοκυκλοπόδης = Ταχύπους, (ἀελλόπους) οὐτινος οἱ πόδες τρέχουν ὡς τὸν ἄνεμον.

(6.) Στριφογύρισμα = Περιστροφή, κλωθογύρισμα.

(7.) Μονγκήστη = Ἐμυκάσθη (ὡς ὁ βοῦς) Μονγκοῦμαι = Μυκῶμαι, μονγκρίζω ὡς τὸ βῶδι.

(8.) Σώνισε = Σὲ ἀρκεῖ. Σώνω = Ἐπαρκῶ.

(1) Ὁρησπλουμισμένη = Ἐστολισμένη ὥραια. Εὐμορφή.

— Δὲν εἶν' ἀπὸν τοῖς ταύταις σου νὰ τόνε ξεπλερώσης
Ἐγὼ ἔμαι ἔπ' ἀναστέναξα κ' ἐοτάθη τὸ καρδίβι,
Ἀποῦ ἔμονν τριμερώγαμπρος, (2) δώδεκα χρόνους σκλάβος,
Σήμερο τὴν ἀγάπη μου ἄλλος θὰ τὴ βλογάται, (3)
Καὶ νὰ ἔχα μαῦρο γλήγορο τοῖς ἔφτανα νὰ βλογοῦνται
Νὰ πᾶ νὰ μπῶ κονμπάρως οκιάς (4) γ' ἀλλάξω τὰ
[στεφάνια.

Τὸ κάτεργον (πλοῖον) τῶν καλογήρων.

Τρεῖς καλογέροι Κρητικοὶ καὶ δν' ἀπὸν τ' Ἁγιον ὄρος
Κάτεργον ἐκαρόνανε (1) εἰς ἐ βαθὴν λιμιῶνα (2),
Χίλιῶ πεντακοσιῶ πηχῶ κ' εἶχε καὶ χίλιος μέσα·
Μέσά ἔχε καὶ τὸ ναύληρο, (3) μέσά ἔχε καὶ τὸ ναύτη.
Ἐς τὴν πρύμη βάνουν τὸ σταυρό, ἔς τὴν πλώρη Παναγία,
Ἐς τὴν μέσην του τοῦ κάτεργον βάνουν τὸν αἰ Γιώργη,
Καὶ βάνουν καὶ γραμματικὸ τοῦ χήρας τὸ Γιαννάκη.

Ἄρχος (σύζυγος) καὶ ἡ ἐρώδα συντέκνισσα

Τ' ἄρχον (1) ἢ σκύλαις ἤρθανε κ' ἄρχοντας δὲν ἐφάνη,
Μπαινόβγαιν ἢ γι ἀρχόντισσα τὸ Γεώργην ἀναρώτα·
— Πάτερε Γιώργη, Πάτερε, Γιώργη, Πατερογιώργη,
Ἐντά ἔκαμες τὸν ἄντρα μου, τὸν κύρι τῶν παιδιῶ μου;
Ἄν εἶν' ὀμπρός νὰ γδέχωμαι (2) κ' ὀπίσω γ' ἀημένω,

(2.) **Τριμερώγαμπρος** = Τριῶν ἡμερῶν γαμβρός,

(3.) **Βλογοῦμαι** = Στεφανόνομαι, στέφομαι (εὐλογοῦμαι).

(4.) **Σκιᾶς** = Τοῦ λάχιστον.

(1.) **Σκαρόνω** = Κατασκευάζω, τακτοποιῶ, κανονίζω.

(2.) **Λιμιῶνας** = Ὁ λιμῆν.

(3.) **Ναύληρος** = Ὁ ναύκληρος.

(4) **Ἄρχος** = Ὁ ἄρχων (τοῦ οἴκου) οἰκοδεσπότης, σύζυγος, ἀρχηγός.

(2.) **Γδέχομαι** = Παραλαμβάνω, ἀπεκδέχομαι τινά.

πάλι καὶ τὸν ἐσκότως γὰ τόνε μακαρίζω.⁽³⁾
— Δὲν εἶν' ὄμπρός γὰ γδέχεσαι κί' ὀπίσω γ' ἀνημένης,
Μηδὲ δὲν τὸν ἐσκότωσα γὰ τόνε μακαρίζης·
ἽΣ τὸν Μπρόσθερο τὸν ἄφηκα εἰς τῆσ' οὐντεκνισσάς του.
Γιὰ τὴν κρασί τόνε κερῶ

(ἡ κερῶσυντέκνισσα),
λόγια προκιά τοῦ λέει·

— Ὅμορφος εἶσαι, σύντεκνε, μᾶλεις χλωμὰ γυναικα,
Κ' ἐπέγα στέκει, σύντεκνε, γυναικα ὅαν κ' ἐμένα,
Νᾶχη τοῦ ἥλιον τὸ' ὀμορφιαῖς, τοῦ φεγγαριοῦ τῆσ' λάμψαις⁽⁴⁾
Τοῦ μήλου τοῦ Βερέτικου τῆσ' ὀδοκοκκινάδες.

Τὸ ἀηδόνι τῆς κορυφῆς.

Ἐπὶ τὸν ἀποκοιμήθηκα ἔσ' ἐμὴν κορυφὴν ἀπάνω
Κ' ἤρθε τ' ἀηδόνι τῆσ' κορυφῆς κί' ἀγγουροξυπνήσέ με. ⁽¹⁾
— Σήκω, βοσκέ, βοσκόπουλε, καὶ τὰ σφαχτιά σου πῆραν.
— Γιὰ πέ μ' ἀηδόνι τῆσ' κορυφῆς, ποῦ τὰ λαλοῦν⁽²⁾ καὶ πᾶσι;
— ἽΣ τὸν πόρο τοῦ φαραγγουλιῦ ⁽³⁾ τὰ χονε μαχωμένα,⁽⁴⁾
ΠΑῖρουν κρυγιοὺς γιὰ τὸ μαλλί, τράους γιὰ τὰ κουνδούνα,
ΠΑῖρουν καὶ στειροπρόβατα γιὰ νᾶχον ἔς τὸ κουράδι.

(3.) Μακαρίζω—Κάμνω μακαρισμούς (θεήσεις, αἰτήσεις λειτουργίας κὼλλυθα κλπ.) διὰ τινὰ θενοῦτα. Δέομαι ὑπερ τῆς φυγῆς του. Καί=Καλοτυχίζω τινά.

(4.) Λάμψαις=Ἡ λάμψαις, τὸ φῶς.

(1.) Ἀγγουροξυπνῶ=Ἐγείρομαι ἐκ τοῦ ὕπνου, ἐξυπνῶ ἀώρωις=προώρωις, ἀκαίρωις.

(2.) Λαλῶ Ἐνταῦθα=Ὀδηγῶ (τὰ πρόβατα) Ἄλλωις. Λαλεῖ ὁ πετεινός=Ἄδει, κράζει, καὶ Ἄλλωις. Λαλῶ=Ὀμιλῶ.

(3.) Φαραγγουλιῦ=Μικρῶς φάραγγος.

(4.) Μαχωμένα=Στενοχωρημένα. Μαχῶνω=Βιάζω, στενοχωρῶ, περιορίζω,

Οἱ δυὸ συμπεθέροι.

Ἀνὸ συμπεθέροι κάθονται καὶ γλυκοροζονάρουν
Κι' ὁ γεῖς τὸν ἄλλ' ἀναρωτῆ πόσά 'νε τὰ σφαχτιὰ του·
— Πέ μου, γὰ ζῆς συμπέθερε, πόσά 'νε τὰ σφαχτιά σου ;
— Ἰντα ζωῆς συμπέθερε πόσά 'νε τὰ σφαχτιά μου ;
'Οφές ταχνά τὰ μέτρησα εἰς τὸ βουνὸν ἀπάνω,
Καὶ παρὰ τρία πρόβατα ἦσαν ἐννιὰ χιλιάδες·
Πέ 'δῶ κ' ἐσὺ συμπέθερε, πόσά 'νε τὰ δικιά σου ;
— Ἐχω κ' ἐγὼ καμώματα 'ς τὸν κόσμον γὰ τὰ λέω·
'Οφές ἀργὰς τὰ μέτρησα εἰς τὸ βουνὸν ἀπάνω,
Λέκα χιλιάδες ἦσανε μὲ δίχως τοσι μπροστάρους. (4)

•Ο Μανόηλης ὁ Ἀγιαποστολίτης.

Γιὰ τὸ Μανόηλη θὰ σᾶς πῶ, τὸν Ἀγιαποστολίτη,
Ποῦ τὸν γυρεύγ' ἡ ἀφεδειά (1) γὰ τὸν ἀναρωτήξῃ.
Μ'ὸ νιὸς 'πὸν τὴν πολλὴ σπουδὴ κ' ἀπὸ τὴ προκοπήν του
Φοιγάδα καβαλίκεψε κ' ἐπῆρέν τὴν καὶ πάει.
'Ἐκεῖ 'ἀπου σμίγουν τὰ νερά καὶ οἱ παλhoὶ κρουσάροι.

•Ο Χάρων καὶ οἱ ἀντρειωμένοι.

Παιδιά ! Κ' ἴντα γεινήκατε τοῦ κόσμου οἱ γι ἀντρειωμένοι,
« Μονιδέ 'ς τοῖ μέσαις φαίνονται μονιδέ 'ς το ἀναμεσάδες (1)
— Κάτω 'ς τὴν ἄκρη τ' ὀρανοῦ 'ς τὴν τέλειωσι τοῦ κόσμου
οιδροπήρογο χιτίζουνε τοῦ Χάρου γὰ χωστοῦνε (2)
Κι' ὁ Χάρος μύγα γίνετα μπαίν' ἀπὸ παραθύρι

(1.) Μπροστάρου (τράγοι).—Οἱ ὄδηγοί, αἱ ἡγήται οἱ προπορευόμενοι τῶν αἰγῶν τράγοι.

(1.) Ἀφεδειά—Ἡ αὐθεντία του. Δηλαδή αὐτός. (ἄλλως—ἀπατός του).

(1.) Ἀναμεσάδες—Τὰ ἐντῶ μέσω διάμεσα. Τὸ μεταξὺ διάστημα.

(2.) Χωστοῦνε—Κρυβῶσι. Χώνομαι—κρύπτομαι.

Και βριστ' ὁμοεσποιοὺς ὕγιους, ὁμορφους κοπελιάρους,
Κ' ἐμπήκει κ' ἐκοντάργεν(3) ὁ Χάρος τὸ ἀντρωιμένους.
Μὰ ἕνας νεῖός, χήρας ὕγιός, ψηλαναμπουκωμένος,
Τοῦ Χάρ' ἀντροκαλίζεντον(4) τοῦ Χάρ' ἀντροκαλιέται
— Χάρε, σὺν εἶσαι Χάροτιας σὺν εἶσαι παλληγάρη,
Ἔλα νὰ π' ἀπαλαίψωμε 'ς τὸ σιδερέν' ἄλδον
' Ἀποῦ 'χει πάτους σίδερα καὶ γύρους ἀτσάλεινους.
Κ' ἐφτὰ φοραῖς τὸν ἔβαλεν ὁ νεῖός τὸ Χάρο κάτω,
Πάνω 'ς τὸ ἐφτὰ πάνω 'ς τὸ ὄχιτὸ τοῦ Χάρο βαροφάνη,
Πιάνει τὸ νεῖο 'ποὺ τὰ μαλλιὰ καὶ κάτω τότε βάνει,
— Ἄφης με Χάρ' ἀπ' τὰ μαλλιὰ καὶ πιάσ' μ' ἀποὺ τῆ μέση
Νὰ ἰδῆς ἀπάλιο ἀντρωιστικο, τὸ κάνου οἱ γι ἀντρωμένοι,
Τὸ κάνου οἱ γι ἀντρες οἱ καλοὶ, οἱ καστροπολεμάροχοι.

Τὶ ἐμύνυθεν εἰς νέος ἀπὸ τὸν "Ἄδην.

' Ἀκούσσει' ἴντα μίγνυσε γεῖ νιὸς ἀποὺ τὸ Νάδη.
«Χαρήτε σεῖς οἱ ζωτιανοὶ εἰς τὸν ἀπάνων κόσμο,
Γιατ' ἐπᾶ ποῦμεσταν ἐμεῖς στενὸς μᾶς εἶν' ὁ τόπος.
Δὲν ἔχει ὁ Νάδης κοπελαιῖς μηδὲ καὶ χαροκόπους
μηδὲ καὶ σημαδότοπους (1) νὰ σημαδεύουν οἱ γι ἀντρες,
Μηδὲ καὶ βόλι (2) δὲ χωρεῖ γιατ' εἶν' πηλὰ καὶ βοῦρα.

Ἔο Γιάννης καὶ ὁ Δράκων

' Σὲ ψηλὸ βοννό, 'ς ἐ χαμηλὸ λαγκάδι
Γιάννης πορπατεῖ μαζὶ μὲ τὴν καλήν (1) του
Κ' εἰς τὴ στοάταν του κ' εἰς τὴ πορπατηξιάν του

(3.) Κονταρέγγω—Κτυπῶ μὲ τὸ κοντάρι. Τραυματίζω, ἐξα-
σθενῶ τινά. Πλήττω θανατόνω.

(4.) Ἀντροκαλίζομαι—Προκαλῶ τινά (ἄνδρα) ἢ καλῶ τινά εἰς
μάχην.

(1.) Σημαδότοπος—Σκαπευτήριον. Σημαδεύω—Σκοπεύω,
ρίπτω εἰς τὸ σημάδι.

(2.) Βόλι—Σφαῖρα ὄπλου.

(1.) Καλήν του—Τὴν ἐρωμένην του· τὴν ὄραϊάν του
(μνηστὴν ἢ γυναϊκά του).

Δράκος τ' ἀπαντῶ, θειρὸ τοῦ συντυχαίνει (2)
«Γειά σου, Γιαννακέ, γειά σου κάλ' ἀντρομένε,
Κι' ἄς τὰ παίξωμε (3) Γιάννη, γὰ τὴν καλή σου».
Κι' ἀπαλεύγανε ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδν,
Γιάσου Γιαννακέ. ποῦ ῥίχθες τὸ Δράκο».

Ἡ μοιχαλὶς καὶ ἡ ὑπηρέτρια.

Μαῦρον καπνὸ εἶδα κ' ἔβγαψε ἀπάνω ῥε ἕνα ὄρος
Παιδιὰ καμίνι καίουνε; γὴ τ' ὄρος ἐκαιτήθη; (1)
Γὴ ἀπὸ τ' ἀρχοντόπουλα, κιανέναν ἐσκοτώσαν;
— Μουϊδὲ καμίνι καίουνε μουϊδ' ὄρος ἐκαιτήθη,
μουϊδ' ἀπὸ τ' ἀρχοντόπουλα κιανέναν ἐσκοτώσαν.
Κερά δέρνει τὴ βάρταν (2) τση, δέρνει καὶ μαγκλαβίζει (3)
— «Δέρνε μ', ἀφέντρα, δέρνε με· δέρνε μαγκλαβίζέ με·
Μ' ἀργά 'σὰν ἔρθ' ἀφέντης μου θενά σὲ μολοίσω».
— Τεῖδες μωρή; καὶ τί θὰ πῆς καὶ τί θὰ μολοίσης; *
— «'Οψὲς ἀργά πλαθνὰ ὄτρωσα κ' ἤβρηκα ξεστρωμμένα,
Καὶ γγίζω ῥε τὸ προσκέφαλο βροίστω δυνὸ κεφαλάκια
Τὸ νὰ ῥο μὲ ξαθὰ μαλλὰ καὶ τ' ἄλλο ξυρισμένο,
Καὶ γγίζω ῥε τὰ μπροσπόδια (4) σας βροίστω τέσσαρα πόδια,
τὰ δυνὸ 'σὰν ἄσπρα καὶ παχνά, καὶ τ' ἄλλα μὲ τουολοίκια. (5)»

(2.) Συντυχαίνω=Συναντῶ, ἀπαντῶ τινὰ τυχαίως.

(3.) Κι' ἄς τὰ παίξωμε. Ἐνταῦθα=Νὰ οἰψώμεν τὸν κύβον.
νὰ παίξωμε τὴν τάχην.

(4.) Καιντῶ=Καίω, πυρπολῶ. Ἐκαιτήθη=Ἐπυρπολήθη.

(2.) Βάρταν=Ἐπηρέτρια, θεράπεινα (χομωώτεια).

(3.) Μαγκλαβίζω=Δέρνω, βασανίζω, αἰκίζω, τυραννῶ.

(4.) Μπροσπόδια=Τὸ πρὸς τοὺς πόδας μέρος τῆς κλίνης.

(5.) Τουολοίκια=Κάλτσα, σιέπασμα τῆς κνήμης. Κνημῖς,
(Λέξ. Τουρχ.).

Οἱ τέσσαρες ἀδελφοί.

Τέσσερεις εἶν' οἱ γι ἀδελφοὶ κ' οἱ τέσσερεις πλανῆτοι⁽¹⁾
κ' οἱ τέσσερεις πλανόμματοι⁽²⁾ καλὰ κοπελιαζούκια
Μὰ ἕνας πὸν τοὺς τέσσερεις ἐβγήκε χαροκόπος
κ' ἀγάπα τὸ γλυκὴν κρασὶ τὰ ξέμορφα⁽³⁾ κορίτσια.

• Η ἀνάμνησις

“Αἰγυπῶς ἀπ' ἀνατολὴ κόρ' ἀγαπῶ 'ς τὴ δύσι
κ' ἀγάπα τὴν κ' ἀγάπα τον γιαρεῖς δὲν τὸ κατέχει
παρ' ὃ Θεὸς κ' ἐκεῖν' οἱ δυὸ ποῦ στέκουν κ' ἀπαντέχουν⁽¹⁾
ἠέλησ' ὃ Θεὸς κ' ἡ Μά' τοῦ ρειοῦ τὸ γινίον τση νὰ παντρένη
κ' οὐλον τὸ κόσμον τὸν καλεῖ καὶ οὐλον τὸν προμαζώνει
— Μάνα, τὸ κόσμον τὸν καλεῖς, τὸ κόσμον προμαζώνεις
τὴν ἀγαπῶ δὲ τὴ καλεῖς; τὴν ἀγαπῶ δὲ θέλεις;
— Γιὰ ἐμὲ κ' ἐπᾶ ναι ὁ καλεσιτὴς πέ του νὰ τὴ καλέση.

Η παλὰ φιλιὰ,

Χελιδονάκι μου γοργό, γοργό μου χελιδόνι,
μπέψω σὲ θέλω κ' ἄγομαι⁽¹⁾ μπέψω σε θέλω κ' ἄμε
Ἄκε' ἀπὸν ἔχω μὴν παλιὰ φιλιὰ καὶ μὴν καινούργι' ἀγάπη
κ' ἔχω καιρὸ νὰ τὴν ἐδῶ χρόνους νὰ τὴ νταμιώσω
Νύχτα νὰ πάγω δὲ μπορῶ καὶ μέρα δὲ μοῦ μοιάζει
Φοβοῦμαι τὰ περάματα καὶ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους
μ' αἴριο θὰ πᾶ νὰ τὴν ἐδῶ νὰ ξεμολογηθοῦμε. ⁽²⁾

(1.) Πλανῆτος = Δελεαστικός, ἐλκυστικός.

(2.) Πλανόμματος = Ὁ μὲ τοὺς ὀφθαλμούς των πλανῶν, ἐλκῶν.

(3.) Ξέμορφα = Ὡραιότατα.

(1.) Ἀπαντέχω = Ἐλπίζω, προσδοκῶ, ἀγαμένω.

(1.) Ἄγομαι = Φέρομαι.

(2.) Ξεμολογηθοῦμε = Ἐξεμολογηθῶμεν.

Ἡ Ματωμένη βρούξις.

Ἐ ποταμὸν ἀνάσσερα κ' ἤμουε διασασμένοσ
Κ' ἐξέτερεχα τὸν ποταμὸ νὰ βροῶ τὴν ὄρηα βρούσι·
Βροίστω τὴ βρούσι κ' ἔστεκε κ' ἦτοτε κ' ἀβροασμένη,(¹)
Ἀβρονά 'χε κ' ἀβρονοκάλαμα κ' ὄρηο περιμποκλάδι,(²)
Σκύφτω καὶ τσὴ βγάνα τ' ἀβρονά νὰ πῶ νερό δροοάτο
Κι' ἄγγελος μου ὄρη φωνή 'ποὺ τὸ ὄρηνοὺς ἀπάνω.
— "Ἄν εἶο' Ὀβρηὸς μαγάρισε,(³) κ' ἔν εἶοι Τούρκος

[πὲ το
Μ' ἂν εἶοι Χριστιανόπουλο βλέπον μὴ μαγάρισε,
Φραγκόπουλα περάσαε κ' ἔπλυναν τὰ σπαδιά των,
Ποὺ κόψαν Τούρκω κεφαλαῖς καὶ Γιανιτοῦ ἀγάδω,
Κόβγουν καὶ μιᾶς ἀμίρισσας,(⁴) ποὺ 'τονε γαστρομένη,
Τριῶ μηνῶ τὸν τὸ παιδί, βγαίν' ἀποὺ τὴν κοιλιὰν τση,
,, Ἀφῆστέ με νὰ σηκωθῶ τὸν κόσμο νὰ γνωρίσω,
Νὰ ἰδῶ καὶ ποιοί 'νι' οἱ φίλοι μου καὶ ποιοί 'νι' οἱ γι
[ἔδικοί μου
Ποιοί 'νι' ἀποὺ καταλύσαε τὴ μίνα τὴ δική μου
Τότες νὰ ἰδῆτε πόλεμο, τὸν κάνον οἱ γι ἀνθρωμένοι
Τὸν κάνον οἱ γι ἄντρες οἱ καλοί, οἱ κασιροπολεμάρχοι."

Ὁ δόλος

Τρεῖς ἀνθρωμένοι πορπατοῦ 'ς τὴ γῆς 'ς τὴν αἰκουμένη(¹)
Σὺν νὰ 'σαν ἀπὸ μιὰν κοιλιὰ ἦσαν ἀγαπημένοι
'Σ τὴ στράτα πορπατοῦσαε κ' ἐγλυκοροζονάρα(²)

(1.) Ἀβροασμένη=Πλήρης ἀπὸ βροῦα. Ἀβρονά=Βρούα.
Ἀβρονοκάλαμο=καλάμη τῶν βροῦων.

(2.) Περιμποκλάδι=Ἡ περιπλοκάς (σμίλας) εἶδος φυτοῦ
περιπλεκομένου ὡς καὶ οἱ κλάδοι τοῦ κισσοῦ.

(3.) Μαγάρίζω=Ρουπαίνω, λερώνω τινα ἢ εἰμὶ ἐγὼ ρυπαρός,
ἀκάθαρτος, μεμολυσμένος (ἄτιμος).

(4.) Ἀμίριδά=Ἡ σύζυγος τοῦ Ἀμίρη=Δεσπότη, Ἀρ-
χονος.

(1.) Αἰκουμένη=οἰκουμένη (Γῆ).

(2.) Ἐγλυκοροζονάρα=ἀμιλῶ γλυκά, μελιχλίως.

Κ' ἤλεγαν γὰρ τὸ πῆδημα ἀποῦ 'νε ἔς τὴν Καμάρα.
'Επήδηξ' ὁ Ταρτῶρ ἀγᾶς κ' ἐπῆγε ὡς τὰ δέκα,
Μὰ τὸ βραμπῆ(3) καὶ πρέπει του ἀρχόντισσα γυναικα.
Πηδᾶ κ' ὁ Τσουχαντᾶρ ἀγᾶς καὶ πᾶ ὄθεν τὴ δῶσι
'Σ τὴν πέρα μπάντα στόθηκε ὡσὸν τὸ κυπαρίσσι.
Πηδᾶ καὶ ὁ Μπραῖμ ἀγᾶς, τοῦ Διάνως τὸ καμάρι,
Κ' ἐπέρασέν τοσι καὶ τοσι δυό. γιὰτ' ἦτον παλληκάρι.
Καὶ τὸν βουζιλέψανε κ' εἶπαν νὰ τὸν σκοτώσουν
Κ' ἐκάμανε σβούλιο νὰ τότε ξαρματώσουν.

— Σὰ μ' ἀγαπᾶς Μπραῖμ ἀγᾶ παιζέ την τὴν πιστόλα
Μὰ γὼ φροσέκια σου βασιῶ νὰ τὴ γεμίσης κίολας.

„ Σὰ μ' ἀγαπᾶς Μπραῖμ ἀγᾶ παιζέ την καὶ τὴν ἄλλη,
Μὰ γὼ φροσέκια σου βασιῶ νὰ τὴν γεμίσης πάλι.

Σὰ μ' ἀγαπᾶς Μπραῖμ ἀγᾶ παιξε τὴν καρμπίνα

Μὰ γὼ φροσέκια σου βασιῶ νὰ τὴ γεμίσης φίνα.

Σὰ μ' ἀγαπᾶς Μπραῖμ σπάσε τὸ γιαταγάνι,

Μ' ὁ φίλος σου ὁ μπιστικὸς καινούργιο σου τὸ κάνει.“

— Κι' ἀπῆς τότε γελίσανε κ' ἐπαίξε τ' ἄρματάν του
Μιὰ μπαλωδιὰ τοῦ παίξανε κ' ἐκάραν τὴ καρδιάν του

— Νταβράντα δὰ Μπραῖμ ἀγᾶ, σὸν εἶσαι παλληκάρι,
Γιατὶ σοῦ παίρνω τὴ ζωὴ ἐγὼ κ' ὁ Τσουχαντᾶρης.

— Πῶς μοῦ τὸ λὲς νὰ νταβραντῶ καὶ πῶς νὰ νταβραντήσω,

Ποῦ 'νι' ἢ μπιστόλαις μ' ὄφκαιραις(4) καὶ πῶς θὰ τοῦ γεμίσω;

[— Ἐδᾶ θὰ σὲ σκοτώσω γὼ κ' ἄς πάη κ' ἢ ζωὴ μου,

Μὰ ἔς τὸ χωριὸ τὴ φίλησες, σκύλε, τὴν ἀδερφή μου.—]

•Ο ἀναγνωρισμὸς

(Τραγοῦδι τοῦ στρατᾶς καὶ τῆς κουλλούρας.)

Μιὰν κόρη συναπόβγανε(1) τὸν ἄντραν τοῦ ἔς τὰ ξένα,

Κρατεῖ κερὶ καὶ φέγγει του, ποτήρια καὶ κερνᾶ του,

Κι' ὅσα ποτήρια τὸν κερνᾶ τόσα λόγια τοῦ λέει·

(3.) **Βραμπῆς**—Θεός. **Συζηλεύω**—Ζηλεύω τινὰ ὅμοῦ μὲ ἄλλον.

(4.) **ὄφκαιρος**—Εὐκαιρος κενός. ἄδειος.

(1.) **Συναποβᾶνω**—Κατευσθῶ, προπέμπω.

— Μισεύγεις Κώσταντινό μου, κ' ἴντα μοῦ παραγγένης;

— "Α λείπω μῆρα μὴ λουσιῆς καὶ χρόνο μὴν ἀλλάξης
Κι' ἂ λείπω τὸ ντραντράχρονο⁽²⁾ ἔς τὴν πόρτα μὴν προβάλης.

Ἦρθεν ὁ μῆρας νὰ λουσιῆ κι' ὁ χρόνος γιὰ ν' ἀλλάξη,

Ἦρθε καὶ τὸ ντραντράχρονο ἔς τὴν πόρτα νὰ προβάλη.

Καὶ παίρνει τὸ καλὸ σταμνὶ καὶ τ' ἀργυρ' ἄλυσίδι,

Ἦς τὴ στράτα τοῦ συναπαντᾶ ὁμορφος καβαλάρης.

„Κόρη, κι' ἀνάσουρε⁽³⁾ νερὸ νὰ πιῆ τὸ διψασμένο,

Νὰ πιῶ ἐγὼ κι' ὁ μαῦρός μου καὶ τὰ λαγωνικά μου“

Σαράντα δυὸ σταμνιά ἔσυρε καὶ δὲν ἀναντρανίζει⁽⁴⁾

Κι' ἀπάνω ἔς τὰ σαράντα δυὸ τὰ ἀμμάθια τῆ σφουγγίσει.

— Κόρη τί ἔχεις καὶ θλίβειςαι, τ' ἀμμάθια σου σφουγγί-
[γίζεις;

Κόρη, κι' ἂν κλαῖς γιὰ τὸ νερὸ, κι' ἂν κλαῖς γιὰ τὸ πηγάδι,

Κι' ἂν κλαῖς ὀγιά τὸν κόπο σου ἐγὼ σοῦ τὰ πλερόνω.

— Δὲν κλαίω γὼ γιὰ τὸ νερὸ, μηδὲ γιὰ τὸ πηγάδι,

Μηδὲ καὶ γιὰ τὸν κόπο μου, γιὰ νὰ μοῦ τὰ πλερώσῃς,

Μόν' ἔχ' ἄντρα ἔς τὴ ξειθειεί, λείπει τριάντα χρόνους.

— Γιὰ πέ μου τὰ σουσουμίαν⁽⁵⁾ του μπορέτως⁽⁶⁾ καὶ τὸν
[εἶδα.

— Λιγνὸς ἦτον εἰς τὸ κορμί, σὰν καὶ τὸν ἀπατό σου.

— Ὅψες ἀργὰ τὸν ἤθηκα ἔς τὸν κάμπο ξαπλωμένο,

Μαῦρα πουλιὰ τὸν τρώγανε κι' ἄσπρα τὸν τριγυρίζαν

Κ' ἔσαν πουλί, καλὸν πουλί, δὲν ἤθελε νὰ φάη.

„Φάγε κ' εὐὸ καλὸν πουλί ἀπ' ἀντρεωμένου πλάταις

Νὰ κάμῃς πῆχη τὰ φτερά καὶ πιθαμὴ τ' ἀνίχι“

„,, Ἄστε πουλιὰ τὴ γλῶσσά μου καὶ τὴ δεξιὰ μου χέρα,

Θέλω νὰ κάμω μιὰ γραφὴ τοῦ μάνας μου νὰ μπένρω,

(2.) Ντραντράχρονο = Τριαντάχρονο, τριακονταετηρίς (30 ἔτη.)

(3.) Ἀνάσουρε νερὸ = Σύρε πρὸς τὰ ἄνω νερὰ. ἐκ τοῦ πηγαδίου.

(4.) Ἀναντρανίζω = Ἐγείρω ὑψῶ πρὸς τὰ ἄνω τοὺς ὀφθαλμούς μου, βλέπω ἢ ἀπειρίζω πρὸς τὰ ἄνω.

(5.) Σουσομίαια = Χαρακτηριστικά, τὰ γνωρίσματά του.

(6.) Μπορέτως = Ἰσως, δυνατόν.

Νὰ τὴ διαβίξ' ἢ μάνα μὸν νὰ κλαίῃ ἢ ξαθὴ μου,
Νὰ τὴ διαβάζῃ ἢ ξαθὴ νὰ κλαῖν' οἱ γι ἔδικοι μου. " " "
Τ' ἀμμάθιαν τοῦ ἐτρέχανε, κάνει νὰ τὰ σφονγγίξῃ,
Κι' ἀνάντρανίζει θλίβεσά κ' εὐτύς ἐγνωροστῆκαν
'Ο γεῖς τὸν ἄλλο φίλησε κ' ἐσφιχαγκαλιαστῆκαν.

Εἰς τὰ ξένα

Πάνω 'ς ἐ πρόμηνη καραβιοῦ δυ' ἀδέρφια 'νε θαμμένα
Κι' ἀνάμεσα 'ς τὰ μνήματα ἐβγήκεν ὄρηο κλήμα,
Κάνει σταφύλι ῥαζακί, κάνει κρασὶ μοσκάτο,
Πίνουν το ἢ μάταις ἢ καλαῖς μπλιόν των παιδι δὲν κάνουν.
Νάχεν τὸ πιῆ κ' ἢ μάνα μου νὰ μὴ μέ κάμ' ἐμένα,
Νὰ πορπατῶ 'ς τὴ ξενιθειά, 'ς τὰ ξένα νὰ γυρίζω
Ξένοι πλύνουν τὰ ῥοῦχά μου, ξένοι μοῦ τ' ἀναρράφουν
Πλύνουν τα μιά, πλύνουν τα δύο, πάνω 'ς τοῖ τρεῖς μὲ
[διώχνουν]

— Ξένο, πάρε τὰ ῥοῦχά σου κ' ἄμε 'ς τὰ γονικά σου, (1)
Κι' ἄμε νὰ βρῆς γυναικά σου κ' ἄλλου πεθερικά σου.
— Μὰ γὰ 'μουντε βαρναρόρωστο καὶ βαρναρρωστημένο,
'Αχι νερό του τόλου μας, μὴλ' ἀποὺ τὴ μηλιά μας.

Τὸ Λενιό.

'Εγαν πουλάκι κηλαῖδεῖ 'ς τοῖ Πισκοπῆς τὴ βρούσι,
Δὲν κηλαῖδεῖ γιὰ τὸ νερό μηδὲ καὶ γιὰ τὴ βρούσι.
Μὰ κηλαῖδεῖ γιὰ τὸ Λενιό ποῦ νὰ γεμίση πῆγε
Κ' ἐπέρασε γεῖς Σφακιανὸς κ' ἐστράφη καὶ τὴν εἶδε.
'Ο Σφακιανὸς τὴ συντηροῦ(1) νὰ τοῖ ῥοζοναρίση(2)

(1.) Γονικά=Οἱ γονεῖς.

(1.) Συντηροῦ=Βλέπω, κυττάζω.

(2.) Ροζοναρίζω. καὶ ροζονάρω=ὁμιλῶ διαλέγομαι.

Μ' ἡ κόρ' ἀπὸν τὴν ἐντροπήν δὲ θὲ νὰ τοῦ μιλήσῃ.
Παίρνει τον τὸ πεισματικὸ⁽³⁾ 'ς τοῦ κύρην τῆς πηγαίνει
— Ὡρα καλή, Χατζῆ Παπᾶ.— Καλῶς τον τὸ λεβέντη.
— Δὸς μού το τὸ κερά Λειοῦ, ποῦ 'χει τὰ μαῶρ' ἀμμάθια,
Νὰ τῆρε ντῆσ' ὀλόχρονα κι' ὄλο μαργαριτάρια.
— Δὲ σοῦ τὸ δούδω τὸ Λειοῦ, μαγὰρι νὰ μοῦ φέρῃς
Τοῦ βασιλιᾶ τὸ νιοναῖ,⁽⁴⁾ καὶ οὐλόν του τ' ἄσκέρι.
— Τοῦ βασιλιᾶ τὸ νιοναῖ ἐγὼ δὲν τότε θέλω,
Τῶ Σφακιανῶ τὸ στράτεμμα θὰ πάω νὰ σοῦ φέρω.
Ὅχι ἄλλο δὰ Χατζῆ παπᾶ κ' εἰς τὰ Σφακιὰ θὰ πάω,
Τῶ Σφακιανῶ τὸ στράτεμμα θὰ φέρω νὰ τὴν πάρω.—
Σαββάτο τὸ λογιάσανε καὶ Κυριακὴ κινουσί,
'Σ τὴν πόρτα τοῦ Χατζῆ παπᾶ ἤρθανε καὶ χτυποῦσι.
— Ἀνοίξε δὰ Χατζῆ παπᾶ κ' ἤρθαν οἱ συμπεθέροι
Νὰ πάρουν τὸ κερά Λειοῦ ἃ θέλῃς κ' ἃ δὲ θέλῃς.—
Κ' εὐτὸς τῶν ἀποκριθῆκε.— Ἀμέτε 'ς τὴ δουλειά σας,
Γιατὶ θὰ ρίξω μιά φωνιὰ νὰ κάψω τὴν καρδιά σας.—
Καὶ οἱ Σφακιανοὶ μανίζουνε⁽⁵⁾ 'ς τ' ἄρματα βάνου χέρι
Νὰ πάρουν τὸ κερά Λειοῦ, τὸ ἄσπρο περισιέρι.
Σαράντα πέντε μπαλωθιαὶς 'ς τὴν πόρταν τον ἐπαῖξα
Κι' ἄρχονται κ' ἐγυρεύγανε τὰ ὄξω καὶ τὰ μέσα.
Καὶ βριστούν τὸ κερά Λειοῦ 'ς ὀλόχρονα σεντόνια
'Σ ὀλόχρονα παπλώματα κι' ὀλόγγυρο τὸ στρῶμα.
— Σηκώσον δὰ κερά Λειοῦ νὰ βάλῃς τὰ χρουῶ σου
Καὶ μέσα 'ς τὴν παράδεισο θὰ πά' ἡ γι' ἀφεδιά σου.
— 'Σ τὴ μέση τῆς παράδεισος παλάθια νὰ μοῦ χτίσῃς
Τ' ἀμμάθια μου θὰ τρέχουνε σὰν τὸ νερό τῆς βρύσης.
— Δὸ μου μίνα τὴ χέρα σου, δὸ μού την καὶ τὴν ἄλλη,
Τὸ γάλα ποῦ μ' ἐτάϊσες⁽⁶⁾ κάμε μού το χαλάλι.

(3.) Πεισματικὸ=Πείσμα.

(4.) Νιοναῖς=Στόλος (λέξ. Τουρκ).

(5.) Μανίζω=ὀργίζομαι, θυμώνω.

(6.) Ταΐζω=Τρέφω, ψωμίζω, σιτίζω τινά.

— Χαλάλι σου τὸ γάλα μου, χαλάλι σου ἐκεῖνο,
Τσοὶ Σφακιανοὺς ποῦ σ' ἔπληραν εἰς τὸ θεὸν το' ἄφινω.
— Ἐχε ὑγεία μίνα μου, καὶ μὴν ἀργήσης νῶρθης,
Πάνω 'ς το' ἑπτὰ, πάνω 'ς το' ὀχτὼ νῶρθης γὰρ νὰ με
[θάρης.

Μηδ' ἢ γι ἐφτί περάσαιε μηδ' ἢ γι ὀχτὼ ἐφτάζα
Κ' ἐφέρανε τοῦ μίνας τοῦ τὰ φοβερὰ μαντάτα
Πῶς ἀποθαίνει τὸ Λεινὸ 'ς τὸ δρόμο ποῦ πηγαίνει
Κ' ἢ κακομοῖρα ἢ μίναν τοῦ φτάνει καταθλιμμένη·
Κι' ἀρχινῆξ' ἢ βαρυνόμοιρη νὰ λέγη μυρολόγια
Εἰς το' ἁμορφιαῖς τοῦ κοπελιᾶς ἐκεινηνὰ τὴν ὥρα.
„Λεινὸ μου, ποῦ σ' στόλιζα μὲ λύραις, μὲ τραγοῦδια
Κ' ἐδᾶ σ' ἐπῆρα οἱ Σφακιανοὶ μὲ τὰ πολλὰ καρῶδια.⁽⁷⁾
Λεινὸ μου, ποῦ σ' ἐστόλιζα καὶ σ' ἔβγαλα 'ς τὸ δῶμα
Κ' ἐφαίνεντον τὸ μπόϊ σου σὰν τὴ χρονοῦ κολῶνα.
Λεινὸ μου, ποῦ σ' στόλιζα μὲ τὸ μαργαριτάρι
Κ' ἐφαίνεντον ἢ μούρη⁽⁸⁾ σου σὰν ἥλιος σὰ φεγγάρι.
Νὰ 'θελε σπάσει τὸ σταμνὶ καὶ νὰ φουράξ'⁽⁹⁾ ἢ βρύσι
Ὅντεν ἐπήγανες, Λεινὸ, τὴ σάμνα νὰ γεμίσης.
Μὰ καταροῦ⁽¹⁰⁾ τοῦ Σφακιανοῦ εἰδοῦ καὶ τοῦ γενιᾶς του
Ἐποῦ δὲν ἦρε ν' ἀγαπᾶ ἀπὸ τὴ γειτονεῖάν του.“

Ἐρωτικὸν εἰδύλλιον

Κόρη καὶ νεῖος ἐπαίζανε 'ς ὄρηο περιβολάκι
Κι' ἀπὸ τὸ παίξε γέλασε ποῦ τὸ πολὺ κανάκι⁽¹⁾
ἀποκοιμίθ' ὁ νεῖος γλυκιά 'ς τοῦ λυγερῆς το' ἀγκάλαις
Σιγὰ σιγὰ τότε ξυπνᾶ κι' ἀγαλιανὰ τοῦ λέει
«Ἐπίνα τὸ τρυγονάκι μου, ζύπνα γλυκεῖά μ' ἀγάπη».

(7.) Καούδια=Βάσανα, ταλαιπωρία (ἐκ τοῦ καίω).

(8.) Μούρη=Πρόσωπον.

(9.) Φουράσσω—ξω=ὀλιγοστεύω, ἐλαττοῦμαι, μειοῦμαι.

(10.) Καταροῦ=Νὰ καταρᾶσαι.

(1.) Κανάκι=Θωπεῖα χιτῶνισμα,

•Ο Μικροκωσταντάκης

Ὁ Κωσταντάκης ὁ μικρὸς ὁ Μικροκωσταντάκης,
τὸ Μάη ἀρραβωνίζεται τὸ Μάη γάμο κάνει
τὸ Μάη τοῦρθε, ντεσκερὲς ἔς τὸν πόλεμο νὰ πάη
Κι' ὁ Κωσταντής μ' παινόβγαυε μὲ μαγαμμέν' ἄχειλι.
Κι' ἡ μάναν του τότε ῥωτᾷ κ' ἡ μάναν του τοῦ λέει,
ἴντά ἔχεις Κωσταντίνό μου καὶ κάθεσαι καὶ κλαίεις;
— Μάνα γραφὴ μοῦ μέψανε ἔς τὸν πόλεμο νὰ πάω
κι' ἀφίνω σοῦ παραγγελά ὀγιά τὴν ποιητή μου.
Μουδ' ἓνα μίλι πῖνει ὁ νεὸς μουδέ καὶ δυὸ μακραίτια
κ' ἡ λιγερὴν του τ' ἀκλονθᾷ καὶ μαῦρα δάκρυα χέτη
ἔς τὰ γόνατάν του ἕκατοε φρυάγκι τὸν ξυρίζει.
Ἄρνι καὶ ρίφι το' ἄρηκε κ' ἓνα μικρὸ σκυλάκι
— Ἐς τὸν κάμπο μηδὲ κατεβῆς ἔς τὸ σπῆτι μὴ γαῖρης (1)
ἂ δὲ χιλιάσουν (2) τὰ ὀξᾶ καὶ νὰ μυριάσουν (3) ἢ γι' αἴγες
Καὶ θέλ' ὁ Θιὸς κ' ἡ μοῦράν τοη καλοκαιριά γυρίζει
καὶ τοῦ χιλιάζουν τὰ ὀξᾶ καὶ τοῦ μυριάζουν ἢ γι' αἴγες
κ' ἐγέννησε καὶ τὸ σκυλί κ' ἕκαμ' ἐνιὰ σκυλάκι
κ' ἐγέννησε κ' ἡ λιγερὴ κ' ἕκαμε δυὸ στραθιώταις
καὶ τὰ μποτόνια (4) τὸ' ἕκαμε λεράκια τῶν ἀρνιῶ τοη
καὶ τὰ μανίκια (5) τὸ' ἕκαμε μανιάταις (6) τῶ σκυλῶ τοη
καὶ τὴν καρπέτα (7) τὸ' ἕκαμε καρτσόνια τῶ παιδιῶ τοη

(1.) Μὴ γαῖρης=Μὴν ἐπανάλθης. Γαῖρνω=Ἐπανέρογομαι, γυρίζω.

(2.) Χιλιάζω=Κάμνω χίλια. Φθάνω ὡς τὰ χίλια.

(3.) Μυριάζω=Κάμνω ἢ φθάνω εἰς τὰ ὑρία (=10,000).

(4.) Μποτόνια=Εἶδος περιλαίμιου ἢ περιδεραίου χρυσοῦ ἢ ἐπιχρῶσου (λέξ. Ἱταλ.).

(5.) Μανίκι ἢ μανίκα=Ἡ χειρὶς (σκέπασμα τῆς χειρὸς ἢ τοῦ βραχίονος).

(6.) Μανιάτης=Τὸ περιλαίμιον ὅπερ τίθεται εἰς τὸν λαίμονα τῶν σκύλων.

(7.) Καρπέτα=Χιτῶν γυναικεῖος (λέξ. Ἱταλ.).

ἔς τὸ κάμπο τὰ κατέβασε ἐκειᾷ γὰ τὰ βοσκήσῃ
καὶ ἐκειᾷ ἐξεβαρξάρεντο ὁ Μικροκωσταντάκης
ῥοιτῆ ποιουνοῦ ἵνα τὰ ὄξᾶ.....

Ἡ κατάρα τῆς φιληθείας

Ἀρνᾶσαι πῶς μὲ ἐφίλησες καὶ ἔπιασες τὰ βυζιά μου,
χήρας, ὄρνιθι, πλανόμυατε κατσουλοπαιγνιδιάρη; (1)
Μ᾽ ὄσαις φοραῖς μὲ ἐφίλησες καὶ ἔπιασες τὰ βυζιά μου
τόσα μαχαίρια δίτομα (2) γὰρ μποῦνε ἔς τὴ καρδιά σου.

Ὁ ἐλεύθερος βίος.

Πουλάκιον εἶχα ἔς τὸ κλουβί ὀργὰ γὰ τὸ μερώσω,
καὶ ἐτάϊζά (1) το ζάχαρι καὶ ἐτάϊζό το μύσκο
καὶ ἀπὸ τὸ μύσκο τὸν πολὺ τὴ ζάχαρι τὴν τόση
ἔοκανταλίση τὸ πουλλὶ καὶ ἔσπασε τὸ κλουβίν του
καὶ ἐπῆγε καὶ ἐκηλαΐδισε ἔς ξένο περιβόλι
βασιλοπούλα τὸ δροικᾶ (2) ἀπὸ ψηλὸ πελάτι
«Νᾶχα πουλλὶ τὰ κάλλη σου καὶ τὸ ἄργυραῖς σου πλάταις
καὶ τὸ ἄργυρᾶ σου τὰ φτερά καὶ τὸν κηλαΐδισμό σου».

— Ἴνια τὰ θέλεις τὰ φτερά καὶ τὸν κηλαΐδισμό μου,
ποῦ οὐ κοιμᾶσαι ἔς τὰ ψηλά καὶ ἔς τὰ ἄσπρα τὰ σεπτόνια
καὶ ἐγὼ κοιμοῦμαι ἔς τὰ βοννά τοῦ πάχνυς (3) καὶ εἰς τὰ
(χίονα;

ἀποῦ οὐ τρεῖς ἄσπρο ψομί καὶ ἐγὼ τὸ χοστράκι
καὶ πίνεις καὶ γλυκὴν κρασί καὶ ἐγὼ τὸ νερουλάκι;
καὶ ἐοῦ τὸ πίνεις τὸ κρασί ἔς φαρφουρὶ φλυτζάνι

(1.) Κατσουλοπαιγνιδιάρης = Ὁ παίζων ἢ κινῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἡ γάτα.

(2.) Δίτομον = Ἡ μάχαιρα ἢ ἔχουσα δύο κοπτερὰς ὄψεις.

(1.) Ταΐζω = Τρέφω, ψωμίζω, σιτίζω.

(2.) Δροικῶ ἢ Γροικῶ = Ἀκούω, ἀκροῶμαι.

(3.) Πάχνη = Ἡ παγωμένη δρόσος.

κ' ἐγὼ τὸ πίνω τὸ νερὸν ἕς τὴν γῆς τ' ἀρολιθάκι·⁽⁴⁾
κ' ἐσ' ἀνημέρεις ἄγγουρο νᾶρθη νὰ σ' ἀγκαλιάσῃ
κ' ἐγ' ἀνημένω κνηγὸ νᾶρθη νὰ μὲ σκοτώσῃ.

• Η πρόφασις (τὸ σκουζιάρισμα)

Μὴ μὲ καταδικάσετε ἄρχοντες τοῦ χωριοῦ μου,
Κ' εἰςὲ χωριὸ δὲν ἐπρασσα κ' ἀνθρώπους δὲν ἐδώρου,
Με τ' ἀγοιμάκια βόσκουμον, μὲ τοὶ λαγούς ὠρχι-
[ούμου, ⁽¹⁾
Καὶ μὲ τὰ στειροσάναδα ἔβγαίνα ἕς τὴ μαδάρα.
Μαδάραις εἶνι οἱ τόποι μας, γρεμινά⁽²⁾ ἐὰ χειμαδιά μας, ⁽³⁾
Τὰ σπηλιαράκια τῶ γρεμινῶ, εἶνε τὰ σπιτικά μας. ⁽⁴⁾

• Η πέροδικα

Μιὰν πέροδικα 'κακκάρισεν εἰςὲ ψηλὸ βουνάκι,
Γῆ κνηγὸς τὴν κνηγᾶ γῆ χιόνι τὴ πλακόνει.
Χριστέ μου νὰ κακκάριζεν ἐκεῖνο τὸ περόδι,
Χριστέ νὰ τὸ 'λεγ' ἄλλη μιὰ νὰ τὸ καλογροικῆξω,⁽¹⁾
Σ' ἴντα σκοπὸ τὸ κηλαῖδεῖ ἕς ἴντα σκοπὸ τὸ λείει.

• Ο κοσμογυρισμένος

Ποῦ θὲ νὰ βγῆ ἕς τὸν 'Ομαλὸ, νᾶν' ἀναγυρισμένος ⁽¹⁾
Λακκιώτ' ἄς κάμη σύντεκνο καὶ Σφακιανὸ κομπιάρο
Κι' Ἀγιερησιώτ' ἀδερφοχτὸ, Πανηχωσιτὴ φίλο·
Τότες νὰ βγῆ ἕς τὸν 'Ομαλὸ, νᾶν' ἀναγυρισμένος.

(4.) Ἀρολιθάκι καὶ ἀρολιθος=Μικρὸς φυσικὸς λακκίσκος ἐπὶ βράχων πλήρης βροχίου ὕδατος.

(1.) Ὠρχιούμου=Ἐχόρευον. Ἐχοροπήδων.

(2) Γρεμινός=Κρημνός.

(3) Χειμαδιό=Βοσκή, νομὴ χειμερινή. Τὸ χειμάδιον.

(4) Σπιτικό=Οἰκία, κατοικία.

(1.) Καλογροικῶ=Ἀκούω καλά.

(1.) Ἀναγυρισμένος=Κοσμογυρισμένος, (πολυπλάνητος)

• Η Σοῦσα

Ἄναθεμα 'π' ἀγάπησε καὶ θέλει ν' ἀγαπήσῃ
Νὰ τότε φάνε τὰ θεριά ν' ἀδικοθανατίσῃ.
Γιατὶ κ' ἡ Σοῦσα ἦ λιγερή, τοῦ Κάστρου περιστέρι,
Ἀγάπα τὸ Σαριμπαγλῆ γιὰ νὰ τὸν κάρῃ ταῖρι
Μιὰν Παρασκή μιὰν Κυριακή τὸν εἶχε καλεσμένο
Τῆ νύχτα τὰ μεσάνυχτα γροικοῦνε κ' ἐχτυποῦσαν
Τὰ χέρια ποῦ τῆ σφάζανε κ' ἀπὸ τὴν καταλυοῦσαν.
— Σηκώσου δὲ Σαριμπαγλῆ ν' ἀνοίξω τ' ἀδερφοῦ μου,
Μὴν εἶς' αἰτία θάνατο νὰ δώσῃ του κορμοῦ μου.
— Θέσε σὺ Σουσανάκι μου καὶ σβύσε καὶ τὸ λύγρο,
Μ' ἄλλοῦ τὸ λὲν τὰ κούρταλα (1) κι' ἄλλοῦ τὸ λέ ὁ χιτύπος.
Μὲ τὴν πολλὴ ὥρα δυνατὰ γροικοῦνε κ' ἐχτυποῦσαν
Τὰ χέρια ποῦ τῆ σφάζανε κι' ἀπὸ τὴν καταλυοῦσαν.
— Σηκώσου δὲ Σαριμπαγλῆ ν' ἀνοίξω τ' ἀδερφοῦ μου,
Μὴν εἶς' αἰτία θάνατο νὰ δώσῃ τοῦ κορμοῦ μου.
Σηκόνεται κι' ἀνοίγει του μὲ τὴν πολλὴ τρομάρα,
Μιὰν τρίχα δὲν ελείφτηκε νὰ τῆ ῥοθῆ λιγομάρα.
„Καλῶς το τ' ἀδερφάκι μου ποῦ μοῦρθε κουρασμένο
Κι' ἀπὸ τὸ δρόμο τὸν πολὺ φαίνεται διρασμένο.“
Καὶ πέρνει τ' ἀργυρὸ σταμνὶ καὶ τὸ χρυσὸ ἀλυσίδι
Πάει 'ς τὸ πηγαδάκι τοῦ κρυγιὸ νερὸ νὰ σύρῃ.
Ἡ Σοῦσα δούδει του νερό, μ' αὐτὸς νερὸ δὲ θέλει,
Μὲ τ' ἄγριο ἴηνε θωρεῖ καὶ δυνατὰ τῆ λείει.
— Δώπως θαρρεῖς, μωρὴ ῥοσποῦ(2) πῶς ἦρθα γιὰ γιὰ σένα;
Ἐγώρθα γιὰ τὸν κύρη μου, τὴ μάνα ποῦ μ' ἐγέννα.
Δώπως θαρρεῖς, μωρὴ ῥοσποῦ πῶς θὰ γελάσῃς μένα,
Ἴντα φουσκώνει ἐκειδᾶ εἰς τὴν κουρτίνα(3) μέσα;
— Νειρεύεσ' ἀδερφάκι μου ; γῆ εἶσαι ζαλισμένος ;

(1.) **Κούρταλα**—Χειροκροτήματα, παλαμάκια, (κρότος χειρῶν).

(2.) **Ροσποῦ**—Πόρνη. (λεξ. Τουσκ.)

(3.) **Κουρτίνα**—Τὸ περιπέτασμα τῆς κλίνης (λεξ. Ἰταλ.)

Γῆ ᾗ πού τὸ δρόμο τὸν πολὺ εἶσαι ξαγγοιγεμμένος ;
 Μὰ τὴν κουρτίνα ᾗ σήκωσε καὶ δείχνει τοῖς τὸν κιόλας
 Κ' ἐγέννηκεν ἡ μούρη τῆσάν τὴν καρνάδα βιόλα.
 Τὸ χαντζεράκι⁽⁴⁾ τοῦ ἄουρε ἀπ' ἀργυρὸ φουκάρι, ⁽⁵⁾
 ᾗ τὸν οὐρανὸ τὸ πέταξε ᾗ τὸν μπέτη τοῖς τὸ βάνει.
 Παῖρον ᾗ Σουσαίνα τὸ στρατὶ ᾗ τὸν μάνας τῆσ καὶ παίρει
 Βρίσκει τὴν πόρτα σφαλιχτή, σφιχτοπερατωμένη.
 „ Ἀνοιξε μάνα μ', ἀνοιξε, νὰ σοῦ πῶ ᾗ να χαμπέρι,
 Ποῦ τὸ ᾗ φερεν τ' ἀδέρφι μου ἀπὸν τ' ἀπανωμέρι.“
 ᾗ Ἀνοίγει καὶ θωρεῖ τῆσ ᾗ τὸ αἷμα βουτημένη,
 ᾗ Ἀσπρη καὶ κατακίτρινη σάν τὴν ἀποθαμμένη.
 „ Παιδάκι μ' ὅποιος σ' ἔκανε ᾗ τὸ τουτονὰ τὸ χάλι
 Νὰ ἔχη τὴν κατάρα μου ᾗ ὅποια μεριά κι' ἂν πάη.“
 Παῖρον ᾗ Σουσαίνα τὸ στρατὶ κ' εἰς τοῦ κυροῦν τῆσ παίρει.
 Βρίσκει τὴν πόρτα σφαλιστή, σφιχτοπερατωμένη ⁽⁶⁾
 ᾗ Ἀνοιξέ μ' ἀφεντάκη μου νὰ σοῦ πῶ ᾗ να χαμπέρι
 Ποῦ τὸ ᾗ φερε τ' ἀδέρφι μου ἀπὸν τ' ἀπανωμέρι.“⁽⁷⁾
 ᾗ Ἀνοίγει καὶ θωρεῖ τῆσ ᾗ τὸ αἷμα βουτημένη
 ᾗ Ἀσπρη καὶ κατακίτρινη σάν τὴν ἀποθαμμένη.
 „ Παιδάκι μ' ὅποιος σ' ἔκανε ᾗ τὸ τουτονὰ τὸ χάλι
 Νὰ παίρη τὴν κατάρα μου μέσα ᾗ τὸ φυλαχτάρι“⁽⁸⁾
 ᾗ Ἀπὸν τὴ χέρα τὴν ἄρη κ' εἰς τοῦ γιαιοῦ τὴν πύει
 — Γιατρέ μου γιάτρευέ μου το κ' ἐμένα τὸ παιδί μου.
 Κι' ἂν θέλης χίλια δούδω σοι κι' ἂν θέλης πεντακόσια,
 Κι' ἂν εἶν' ἐκεῖνα λίγα σοι δούδω σοι κι' ἄλλαν τόσα.
 — Εἰς τοῦ θανάτου τῆσ πληγαῖς βοτάνια δὲ χωροῦνε,
 Μηδὲ γιαιοῖ γιάτρεύουνε μηδὲ θεοὶ βοηθοῦνε.
 ᾗ Ἀπὸν τὴ χέρα τὴν ἄρη ᾗ τὸ σπῆτι νὰ τὴν πάη.

(4) Χαντζεράκι = ἐγγεῖριδιον, ζιφίδιον, μαχαιράκι. (λέξ. Τουρκ.)

(5) Φουκάρι = θηκάρι, θήκη τοῦ μαχαιριοῦ.

(6) Σφιχτοπερατωμένη = Κεκλεισμένη καλῶς, ἰσχυρῶς, στερεῶς διὰ τοῦ περάτου = μυχλοῦ.

(7) Ἀπανωμέρι = Τὰ ὑψηλὰ μέρη ἢ χωριά, ἢ κατοικίαι, τὰ πρὸς τὰ ὄρη.

(8) Φυλαχτάρι = Φυλακτὸν φυλακτήριον (περίσμημα, περίσπτον.)

Ἐς τὴ στέρατα τοῦ λιγόνεται, σέρνει φωνὴ μεγάλη.
,, Ἀλόθαιεν ἢ Σοῦσά μου, τοῦ Κάστρου περιστέρι,
Π' ἀγάπα τὸ Σαριπαγλῆ γιὰ νὰ τὸν κάμη ταῖρι·
Ἄντεν τὴ ξεκομπώνανε κ' ἔβγαναν τὰ κομπιάν τοη
Ἡ γῆς κι' ὁ κόσμος ἔλαμπεν ἀπὸ τὴν ὁμορφιάν τοη.
Κ' ἐπῆγαν νὰ τὴν θάψουνε ἔς τάφο μαρμαρένιο
Κι' ἀκλόυθα κι' ὁ Σαριπαγλῆς θλιγτὸς καὶ μαρμαρένος,
Κι' ὄντε τὴν κατεβάζανε ἔς τοῦ τάφουν τοη τὴν πόρτα
Δοιμεῖα φωνὴν τὴν ἔουρεν κ' ἐμάρανε τὰ χόρτα.
,, Ἄν τότε ἰδῆς τὸν τάφο μου καὶ βγάλῃ χορταράκι,
Ἔλα βοτάνισέ μου τον μὲ τ' ἄσπρο σου χερσάκι.
Τὸ μαχειράκι τὸ ὄντε ἀπ' ἄργυρὸ φονκάρι
Ἐς τὸν οὐρανὸ τὸ πέταξε κ' εἰς τὴν καρδιάν του φτάνει.

Τὸ βιάφτισμα τ' Ὀβρηοῦ.

Ἄφρουγκασιῆτε νὰ σᾶς πῶ τοῦ γεμιτοῆ (1) τὰ βάλη. (2)
Καράβιν ἐκιντύνευνε ἔς τοῆ Μπαρπαριᾶς τὰ μέρη.
Δέρνει το νότος καὶ βορριᾶς, σιρόκος καὶ λεβιόντες,
Μὲ τὸ σιρόκο ἢ θάλασσαις στέκει νὰ τὸ βουλήσουν.
Μά ἔχεν Ὀβρηὸ πραμματεντὴ καὶ Τοῦρκο καπετάνιο,
Καὶ λέ' ὁ Τοῦρκος τοῦ Ὀβρηοῦ. «,, Φταίεις καὶ θά πνιγοῦμε'
Καὶ κάμε παρακάλεσι νάχε ξεμιστεντοῦμε. » (3)
Εἰς τὴν κουβέρι ἀνέβηκε κ' ἔκαμε τὸ σταυρόν του·
—,, Πάρτε, Χριστέ, τοῖ θάλασσαις καὶ τοῖ βαρσις φονο-
[τῖναις.

Νὰ βαφτιστῶ ἔς τὴ χάρι σου κ' ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ μου,
Νὰ φέρῃ ὀκάδες τὸ κερί καὶ μίσιατα (4) τὸ λάδι,
Καὶ μὲ τὸ πετροκόφινὸ τ' ἄσερνικὸ λιβάνι. "

(1.) Γεμιτῆς=Ναύτης (λέξ. Τουρ.)

(2.) Βάλη=Πράξεις, ἀνδραγαθήματα(λέξ. Ἴταλ.)

(3.) Ξεμιστεντοῦμε=Σιωπῶμεν, γλυπτώσομεν.

(4.) Μίσιατον=Μέτρον, ἐλαίου παρὰ Κρησίην ὀκτὼ ὀκάδας
χωροῦν. (λέξ. Ἴταλ).

Κι' ὄντεν τὸ λόγο κ' ἤλεγε δὲν τὸ ἕχε ἀποειπωμένο,
Παίτ' ὁ Χριστὸς τοῦ θάλασσαις καὶ τοῦ βαραῖς φουρητίως.
Κ' ἐπῆγε κ' ἐβαφτίστηκε ἔς τὸν ἅγιον Κωνοταντίνον,
Κ' ἐβγάλαν τόνε Θόδωρον καὶ τὸ παιδίον του Γεώργιον
Καὶ τ' ἄλλο τὸ μικρότερον ἐβγάλανε Μανόηλην,
Καὶ τὴ γυναϊκάν του Μαριώ.

Τὰ τρία ὄρφανὰ καὶ τὸ θεριὸν.

Τρία ὄρφανὰ κινήσανε εἰς τὸ θεριὸν νὰ πᾶνε
Κ' ἤλέγανε τοῦ μάνας των εἰκὴ νὰ τῶνε δόση.
— Λό μας μανοῦλα, τὴν εἰκὴ εἰς τὸ θεριὸν νὰ πᾶμε.
— Για δροϊκά⁽¹⁾ τα τὰ πελελά⁽²⁾ λόγια ποῦ μοῦ τὰ λένε,
Νὰ πᾶ τὰ φάη τὸ θεριὸν, νὰ τὰ ζουφήξ' ὁ δρόκος.
— Λό μας μανοῦλα τὴν εἰκὴ εἰς τὸ θεριὸν νὰ πᾶμε.
— Ὡσὰ δὲ βαγεσιτίσετε, ⁽³⁾ ἀμέτε ἔς τὴν εἰκὴ μου,
Ἐ εἰκὴ μ' ἄς πχαίν' ὀμπρὸς ὀμπρὸς κ' ἔσεῖς δξαπολίω.
Μπαίνουν κ' ἐπορπατούσανε πᾶνε καὶ δὲν τὸ βρίστον,
Καθίζουν νὰ ξεκουραστοῦν θωροῦν το καὶ προβαίνει
Σὰ δυὸ βουνά ν' οἱ νῶμοίν του, σὰν τὴ βροντ' ἢ φωνήν του,
Σὰν τὴν ἀστραποχάλαζην ⁽⁴⁾ εἶν' ἢ πορπατηξιάν του.
Ἄρχει ὁ πρῶτος κ' ἔκλαιγε κ' ὁ μεσιακὸς ⁽⁵⁾ καὶ τρέμει,
Κι' ὁ ὕστερος καὶ τραγονδεῖ καὶ κάνει τὸ σταυρόν του.
„Ἐλα εἰκὴ τοῦ μάνας μου εἰς τὴ δεξιὰ μου μάντα,
Νὰ πιάσω τὴ σαῖτα μου, τὴν πλιὸ καλλίτερόν μου,
Νὰ θανατώσω τὸ θεριὸν, ἀποῦρχεται ἔς τὴ βροῦσι.“

(1.) Δροικῶ καὶ γροικῶ καὶ ἀγροικῶ = Ἄκουω, ἀκροῶμαι.

(2.) Πελελόος = Τρελλός, ἀνόητος, κουφόνους.

(3.) Βαγεσιτῶ καὶ βαγεσιτίω = Ἀγῆνω, παραιτῶ, ἐγκαταλείπω.

(4.) Ἀστραποχάλαζην = Ἀστραπή μετὰ χαλάζης.

(5.) Μεδιακός = Μεσαίος, (δεύτερος).

ὁ κυνηγός.

Γεῖς κυνηγὸς ἀνάτειλεν ὄξ' ἀπὸ τοῦ ὄξω χώραις,
Πάνω ἕξ πλάκας ἕκατοσεν ὁ ρεῖὸς νὰ τὰ μετρήσῃ,
Κ' ἡ πλάκα τὸν ἀπὸ βροχῆ κ' ἦτογε γλιτσιασμένη,⁽¹⁾
Κ' ἐγλῆστορηξεν ὁ μορφονιὸς κ' ἔπεσεν εἰς τὸν τάφο.
Σαράντα μέτραις ἕκαμεν ὁ ρεῖὸς μέσα ἕς τὸν τάφο.

Ἡ Ντουντοῦ καὶ τὸ Ζαριφλάκι

Μὰ πῆραν πάλ' οἱ Σφακιοὶ τοῦ δυὸ λιγεροπούλας,⁽¹⁾
Τῆ μιὰν ἠλέγασιν Ντουντοῦ, τὴν ἄλλη Ζαριφλάκι,
Κι' ἀναστενάξει ἡ Ντουντοῦ κλαίει τὸ Ζαριφλάκι
— "Ἰτά' ἔχεις Ζαριφλάκι μου καὶ κάθεσαι καὶ κλαίεις;
Ποῦρι τὰ ζουῖγά σε βαροῦν γῆ ποῦρε ἢ κολαίνα;
— Μηδὲ τὰ ζουῖγα μὲ βαροῦν μηδὲ κ' ἢ κολαίνα,
Μόνο τριῶ μερῶ παιδι ποῦ τ' ἄφηκα ἕς τὴν κοίτινα
«Κοῦνε μου, κοίτινα, τὸ παιδι, κοῦνε, ρανάριζέ το
Κ' ἐὸν καλὴ γειτόνισσα, ἄμε νὰ τὸ βυζάξης,
Νὰ μεγαλώσῃ τὸ παιδι νὰ βγῆ νὰ μὲ γυροῦρη,
Νὰ θέλ' ὁ θεὸς κ' ἢ μοῖρῶν του ράθῃ νὰ μὲ γλυτώσῃ.

Ὁ κυνηγὸς κ' ἡ κόρη.

Μιὰν ταρνὴ σηκόνομαι νὰ πιάω ἕς τὸ κυνήγι,
Καὶ πιά' ἔκείν' ἢ ταρνὴ; "Ὅστιν ἢ γῆς ἀνοίγη.
Καὶ παίρω τὰ σκυλάκιά μου, τὸ γαλανὸ καὶ μαῦρο,
Κ' εἰς τὸ βουνὸν ἀνέβηκα λαγοῦδια ὀγνὰ ράθω.
Κι' ἀπῆς ἀπολαγώνεμα μὲ τὴν πολλὴ μου κούρι,

(1.) Γλιτσιασμένης = Γλοιώδης, γλυπερός. Γλιτσιαῖω = Γίνομαι γλοιώδης, γλιτσάρης.

(1.) Λιγεροπούλα = λιγερή, εὐλύγιστος.

(2.) Κολαίνα = Γυναικεῖον περιλαίμιον ἐξ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ ἐφ' ᾧ ἐπικρέμονται χρυσὰ νομίσματα διάφορα.

Βρίστω μίαν κόρη κ' ἔπλυνε ἔς μαρμαρένια βρούσι.
Σιμόνω, χαιρετῶ τηρε, λέω τοῦ—Γειά σου κόρη.
—Καλῶς τον τὸ λεβέντη μου, τὸ πλουμιστὸ σταυθῶρι. (1)
Κ' ἡ μάναν τοῦ τοῦ φώνιαξε ἀπ' ὄρηον παραθύρι·
—Κόρη καὶ δὲν ἀπόπλυνες ἔς τὸ σπιτί νὰ γαίρησι;
—Ἐπλυνά γὼ κ' ἀπόπλυνά κ' ἔχω καὶ στεγνωμένα,
Μὰ κνηγάρης μὲ κρατεῖ, μάνα μ' ἀποδὲ τὴ χέρα.
—Ποιὸς εἶν' εἰπὸς ὁ κνηγός, ποῦ κἀν' εὐτὴ τὴ φέσια;
Παιδιά δὲν ἐφοβήθηκε τὰ δεκοχτῶ σ' ἀδέρφια;
Π' ὄντε σειστοῦν καὶ λιγιστοῦν καὶ πιάσουν τὰ δοξάρια,
'Ἡ γῆς κ' ὁ κόσμος τρέμειν τοσι καὶ τοῦ γαλοῦ τὰ ψάρια;

• Ο ὄρκος.

Κόρης φιλὶν ἐζήτηξα κ' εἶπέ μου νὰ τοῦ μινώξω. (1)
Καὶ μινώγω τοῦ ἔς τὸν οὐρανὸ καὶ λέει μου. „Ψηλά ἔρε“
Καὶ μινώγω τοῦ ἔς τὴ θάλασσα καὶ λέει μου. „Βαθνά ἔρε“.
Καὶ μινώγω τοῦ ἔς τὴν ἐκκλήσιάν. „Πέτραις καὶ ἀσβέστης
[εἶρε“.
Καὶ μινώγω τοῦ ἔς τὸ κόνιομα (2), „Τάβλα καὶ σγουραφιά (3) ἔρε“
Καὶ μινώγω τοῦ ἔς τὴ γούτη μου, λέει μου. „Ψεῖτης εἶσαι“.

Κόρη τὸ πασουμάκι (1) σου χροσαὸ μαργέλλι (2) θέλει
καὶ μπέμφε μού το μιὰ βραδνὰ νὰ σοῦ τὸ μαργελλώσω
νὰ βάλ' ἀοῆμι ἔς τὴν κεδιὰ χροσαφί ἔς τὸ μαργέλλι.
Κι' ἂν σὲ ὄρωτοῦν τ' ἀδέρφια σου ποῦ τὸ βρεξ τὸ μαργέλλι;
— Ἄνδρας μου τὸ μαργέλλωσι.

(1.) Σταθῶρι = Ὀρσιον, περικαλλές πῶμα.

(1.) Μινώγω-ξω = Ὀμνῶ, ὀρκίζομαι.

(2.) Κόνιομα = Βικίων, εἰκόνημα (*Ἁγίου τινος).

(3.) Σγουραφιά = Ζωγραφία, εἰκόν.

(1.) Πασουμάκι = Σανδάλιον, εἶδος ὑποδήματος.

(2.) Μαργέλλι = Μαργαριτῶν, (μάργαρον μαργέλλιον). Μαργελλώνω = Ἐμιζῶ ἢ στολίζω μὲ μαργαριτῶν.

Ὅγες ἀργὰ ἐπέλεγονα ἀπὸν τῆ γειτονίτσα,
Κ' ἐργοίκου κ' ἐδιζάζεντο μάνα καὶ θυγατέρα
— Μωρὴ σκύλα, μωρ' ἄνομη, σκύλα μαγαρισμένη
παιδί δὲν εὐαγγέλισες, τὰ κάλλη ἀποῦχες ποῦ ἔρε;
« Λώμπης θασσεῖς, μανοῦλά μου, κ' ἀπάρθιξη λογοῦμαι;
θωρεῖς τὸ νεῖὸ ἀποῦ περνᾷ ἀργὰ ταχνὰ ἔς τὸ ἀβλαῖς μας;
Τροῖα παιδιὰ ἔχομε μαζὺ κ' εἶμαι καὶ γαστρομένη*.

Μάνα πολλὰ μαλόνεις με κ' ἐγὼ μισέφει θέλω,
νὰ πάω, Μὰ, ἔς τὴ ξενιτιά νὰ πάω, Μὰ, ἔς τὰ ξένα
νὰ κάμης μῆνες νὰ μὲ ἔδῃς χρόνους νὰ μ' ἀνταμώσης
Νᾶρθονε μάνα μ' ἢ γιορταῖς, ἢ μεγαλοβδομάδες,
νὰ πάης, Μὰ, ἔς τὴν Ἐκκλησιὰ νὰ κάμης τὸ σταυρό σου
Καὶ νὰ στραφῆς ἔς τὴ μιὰ μεριά καὶ νὰ στραφῆς ἔς τὴν
[ἄλλη,
νὰ ἰδῆς μανάδες μὲ παιδιὰ γυναῖκες μὲ τοὺς ἄντρες
καὶ τοτεοῦς νὰ θυμηθῆς πῶς ἔχεις γινὸ ἔς τὰ ξένα
νὰ θολαθοῦν τ' ἄρμμάθια σου τὴ θάλασσα νὰ βλέπης.

Λάλει, βοσκέ, τὰ πρόβατα, λάλει τα ὡς παρέκει
νὰ βοῶν ἄερα καὶ δροσιὰ καὶ καλαμιὰ νὰ φᾶνε
νὰ βοῆς καὶ σὺν, καλὲ βοσκέ, προῦμμα νὰ μᾶς φιλέψης⁽¹⁾
— Σὰν ἴντα προῦμμα θὰ σᾶς βοῶ; κλεψίμιο κρέας τρώτε.

Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ κ' ἡ γῆς τόνε τρομάσει,
βροντιᾷ καὶ τρέμ' ὁ οὐρανὸς καὶ σειετ' ἀπάντων κόσμος
κ' ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾷ⁽¹⁾ πῶς θὰ τόνε σκεπάσῃ
πῶς θὰ σκεπάσῃ τέθοιο νεῖὸ.

(1.) Φιλεῖω = Φιλοῦσε ἰῶ.

(1.) Ἀνατριχιῶ καὶ ἀνατριχιᾶζω = Τρέμω φοβίττω, (ὄρρωδῶ).

Κάτω 'κεῖ κάτω ἔς τὴν Ἀξιάν 'κεῖ κάτω ἔς τ' Ἀλιτζέρι
 ὁ Τάρταρης ἐννι' ἀδερφοὺς μὲ τὸ σκοινὶ δεμένους
 κ' ἔχ' ἄλλους ἐννιά ἔς τὴν ἄλυσο δεμένους
 κ' ἢ μανοῦλάν τω τζαγκουροδομαδιμένη⁽¹⁾
 « Σκύλε, Τάρταρη, γάροντα τῶ παιδιῶ μου,
 πάρε κι' ἀφης μου ἀπὸ το' ἐννιά τὸν ἕνα
 θὲς τὸν πρῶτό μου, θέλεις τὸ δεύτερό μου·
 γὴ τὸν τρίτο μου, τὸν ἀμπολιάρικό⁽²⁾ μου».

Ἐνας παπᾶς, καλόγερος, ἕναν καλογεράκι,
 εἶχεν αἴγες καὶ πρόβατα ὅα δώδεκα χιλιάδες
 εἶχε καὶ μύλους δώδεκα κι' ἀλέθανε μὲ γάλα
 Κ' εἰς τοῦ γαλάτου τὸν ἀφρὸ πλύνοννε τρᾶ κοράσια
 κ' ἢ μιά πλυνε μεταξωτὰ κι' ἢ γι ἄλλη βελουδένια
 κ' ἢ τρίτ' ἢ γι ὁμορφήτερη ἔπλυνε ματωμένα
 κ' ἢ γι ἄλλαις τὴν ἀναρωτοῦν.—Ἰντὰ 'ν' τὰ ματωμένα;
 —Τὸν ἀδερφό μου σφάξατε ἔς τὰ γόνατά μ' ἀπάνω,
 τρεῖς μαχαιριάς τοῦ παίξανε τρεῖς ποταμοὶ κινήσαν,
 ὁ γεῖς πάει ἀνατολικά κι' ἄλλος πάει τὴ δύσι
 κι' ὁ τρίτος ὁ καλύτερος περβόλι νὰ ποτίσῃ
 κι' ἀνάμεσα ἔς τοῦ περβολιοῦ μηλιά 'ναι μαραμένη.
 «Τὶ 'χεις μηλιά καὶ ψήγεςαι καὶ κιτρινοφυλλιῦεις;
 μπᾶς καὶ σοῦ λείφτηκε νερὸ γὴ μπᾶς καὶ δὲ σὲ οκιάφαν;
 —Μήτε νερὸ μοῦ λείφτηκε κ' ἐστιάρασί με κιόλας⁽¹⁾
 ἀντροῦνο βλοήσανε⁽²⁾ ἔς τοὺς κλώνους μ' ἀποκαίω
 κ' ἐμνώξανε τοὺς κλώνους μου νὰ μὴ ξεχωριστοῦνε
 Κ' ἐδᾶ ξεχωριστήκανε κ' εἶνε καὶ χωρισμένοι

(1.) **Τζαγκουροδομαδιμένη**—Σγίζουσα τὰς σάρκας τοῦ προσώπου τῆς διὰ τῶν ὀνύχων τῆς ἐκ τῆς λύπης καὶ τίλλουσα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῆς. **Τζαγκουρομαῖῶ**—οὔμαι Μαδῶ (τίλλω) τὰ μαλλιά καὶ γρατσουῶ τὸ πρόσωπόν μου (ἀμύσσω).

(2.) **Ἀμπολιάρικός**—Ἐκλεκτός, διαλεκτός.

(1.) **Κιόλας**—Ἀληθῶς, ἤδη.

(2.) **Βλογῶ**—Εὐλόγῶ. **Ἀντροῦνο βλοήσανε**—Ἡύλογησαν (κατὰ τοὺς γάμους τῶν) ἄνδρα καὶ γυναῖκα.

Μὰ τὸ περβόλ' ἦιον πολὺ καὶ τὸ νερὸ ἴον λίγο,
Πιάνου στεφριάζουσι τὸ νερό, ποτίζουν τὸ περβόλι.
Κι' ἀπῆς τ' ἀποποι σανε καθίζουσι νὰ φᾶνε,
Καθίζουσι γιὰ νὰ γεντιῶν, καὶ γιὰ νὰ γιωματάρουσι,⁽³⁾
Θωροῦν τὸ Χάρο κ' ἔστεκε ἔς τοῦ περβολιοῦ τὸν τοῖχο
— Κόπιασε Χάρο νὰ γεντῆς, κόπια νὰ γιωματάρης
— Λέν ἦρθα ἴω γιὰ νὰ γεντῶ μηδὲ νὰ γιωματάρω.
μόνο μοῦ μηνυτέφανε⁽⁴⁾ μὴν κοπελιά νὰ πάρω.
— Ἄφης με Χάρο νὰ χαρῶ τούταις τῶν τρεῖς ἡμέραις
Νὰ καίω κόκκινα κερὰ καὶ πράσιναις λαμπιάδες.

Γιάννη, γιάντι' σοι θάθημος, Γιάννη, γιάντι μαλώνεις;
— Πῶς νὰ μὴν εἶμαι θάθημος καὶ πῶς νὰ μὴ μαλώνω;
αἰλημερηῆς⁽¹⁾ ἔς τὸν πόλεμο καὶ κἀθ' ἄργά ἔς τὴ βίγλα⁽²⁾
κι' οὐλαῖς ἢ βίγλαις βλέπουσι κι' ἐσεῖς κοιμῶστε μόνο
παιδιά δὲ κραζοῦσι πετεινοί, νὰ σᾶς γοργοξυπνοῦνε;

Ρωμηόπουλον ἀγάπησε μὴ σκόλαν Ὀβρηοπούλα
Κ' ἦ γι Ὀβρηοπούλα τοῦ ἔλεγε σιχνὰ ἐπαράγγελέ του
«Νὰ βλέπῃσαι Ρωμηόπουλον Σαββάτ' ἄργά μὴν ἔρθῃς
γιατ' ἔχουσι σκόλην οἱ γι Ὀβρηοὶ καὶ θὰ σὲ καταλύσουσι».
Μὰ κείνο ἐπαράκουσε Σαββάτ' ἄργά καὶ πάει
πιάνου μπισταγκωνίζοντο καὶ πᾶν νὰ τὸ φουρξίσουσι
Οἱ Τοῦρκοι ἐλχαίνατε ὑμῶς κι' δεξαποπίσ' Ὀβροῖοι
ἔς τὴ μέση τὸ Ρωμηόπουλο ὅταν μῆλο μαραμμένο
Κ' ἦ Ὀβρηοπούλα τοῦ ἔλεγε ξαναπαράγγελέ του
νὰ βλέπῃσαι Ρωμηόπουλο μὴν ἀλλαξοπιστήσης
τὴ πίστη τὴ θωμαῖτικη ποτέσ σου μὴν ἀφῆσης,

(3.) **Γιωματάρω**—Ἀπογευματίζω. **Γιῶμα**—Τὸ ἀπογευματινὸν φαγητόν. (δειλιτόν).

(4.) **Μηνυτέφω**. Ἐνταῦθα—Προσέτιον. Κυρίως—Μηνύω, κατα-
μηνύω, ὑποδεικνύω,

Ξένο κ' ἐγὼ, ξένο κ' εὐὸν ξένο καὶ τὸ περβόλι
ξένο μου, κ' ἄς τὰ παίζομε ἐμεῖς τὰ δυὸ σὰ ξένα
«Ξένο, καὶ ποῦν τὰ γρόσια σου κ' ἤρθες ἐπῶ νὰ παίξῃς»;
— Ἐκατοδυὸ φλουριά βασιτῶ ἔς τὴ τσέπη μου δεμένα
καὶ πάρε, κόρη, τὰ μισὰ νὰ μείνῃς μετὰ μένα.

Κόρη λιγυρὴ ξαθὴ καὶ μαυρομμῖατα
ἀναπλέκεντο εἰς ἀνθρωμένον μνημα
τὰ μαλλάκιαν τοῦ τὸν τάφρον ἐσκεπάζαν
τὰ ἀμμιατιάκιαν τοῦ ἔς τὴ γῆ πηλὸν ἐκάναν
τὰ χεράκιαν τοῦ τὸν Κύριον δοξάζαν.

Πολλὰ ἄπαιθα πολλὰ ἄσπρα νὰ τὸν ἀποχοίμισο
μὰ ἄν τὸν ἀποχοίμισα τὸ δίμοσρό μ' ἀφέντη
γδύνομαι ἄν τὸ ροῦχά μου καὶ βάνω τὰ δικάν του
ξεζώνομαι καὶ τᾶρματα καὶ βάνω τὰ δικάν του
ξεστρόνω καὶ τὸ μαῦρόν του καὶ στρώνω τὸ δικό μου,
κι' ἀπόεις ἁβαλίκεμα ἔς τὸ ἀγάπης μου καὶ πάω.

• II ξανθὴ.

Ἀνάτειλα τὸν ποταμό, περῶν τὸ γύρο γύρο,
Κι' ἀπάντηξέ μου μιὰ ξαθὴ, μιὰ σκύλα μαυρομμῖατα
— Δό μου ξαθὴ τ' ἀχειλί σου νὰ τὸ γλυκοφιλήσω.
Ἄσὰ θές εὐὸν τ' ἀχειλί μου νὰ τὸ γλυκοφιλήσῃς
Βάλε φλουριά ἔς τὴν τσέπη σου κ' ἀμέτροτους-παράδες,
Καὶ πάρε κ' ἔλα μιὰ βραδνά, μιὰ νύχτα, μιὰν ἐσπέρα
Ἄγνπο γλυκὸν νὰ κοιμηθῇς κ' ἄσπρα βυζιά νὰ πιύσῃς,
Νὰ θέσῃς κ' εἰς τὴν κλίνη μου.

•Ο βοσκός, κι' ὁ βορριάς.

Μαῦρον πουλὴν ἐκάθηντο ἔς τῆ Νίδας τὸ λιβάδι,
Κηλαΐδενε⁽¹⁾ καὶ θλιβγερά⁽²⁾ καὶ παραπονεμένα.
Κ' ἕνας βοσκὸς τὸ συντηρᾷ καὶ βαρυναστενάζει
„Γοῖ μου,⁽³⁾ παιδιά, ἴφωναξεν, ἐγούγια μου, φωνιάζει,
Μαζῶστε τὰ κουράδια σας, γιατί ὁ βορριάς προβαίνει.“
Κι' ἀκόμη ῥόγος⁽⁴⁾ κράθινε⁽⁵⁾ καὶ ὁ βορριάς προβαίνει
Μὲ χιόνια καὶ μὲ καταχνιά καὶ μὲ τὸ κουκοσάλι⁽⁶⁾
Παίρνουν τὰ ζᾶ καὶ σέρνουνται ἔς τῆ ὀίζαις ἔς τὰ
[χαράκια,
Παίρνου βοσκοὶ σκορπίζονται ἔς στή τρύπαις, ἔς τὰ σπη-
[λήρια,
Κλαῖου τὰ ζᾶ γιὰ τοὺ βοσκούς, βοσκοὶ γιὰ τὰ κουράδια,
Κλαίει κ' ἕνα βοσκόπουρο⁽⁷⁾ τὴν ἀγαπητικίαν του,
Ἦκλαιγε καὶ μὰ λυγρὴ τὸ μπολιασάρ⁽⁸⁾ ἀρνὴν τῆ.

•Ο νιόπαντρος σκλάβος

Πέντε φριγάδες ἤμεστα καὶ δεκοχτὼ γαλιόταις
Κ' εἶχαμε σκλάβους ὁμορφους ἔς τὴν ἄλυσσο δεμένους.
Γεῖς σκλάβος ἀναστέναξε κ' ἐστάθηκ' ἡ φριγάδα.
Κι' ὁ μπέης ἀποῦ το' ὄριζε πολλὰ τοῦ βαροφάνη
—Ποῖος εἶν' ἀπ' ἀναστέναξε κ' ἐστάθηκ' ἡ φριγάδα;
Σκλάβος τ' ἀπηλοήθηκε πὸ μεσ' ἀποῦ τ' ἀμπάρι.

(1.) Κηλαΐδενε=Ἐκηλαΐδαι.

(2.) Θλιβγερά=Θλιβερά, μετὰ θλίψεως.

(3.) Γοῖ μου καὶ ἐγούγια μου καὶ ἐγὼι μου=Ἄλλοίμονόν μου.
(Οἱμοί).

(4.) Ρόγος=Λόγος (τὸ ρ. ἀντὶ τοῦ λ.),

(5.) Κράθινε=Ἐκράτει. Ρόγος κράθινε=Δέν εἶχε τε-
λειώσει ἀκόμη ὁ λόγος.

(6.) Κουκοσάλι=Χάλαζα.

(7.) Βοσκόπουρο=Βοσκόπουλον, μικρὸς βοσκός.

(8.) Μπολιασάρης, μπολιασάριος, ἀμπολιάρης καὶ ἀμπο-
λιάρης=Ἐκλελεγμένος, σημειωμένος.

- ἐγὼ 'μαι 'π' ἀναστέναξα κ' εἰσάθηκ' ἡ φριγάδα.
— Σκλάβε πεινῆς; σκλάβε δεινῆς; γῆ τὸ ψωμί σου λείπει;
— Μῆτε πεινῶ, μῆτε δεινῶ, μηδὲ ψωμί μου λείπει.
Τοῦ τόπου μου θυμῆθηκα καὶ τοῦ γλυκειῆς μ' ἀγάπης'
'Αποῦ 'μονν τριμερώγαμπρος κ' ἐδᾶ μαι δόλιος σκλάβος,
Δώδεκα χρόνους σήμερο σκλάβος εἰμ' ὁ καῦμένος.
Κι' ὄφρες πουλοῦν τὰ ῥοῦχά μου τὴν ἄλλη τ' ἄρματά μου,
Σήμερο τὴ γυναικά μου ἄλλος τήνε βλογαῖται.
— Τραγοῦδηξέ μου σκλάβε μου κ' ἐγὼ σὲ λευτερόνω.
— Μὰ γὼ ξανατραγοῦδηξα καὶ λευτεριά δὲν εἶδα,
Μὰ πάλι γιὰ τὴ λευτεριά θὰ πῶ 'ναν τραγοῦδάκι.
Γιὰ δόστε μου τὴ λύρα μου, τὸ δόλιο μου δοξάρι,
Νὰ θυμηθῶ το' ἀγάπης μου, σήμερο τήνε χάνω.
Νὰ κάμω μάναις νὰ σφαγοῦν καὶ λιγεραῖς νὰ κλάφουν.
Καὶ δοῦδουν του τὴ λύρα του, τὸ δόλιον του δοξάρι
Το' ἀγάπης του θυμῆθηκε τὰ δάκρυνά του ἐτρέξαν.
— Κι' ὁ μπῆς τὸν λυπήθηκε καὶ τότε λευτερόνει.
Καβαλικῶ τὸ μαῦρόν του πάει σαράντα μίλια
'Σ τὴ στράτα τοῦ συναπαντιῶ γεῖς γέρος 'ς ἀμπελάκι.
— Νὰ ζήσης, μπάρομπα γέροντα, τίνος εἶν' τ' ἀμπελάκι;
— Τοῦ ἔρημιᾶς, τοῦ σκοτεινῆς, τοῦ γιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη,
'Αποῦ 'τον τριμερώγαμπρος κ' ἐδᾶ 'νε δόλιος σκλάβος
Δώδεκα χρόνους σήμερο σκλάβος εἶν' ὁ καῦμένος.
Κι' ὄφρες πουλοῦν τὰ ῥοῦχάν του, τὴν ἄλλην τ' ἄρματάν του,
Σήμερο τὴν ἀγάπην του ἄλλος τήνε βλογαῖται.
— Πέ μου, νὰ ζήσης γέροντα, ἄν φτάνω 'ς τὰ στεφάνια.
— 'Αν εἶν' ὁ μαῦρος γλήγορος φτάνεις εἰς τὰ στεφάνια,
Πάλι καὶ εἶν' ἀμπασωπὸς⁽¹⁾ θὰ φτάξης εἰς τὸ γάμο.
Δούδει βιτσιᾶ⁽²⁾ τοῦ μαῦρου του 'ς τοῦ νύφης καὶ προ-
(βαίνει,
Κι' ὁ μαῦρός του χιλμιντροῦ⁽³⁾ κι' ἡ κόρη τὸν γνωρίζει'
, 'Ας τὰ διαβάοματα παπᾶ, δάσκαλε τὰ ψαλιτήρια,

(1.) Ἀμπασωπὸς = Βραδύς, ἀργός, βραδυκίνητος.

(2.) Βιτσιᾶ = Κτύπημα διὰ τῆς βέργας (βίτσας).

(3.) Χιλμιντροῦ = χρεματίζω (δὲ: αὐτοὺς ἴππους).

Γροικῶ τὸν τὸ Γιαννίχη μου ποῦ τραγουδεῖ καὶ φτάνει.⁴⁴
,,Σ' τὴν μιάνα μιάνα, δέλοισα, νὰ ἰδῶ κ' ἐγὼ τὴ
νύφη.⁴⁵
Κ' ἀποὺ τὴ χέρι τὴν ἄρηῃ ἔς τὸ μαῦρο τὴν καθίζει.

•II νιόπαντρη μὲ τὸ βερεμιάρη.

Ἦλε κ' ἄν πῆς ἔς τὸν τόπο μου καὶ ἰδῆς τὰ γονικά μου,
Χαιρέτα μου τὴ μίνα μου καὶ τὰ γλυνκά μ' ἀδέρφια,
Κι' ἄντρας ὁποῦ μοῦ πήρανε ἐβγήκε βερεμιάρης.⁽¹⁾
Ψομι τοῦ δίδου δὲν τὸ τρώ, κροαὶ καὶ δὲν τὸ πίνει,
Στρέφω τὸν τρία στρώματα, χροσοῖς προσκεφαλᾶδες!
Σήκω βερέμι⁽²⁾ πλάγιασε, σήκω βερέμι θέσε.
Καὶ γγίξε κ' εἰς τὸν κόρφο μου νὰ βρῆς δυὸ λεμονάκια,
Νὰ βρῆς τ' Ἀπρίλη τοῦ ἄρσοιαῖς, τοῦ Μάη τὰ λουλούδια,

•II πρόσκλησις. •II ἐμφάνισις ἐχθροῦ.

Προβάλετε φωτιάξετε ἔς τοὺς Λάκκους κ' εἰς τ' Ὀρθοῦν
Νῆρθον τοῦ Λάπαθεν οἱ γιοὶ καὶ τοῦ Μπιμποσταμάτη
Κ' ἔνα λαγὸν ἐτόπωσα⁽¹⁾ ἔς τοῦ κάτω Λοῦ τὸν πόρο.
Νὰ μὴ θαροῦν πῶς εἶν' λαγὸς νὰ προεμάζονον οὐχόλους.
Ἀποῦ χεὶ ἄρημα' ἄς τὰ βαστῆ κ' ἀποῦ δὲν ἔχει ἄς εὔρη.

•II δύο ἀδελφοὶ καὶ ἡ φυλακία.

Γιάντα τοῦ γάνονν τοῦ φλακαῖς, γιάντα τοῦ τοματιζοῦν;⁽¹⁾
Γιάντα οφαλιζοῦν πρόωρα κ' ἀργοῦσι νὰ τὸ ἀνοίξουν;
Γιατ' ἔχουν μέσα δυ' ἀδερφούς, κ' οἱ δυὸ καλ' ἀντρωμένοι,

(1.) Βερεμιάρης = Φθιστικός. Φυματιῶν.

(2.) Βερέμι = Φθίσις (λέξις, Τουρκ).

(1.) Τοπώνω = Ἀνακαλύπτω, βλέπω, νοῶ.

(1.) Νοματιζῶ = Ὀνοματίζω, δίδω ὄνομα τί.

Κ' ἢ μίαν τω 'ς τὸ γύρον τω θλιπτῆ⁽²⁾ καὶ χολιωμένῃ.⁽³⁾
 — Γινέ μου καίποῦ λαμπριάξῃσαι⁽⁴⁾ καίποῦ λαμπροσκολάξῃς;
 — Εἰς τὴ φλακὴ λαμπριάζομαι κ' ἐκειᾶ λαμπροσκολάξω.
 — Θαμμιάζομαι σε, Κωνσταντή, ὡς εἶσαι παλληκάρι,
 Πῶς δὲ ραῖξῃς⁽⁵⁾ τοῖ φλακαῖς ῥῆρθης ἐδῷ τοῖ σκόλῃς.⁽⁶⁾
 — Θαρρεῖς, μίνα μου, ἢ φλακαῖς πῶς περιβόλιν εἶρε,
 Νᾶξῃ μηλιαῖς καὶ κνδωνιαῖς, πορτακαλιαῖς καὶ ῥόδα;
 Σίδερα ἔχονν ἢ φλακαῖς καὶ πόρταις ἀποαλένιαις
 Κι' ὄντεν ἀκοῦσω τὰ κλειδιὰ κι' ἀνιβοκατεβαίνονν,
 Μέσ' ἢ καρδιά μ' κουφοβροντᾶ⁽⁷⁾ καὶ βαρυναστενιάει.

Ὁ Διγενὴς φρυγομαχεῖ κ' ἢ Μαρουλιὰ τὸν κλαίει.
 — Σᾶν ἀποθάνω, Μαρουλιὰ, ποιὸν ἄντρα θὲ ρὰ πάρης;
 — Ἄν ἀποθάνης, Διγενῆ, μαῦρα ροῦχα θὰ βάλω,
 ρὰ τρώῃ ἐσὲ ἢ μαύρη γῆς κ' ἐμὲ τὰ μαῦρα ροῦχα.—
 Μὰ κείνος δὲ τοῖ πίστευε κ' ἐξαναρώτηξέ την.
 — Σᾶν ἀποθάνω, Μορουλιὰ, ποιὸν ἄντρα θὲ ρὰ πάρης;
 « Ἄν ἀποθάνης, Διγενῆ, τὸ Κωνσταντῆ, θὰ πάρω,
 ἀποῦ-εἶδα, κι' ἀπαλεύγετε εἰς τὸ λιμνὸ 'ς τὸ λάκκο,
 κ' ἐκειᾶ ποῦ πάθῃς, Διγενῆ, ἢ γῆς ἔκανε λάκκο,
 κ' ἐκειᾶ ποῦ πάθῃε ὁ Κωνσταντῆς ἔτρεμε ἢ γῆς 'ς τὸ πόδι»

Μουῖδὲ καὶ μίνα μ' ἔκαμε μουῖδὲ κι' ἄντροῖς οἰορά με⁽¹⁾
 χρονοῖ τριγῶνα μ' ἔκαμε 'ς τοῦ ξάγκαθου⁽²⁾ τὴ ρίζα
 μὰ τὸν ἀγκάθι δροσερὸ κι' ἐγοργανάθρεψέ με⁽³⁾

(2.) **Θλιπτός** = Περίλοπος τεθλιμένος ἄθλος.

(3.) **Χολιωμένος** = Παραπονεμένος, ὀργισμένος ἐξηρηθισμένος.

(4.) **Λαμπριάζομαι** Λαμπροσκολάξω = Κάμνω λαμπράν, (πάσχα) πασγάξω ἢ πασγάξω τὸ πάσχα.

(5.) **Ραῖξω** = Κάμνω ρῆγμα τι ῥήγνυμι (σπῶ τρυπῶ).

(6.) **Σκόλῃ** = ἔορτῃ ἀνάπαυσις.

(7.) **Κουφοβροντᾶ** = Πάλλει κτυπᾶ ἡσύχως καὶ ἀκανονίστως.

(1.) **Σπορά** Ἐνταῦθα = Ἐννημα, γόνος.

(2.) **Ξάγκαθου** = εἶδος φυτοῦ ἀκανθώδους.

(3.) **Ἐγοργανάθρεψέ με** = Μὲ ἀνέθρεψε ταχέως.

κ' ἐπῆρε μ' ἕνας βασιλιάς ἕνας μέγας Πῆγας
να μαγερεύω να δειπνῶ να στρώνω να κοιμῶμαι
να στέκω να τότε κερνῶ να μὲ φιλῶ 'ς τὸ στόμα.

Ἰδὲ στρατιώτης κ' ἰδὲ νεὺς στοργυλομανουγιῆτης,
ποῦ πῆρε τὸ τουφέκι του καὶ τὰ λαγωνικά του
κ' ἐβγήκε κ' ἐκνήγησε 'ς τοῦ Δράκου τὸ πηγάδι
κι' ὁ Δράκος τὸν ἐβίγλισεν⁽¹⁾ ἀπὸ 'ψηλὸ μουράκι
«ποὺς εἶν' ὁ νεὺς ὁ κνηγὸς ὁ νεὺς ἀγριμολόγος;⁽²⁾
ποῦ δὲ φοβᾶται τὸ θεργιὸ καὶ δὲ τρομάσσει Δράκο;
«ἰγῶμαι ὁ νεὺς ὁ Κωσταντῆς τ' ἄτρομο παλληκάρι».

Φόβος ἐφόδου.

Νικόλα κ' ἐμλασθησάν⁽¹⁾ το πάλι τὸ ῥημοχῶρι.
«Μόνον μὴν εἶναι Σφακιανοὶ κι' ἄς το κι' ἄς τὸ μπισοτίου.
τρεῖς πόρους ἔχει τὸ χωριὸ κι' ἀφῆστέ μου τὸν ἕνα
τὸν ἕνα τὸ πλατύτερο μόνον καὶ μοναχὸ μου
πάλι κι' ἂν εἶναι Σφακιανοὶ ἄς ἔρθη κι' ἄλλος ἕνας
να πάη ἀπὸν τὸ μέσα δοῦν γιὰ να τοὺ προσοκαδιάσω.⁽²⁾»

Πόθος ἀνόδου ἐκ τοῦ "Αδου.

Μωρὲ οὐδ' ἐπὺ κατέβηκες ποῦν τὸν ἀπάνων κόσμον,
εἶδες ἀνὲ κρατ' Ὀρατὸς κι' ἄ στέκη ἀπάνων κόσμος;
κι' ἀνὲ βαφτίζοντε παιδιὰ κι' ἄ χτίζον μοναστήρια;
Κ' εἶδες ἀνὲ παντρεύγονται παλληκαριῶ γυναῖκες;
— Μαγάρι' ὡς στέκει Ὀρατὸς να στέκει ἀπάνων κόσμος
μαγάρι καὶ να γάερα κ' ἐγὼν 'ς τὰ γοιτκά μου
να βριστα τῆ γυναῖκά μου τῆ πολυγαπημένη».

(1.) Βιγλιζῶ=Παρατηρῶ ἀπὸ ὑψηλὸν μέρος

(2.) Ἀγριμολόγος=ὁ κνηγὼν τὰ ἀγρίμια ἤτοι τὰς αἰγάγρους.

(1.) Μπισοτίζω=Καταλαμβάνω τινὰ ἐξαιφνης. Κάμνω νυκτερινὴν ἐφοδον.

(2.) Προσοκαδιάζω—Ἐνεδρεῦω καυροφυλακτικῶ, στήνω ἐνεδρεῦν κατὰ τινος.

Μετάνοια τοῦ Χάρου

Ὁ Χάρος ἔκατοε ψηλά καὶ τραγοῦδει πινώσιμα⁽¹⁾
λέει τραγοῦδι θλιβερό καὶ παραπονεμένο
«Γιὰ ἰδὲς κορμίματα ποῦ 'καμα κ' ἄδικα ποῦ τὰ κάρου
γιὰ ἰδὲ σπήθια τὰ ῥήμαξα γιὰ ἰδὲ κορμὶ ποῦ πῆρα.

Χαίρει ὁ Τοῦρκος 'ς τ' ἄλογο κ' ὁ Φράγκος 'ς τὸ καρδί,
κ' ὁ Χριστιανὸς 'ς τὴν Ἐκκλησίαν κ' Ὁβραῖος 'ς τὸ λο-
[γάδι ⁽¹⁾

χαίρεται κ' ἕνας νεῖος καλὸς μ' ἀπίσθητο κορσίω
νὰ στέκη νὰ τότε κερῆ νὰ τὸν φιλή 'ς τ' ἀχέλι.

Τὸ Κωσταντὶ 'χουν 'ς τὴ γλακὴ πουλάκι κανακίζει ⁽¹⁾
δὲν εἶχεν ὁ βαργειόμοιρος φαῖ νὰ τὸ ταῖζη ⁽²⁾
τὸ μπράτζον ⁽³⁾ του γλεβοτομῆ τὸ αἰμίαν του τοῦ δοῦδει
«φάε κ' ἐσὺ, καλὸν πουλί, ἀπ' ἀνθρωμένον οπάλα
νὰ κάρης πῆχυν τὸ φτερό νὰ φτερουγίσῃς πάλι».

Μιὰ καλογρά ἐμήρηος ἰὼ Σφακιανῶ μαριτάο,
«Νὰ τὸ κατέτε Σφακιανοὶ οὔλοι μικροὶ μεγάλοι
ὁ νεῖος ἀποῦ ὀκοιῶθηκε ἦσαν ἑμένα γυῖός μου
τὰ τρίμερα περάσανε τὰ νύκταμερα ἐφτάξα
μὰ τὰ σαράνια δὲ περνοῦ τὸ Χάρο σᾶσε μπέμπω
λογαριασμὸ νὰ δώσετε γιὰ τὸ κορμὶ τοῦ γυιοῦ μου».

(1.) Πινώσιμα—Ὁμοιωτάτα (ἐπίρη) καὶ πινώρηχ=ὄμοιωτάτη πάγκαλος.

(1.) Λογάδι—Νῆμα ἐκ θάμβελος χρώματος λευκῆ ἢ κόκκινου.

(1.) Κανακίζω—Θωπεύω, χυδεύω.

(2.) Ταῖζω—Δίδω τροφὴν τινί, ψωμίζω, πιτίζω τινά.

(3.) Μπράτζο—Ὁ βραχιῶν τῆς χειρὸς (λέξ. Ἰταλ.).

— Ἀγρίμια κι' ἀγριμάκια μου λάρια μου μερομήνια,
λέτε μου ποῦν' οἱ τόποι σας, καὶ ποῦν' τὰ χειμαδιά σας.
— Βουνά ᾿ν' ἐμᾶς οἱ τόποι μας γρεμνὰ ᾿ν' τὰ χειμαδιά μας
τὰ σπηλιαράκια τῶ γρεμνῶ ἢ φύλαξι μας οὔλη·.

Θωρῶ τὸν κόσμο καὶ δειλιῶ τῆ γῆς κι' ἀναστενάζω,
λοιποῦμ' ὡς νεῖός τῆ νειότη μου καὶ τῆ παλληκασιά μου
πῶς θὰ μὲ βάλουνε ᾿ς τῆ γῆ ᾿ς ἀραγιασμένο Νάδη
κ' ἐκειᾶ θενά προμαζωχοῦν τοῦ Νάδη τὰ οκουλήμια
τὰ φᾶνε πόδια γλήγορα χέργια καμαρωμένα
τὰ φᾶνε καὶ τῆ γλώσσά μου τὴν ἀηδονολαλοῦσα
τὰ φᾶνε καὶ λιγνὸν κορμὶ θεογιῶ καὶ παλληκίμια.

Ἔνα κουνδοῦν' ἀγολαλεῖ (1) ᾿ς τῆ Σαρακιανῆς μαδάρας,
μὲ τῆ μαδάρας μάχεται μὲ τὰ βουνά μιλῶνε
Μαδάρα καὶ ξεγιόνισε τὰ φέρω τὰ σφαχτά μου (2)
— Τὰ πάρετε κι' ἀμέτε τα πέρα εἰς τ' ἀκρωτήρι
καὶ τὸν Ἀπρίλι φέρε τα νᾶμαι ξεχιοισμένη
τὰ ἰδῆς σφαχτά τὰ ἰδῆς κοιγιούς, τὰ ἰδῆς ἀρνὰ θρομμένα.

Ἵφῆς ἀργὰ ἐξώμεινα κάτω ᾿ς τὸν κάτω κόσμο,
᾿ς τοῦ Χάροντα τῆ γειτονεῖ ἤμουνε ξωμενάσης (1)
κι' ἀργὰ ᾿ρχετον ὁ Χάροντας χλωμὸς καὶ μαραμμένος
κ' ἐμίλει τῆ χαρόντισας κ' ἐροζονάριζέν τῆ (2)
— Ἀθροῦπον μινωδιά δροικῶ γῆ ποῦρι(3) φαίνεται μου:
— Χάροντ' ἀπὸν τὸ μακελλεῖδ' ᾿ρχεσαὶ καὶ θᾶσαι κορυα-
ομένος.
καὶ πέσε τὰ ξεκουραοτῆς μ' ἄθροπος ᾿πᾶ δὲν εἶναι.

(1.) Ἐγολαλεῖ=Ἦγει ἀργά, βραδέως, καὶ πενήτως.

(2.) Τὰ σφαχτά μου—Τὰ πρόβατά μου.

(1.) Ἐσωμενάσης—Ὁ δεικνυκτερεῖον Ἐσωμένο—Δεικνυκτερεῖον.

(2.) Ἐροζονάριζέν τῆ—Τῆς ὀμίλει συνειλεγέτο μετ' αὐτῆς.

(3.) Ποῦρι—Λοιπόν, μήπως. (οὐκοῦν).

Δὲ μὲ θωρεῖς, δὲ οὐ θωρεῶ, πῶς γὰ σοῦ ροζονάρω;
μῆλα σοῦ μπέμπω γήγγουνται κεδώνια μαραγκιούττε (1)
δαμιοζκηρα μὲ τὰ κλαδιά, κ' ἐκεῖνα μοῦ μαδιούττε (2)
μὰ θὰ σοῦ μπέντω μὰ γραφή γλυκά λόγια γὰ λέη
γὰ βεῆς καλὸ γραμματικὸ γὰ σοῦ τήνε διαβύση».

Ἡ δολιότης μιᾶς κόρης

Θεργιὸ μεταμορφώθηκε κ' ἐγένηκε κορούσιο
'εὐ χεῖλια πηγαδιοῦ 'κατοε κ' ἔτοαγκουρομοιδίτο (1)
κι' ὁ Κωσταντής 'κατέβαινε ἀπὸ λαγοῦ κονῆρη
κ' εἶχε τὸ φέσιν του στραβὰ καὶ τὸ τζιφτέν του σπούρδα (2)
— Τ' ἔχεις, κορούσιο μου, καὶ κλαῖς καὶ τζαγκουρομοιδίτσι;
— Τὸ δαχτυλίδι μοῦ 'πεσε 'ς τοῦ πηγαδιοῦ τὸν πάτο
κι' ἀποῦ βρεθῆ καὶ βγάλη το ἄντρα θὰ τότε πάρω.
'εὐ Ἀρχίζ' ὁ νεῖος κ' ἐγδύνεντο κι' ὀμορφοξυπολιέτο (3)
παῖζει τὴν πρώτη βουτακιά (4) καὶ πάει ὡς τὴ μέση
καὶ ξαναπαίζει ἄλλη μὲ καὶ πάει ὡς τὸν πάτο
— Ἀὐν εἶν' ἐπ' ἄρραβώνιδες μουῖδὲ καὶ δαχτυλίδια
μόνο 'ν' ἀθρώπω κεφαλαῖς καὶ γυναικῶ πλεξοῖδες (5)!
Θεργιὸ καὶ ποι' ἄλλο 'γέλασες κ' ἐμὲ 'ς τὸ Χίρω μπέμπεις;

(1) Μαραγκιῶ καὶ μαραγκιάζω = Μαραίνωμαι.

(2) Μαδιῶ = Μαδῶ (φυλλορῶ).

(1.) Τζαγκουρομοιδιούμαι = Λίμαξιόνο στήθων διὰ τῶν ἀ-
νήγων τῶν χειρῶν μου τὸ πρόσωπόν μου καὶ τίλλω (μαδῶ) τὰς
τρίχας τῆς κεφαλῆς μου.

(2.) Σπούρδα = Τὸ ἐκ τοῦ δεξιῦ ὄμου πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος
τοῦ στήθους ἀνω κάτω κρέμασμα διὰ τοῦ ἀρτήρας (λαοῦ) τοῦ
ὄπλου.

(3.) Ὀμορφοξυπολιοῦμαι = Ἐκβάλλω τὰ ὑποδήματά μου
μὲ εὐμορφον τρόπον.

(4.) Βουτακιά = Τὸ ἐν τῇ θαλάσῃ βύθισμα, Βουτιά.

(5.) Πλεξοῖδες = Οἱ πλόκαμοι τῶν μαλλίων τῆς κεφαλῆς.

Ἄ πὸν τὰ ἕρην ἔρχομαι ἄ πὸν τῆ ξερομαδάρα (1)
 δὲ μὲ ζωιτᾶτ ἦ τὰ ἄ μῶθυ δὲ μὲ ζωιτᾶτ ἦ τὰ εἶδα;
 « Εἶδα μαδάρας θλιβεραῖς κουράδια ῥημασμένα
 καὶ μιτατοκάθισμα (2) κ' ἦτον ἀραχιασμένα
 ἴς ἕνα μιτατοκάθισμα ξεχωριστὸ ἄ πὸν τᾶλλα
 μέσα βοσκὸς ψυχρομαχεῖ μέσα βοσκὸς ἄ ποθαίνει. »
 Κλαῖν τον τ' ἀρνιάν του κλαῖν τονε κλαῖν τον καὶ τὰ μεγάλα
 κ' ἔταν ἀρνι μαυροῦμῆτο μωρόριολογᾶ καὶ λέει
 « Ἄς τονε κι' ἄς ψυχομαχῆ ἄς τονε κι' ἄς ἄ ποθάνη
 γιὰτ' ἔφαξε τῆ μάνα μου καὶ οὐλά μου τ' ἀδέσφη
 κ' ἐμένα φοβερίζει με, σιμὲ γὰρ νὰ μὲ σφάξῃ. »

Ἀγίατα θὲ νὰ σηκωθῶ ἄ πὸν τοῦ βοννοῦ τῆ ρίζα
 νὰ οἶρω νὰ ξεμερωθῶ, βοννό μου, ἴς τὴν κορφὴ σου
 νὰ κάμω κέκλο ἴς τὸ βοννὸ βόλιτα (1) ἴς τῆ μαδάρα
 νὰ βρῶ μῖαν πέτρα ριζιμιᾶ (2) νὰ διπλωθῶ νὰ κάτσω
 ν' ἀκούσω γερακιοῦ φωνή, καὶ φάλκο νὰ λαλήσῃ
 ν' ἀκούσω καὶ τὴν πέροδικα τῆ πολιοπλουμισμένη.

Μάνα δὲ κίνω κολατιό, (1) μάνα δὲ κίνω γιῶμα (2)
 ἄ δὲ σοτιάσω τὸ θεογλὸ ποῦναι ἴς τὸν καλαμιῶνα
 κ' ἔχμ τοῦ κεφαλαῖς διπλαῖς τ' ἀμμάθμ δυὸ ζευγιάμα
 τ' ἀντόδια σιμοφύτευτα καὶ τὴν οὐὰ μεγάλη.
 τ' ἀνέχα τοῦ λεονταριοῦ.

(1) **Ξερομαδάρα**—Τὸ γυρνόν ἢ ἕρην (ἀνευ δένδρων) ὄρος ἢ βουνόν.

(2) **Μιτατοκάθισμα**—Ἀργεῖον οἶκημα (ἐνίστε ἀκατοίκτητον ἢ ἐρεπίον) ἐν ᾧ ὑπῆρχε **μιτάτον** ἦτοι ποιμισσάσιον ἐν τῷ ἠ-ποιῶ ἀμέλονται τὰ πρόβατα ἢ αἴγες καὶ τυσοκομεῖται τὸ γάλα.

(1) **Βόλιτα**—Περίπατος (λέξ. Ἱταλ.) βᾶδισμα, περιπάτησις.

(2) **Ριζιμιᾶ**—Στερεάν, (ριζοπαγή).

(1) **Κολατιό**—Πρόγευμα (ἀκράτισμα) (λέξ. Ἱταλ.)

(2) **Γιῶμα**—Γεῦμα. (δειδιόν).

Μαροῦλαν δέρον' ἢ μάναν τῆ Μαροῦλαν μαγκλαβίζει. (1)
«Μαροῦλα ποῦθουν τὸ ταχὺ ποῦθουν τὸ μεσημέρι;
ποῦθουν ἄρα ἔς τὸ δεῖπνό μας δὲν ἦρθες γὰ δειπνήσης;
— Μάνα νερό δὲν εἶχαμε κ' ἐπῆγα γὰ γεμίσω
κ' ἐπῆραν τ' ἄστρον τὸ νερό τὰ νέφη τὸ πηγᾶδι
κ' ἐκάθισα κ' ἀνήμενα κ' ὄρπιζα πῶς θὰ γάρῃ».

Οἱ ἄνδρεῖοι Μπαλωμένος καὶ Καρκανιάς

Προβαίνω ἔς τὸ Θυμαροπὸ ἔς τ' Ἀνίμπαλι 'πὸ πᾶνω,
θορῶ καὶ πρεμαζώνονται ἔς τοῦ Κυπαροσταμάτη
«Παιδιά; καὶ γάμο κάνουνε γῆ καὶ παιδι βαπτίζου»;
— Μουῖδὲ καὶ γάμο κάνουνε μουῖδὲ παιδι βαπτίζου
τρεις γάμους κ' ἂν' ὁ Σουσταναῦς καὶ τὸ ἔχει καλεσμένους
τὸ Μπαλωμένο σύντεκνο τὸ Καρκανιά κουμπάρο,
— Τὸ Μπαλωμένο πιάστ' ὀμπρὸς τοῦ Καρκανιά βαρεῖτε
ποῦνι ἔς τὰ πόδια γλήγορος ἔς τὰ χέρια δυναμάρης. (1)

•Ο Γιώργης ὁ Πλανᾶς

Ἀνάθεμα ποῦ ἔχει δικούς καὶ πορπατεῖ μὲ ξένους
κάνει τοῖ ξένους ἐδικούς καὶ τοῖ δικούς του ξένους,
γιατὶ κ' ὁ Γιώργης ὁ Πλανᾶς μὲ ξένους ἐπορπάθει
μὲ ξένους τρώγε κ' ἐπινε, μὲ ξένους χαροκόπα
Τοῖ ξένους ἔκανε δικούς καὶ τοῖ δικούς του ξένους
Κι' ὄντεν τὸν τριγυρίσανε οἱ γι ἀναμαζωξιάρη (1)
Ζεοβὰ δεξιὰ συντήρηξε κιανένα δὲ γνωρίζει.

Παρακαλῶ σε, μοῖρά μου, μπέφε μου πλούσιον ἄντρα
Νᾶχη ζευγάρια δώδεκα κουράδια δεκατρία
Νᾶχη κουράδια μὲ βοσκούς καὶ μὲ τοῖ τυροκόμους,

(1.) **Δυναμάρης**—Δυνατός, ἰσχυρός.

(1.) **Μαγκλαβίζω**—Τυρανῶ, βασιλεύω τινά.

(1.) **Ἀναμαζωξιάρης**—Παράσιτος (κόλαξ τρώγων εἰς ξένην
τράπεζαν).

Νᾶξη καὶ μελισσόκηπο μὲ τοσοῦ μελισσολόγους
Νᾶξη καὶ σιυροσίγαλη, παλιὰ καὶ νειὰ τὰ σῆρια,
μόνο λιναρομπάμπακα,⁽¹⁾ μοῖρά μου νὰ μὴν ἔξη,
γιὰ νᾶχω χέρια ἀπαλά, κορμὶ μαλαμματέιο
καὶ νᾶχω μπέτη⁽²⁾ ὄμορφο.

Μιά μάνα εἶχε τρὴ παιδιᾶ ἔς τὸν πόλεμο στελεμένα
δὲ πρέπει νὰ τὰ καρτερῆ καὶ νὰ τὰ προιμένη
μὰ κίττα ὀκοτωθῆκανε τοσοῦ Λάκκους εἰς τὴ μάχη,
ἀνάμεσα ἔς τὸ Θέριοσ ἔς τὸν ποταμὸ «Καιρίτη»
κι ὁ ποταμὸς σέρνει κλαδιά, δέντρα ξεροζωμένα
σέρνει καὶ μὰ γλυκομηλιὰ τὰ μῆλα φορτωμένη
ἔς τὰ παρακλωναράκιαν τὴ σαμμένα τρὴ ἄερφάκια
παιδιὰ ποιὰ μάνα τὰ ἔκαμε;

Εἰς τὴν χαραῖς σου, γνιοῦκά μου, κ' εἰς τοσοῦ ξεφάντωσές σου
τὰ ὄρη γίδια νὰ γενοῦν καὶ τὰ βουνὰ κρηγιάρια,
κ' ἡ θάλασσα γλυκὴν κρασί νὰ πιοῦν τὰ παλληκάρια
κι ἡ γι ἄμμος ἡ γι ἄμίτρητη χρουσαῖρια καὶ διαμάνητα.

Ὁ Γιάννης μὲ τὸν ἥλιο συνορίζεντο⁽¹⁾
τὸ ποιὸς νὰ πῆ ἔς τὴν δύοι γληγορήτερα
κ' ὁ ἥλιος ἐδιασκέλα ὄρη καὶ βουνὰ
κι ὁ Γιάννης ὁ καῖμένος χαμολάγκαδα⁽³⁾
κι ὁ ἥλιος ἐβραδνάστη ἔς τὴν μανίτσαστον⁽⁴⁾
κι ὁ Γιάννης ὁ καῖμένος ἔς χαμόκλαδα.

(1.) **Λιναρομπάμπακα**=λινόβρια καὶ μπαμπάκια.

(2.) **Μπέτης**=Στήθος.

(1.) **Συνορίζομαι**=Φιλονεικῶ, ἀμιλλῶμαι, συνερίζομαι.

(2) **Διασκέλω καὶ διασκελίζω**=Διαβαίνο διαέρχομαι μὲ τὰ σκέλη τῶν ποδῶν μου.

(3) **Χαμολάγκαδα**=Χαμηλὰ λαγκάδια.

(4) **Μανίτσα καὶ μανοῦλα καὶ Μά**=Μήτηρ.

Ἐγὼ τὸν ὄφι ὀκότεωσα τὸ Λοῦκο ἔμερωσά τον
μὰ τοὶ γειτόνους τοὶ κακοὺς δὲ ξέλω γὰ ἔμερωσά,
μὰ βρα μὰ στράτα καθαρὴ πολλὰ καμαρωμένη,
ὄρτεν περυνῶ ἔς τὴ γειτοριά καὶ πάω ἔς τὴ δουλειά μου
γὰ μοῦ ἔμιλουν γὰ μὴ ἔμιλω.

Πίνω το, μάνα, τὸ κρασί πίνω το γὰ μεθύσω,
Πίνω το γὰ ξεδιαντροπιῶ τὴν κόρη γὰ φιλήσω
γὰ μ' εἶρω ἢ γίγχα κ' ἢ γι αἰγὴ εἰς τὸ ἀγαλιῶ τὴν πόρτα
βρίστω τὴν πόρτα σφαλιχτὴ καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα
μπαίνω κ' ἐγὼ καὶ κουρταλῶ⁽²⁾ λέω τση γὰ μ' ἀνοίξω
— Ποιὸς εἶσ' ἐσὸν ποῦ κουρταλῶς καὶ λέεις γὰ σ' ἀνοίξω;
— Μὰ γὰρ ἔμαι ὁ τίς κ' ὁ τάδε τίς κ' ὁ νεῖος ἀποῦ κατέεις
Σὰν εἶσαι ὁ τίς κ' ὁ τάδε τίς κ' ὁ νεῖος ἀποῦ κατέχω
ἔπέ μου σουσοῦμα⁽³⁾ τοῦ σπηθιοῦ ν' ἀνοίξω γὰμπης μέσα.
— Κερὰ ἔς τὴ μέση τοῦ σπηθιοῦ χροσοῦ κατὴ ἴλα κ' ἄφτει
— Παιδιῖ; κ' ἀτός σου τὸ ἔξερες γὴ καὶ κιανεῖς σοῦ τὸ πε;
Ἐγὼ εἶσ' ὁ τίς κ' ὁ τάδε τίς κ' ὁ νεῖος ἀποῦ κατέχω
ἔπέ μου σουσοῦμα τοῦ κορμιοῦ ν' ἀνοίξω γὰμπης μέσα
— Ἐλγὰ ἔχεις εἰς τὰ μίγουλα κ' ἐλγὰ ἔς τὴν ἀμιασούλη
κ' ἐλγὰ ἔς τὴ ὄργα τοῦ βυζιοῦ καὶ θὰ μὲ κουζουλαίνω⁽⁴⁾
— Τρέξετε βάγιες⁽⁵⁾ τρέξετε ν' ἀνοίξετε τοῦ ξένου
φίστε καὶ γλινκὴν κρασί κανάτις γεμισμέναις
καὶ δάνας παραγεμιστοὺς καὶ οἶμα σουβλιωμένα
στούσατε καὶ τὴ κλινὴ μου.

(1.) **Ξεδιαντροπέπομαι**—Παραπιῶ, ἀφίγω, βγίζω τὴν ἐντροπήν ἀπὸ ἐπάνω μου. (ἀπαισχύνομαι).

(2.) **Κουρταλῶ**—Κτυπῶ, κροτιῶ. (κραταλιζῶ).

(3.) **Σουσοῦμα**—Χαρακτηριστικὰ, γνωρίσματα, σημεῖα.

(4.) **Κουζουλαίνω**—Καθιστῶ ἢ κάμνω τινὰ τρελλόν.

(5.) **Βάγιες**—Ὑπηρέτριαι, θεραπευτιδές.

Κάλισμα γάρ ὁ Φωστιατὴς τὸ γάμον του γὰ κάρη
κ' ἐννιά μέραις ἐξίγωνε κ' ἄλλαις ἐννιά ἐκάλε
ἔς τὸ ὑστερόν του κάλισμα τ' ἀπάντηξεν ὁ Χάρος
« Ἀγάλι γάλι Κοισιατὴ καὶ μὴ βαροξοδιάξῃς⁽¹⁾
γιατ' ἔχομεν λογαρισμό ».

Μανώλην ἔχουν ἔς τὴ φλακὴ Μανώλην μαγκλαρίζου
δύουνοι καὶ μαγκλαβίζου τον κ' ἀδικουτρανοῦν τον
κ' ἢ μάναν του ἔς τὸ γύρον του τζαγκουρομαδιομένη
Μανώλη, μὴν ποικαίρεσαι καὶ μὴν βαροκαοδίξῃς
καὶ τὴ μεγάλη παρασκή καὶ τὸ μέγα Σαββάτο
ζάνουν οἱ γι' ἄρχοντες μιστὰ βγάινουνε φλακισμένους
κ' ἢ δὲ σὲ βγάλου τοτεσῆς ὁ Θεὸς θὰ σὲ γλυτιώσῃ.»

Μὴν ταχινὴ⁽¹⁾ σηκάνομαι γὰ πῶσι ἔς τὸ κυνήρι
κ' ἦταν ἔκειν' ἢ ταχινὴ ὄντεν ἢ γῆς ἀνοίγει
καὶ παίρω τὰ σκουντάκια μου⁽²⁾ καὶ τὰ λαγωνικά μου
ἔς οὐλο τὸν κόσμο γέρεφα γὰ βροῦ τὴν πέροδικά μου
οὐλο τὸν κόσμο γέρεφα ἀνατολή καὶ δύσι
μουῖδὲ λαγὸς μ' ἀπάντηξε μουῖδ' ἔρημο περδίκι
παρὰ μὰ κόρη κ' ἔπλυνε ἔσὲ μαρμαρένια βρούσι
τὴν πέτσα μου τῆ πέταξα γὰ μου τὴ σαπουνίσῃ
« Μετὰ χαρῆς, λεβέντη μου, τὴν πέτσα σου θὰ πλύνω
καὶ μὲ τὴν πετροπέροδικα θὰ σοῦ τήρε γαῖρω⁽³⁾ ».
Κ' ἔστεγα γὰ κ' ἀνήμεια γὰ μου τήρε γυρσίση
μὰ τυχ' ὁ πετροκοτσιφὸς κ' ἔλειπ' ἀπὸ τὴ βρούσι
σηκάνομαι κ' ἐγὼ πὸ κεί καὶ πῶσι καὶ τὴ βρούσι
θωρῶ τήρε κ' ἐφίλιεν τὴ ἔς ἓνα δευτῶ ποκάτω.

(1.) Βαροξοδιάξῃς = Βξοδεύω πολλή, ἕαρέως. Βῆμαι πολυδά-
πανος.

(1.) Ταχινὴ = Πρωία, πρωτὶ (ἄλλ. ταχί).

(2.) Σκουντάκια καὶ σκουδιά = οἱ λαγωνικοὶ κύκλοι.

(3.) Γαῖρω = Γυρίσω, ἐπιτρέψω. Γαῖρω = ἐπανέρχομαι, γυρίζω.

« Τί κάνεις κινῶ, κορίτσι μου, λώμπης γίλις τὴν πίτσα;
ἄν τήνε γίλισης γὰ μιά, γίλιε με ἄμνα δέκα
« Δὲ τὴ γιλῶ, πουλόκι μου, μόνο τὴ καμαρῶνω.
κι' ἀπῶω ἔς τὴ βυζάκια μου ἐκειδῶ τὴν ἀπλώνω
Κ' ἢ μάναν τση τήνε θωρεῖ ἀπ' ὄρηο παρεθύρι
— Κόρη καὶ δὲν ἀπόπλυνες ἔς τὸ σπῆτι γὰ γαίρης;
— Ἐπλυνα ἄγῶ κι' ἀπόπλυνα ἔς τὸ σπῆτι γὰ γαίρω
γαίς κνηγῶς μὲ κνηγῶ καὶ δὲ μπορῶ γὰ γῆγω.
« Νὰ ζήσης, κνηγῶση μου, δέσε τα τὰ σκουδιά σου⁽¹⁾
κ' ἢ κόρη ναι φοβητοιαρῶ⁽²⁾ γὰ μὴν τήνε δαγκάσου».
— Μὰ μένα τὰ σκουιτάκια μου τὴν κόρη δὲ δαγκάρον
μὰ θέλε ὁ Θεὸς κ' ἢ μοιρῶ μου γυναικα γὰ τὴν πάρω...

Μάνα, κι' ἄν ἐρθουν γίλοι μας κι' ἄν ἐρθουν οἱ γι ἐδ. καὶ
(μας
μὴν τῶνε πῆς κι' ἀπόθανα, γὰ τοῖ βανοκαρδ οης⁽¹⁾
σιρῶσέ των τάβλα γὰ γεντοῖν καὶ κλίνη γὰ πλαγιάσου
σιρῶσέ των παραλέζουλα⁽²⁾ γὰ θέσουν τ' ἄρματῶν τω
καὶ τὸ προῖτ' ὄσ σηκωθῶν καὶ ὄ' ἀποχαιρετοῖνε
ἄπέ τωνε πῶς ἀπόθανα.

Μιὰ Μυλοποιαρίτσι τοῦ μυλωνῶ γυναικα,
μετζε κλώθει κ' ἀναλῶ⁽¹⁾ καὶ σῆμα μασονοῖζι⁽²⁾

(1.) Σκουδιά καὶ Σκουιτάκια = Οἱ λαϊκῶνικὸὶ σκόλλοι.

(2.) Φοβητοιαρῶ = Δειλῆ. Φοβητοιάουε = δειλῶς.

(1.) Βανοκαρδίω = Στενοχωροῦμαι, ἔχω βαρεῖᾶ τὴν καρδίᾶ μου, δυσφορῶ.

(2.) Παραπέζουλον = Εἶδος καναπέ λθοκίστου παρὰ χωρι-
κόις, ἐκτισμένου εἰς τὰς πλευρὰς τῶν ἰσογείων οἰκιῶν καὶ χρησι-
μεύοντος ἀντὶ καναπέ (ἐνίοτε καὶ ὡς κλίνη).

(1.) Ἀναλῶ = Ἐκβάλλω τεχνικῶς τὴν μέταξαν ἐκ τῶν κου-
κουλιῶν.

(2.) Μασονοῖζι = Ἰεμάζω τὰ μαπούσια (μικροὺς καλαμίσκους)
ἐκ νήματος ἢ κλωστῆς.

εἰς τὸ ὄρανον· τὸ δὲ διέζεται() ἔς τοις κόμπους τ' ἀναλύσει
κ' εἰς τὸν ἀφρὸ τοῦ θάλασσης ἔσπεσε(4) τ' ἀργαστήρι(5)
Κι' ὁ μῆλος τῆς ἐπέρουσε ἕσπῃ τὴν ἴντα φαίνει
« Τ' ἀφέντη σου ποκίμωο κ' ἔσπερα γελεζάκι.»

Γιὰ εἶτε μαῖρα τὸ βοννὰ καὶ στέκουν βορκαομένα,
Μουῖδ' ἄνεμος τὰ πολεμῶ μουῖδὲ βορζή τὰ σέρενι,
μόνο διαβαίν' ὁ Χάρονας σέρενι τὸ ἀποθαμμένους
παίρει τοὺς νεοὺς ἀπὸ μπροστά τοὺς γέροντας ἀπ' ὀπίσω
καὶ τὰ καϊμένα τὰ μικρὰ ἔς τὴν σελ' ἀρραδιασμένα
« Κόνεψε(1) Χάρο οὐ χωριὰ κόνεψε ἔξὲ μιά βρούσι
γὰ ποῖν οἱ γέροντες νερὸ κ' οἱ νεοὶ γὰ παῖξουν βόλι
καὶ τὰ μικρὰ παιδόπουλι λουλούδια γὰ μαζώξουν.»
— Μὰ δὲ κονεῖγω ἔξὲ χωριὰ δὲ σταίνομε ἔξὲ βρούσι
κ' ἔρχοντ' ἢ μάνις γὰ νερὸ γνωρίζουν τὰ παιδιὰν τῶ
γνωρίζονται τ' ἀνθρώποινα ξεχωρισμὸ δὲν ἔχουν.

Μηλίτσα ποῦ ἴσαι ἔς τὸ γρεμνὸ τὰ μῆλα φορτωμένη,
τὰ μῆλά σου μυρίστηκα μὰ τὸ γρεμνὸ φοβοῦμαι.
« Μὰ σὺ φοβῶσαι τὸ γρεμνὸ ἔβγα ἔς τὸ μονοπάτι.»
Καὶ παίρω τὸ στρατὶ στρατὶ τὸ μονοπάτι πᾶθιον
τὸ μονοπάτι α' ἔβγαλε ἔς ἔρημο κλησιδίκι
βοίστω σαράντα μνήματα ἀδέσφια κι' ἀξιδέσφια
μὰ γὰ μνήμα παρόμνημα ξεχωριστὸ ποῦ τ' ἄλλα
Ἄν τὸδα καὶ τὸ πῆτσα πῆνω ἔς τὸ κεγαλάρι
δροικῶ τὴ πλύζα καὶ βορκαῶ τὸν νεὸ κ' ἀνωστενίζετι

(3.) Διάζομαι = Ἐτοιμάζω διὰ τὸν ἀργαλεῖον τὸ στήμον.
(στήμονα.)

(4.) Ἐσπεσε = ἔπεσεν.

(5.) Ἀργαστήρι = Ἀργαλεῖός· ἐν τῷ ὀπίσῳ ὑφίνουσι αἱ γυναῖκες ἢ καὶ οἱ ἄνδρες.

(1.) Κονεῖγω = Καταλύω (παραμένω) ἐν τινὶ οἰκίᾳ ἢ εἰς τι μέρος.

« Ποιὸς εἶσ' ἐοῦ ποῦ μὲ πατεῖς κί' ἄποῦ μὲ λογαριάζεις;
περὸς δὲν ἐμπηγέντιζα τῆ γῆ γὰ τὴν πατήσω
κ' ἐδῶ τὴν ἔχω πάπλωμα σεντόνια καὶ κοιμοῦμαι.

Τριανταφύλλικι μου κόκκινο μῆλο μου μυροδίτο,
κρατῶ σε καὶ μαγαίνομαι φίλῳ σε καὶ χλωμαίνω
βάνω σε 'ς τ' ἀγκαλάκια μου καὶ λαχταρ' ἢ καρδιά μου.
Λέει μου⁽¹⁾ κί' ἄλλον ἀγαπῆς, λέει μου κί' ἄλλο θέλεις
— Σὺ δὲν πιστεύεις, ἀπιστε, 'σὰ δὲ θωοῦ ὁ νοῦς σου,
μπέμφε γὰ φέρης τοῖ γιαιτροῦς τοῦ Πόλις τὰ ξυράφια
γὰ σκίσειν τῆ καρδοῦλά μου γὰ τῆ φυλλολοήσης
ἀνὲν κ' εὐρηῆς ἄλλοῦ φίλι κ' εὐρηῆς ἄλλον κανάκιμ⁽²⁾
κόψε μου τὸ κεφάλι μου.

Ἔμπα, Μά, 'ς τὸ πρῶβόλι μας γὰ ἰδῆς τὰ 'πορικὰ μεις
γὰ ἰδῆς τὸ ρόδο πῶς ἀθεῖ τὸ μῆλο πῶς μυρίζει
γὰ ἰδῆς τὸν κισσοβάσαρμω μιά λεγερὴ τὸν παίρνει
μιά μανρομμίτα μιά ξαθὴ ποῦ λαχταρ' ἢ καρδιά μου.
Μηδὲ τὰ κλαῖτε τ' ἀσφανά μουῖδὲ καὶ τοῦ χηράδες
γὰ κλαῖτε τοῦ χαιράμεναις⁽¹⁾ τοῦ κακοπαρτορμεμέναις
ἀποῦχον τὸ ἀντρος τοῖ κακοῖς κακολογαργιαστάδες⁽²⁾
ἀποῦ ζυγιάζον τὸ ψωμί τὸ πρῶτικὸ τ' ἀλεῦρι,
πῶς κάνει τέσσερα ψωμιά.

'Ἄλλον πρῶμμα δὲ χαιροῦμι 'ς τὸν κόσμο τὸν ἀπῖνω
'οῦ τ' ἄλογ' ὄντε πορπαιεῖ τὸ κάτεργ' ὄντε τρέχει
'σὰν τὰδεργάκια τὰ καλὰ ὄντεν συμπορπατοῦντε,

(1.) Λέει μου=Μοῦ λέγουν.

(2.) Κανάκιμ=Θωπειάς, χαϊδεύματα.

(1) Χαιράμεναι=Δι χαιροῦνται (ἔργαται).

(2) Κακολογαργιαστάδες=Στραψόδικαι, οἱ ὅποιοι κλέβουν
κακὸν λογαριασμόν.

Κ' ἡ μοῖράν τω τά τοῖτωσε⁽¹⁾ γιά νά ξεχωριστοῦνε.
Κι' ἀγάπησ' ὁ μικρότερος τοῦ πρώτου τῆ γυναικα
μιά ἴτρεπετο νά τοῆ τὸ πῆ νά τοῆ τὸ μολοῖση,
Μιὰν ταξιγὴ μιὰν ἑορτὴ μιὰ σκόλη μιὰν ἡμέρα
ἔβγαν' ἡ κόρη ἀπὸ λουτροῦ κι' ὁ νεὸς ἀπὸ μπαρμίσση,
κι' ἀποδιαντράπει⁽²⁾ κ' εἶπέν τῆ « Κουνιάδα μ' ἀγαπῶ σε ».
— Σᾶ μ' ἀγαπᾶς, κουνιάδο μου, σφάξε τὸν ἀδερφό σου
— Κ' ἴντ' ἀφορμὴ θε νά τοῦ βρῶ νά τότε καταλύσω;
Ποῦρι ὁ Θεὸς σᾶς ἔμπεφεν ἀμπέλια καὶ περβόλια,
ἐμπῆστε⁽³⁾ νά μοιράζετε τὰμπελοπέροβλά σας.
κι' ἔβου μηλιά γλυκομηλιά ἔς τὴ μιάντα τὴ δικήσου
Κι' ἔβου μηλιά ξυνομηλιά ἔς τὴ μιάντα τ' ἀδερφοῦ σου
κ' ἔκκ' ἀφορμὴ θενά τοῦ βρῆς νά τότε καταλύης. —
— Σᾶ χάσω γιὸ τὸν ἀδερφό μπλεῖο μ' ἀδερφό δὲ κίνω
σᾶ χάσω τὴ κουνιάδα μου πάλι κουνιάδα κίνω.

Ἡ ὠραία ξανθὴ

Δώδεκα χρόνους ἔκαμα βοσκὸς ἔς τὸ Σαλοῖκι.
κ' ἡ βοσκικὴ⁽¹⁾ μ' ἴντᾶ ἴνε κορῖσ' ἐντὶ χιλιάδες
χώρια ἐμέτρον τοῆ ξαθαῖς, χώρια τοῆ μαρομμιάταις
χώρια τοῆ γαϊταρόφρουδες το' ἀλναιοδοπλεμμένας
μιά διάκορῆ⁽²⁾ μου μιὰ ξαθιὰ τὸ φῶρε τοῆ καρδιᾶς μου».

Ἡ ἄλωσις τοῦ Ἡρακλείου ἔνεκα προδοσίας.

Κάτσο, καὶ ποῦ ν' οἱ λύγγοι σου καὶ τὰ καρπαναοργιά σου
καὶ ποῦ ν' οἱ γι ἀντρειωμένοι σου, ἄμορφα παλληκάρια;

(1) **Τοῖτόνω** = Ἵποκινῶ, ἐξερεθίζω, ἀγκυλώνω μὲ τὴν τοῖταν =
συνθεσόν τε ὄργανον κυρίως ἀκάνθα.

(2) **Ἀποδιαντράπει** = Βράζω ἢ ἀφήνω τὴν ἐντροπὴν ἀπὸ
πάνω μου (ἵπαισγύνομαι): Ἀποδιαντράπει = Ἀφήκε τὴν ἐντροπὴν.

(3) **Ἐμπᾶστε** = Ἐμβήτε. ἀρχίσατε.

(4) **Κουνιάδος** = Γαμβρός. Κουνιάδα = Ἰυναικαδέλφη.

(1.) **Βοσκικὴ** = Ἡ ὑπηρεσία τοῦ βοσκῆ.

(2.) **Διακόρῶ** = Παραμερίζω, ξεχωρίζομαι, ἀπομακρόνομαι ἢ
ἀπομονοῦμαι τῶν ἄλλων.

« Μὰ μέγα οἱ γι ἀντροισμένοι μου ὄμορφα παλληκάρια
ἢ μάτρη γῆς τὰ χαίρειται ἕς τὸ μαντισμένο Νίδη
δὲν ἔχω ἀμάχι (1) τοῦ Τουρκιῆς μουιδὲ κακιά τοῦ Χάρου
μόνο ἔχω ἀμάχι καὶ κακιά τοῦ σκόλου τοῦ προδοτή
ἀποῦ μοῦ τὰ κατάδουδε. (2)

Σφακιανὰ καὶ Καλεργιανὰ κουράδια

᾽Σ τὰ χιόνια χιοιστήκανε Καλεργιανὰ κουράδια
Καλεργιανὰ καὶ Σφακιανὰ καὶ ἀποῦ τοῦ Γερακόρη
γυρεύγουσιν τὰ καὶ οἱ βοσκοὶ κλαῖν' τὰ οἱ τοικοκυροῖν τῶ
μὰ ὄσιν τὰ κλαίη ἔνας βοσκὸς κιαεῖς δὲ τὰ λυπῶται
« Σεῖσε, κουρνέ, (1) τὸ γένει' σου γὰ παῖξη τὸ κουδοῦνι
γὰ τὸ γροικῆσουν οἱ κριγοὶ γὰ παῖξουν τὰ σκλαβέργια (2)
γὰ τὰ γροικῆσου τὰ δζᾶ γὰ παῖξουν τὰ λεράκια (3)

Παράπονα κόρης ὑπάνδρου

Μάρα μ' ἑκακοπιάντρηρες καὶ μ' ἔδωκες ἕς τοῖς κάμπους
μὰ γὴν ἕς τοῖς κάμπους δὲ βασιῶν γλυκὴν κροῖοὶ δὲ πίνω
γιατ' ἀγαλίτσα δὲ λαλεῖ καὶ κοῦκοὶ δὲ φωνιάζου
φωλιάζ' ὁ κοῦκος ἕς τὰ βοννά καὶ ἢ πέροδικες ἕς τὰ δάση
φωλιάζει μὲν Λασιώτῃσα καὶ μὲν Λασιωτοπούλα
φωλιάδες ἐπνιγῆκανε ἐξῆντα δυὸ χιλιάδες
κλαῖν' ἢ μανάδες τὰ παιδιὰ, κλαῖν' ἢ γουαῖρες τὰ ἄντρες
καὶ μὲν κοπέλα ὄμορφη τὸν ἀγαπημικὸν τοῦ
ἄτζεμπα καὶ ποῦ βρίσεται;

(1.) Ἄμαχι—ἔχθρα, μίσος.

(2.) Καταδοῦδω—Προδοῦδω τινά.

(1) Κουρνός—Ποικιλόχρους τὸ ἄεσμα. ποικιλόθερμος (λέξ. Ἰταλ.)

(2.) Σκλαβέρι—Κωδων μέγας κρεμάμενος εἰς τὸν λαιμὸν τῶν
κριῶν ἢ τράγων.

(3.) Λέρι καὶ λεράκι—Κωδωνίσκος κρεμάμενος ἐπὶ τῶν αἰ-
γῶν ἢ προβάτων.

"Ἴτα τὰ θέλοντ' ἐπιθυμῶντες τὸν Ἀγριλὲ καὶ πᾶν' ἐα,
ποῦ κείνοι ποῦ τὰ πίνατε ἐθέσαν κι' ἀποθάναν;
* Ἀποθάνεν ὁ Κίπαρης, ψυχρομαχεὶ ὁ Βελόνης
Πάρτετέ ἐα καὶ ἀμέτε ἐα εἰς τὸ Φουρνὲ γῆ Ζουρβα
ἀποῦ ἦτε οἱ γι ἄντρος* πίνουτ' ἐα καὶ τὰ χαροκοποῦτε.

Πόθος χάριν μιᾶς ἐβροαιοπούλας.

Χροπέ μου καὶ τὰ γίνετον ἢ γι 'Οβροακῆ λειψάδι
κ' ἢ γι 'Οβροαιοπούλας πέρδικες κ' ἐγὼ περδικολόγος (1)
τὰ πάρω τὸ τουφέκι μου τὸ περδικόπουλό μου
τὰ βγαῖνα τὰ κονήγοντα με ἀν σκίλαν 'Οβροαιοπούλα
ποῦ' τότε δώδεκα χρονῶ ἀστραφτερῆ δροσιάη.

Γιῶς μέριμνας μ' ἀπάντηξε κ' εἶχε τ' ἀτζι(1) στριμμένο
— Ποῦ πᾶς ἀφεί(2) μέριμνα κ' ἔχεις τ' ἀτζι στριμμένο;
— Ἀπελι εἶχα 'ς τὴ Βλαχιά καὶ πᾶ τὰ τὸ τραγῆσω,
κ' ἐπέτυχε τὸ ἔρημο κ' ἔκαμε πέντε ρόγες
(τὸ μπράτσο σηκωμένο, καὶ τὸ μπερτσὲ πλεμμένο, κι' ὀπίσω
γυρισμένο, σφρακτὰ καλὰ ζωσμένος, φράγκικα ξυρισμένος,
ὄρθραῖκα ντυμένος, τούρκικ' ἀρματωμένος κ' ἦτον καὶ μέρ-
(μγγας

"Ἢλιέ μου, καὶ φεγγάρι μου, καὶ κόσμ' ἡγευτή μου,
'ς οὐλον τὸν κόσμ' ἀνάτειλε 'ς οὐλῆν τὴν οἰκοσμένη
'ς τῷ Μπαρμπάρεσω τῆς ἀϊλαῖς ἦλιε μὴν ἀνατείλης
κι' ἀν ἀνατείλης, ἦλιε μου, τὰ γοργοβασιλένης(1)
γιὰ τὰ βραχού οἱ γι ἀχινές σου πὸν εἶω σκλαβῶ(2) τὰ
| δάκρυα

(1.) Περδικολόγος—Εἰδικὸς θηρευτῆς (κονηγὸς) περδικῶν.

(1) *Ατζι—Κνήμη, γάμπα.

(1) Γοργοβασιλεύω—Δύω ταχέως.

(2) Σκλαβιδῶν ἢ Σκλάβων—Διχμάλωτων, ρουλων, ὑποχει-
ρίων.

Ἀπὸ λαγκάδια ἀνάστρον⁽¹⁾ κ' ἤμουνε διασπόμενος
 κ' ἐξέτρεχα τὰ βρωῦ νερὸ τὰ πῶν τὰ ξεδιυράσω
 κ' ἀπῶντηξέ μου μιὰ ξαθὴ μιὰν ἀλυσσοπλεμμένη⁽²⁾
 — Δὸς μου κόρη τ' ἀχείλια σου τὰ τὰ γλυκοφιλήσω.
 — Σὰν θὲς εἶδ' τ' ἀχείλια μου τὰ τὰ γλυκοφιλήσῃς
 ἀράδες κάμε τὰ γλουριὰ καὶ σιάσες⁽³⁾ τὰ τρικίνια
 κ' ἔλα ἴνα σαββατόβραδο τὰ μ' εἴρῃς μοναχὴ μου
 ποῦ πάει ἢ Μὰ ἴς τὴν ἐκκλησιὰ κ' Ἀφέντης ἴς τὴ ταβέρινα
 τὰ δνὸ μ' ἀδέροια ἴς τὸ σκολιό.

Μὰ πῆραν πάλ' οἱ Σφακιανοὶ Καλεργιανὰ κουράδια
 Καλεργιανὰ καὶ Σφακιανὰ κ' ἀπὸν τοῦ Γερακάρη
 τὴ στράτα στράτα τὰ λαλοῦν τὴν ἄμμον ἄμμο πῶνε
 μ' ἀπῆτης καὶ τὰ φτάσανε εἰς τὸ περιχειλιάκι⁽¹⁾
 ἀρχίξ' Ἀντρές τὰ τραγουδῆ τὰ περισσομαχᾶται⁽²⁾
 κατ' ἡμέραις κοκκινόματαις.

Ποῦ θὲ ν' ἀκούσῃ κλαῖματα κ' ὁμορφα μυρολόγια
 ἄς πᾶ εἰς τὸ ψηλὸ βουνὸ τὰ τοῦ βγοριό⁽¹⁾ ὁ Λάικως
 ν' ἀκούσῃ τὴ Κανάκενα πῶς κλαίει τὰ παιδιὰν τοῦ.
 Γερῶνουμε μὲ τὸ ψηφί⁽²⁾ Σήγη μου μὲ τὸ διῶμα⁽³⁾
 Πῶλο μου ζγουρομάλλη⁽⁴⁾ μου, παιδιὰ μου ξακουμένα.

(1.) Ἀναδέγνω = Ἀνασύρομαι· ἀνέρχομαι πρὸς τὰ ἄνω. Ἀναρ-
 ριγῶμαι.

(2.) Ἀλυσσοπλεμμένη = Ἡ ἔχουσα μακροὺς τοὺς πλοκάμους
 (τῶν τριγῶν) τῆς κεφαλῆς τῆς ὡς ἀλυσσίδα.

(3.) Σιάδες = Σειράς.

(1.) Περιχειλιάκι καὶ περιχείλο = Τὸ ἀκρότατον ἄκρον τοῖχου
 ἢ τείχους, ἢ θαράθρου, ἢ κρημνοῦ.

(2.) Περιδομαχοῦμαι = Μάχομαι περισσῶς (ἐπὶ πλεόν τοῦ
 δέοντος). Ἀσθμαίνω περισσότερον. Κουράζομαι πολὺ.

(1.) Βγοριόω = Φαίνομαι ὑψηλᾶ. Ἐξέχω

(2.) Ψηφί = Τιμὴ, ὑπόληψις (δ.). Διῶμα = Βλέμμα.

(4.) Ζγουρομάλλης = Ὁ ἔχων τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς
 σγουρά (ὄστρυχώδης).

Ἵ πολλοὺς πολέμους ἔλαχα κ' εἰς ἑσπασιαῖς ἐμπῆκα
ποτὲς σπασιαὶ δὲ μ' ἔβλαψε μπάλαις δὲ μὲ περῶσα
Ἵ τὰ μὴ πετρὲ (1) ποῦ μοῦ παιξε τῆ χήρας τὸ κορῶσι
ὀπίσω ἔμειν' ἢ πετρὲ κ' ὀμπρὸς ἐπῆγε ὁ πόνος
τὸ στόμα μ' αἶμα γέμισε ποθαίνω ὁ καῦμένος.

Στραθιώτης ἐπετάλωσε ὄξω Ἵ τὸ φεγγαράκι
«Φέξε μοῦ φεγγαράκι μου τὰ πέταλα νὰ οὐάξω».
Χροῦσα τὸνε τὰ πέταλα κ' ὀλάργουρας ἢ μπρούκας
κ' ἢ κόφ' ἀποῦ τόνε κερῆ ἀσημοκουκλωμένη.

Ἵ γι ἀγαπητικιά τοῦ ὀκλάβου.

Ἵ ἔναν καράβι Κρητικὸ Ἵ τὴν Προῦσα Ἵ ἀραμένο,
Μηδὲ πολλὰ μικρὸ Ἵ τόνε μηδὲ πολλὰ μεγάλο
Ἵ ἔξῃτα δυὸ πηχῶ Ἵ τόνε κ' εἶχε καὶ χίλιους μέσα.
Τρακόσι Ἵ ἦσαν οἱ γι ἄρχοντες καὶ ὀκλ' οἱ γι ἄλλοι ναῖταις.
Κ' ὀμορφονὸν ἐκλέφανε Ἵ πὸ μὲσ' ἀποῦ τὴ βάρδια.
Μάνα δὲν εἶχε νὰ τὸν κλαῖ, κῆρη νὰ τὸν λυπῆται
Μηδ' ἀδερφῶ, μηδ' ἀδερφῆ νὰ τὸν ψυχοπονᾶται, (1)
Μά Ἵχε παλῆ Ἵ ἀγαπητικιά καὶ τὸν ψυχοπονᾶτο.
Βῆνει φλουριά Ἵ τὴν τσέπην τῆ, τοικίτια Ἵ τὴν ποδιάν τῆ,
Καὶ παίρνει καὶ τῆ βῆγαις τῆ τὴν ἄμμορ ἄμμο παίει
Ἵ ὠρεῖ καράβιν ὀμορφο ἀνάμεσα πελάγους,
Βῆνει τὸ σαρκάκι τῆ σενιάλο τῶνε κάνει
Ἵ, Τὸ νεῦ ἀποῦ μοῦ κλέφτετε Ἵ πὸ μὲσ' ἀποῦ τὴ βάρδια
Ἵ ἄ θέτε δόστε μοῦ τόνε νὰ σᾶς τόνε πλερῶσω
Κ' ἔφτι φοραῖς τοῦ βάρους τὸν φλουριά νὰ σᾶσε δῶσω.
Κ' Ἵ δὲ μὲ φτάνουν τὰ φλουριά πουλῶ καὶ τὸ καγτάνι, (2)
Ἵ Ἀποῦ μοῦ τ' ἀποκόφανε μὲ τὸ μαγαθιᾶρι.

(1.) Περῶσα = Πετριά, λιθοβολισμός (ἐντ. = ματιά).

(1.) Ψυχοπονῶμαι = Συμπάσχω συμπονῶ πρὸς τινα.

(2.) Σενιάλο = Σημεῖον, σημαία.

(3.) Καθῆάνι = Εἶδος, ἐπενδύτου. (λέξις Τουρκ.)

Κι' ἄ δὲ μὲ φτάξουν τοντανὰ πουλῶ καὶ τοῦ τοιομέδες,⁽⁴⁾
'Αποῦ ἴε χρουσοκέντητοι μὲ τὰ μαργαριτάρια."
Κι' ὁμορφονεὶὸς τοῦ μίλησε πὸ μέσ' ἀποῦ τ' ἀμπάρι'
« Ἄν ἔχης γρόσια τρώγῃ τα καὶ ῥοῦχα ξέσκιζέ τα
Μὰ γὼ δὲν ξεσκληβόνομαι 'ποῦ τῶ Φραγκῶ τὰ χέρια."
Χρουσὸ κοντᾶρι ἔσυρεν ἀπ' ἀργυρὸ φουκάρι
Ψηλὰ ψηλὰ τὸ πέταξε κ' εἰς τὴ καρδιάν τοῦ φτάνει.

Τὸ κυβοῦρι τῶν ἀρραβωνιασμένω.

Μιὰ λιγερή ψυχομαχεῖ, κόρ' ἀρραβωνιασμένη,
Κ' ἡ Μάραν τοῦ ἔς τὸ γέρον τοῦ τζαγκουρονομιδιομένη.
— Ποδαίρεις Ἐργινοῦσά μου κ' ἴντα μοῦ παραγγένεις;
— Μίνα μ' ἄν ἔρθ' ὁ Κωσταντῆς μὴν τοῦ βαροκαρδήσῃς,
Στρῶσέ του τάβλα νὰ γευτῇ καὶ κλῆνῃ νὰ πλαγιῶσῃ,
Στρῶσε καὶ παραπέζουλα νὰ θέσῃ τ' ἄρματιάν του
Κι' ἄνοιξε τὴν κασέλα μου, τὴ μαυραραχριασμένη,
Λός του τὰ δαχτυλίδιαν του καὶ τὰ χαρισματαῖν⁽¹⁾ του
Νὰ πᾶ νὰ βοῆ γυναικίαν του κ' ἄλλου πεθερικίαν του.
Κι' ὄντεν τὸ λόγο κ' ἤλεγε ὁ Κωσταντῆς ἐφάνῃ
Ἐ τὴν πέρα μάντα ἔς τὸ βουνὸ ἔς τ' ἄλογο καβαλλάρης'
Ἐ τοῦ πεθερῶς του τὴν ἀδελή θωρεῖ σταυρὸ καὶ στέκει.
Δούδει βιτοιά τοῦ μαύρου του ἔς τὸν ἈηΓιώργη φτάνει,
Βρίσκει τὸν πρωτομάστορα κ' ἔχτιζε τὸ κυβοῦρι.⁽²⁾
— Νὰ ζήσῃς πρωτομάστορα, τίος εἶν' τὸ κυβοῦρι;
— Νὰ ζήσῃς Κωσταντῆνὸ μου, καὶ τὸ Ἐργινοῦσας σοῦ ἴε.
— Νὰ ζήσῃς πρωτομάστορα, πλατὺ βαθὺν τὸ κάμε,
Νὰ μπαιν' ὁ γεὺς μὲ τ' ἄρμια κ' ἡ κόρη μὲ τὴ ῥόχα.
Καὶ σέρνει τὸ μαχαῖρῆν του ἀπ' ἀργυρὸ φουκάρι,
Ψηλὰ ψηλὰ τὸ σήκωσε μπήχνει το ἔς τὴν καρδιάν του.

(4.) **Τοιομέδες**—Υποδήματα, σανδάλια (λέξ. Τουρκ.).

(1.) **Χαρισματα**—Δῶρα (τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴν νύμφην).

(2.) **Κυβοῦρι**—Τάφος, Τύμβος. (μνήμα).

Τὸ κάλεσμα.

Ἄγγουρος⁽¹⁾ ἔς τὴν Ἀνατολὴν κόρ' ἀγαπᾷ ἔς τὴν Δύσιν
Κι' ἀγάπαν τὴν κι' ἀγάπαν τὸν κιανεὶς δὲ τὸ κατέχει
Ἰπάρῳ ὁ Θεὸς κ' ἐκεῖν' οἱ δὲ, ποῦ στέκουν κι' ἀπαντέχουν.
Θελίς ὁ Θεὸς κ' ἡ Μά τοῦ νειοῦ τὸ γνιόν τση γὰ παντρέγγη
Κι' οὔλον τὸ κόσμον τὸν καλεῖ, οὔλον τὸν προμαζόνει.

— Μάνα τὸν κόσμον τὸν καλεῖς, οὔλον τὸν προμαζόνεις,
Τὴν ἀγαπᾷ δὲ τὴν καλεῖς; τὴν ἀγαπᾷ δὲ θέλεις.

— Γινέ μου κ' ἐπά ἢ ὁ καλεστής, πέ του γὰ τὴ καλέω;

— Μάνα μ' ἐγὼ ἢ ὁ καλεστής ἔς τὴν ἀγαπητικὴν μου,

Δὸς μου μάνα μου τὴν εὐκὴ γὰ πᾶ γὰ τὴ καλέσω.

Χρυσὴ χρυγάδα τοῦ στολεῖ⁽²⁾ καὶ μέσα τότε βάνει

Κι' ὥστε γὰ πῆ' ,, Ἐχετε γειά“, πᾶει σαράντα μίλια

Κι' ὥστε γὰ ποῦνε' ,, Στὸ καλό“, πᾶει ἄλλα πενήντα.

Ἀμπέλι μου πλατύφυλλο καὶ μακροκοτυλίτο.

οἱ χρωφελέταις ἦρθαν καὶ θερὰ σὲ πουλήσου.

Πουλήσεις με, χαρίσεις με, τὸ χρέος δὲν τὸ βγάνεις

βάλε γὰ μὲ κλαδέγουνε γέροντες μὲ τὰ γένια

καὶ βάλε γὰ μὲ σάφουνε ἀπάθθυνα κοπέλια⁽¹⁾

βάλε γὰ μὲ τρυγίουνε ἀπάθθυνα κοράσια

τότε θὰ ἰδῆς ἀφεντικό, τὸ χρέος πῶς τὸ βγάνεις.

Τρεῖς βουτὰ μαλιώνουνε κ' εἶναι γὰ σκοτωπόδνη,
τὸ Κέντρος καὶ τὸ Σφρακιανὸ καὶ τ' ἄλλ' ὁ Ψηλορίτης

κ' ἐμήνησε τὸ Σφρακιανὸ κ' εἶπε ἔς τὸν Ψηλορίτη

: Σταθῆτε σεῖς τὰ δνὸ βουτὰ μὴ ἴγῳ ἢ μὴ τὸ θεργιό σας*.

(1.) Ἄγγουρος = Νεανίας, νέος.

(2.) Στολεῖ = Ἐτοιμάζει.

(1) Ἀπάθθυνα κοπέλια = Νέοι, ἔφηβοι, ἀμύλοντοι ὡς αἱ παρθένοι. Καὶ ἀπάθθυνα κοράσια = Νεανίδες παρθένοι.

Ξέρον ἔκαβαλίκευε γὰ πάη ᾿ς τὴν ὁδὸν του
᾿πίασαν το ᾿μύρας βροχερούς καὶ νύχταις μὲ τὸ χιόνι
δὲν εἶχε μετὰ πνοῦ ᾿μυλὶ μὲ πνοῦ γὰ κουβεδιάζη
κ' ἔμίλιε μὲ τὸ μαῦρόν του κ' ἔροζοῦοῦοιζέν του.
« Μαῦρέ μου γοργογόνατε⁽¹⁾ κ' ἄνεμοκνυλοπόδη⁽²⁾,
πολλαῖς φορῆς μ' ἐγλύτωσες κ' ἀπὸ βαροῦς φουρτίνας
κ' ἄν μὲ γλυτώσης, μαῦρέ μου, ᾿πὸ τούτη τὴ φουρτίνα
τὰ τέσσερά σου πέταλα χρονοῦ θὰ σοῦ τὰ κάμω
τὰ δαχτυλίδια τοῦ ξαθῆς μπρόγκες θὰ σοῦ περάσω ».

Μάνα μου, μάνα, γλυκειᾶ μου μάνα
γλυκειᾶ μου μάνα, καὶ μαυρομάνα.
Τούτη τὴ νύχτα καὶ τὴ παρώνω
καὶ τὴ παρώνω τὴ παρασιάνω.
Ἄητός κατέβηκε γὰ κνηγήση
γὰ κνηγήση καὶ γὰ τρογήση
δὲν ἐκνήγη λαγοὺς γῆ λάφια
μόν' ἐκνήγη δυὸ μαῦρα ᾿μμάδια.
Μαῦρα ᾿ματάκια καὶ ζαχαρένια,
καὶ πῶς κοιμᾶστε δίχως ἔμένα;
Μαῦρα ᾿ματάκια, κόκκιν' ἀχειλί
ἔβγα, ψυχή μου ᾿ς τὸ παραθύρι.
Νὰ ἰδῆς τὸν ἥλιο καὶ τὸ φεγγάρι
γὰ ἰδῆς τὸ νέο ποῦ θὰ σὲ πάρη;
Γαῖτάνι πλέκω καὶ δὲν ἀδειάζω
δὲν μοῦ βολεῖ⁽¹⁾ γὰ κουβεδιάζω
᾿Ανάθεμά το καὶ τὸ γαῖτάνι
κ' ἀποῦ τὸ πλέκει κ' ἀποῦ τὸ βιάει.

(1.) Γοργογόνατος = Ταχὺς, ὁ ἔχων ταχεῖα (ἰσχυρὰ) τὰ γόνατα, ὠκύπους.

(2.) Ἄνεμοκνυλοπόδης = Ταχύπους ὁ ἔχων ταχεῖς τοὺς πόδας ὡς ὁ ἄνεμος. (ἄελλόπους).

(1.) Δὲ μοῦ βολεῖ = Δὲν ἔχω καιρόν Δὲν μοὶ μένει εὐκαιρία.

• Η γι ἄπιστη γυναῖκα.

Στραθιώτης καὶ πραγματευτῆς ἔς ἐστράτα πορπατοῦσαν,

Τραγοῦδιεν ὁ πραγματευτῆς κ' ἐγροῖκα ὁ στραθιώτης·

— Πέ μου, γὰ ζῆς πραγματευτή, τραγοῦδι τῆς ἀγάπης·

— Ἰντα τραγοῦδι θὰ σοῦ πῶ, τραγοῦδι, γὰ σ' ἀρέση:

„ Ἐγὼ πολλαῖς ἐφίλησα ξανθαῖς καὶ μαυρομάταις,

Μὰ σὺν τῇ Μάρθῃς τὸ φίλι ἄλλο φίλι δὲν εἶδα.“

— Πέ μου γὰ ζῆς πραγματευτή, τὰ δόσιαν τῇ Ἰντά ἴσαι:

— Τὸ ἔμπα τῇ ἄκαμα χροουσό, τὸ ἔργαν τὸ ἀσημένιο

Κ' ἔχτισα καὶ μίαν ἐκκλησιὰ εἰς τὸ προσκέφαλόν τῃ.

Βιτσιὰ πῆξε τ' ἀλόγων του κ' εἰς τῇ καλῆς του φτάνει·

— Γενιά σου, χαρὰ σου μπρὲ καλή, κ' ἴντα ἴν' ἐπὶ ποῦ
κάνεις;

— Τέσσερεις χρόνους ἔλειπες κ' ἴντα τὸ διάφορό μου;

Μὰ γὼ ἄκαμα μίαν ἐκκλησιὰ εἰς τὸ προσκέφαλό μου

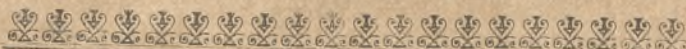
Κ' ἔκαμ' ἀσερνικὸ παιδί καὶ τῶζω σύντροφό μου.

Κι' ἄ δὲ σ' ἀρέση κερατᾶ, κ' ἄ δὲ σ' ἀρέση τρέλλη,

Χαμήλωσε τὰ κέρατα κοῦνησε τὸ κοπέλι.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ
ΑΣΜΑΤΑ ΗΡΩΪΚΑ, ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΛΠ.

1	"Αη μου Γιώργη ἀφέντη μου ἑμορφοκαβαλάρη	8
2	Οὐλαις ἢ μέραις εἶνε καλάις, καλάις κ' εὐλογημέναις	10
3	Δὲν ἦτο κρίμα κι' ἄδικο κι' ἀξίγανιά μεγάλη	11
4	Κάτω 'ς τὴ Δάρνη ποταμό, 'ς τὴ Δαφνοποταμιδα	14
5	Προβάλετε φωνιάζατε τοῦ Γιώργη τοῦ Τσουράκη	12
6	'Σ τὸ Θέρισσο ψυχομαχεῖ ἑμορρος 'Αλιφιέρης	12
7	'Αφρουγκασθῆτε νὰ σᾶς 'πῶ γιὰ τὸ σιῶρ 'Τζανάκη	13
8	'Αφρουγκασθῆτε νὰ σᾶς 'πῶ ἓνα μεγάλο θᾶμμα	16
9	(Τσῆ Σούδας) Παρακαλῶ σε θέ μου νὰ μ' ἀφήσις	18
10	'Ο καπετὰν 'Τζωρτζάκης ἦτον πλούσιος.	20
11	('Ο Μανέτας) Ποῦ θέλει νὰ γροικήσι, καὶ νὰ μάθῃ	22
12	('Ο Νικ. Πρώϊμος) Σήμερις εἶνε καταχνιά μεγάλη, κατσιφάρα	26
13	('Ο Βέργας) Πέροδικ' ἀπάνω 'ς τὸ βουνό πάνω 'ς τὸ χαρακάνι	27
14	('Ο Δασκαλογιάνης) 'Αποῦ 'χει νοῦ καὶ λοῖσρό	30
15	'Ετερον τοῦ Δασκαλογιάνη	33
16	(Μιχ. Βλάχος) ὦ ποταμοὶ στεριέψεταν	35
17	('Ο Νάνος) ἔδγηκ' ὁ Νάννος 'ς τὰ βουνά	38
18	('Ο Καραμουσᾶς καὶ ὁ Μπλάζιος) 'Εχαινέψαν τὰ Σφαιτιά	39
19	('Ο Λόγιος) Κρίμας τὸ μῆλο νὰ ψηγῆ	40
20	('Η πανοῦκλα) 'Ορίσετε Χανιά κι' ἀποδεχθῆτε	40
21	('Η Ρέδο) Οὐλαις ἢ χώραις χαίρουνται	42

22	(Ἡ Βιέννα) Ποιὸς θέλει νὰ γροικήξῃ,	42
23	(Γιώργακος) Πέρδικα ποῦ 'σαι 'ς τὸ βουνό	44
24	(Θωδωρομανιώλης) Ζιμποῦλι ζιμπουλάκι μου	48
25	(Ἡ ἑπανάστ. τοῦ 1821) Ἐλα Χριστέ 'ς τὸ στόμα μου	54
26	Ἔτερον τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821	56
27	Ἔτερον τῆς αὐτῆς ἐπαναστάσεως (ὁ σηκωμὸς τοῦ Κρήτης	60
28	» » » » (Τ' ἀναλώματα	62
29	(ὁ Ἰλυμίδης Ἀλῆς) Πορρίζουν ἀπὸ τὰ Χανιά	66
30	(Μάχη 'ςτὸ Θέρισσον) Δευτέρα μέρα 'πόρισε τ' ὄρντοῦ	68
31	(Μάχη 'ς τὸ Θέρισσον 1821) Μὰ ψήσετε μου 'να καβέ	69
32	(Ἐτέρα μάχη 'ςτὸ Θέρισσον μεγάλη) Ἐξε χιλιάδες	73
33	(Ὁ Τσελεπῆς) Νάχε βουλήσ' ἡ Κυριακή	81
34	(Ἄντ. Μελιδόνης) Παιδιά κ' ἰντά 'χουν τὰ πουλιά	82
35	(Ὁ Σήφρακος 1821) Κάθε ταχὺ μὲ τῆ δροσιό	83
36	Ἔτερον τοῦ Σήφρακα	84
37	Ἔτερον τοῦ αὐτοῦ Σήφρακα	85
38	(Τοῦ Κίσαμος 1823) Οἱ Χριστιανοὶ μαζεύγουνται	87
39	(Θεόδ. Κουρδὸς) Δυὸ ἀδελφ' ἦσανε καλοὶ	90
40	(Ὁ Μπουζο-Μάρκος) Τρεῖς ἀνδρειωμένοι	91
41	(Τὸ Ναβροῖνον) Ποῦ θέλει νὰ δροικήξῃ	92
42	(Ὁ Σεπατέρας) Πουλιὰ μὴν κελαιδῆσετε	93
43	Ἔτερον τοῦ Σεπατέρα (1828)	99
44	(Ὁ καταδικασμὸς τοῦ Κρήτης) Ἐστὰ χίλια ὄχτακόσια	102
45	(Ὁ Πήπος 1829) Κάτω 'ςτὸ ρημοφύρακι	104
46	Ἔτερον τοῦ αὐτοῦ Πήπου,	105
47	(Ὁ Μόσκόνης 1829) Πᾶσα ταχὺ μὲ τῆ δροσιό	107
48	(Ὁ Μαλικούτης) Μὴ 'θελε σώσει ἡ Μεσαρά	110
49	(Ὁ καταδικασμὸς τοῦ Κρήτης 1833)	111
50	(Οἱ ἐννιά ἀδελφοὶ) Ἐνν' ἀδελφ' ἦσαν	112
51	(Ὁ Μεμέντ ἄγᾶς κ' ὁ Τσουνατζῆς) Νάχεν ἀστράφ'	114
52	(Τὸ κηρὸ τῷ Μουριδῷ 1833)	116
53	(Ὁ Χαιρέτης 1840) Ἐστὰ χίλια ὄχτακόσια	116
54	(Ὁ Ἐμμαν. Δεικτάκης 1840)	120
55	Ὁ Χατζῆ Μιχάλης Γιανναράκης καὶ ὁ Μιχελῆς Γιανναράκης 1854	123
56	Ὁ σεισμὸς τοῦ 1856	125

57	Τὸ σύνταγμα τοῦ 1858 (τὸν καιρὸ τοῦ Μαυρογένη)	126
58	Ὁ Κωνσταντῖνος Κριάρης (1866)	132
59	Ἡ μάχη ἐν Δρομονέρω (1896)	134
60	Ἰσσημία τῶν Ἀρχηγῶν τῆς Κρήτης	141
61	Ὁ πληγωμὸς τοῦ Μαχμοῦτ Πασᾶ (1891)	142
62	(Ὁ Διάκος τοῦ Ἡρακλείου) Πᾶσα ταχὺ	145
63	Μουσταφᾶ πασιᾶς	146
64	Γω. Μάντακας ἢ Κολλόμπριος (1896)	148

ΑΣΜΑΤΑ

Ἐρωτικά, τῆς τάβλας, τοῦ Γάμου κλπ. κλπ.

65	Ὁ Κύριος ἔκαμε τὴ γῆ κ' ἐπέστειλε τὸ κόσμον	149
66	Ἐσιγανέθαν οἱ καιροὶ κ' ἐπάψαν κ' οἱ ἀνέμοι	149
67	Διάκος ἀπὸ τῆ Πισκίπῃ φιλογραμματισμένος	150
68	Μάνα λουγέ με. μάνα μου, χτένιζέ με	150
69	Πότες θὰ κάμῃ ξεστεριά. πότες θὰ φλεδαρίσῃ	150
70	Μιά μαύρη μάνα ζύμωνε τοῦ γυιοῦν τῆ παλιμάδια	151
71	Ἀφρουγκαστήτε νὰ σᾶς πῶ γιὰ τὸ παπᾶ Γεωργάκη	151
72	Οὐλαὶς ἢ μέραις τοῦ Θεοῦ καλαῖς κ' εὐλοημέναις	152
73	Φωνὴν καὶ κλαῦμαν ἄκουσα 'ς τῆ Μεσσαράς τῆν μπάντα	153
74	Ἄγιε Παντελεήμονα κ' ἄγιε μ' Ἀστράτηγέ μου	153
75	Μαῦρο καπνὸ 'δα κ' ἔβγαίνεν ἀπὸ 'ναν καλαμιῶνα	154
76	Ἐξώρισέ μ' ἢ μοῖρά μου 'ς δάση δασωμένα	154
77	Ἀρμένου γυιὸς καυχῆστικε ὄμπρὸς τῶν ἀφεντάδω	154
78	Τ' ἀγρίμι σέκει 'στὸ τζουγκρὸ κ' οἱ σκύλοι 'ς τὸ ἀλυσίδας	155
79	Οἱ Σέρβοι κ' οἱ Σαρακηνοὶ κ' οἱ Μῶροι γάμο κάνουν	155
80	Μάνα χιονίζει 'ς τὰ βουνὰ καὶ βρέχει 'ς τὰ λαγκαθία	156
81	Ἐκκοτὸν ἀρχοντόπουλα μίαν κόρην ἀγαπούσαν	156
82	Ἀρχοντες τοῦ Σαλονικίου οὐλεὶ μικροὶ μεγάλοι	157
83	Προκίστε ἔντα παραγγενο γέις φρόνιμος τοῦ γυιοῦν του	157
84	Πάνω 'ς τὴ πάχη τοῦ χιονιοῦ σκύλα λαγὸ ζιγῶνει	158
85	Στὸν Ἄη Γιώργη 'ς τὰ σελιὰ παράνω παρακάτω	158
86	Πιάστε μὲ δυὸ γὰ σηκωθῶ καὶ τεσσσερεις νὰ κάτσω	158
87	Ποῦσουν ὄγειέ μου ποῦσανε κ' εἰς τὴ κλειψιά σ' ἐλέξαν;	159

88	Ὁ χάροντας μ' ἀπάντηξε 'στὰ τρὰ σκαλιὰ τοῦ Νάδη	160
89	Τρέχουνε τὰ νερά θολὰ κι' οὐλαὶς ἢ βρύσαις τρέχουν	160
90	Τὸν πλούσιο Γεώργη εὗρηκα 'ς τὰ ὄρη κ' ἐκοιμάτο	160
91	Παῖς εἶδε τέθοια λιγερὴ τέθοια πανώρηα κόρη	161
92	Μιὰ μάνα εἶχ' ἐννιὰν σοὶ γιουὺς καὶ μιὰ τση θυγατέρα	162
93	Εἰς τοῦ βασιάρμου τὸ νερό χροῦσὸ δέντρον ἐβγήκε	164
94	Σὰ ὄροσινιάσουν τὰ λαγκὰ καὶ βασιλέψ' ὁ ἥλιος	165
95	Κατέχετε 'ς τὸ πέραμα πέρα 'ς τοῦ Βασιλάκη;	165
96	Ἐκκλησιδάκι' ἐλόχρυσσο μελυβοσκεπασμένο	166
97	Λύγγρινός θενὰ γενῶ νάρθω 'ς τὴν κάμερή σου	166
98	Γιὰ ἰδὲς περδὶλιν ὄμορφο γιὰ ἰδὲς κατάκρυα βρούσι	167
99	Δώδεκα βεργολιγεραῖς ξαθαῖς καὶ μαυρομάταις	167
100	Πέρα 'ς τὴν πέρα γειτονιά πέρα 'ς τὴν πέρα ρούγα	167
101	Ἄητὸς περδὶκιν ἔπιασε κ' ὕστερις τ' ἀναρώτα	168
102	Ἐνα πουλι θαλασινὸ κ' ἕνα πουλι βουνήσιο	169
103	Ἀπτε τοῦ κάθεσαι 'ψηλά 'ς τ' ὄρος τὸ χιονισμένο	169
104	Ὁμορριονὶν ἐξίγινεν ὁ Χάρος 'ς τὴ μαδάρα	169
105	Κόρη γαϊτόνιν ἔπλεκε χρόνους καὶ πέντε μῆνες	170
106	Μυρίζουν κ' οἱ βασιλικοὶ μυρίζουν κ' οἱ θαρσάμοι	171
107	Τρεῖς χρόνοι πᾶνε σήμερο τέσσερεις περπατοῦνε	171
108	Ἀρχόντους ἔχουν 'ς τὴ φλακὴ ὡς χιλίους πεντα- κόσιους	171
109	Ἄλεξινὸς τὸ σκότωσε τὸ φεῖδι 'ς τὸ λειβάδι	172
110	Σ' τὸ σμερουλάκι κάθουμον κ' ἤλεγ' ἕναν τραγοῦδι	172
111	Μάνα παραπονοῦμαί σου γιάντα δὲ μὲ παντρεύγεις	172
112	Καληγοροπούλα καληγορῆα μικρὴ καλογοροπούλα	173
113	Κοράσιο 'ς τὴν ἀνατολὴ ἔφαινε κ' ἐτραγοῦδιε	173
114	Μιὰ λιγερὴ μ' ἀπάντηξε 'ς τὰ τρὰ σκαλιὰ τοῦ Νάδη	174
115	Πουλάκιν ἐκηλάτσησε 'ς τοῦ Γαλατᾶ τὸ πύργο	174
116	Σὲ ψηλὸ βουνὸ 'εἰ ριζιμιὸ χαρακί	175
117	Μὰ γὼ θωρῶ τὴ τάβλα μας καὶ εἶνε καλὰ στρωμένη	175
118	Ὁ Κωνσταντῆς ἐγεύγεντο 'εἰς μιὰ μιὰ μηλιά' ποκάτω	176
119	Βασιλοπούλ' ἀρμάτωσε ἐλόχρυσση φριγάδα	176
120	Πέρα 'ς τὴν πέρα γειτονιά πέρα 'ς τὴ πέρα ρούγα	177
121	Σ' τὸν οὐρανὸ χερεύγουνε 'ς τὸ Νάδη γάμο κάνου	178
122	Ὅψες ἀργὰ ἐπέρνωνα ἀπὸ τὸ ἄη Γεώργη	179
123	Νάχεν ἡ γῆς πατήματα κι' ὁ οὐρανὸς κερκέλια	179
124	Δοῦ ἄγγυρο: ὄουλεύγουνταν κάτω 'ς τὸ κάτω κόσμῳ	180

125	"Ἰντά 'χετε γύρου γυρού κ' εἶνε διὰ ἡ καρδιά σας	181
126	Δέ σου 'πα μιὰ δὲ σοῦ 'πα δυό. . .	181
127	'Ομορφονίον ἐξίγωνεν ὁ Χάρος 'ς τὴ μαδάρα	181
128	Βασιλισπούλα 'κάθεντο εἰς ἐψηλὸς πελάτι	182
129	'Τ' ἀμμάθια μ' ἀνατράνεια κάτω 'ς τὸ 'νύδρους	182
130	Μὰ γὼ θιωρῶ τὴ τάβλα μας κ' εἶνε καλὰ στρωμένη	183
131	'Σάν τραγουδάκιν ἀκουσα ὄξω και νὰ παρακουσα	183
132	"Οντεν τὴν θεμελιώσανε οἱ γι ἀγγελιοὶ τὴ Πέλι	183
133	"Οντεν ἐδικονίζεντο ὁ Κωνσταντῆς 'ς τὰ ξένα	184
134	"Οντε μ' ἐγένενα ἡ μάνα μου κι' ὄντε μ' ἐκοιλιοπένα	184
135	'Αποὺ τὴν ἀκρη τῶν ἀκρῶ ὥστε νὰ πᾶ 'ς τὴν ἄλλη	185
136	'Αποβαρτίστη τὸ παιδί νὰ ποῦμ' ἕναν τραγοῦδι	185
137	Γιὰ ἰδέσ νεράντζι κόκκινο τὸ παίζ' ἡ μιντζιοράνα	185
138	"Πλεγα ἡ πρίκαις δὲ γερνοὺ τὰ δάκρυα δὲν τυφλαίνου	186
139	'Οφές ἀργὰς ἐρύσηξε βαρὺς βοριάς και νότος	187
140	Μὲ συντροφιὰν ἐκάθουμου ἀξια και τιμημένη	187
141	Πέτε μου πῶς νὰ διαιερωτῶ πέτε μου πῶς νὰ κάμω	187
142	Θρέφετ' ὁ πύκος 'εὶτό βουνοὺ κι' ὁ ἔλατος 'εὶτό χιόνι	187
143	'Απόψε κρύος ἐπίκασε και τὰ πουλάκι' ἐργάσαν	188
144	'Ἡ μάνα μ' ἤρθε κ' ἠῶρεμα 'εὶτε λιγερῆς ἀγκάλη	188
145	'Αστριμου, ἀστρίτσι μου, κι' αὐγερινὲ κι' ἀσπερινὲ	188
146	Τρεῖς χρόνοι πᾶνε σήμερο τέσσερεις πορπατοῦνε	189
147	Μὲ συντροφιὰν ἐκάθουμου ἀξια και τιμημένη	189
148	Φίλοι μ' ὀθοὶ γεινήκανε κ' οἱ γι ἐδικοὶ μου ξένοι	189
149	Τὸν ἀντριωμένο μὴν τὸν κλαῖς ὄντε κι' ἂν ὀστουχῆση	190
150	Κόρη βερυκοκίνη συρικομαυρομάτα.	190
151	Τούταις ἡ μέραις τὸ 'χουνε τούταις ἡ γέβδαμάδαις	191
152	Ποῦ θε νὰ ἰδῆ και νὰ χαρῆ ὀμορφα παλληκαῖα.	191
153	ὀφές ἀργὰς ἐπέρνονα ἀποὺ τὴ γειτονίτσα	191
154	Γιὰ μὲ και ποῦ 'σουν ὀψαργὰς ὄντε σ' ἐδιαλαοῦσαν	191
155	Θωρεῖς ἐκείνην πὴ κορφή τὴν ἄλλη τὴν παρέκει:	192
156	Σιγὰ σιγὰ ὄρεχεν ὁ Θιός κι' ὁ Γιάννης ἐτραγοῦδιε	192
157	"Αντρες γιάντα μὲ διώχνετε γιάντα μὲ πολεμάτε	193
158	'Ἐμῆυσέ μ' ὁ Θάνατος ματιάτο μὲ τὸ Χάρο	193
159	'Ακοῦστ' ἴντα μῆνυσανε τοῦ Νάδη οἱ γι ἀντριωμένοι	193
160	Μὰ γὼ μνωξα τὸ 'ἀγάπης μου βραδιά νὰ μῆντοσὴ λείψω	193
191	Γενναῖς γενναῖς τὸ πέρνονε τὸ καπετανηλίκι	194
162	"Οντε τὸ εἶδα λιγερῆ νὰ μοῦ τὸ ξεδηλιάνης	194

163	Παιδιά καὶ ἴντα ν' ἡ μπαλωταῖς 'ς τῆ Σφακιαναῖς μαδάραις;	194
164	ἐμήνυσεν ὁ Σηραλῖος τοῦ καπετάνι Πῶλο	195
165	Χήρας ὕγιος ἐγεύγεντο 'ς μαρμαρένια τάβλα	195
166	ἐπήραμε τὴν ὄμορφη τὴν ὄρησπλουμισμένη	196
167	Τρεῖς κολογέροι Κρητικοὶ καὶ δυ' ἀπὸ τ' ἄγιον ὄρος	197
168	Τ' ἄρχον ἡ σκύλαις ἤρθανε κι' ἄρχοντας δὲν ἐφάνη	177
169	Ἀπόψ' ἀποκοιμήθηκα 'ς μιαν κορφήν ἀπάνω	198
170	Δυὸ συμπεθέροι κάθονται καὶ γλυκοροζονάρουν	199
171	Γιὰ τὸ Μανόηλη θὰ σᾶς πῶ τὸν Ἀγιοποστολίτη	199
172	Παιδιά κ' ἴντα γεινήκανε τοῦ κόσμου οἱ γι ἀντρεπωμένοι	199
173	Ἀκούσεται ἴντα μήνυσε γεὶ νιὸς ἀπὸ τὸ Νάδη	200
174	'Σὲ ψηλὸ βουνὸ 'ς χαμηλὸ λαγκάδι	200
175	Μαῦρο καπνὸ εἶδα κ' ἐβγαίνει ἀπάνω 'ς ἓν ὄρος	201
176	Τέσσερεις εἰν' οἱ γι ἄδερφοὶ κ' οἱ τέσσερεις πλανῶτοι	202
177	Ἄγγουρος ἀπ' ἀνατολὴ κάρ' ἀγαπᾷ 'ς τὴ δύσε	202
178	Χελιδονάκι μου γοργὸ γοργὸ μου χελιδόνι	202
179	'Σὲ ποταμὸν ἀνάσερνα κ' ἤμυσε διψασμένος	203
180	Τρεῖς ἀντρωμένοι πορπατοῦ 'ς τὴ γῆς 'ς τὴν αἰκουμένη	203
181	Μιὰν κόρη συναπόβγανε τὸν ἄντρα τῆ 'ς τὰ ξένα	204
182	Πάνω 'ς πρύμνη καραβιοῦ δυ' ἄδέρφια 'νε θημμένα	206
183	Ἐννὰ πουλάκι κηλαῖδετ' 'ς τῆ Πισκοπῆς τὴ ἐρύσι	206
184	Κόρη καὶ νεῖος ἐπαίζανε 'ς ὄρησ περιβολάκι	208
185	Ὁ Κωσταντάνης ὁ μικρὸς ὁ Μικροκωσταντάκης	209
186	Ἀρνᾶσαι πῶς μ' ἐρίλησες κ' ἐπιασες τὰ θυζιάλιου	210
187	Πουλάκιν εἶχα 'ς τὸ κλουβὶ ὄγια νὰ τὸ μερώσω	210
188	Μὴ μὲ καταδικάσετε ἄρχοντες τοῦ χωριοῦ μου	211
189	Μιὰν πέρδικα κακκάρισεν εἰςὲ ψηλὸ βουνάκι	211
190	Ποῦ θὲ νὰ βγῆ 'ς τὸν ὀμαλὸ νᾶν' ἀναγυρισμένος	211
191	(Σοῦσα) Ἀνάθεμα π' ἀγάπησε καὶ θέλει ν' ἀγαπήσῃ	212
192	Ἀφρουγκαστήτε νὰ σᾶς πῶ τοῦ γεμιτοῦ τὰ δᾶλη	214
193	Τρία ῥστανὰ κινήσανε εἰς τὸ θεριὸ νὰ πάνε	215
194	Γεῖς κυνηγὸς ἀνάτειλεν ὄξ' ἀπὸ τσ' ὄξω χῶραις	216
195	Μὰ πῆραν πάλ' οἱ Σφακιανοὶ τῆ δυὸ λιγεροπούλαις	216
196	Μιὰν ταχινή σηκόνομαι νὰ πάω 'ς τὸ κυνήγι	216
197	Κόρης ζιλὶν ἐζήτηξα κ' εἶπέ μου νὰ τῆ μινῶξω	217
198	Κόρη τὸ πασουμάκι σου χροσὸ μαργέλλι θέλει	217
199	Ὁψὲς ἀργὰ ἐπέβρουνα ἀπὸ τὴ γειτονίτσα	218

200	Μάνα πολλά μαλώνεις με κ' ἐγὼ μισέφει θέλω	218
201	Λάλει βοσκὲ τὰ πρόβατα λάλει τα ὡς παρέκει	218
202	Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ κ' ἡ γῆς τόνε τρομάσσει	218
203	Κάτω 'κεῖ κάτω 'στὴν Ἀξιὸν 'κεῖ κάτω 'ς τ' Ἀλιτζέρι	219
204	Ἐνα παπᾶς, καλόγερος, ἕναν καλογεράκι	219
205	Γιάννη γιάντα 'σαι ῥόθυμος Γιάννη γιάντα μαλώνεις	220
206	Ρωμηόπουλον ἀγάπησε μία σκύλαν ὀβρησοπούλα	220
207	Ξένο κ' ἐγὼ ξένο κ' ἐσὺ ξένο καὶ τὸ περβόλι	221
208	Κόρη λιγερὴ ἔ'υή καὶ μαυρομμάτα	221
209	Πολλά 'πὺα πολὰ 'συρα νὰ τὸν ἀποκοιμήσω	221
210	Ἀνάπαιλα τὸν ποταμὸ περνῶ τὸ γύρο γύρο	221
211	Μαῦρο πουλὶν ἐκαθέντο 'ς τὴν Νίδας τὸ λιβάσι	222
212	Πέντε φριγάδες ἤμεστα καὶ δεκοχτὼ γαλιόταις	222
213	Ἦλιε κί 'ἀν πᾶς 'ς τὸν τόπο μου καὶ ἰδῆς τὰ γο- νικά μου	224
214	Προβάλετε φωνιάζετε 'ς τσοῖ Λάκκους κ' εἰς τ' ὄρθουιν	224
215	Γιάντα τὴν κάνουν τὴν φλακαὶς γιάντα τὴν νοματίζουιν	224
216	Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ κ' ἡ Μαρουλιὰ καὶ κλαίει	225
217	Μουτὶδὲ καὶ μάνα μ' ἔκαμε μουτὶδὲ κί ἄντροὺς σποράμε	225
218	Ἰδὲ στραθιώτης κ' ἰδὲ νειδὲ στρογγυλομαυρογένης	226
219	Νικόλα κ' ἐμπαστήσαν το πάλι τὸ ῥημοχωῶρι	226
220	Μωρὲ σὺ ποῦ κατέθηκες ποῦ τὸν ἀπάνων κόσμω	226
221	Ὁ Χάρος ἔκατσε ψηλὰ καὶ τραγουδεῖ πανώρηα	227
222	Χαίρειτ' ὁ Τοῦρκος 'ς τ' ἄλογο κί ὁ Φράγκος 'ς τὸ καράδι	227
223	Τὸ Κωσταντὴ 'χουν 'ς τὴν φλακὴ πουλάκι κανακίζει	227
224	Μιὰ καλογερά ἐμήνυσε τῷ Σφακιανῷ μιντάτο	227
225	Ἀγρίμια κί ἀγριμάκια μου λάρια μου μερωμένα	228
226	Θωρῶ τὸν κόσμω καὶ δειλιῶ τὴ γῆς κί ἀναστενάζω	228
227	Ἐνα κουδοῦν ἀργολαλεῖ 'ς τὴν Σφακιανῆς μαδάραις	228
228	Ὁφες ἀργὰ ἐξῶμεινα κάτ' 'ς τὸν κάτω κόσμω	228
229	Θερίο μεταμορφώθηκε κ' ἐγίνηκε κοράσι	229
230	Δύγιτσα θεὸς νὰ σηκιωθῶ ποῦ τοῦ βουνοῦ τὴ ῥίτζα	230
231	Μάνα δὲ κάνω κολατσιὸ μάνα δὲ κάνω γιῶμα	230
232	Μαροῦλαν δέρν' ἡ μάναν τὴν Μαροῦλαν μαχλαδίζει	232
233	Προδάνω 'ς τὸ Θυμαροπό 'ς τ' Ἀνίμπαλι: 'πὸ πᾶνω	232
234	Ἀνάθεμα ποῦ 'χει δικούς καὶ πορπατεῖ μὲ ξένους	232
235	Παρακαλῶ σε μοῖρά μου, μπέψε μου πλούσιον ἄντρα	232

236	Μιά μάνα είχε τρά παιδιά 'ς τόν πόλεμο στείλμένα	232
237	Είς τση χαράς σου, γιοιάκ μου, κ' είς τση ξεράν- τωσές σου	232
238	Ὁ γιάννης με τόν ἥλιο συνορίζεντο	232
239	Ἐγώ τόν ὄρι σκότωσα τὸ Δράκο μέρωσα τον	233
240	Πίνω το, μάνα, τὸ κρασί πίνω τὸ νά μεθύσω	233
241	Μανώλην ἔχουν 'ς τῆ φλακή Μανώλην μαγλαβίζου	234
242	Μιά ταχινή σηκίνομαι νά πάω 'ς τὸ κυνήγι	234
243	Τι κάνεις 'κειτ', κορίτσι μου, λώμπης φίλεις τὴν πέτσα	235
244	Μάνα κ' ἂν ἔρθουν φίλοι μας κ' ἂν ἔρθουν οἱ γ ἑδικοίμας	235
245	Μιά Μυλοποταμίτισσα τοῦ μυλωνᾶ γοναίκα	235
246	Γιατ' εἶνε μαῦρα τὰ θουνά καὶ στέκουν δουρκωμένα;	236
247	Μηλίτσα ποῦ 'σαι 'ς τὸ γρεμνὸ τὰ μῆλα φωρτωμένη	236
248	Ποῖος εἰς' ἐσὺ ποῦ με πατεῖς κ' ἀπὺ με λογαριάζεις	237
249	Τριανταφυλλάκι μου κόκκινο μῆλο μου μυροδάτο	237
250	Ἐμπκ, Μά, 'ς τὸ περδὸλι μας νά ἰδῆς τὰ πορικιάμας	237
251	Ἄλλον πρᾶμμα δε χαίρομαι 'ς τὸν κόσμο τὸν ἀπάνω	237
252	Δώδεκα χρόνους ἔκαμα βοσκάς 'ς τὸ Σαλονίκι	238
253	Κάστρο καὶ ποῦ ν' οἱ πύργοι σου καὶ τὰ καρπαναργιά σου	238
254	'Σ τὰ χιόνια χιονιστήκανε Καλεργιανά κουράδια	239
255	Μάνα μ' ἔκακοπάντρεφες καὶ μ' ἔδωκας 'ς τση ζάμπους	239
256	Ἴντα τὰ θέλουν τὰ κρασιά 'ς τὸν Ἀγγιλέ καὶ πᾶν τὰ	240
257	Χριστέ μου καὶ νά γινέντον ἦ γ' Ὀβρηακή λειβάδι	240
258	Γεῖς μέρηγγας μ' ἀπάντηξες κ' εἶχε τ' ἀτζὶ στριμένο	240
259	Ἦλιε μου καὶ φεγγάρι μου καὶ κόσμε γυρευτῆ μου	240
260	Ἀπὸ λαγκάδια ἀνάστερνα κ' ἤμουνε διψασμένους	241
261	Μά πῆραν πάλ' οἱ Σφακιανοὶ Καλεργιανά κουράδια	241
262	Ποῦ θε ν' ἀκούσῃ κλάματα κ' ἔμορφα μυρολόγια	241
263	'Σ πολλοὺς πολέμους ἔλαχα κ' εἶσε σπαθιάς ἐμπῆκα	242

- 264 Στραθιώτης ἐπατάλωνε ὄξω 'ς τὸ φεγγαράκι 242
265 Ἐναν καράβι Κρητικὸ 'ς τὴν Προῦσα ν' ἀραμένο 242
266 Μιὰ λιγερὴ ψυχομπεῖ κόρ' ἀραβωνιασμένη 243
267 Ἄγγουρος 'ς τὴν Ἀνατολὴ κόρ' ἀγαπᾷ 'ς τὴ Δύσι 244
268 Ἀμπέλι μου πλατύφυλλο καὶ μακροκοτυλάτο 244
269 Τρία βουνὰ μαλώνουνε κ' εἶνε νὰ σκοτωθοῦνε 244
270 Ἐόνον ἐκαθάλιξε νὰ πάη 'ς τὴν ὁδὸ του 245
271 Μάνα μου, μάνα, γλυκειᾶ μου μάνα 245
272 (*Ἡ γι' ἀπίστη γυναῖκα) Στραθιώτης καὶ πραγματευ-
της εἰς ἐστράτε πορπατοῦσαν, 246

ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Πρὸς
τοὺς ἀξιοτίμους συνδρομητὰς καὶ ἀνα-
γνώστας.

Προτιθέμεθα ἵνα προσεχῶς ἀρχίσωμεν καὶ τὴν ἔκ-
δοσιν Β' τομοῦ συλλογῆς «Κρητικῶν ἁσμάτων». **Κ**
Κρατοῦμεν εἰς χεῖράς μας πληθὺν τοιούτων μὴ δημο-
σιευθέντων ἐν τῷ παρόντι τόμῳ, θὰ φροντίσωμεν δὲ
νὰ περισυλλέξωμεν καὶ πᾶν ὅ,τι ὑπολείπεται διὰ τὴν
πλήρη καὶ τελείαν συλλογὴν ἁπάντων, καὶ πρὸς τοῦτο
παρακαλοῦμεν τοὺς φίλους ἀναγνώστας ἵνα ἀποστεί-
λωσιν ἡμῖν ὅσα τοιαῦτα ἀνέκδοτα γνωρίζουσιν ἢ κατέ-
χουσιν.

Ἐν τῷ Β' τόμῳ, ἐκτὸς τῶν ἁσμάτων θέλομεν
συμπεριλάβει τὰ Κρητ. τραγούδια τῶν ζῳγίας, τῶν
κουλούρας, τὰ γυτέμματα, τὰ τραγούδια τοῦ
ἀεριοῦ χοροῦ, τὰ Κρητ. κάλανθα, τὰ καλού-
μενα παρατσόφτρα, πάσας τὰς Κρητικὰς παροι-
μίας, καὶ χιλιάδας διστίχων ἤτοι μαντινάδες ἀπὸ τὰς
ὠραιοτέρας καὶ ποιητικωτέρας τοῦ Κόσμου.

Ὅστις ἀποκτήσει τὸν πρῶτον τόμον πρέπει νὰ
πῶρῃ καὶ τὸν δεῦτερον διότι οὕτω θὰ ἔχη συμπλη-
ρωμένον τὸ ἔργον.

Ἐν Χανίοις 10 Σεπτεμβρίου 1909.

Ὁ ἐκδότης
Ἀριστείδης Κριαρῆς

713 212 1100 1112

Handwritten scribble

Handwritten scribble

